

Kristiansand, 12.09.2019

MØTEINNKALLING TIL ARBEIDSUTVALG NYE KRISTIANSAND

Dato: 17.09.2019 kl. 13.00

Sted: Møterom Else Marie Jakobsen, u.etg. Rådhuskvartalet **NB!! Merk sted**

Innkalling gjelder bare medlemmer. Varamedlemmer møter etter særskilt innkalling.

Forfall meldes snarest til Anne Lise H. Aabø tlf. 98 28 79 38 eller
 epost alh@kristiansand-bystyre.no

SAKSKART			Side
79/19	201712652-161	Godkjenning av protokoll fra Arbeidsutvalgets møte 20.08.19	2
80/19	201913410-1	Tilskudd og retningslinjer for tilskuddsordninger i Nye Kristiansand kommune	9
81/19	201913347-1	Høring - Midlertidige vedtekter for skolefritidsordningen (SFO) i Kristiansand	37
82/19	201813783-30	Mulighetsstudie innbyggertorg i Kristiansand kommune	42
83/19	201902893-1	Innovative medvirkningsmetoder i kommunens planarbeid	64
84/19	201906162-17	Kommuneplanens samfunnsdel - Sterkere sammen - Kristiansand mot 2030 - fastsetting av planprogram	83
85/19	201812282-100	Møte- og talerett for representative råd i folkevalgte organ - reglement for seniorråd, råd for funksjonshemmede og ungdommens bystyre	131
86/19	201909248-1	Behandling av navnesaker i Nye Kristiansand Saken vil bli ettersendt mandag 16.09.19	
87/19	201713418-18	Avslutning av programmet for sammenslåing av Kristiansand, Søgne og Songdalen kommuner	152

Harald Furre
 Leder
 (sign.)

NYE KRISTIANSAND

Dato 12. september 2019
Saksnr.: 201712652-161
Saksbehandler Anne Lise Holand Aabø

Saksgang
Arbeidsutvalg Nye Kristiansand

Møtedato
17.09.2019

Godkjenning av protokoll fra Arbeidsutvalgets møte 20.08.19

Forslag til vedtak

[Arbeidsutvalget godkjenner protokoll fra Arbeidsutvalgets møte 20.08.19.](#)

Camilla B. Dunsæd
Programleder

Anne Lise Holand Aabø
Formannskapssekretær

Vedlegg:
Protokoll fra Arbeidsutvalgets møte 20.08.19

NYE KRISTIANSAND

PROTOKOLL ARBEIDSUTVALG NYE KRISTIANSAND

Dato: 20.08.2019
Sted: Møterom Else Marie Jakobsen Rådhuskvartalet u.etg.
Behandlede saker: 70/19-78/19
Møtets varighet: Kl. 13.00 til kl. 15.10
Møteleder: Leder Harald Furre (H)

Til stede:

Harald Furre (H)
Astrid M. Hilde (AP)
Egel Terkelsen (FRP)
Tom Løchen (H)
Johnny Greibesland (SP)
Jan Erik Tønnesland (AP)
Ida Grødum (H)
Jørgen Kristiansen (KRF)
Mette Gundersen (AP)
Stian Storbukås (FRP)

Til stede fra administrasjonen:

Økonomidirektør Terje Fjellvang for programleder Camilla B. Dunsæd
Prosjekteier Torbjørn Urfjell, nye Kristiansand
Prosjekteier Helse- og mestring Brede Skaalerud, nye Kristiansand
Prosjektleder Elisabeth Engemyr, nye Kristiansand
Formannskapssekretær

Permitteringer/tiltredelser:

Repr. Mette Gundersen, AP, perm kl. 13.00-14.30. Repr. Trond H. Blattmann, AP, tiltrådt.

Innbyggertorg – mulighetsstudie – orientering om prosess og foreløpige anbefalinger ved prosjektleder Elisabeth Engemyr

- Politisk vedtak – visjoner og mål
- På vei mot en ny kommunerolle
- Anbefaling nærdemokratiordninger oktober 2018
- Rammer for innbyggertorg – fellesnemnda mars 2019
- Mulighetsstudie – mandat
- Møter i mai
- Spørsmål i møtene
- Anbefalinger arbeidsgruppa etter prosessen

Deretter spørsmål og kommentarer.

70/19 Godkjenning av protokoll fra Arbeidsutvalgets møte 11.06.19

Vedtak:

Arbeidsutvalget godkjenner protokoll fra Arbeidsutvalgets møte 11.06.19.
(Enst.)

71/19 Tilslutning til viljeserklæring

Arbeidsutvalgets uttalelse:

Fellesnemnda slutter seg til viljeserklæringen.
(Enst.)

72/19 Regional plan for Kristiansandsregionen 2019-2050 - høringsuttalelse fra nye Kristiansand kommune

Arbeidsutvalgets uttalelse:

1. Fellesnemnda beklager at høringsfristen er satt slik at bystyret i nye Kristiansand ikke får mulighet til å behandle denne saken.
(Enst.)
2. Nye Kristiansand kommune gir sin tilslutning til innstramningen i arealpolitikken som ligger i høringsforslaget til Regional plan for Kristiansandsregionen 2019-2050, med forbehold knyttet til avgrensing av byggesonen i Hamrevann-området og delfelt 1 i Nodelandsheia øst.
(8/2)
3. Nye Kristiansand kommune gjør oppmerksom på at det som del av prosessen med ny kommuneplan vil bli gjort en gjennomgang av gjeldende

senterstruktur, som kan utfordre eksisterende senterstruktur og regional planbestemmelse for handel.

(Enst.)

4. Retningslinjene pkt. 1.4 anbefales supplert med et eget punkt om matjordlag slik: I planer, hvor man som siste utvei må tillate omdisponering av jordbruksareal, skal det innarbeides bestemmelser om at matjordlaget skal benyttes til forbedring av annen dyrka eller dyrkbar mark til jordbruksproduksjon.

(8/2)

5. Det anbefales igangsatt en egen utredning på hvordan ny teknologi med autonome kjøretøy og delingsøkonomi vil påvirke transportpolitikken.

(Enst.)

6. Tabell 5.4 om parkering anbefales justert i samsvar med merknadene i denne saken.

(Enst.)

7. Nye Kristiansand kommune viser forøvrig til vurderingene i saken.

(Enst.)

8. Toftelandslier defineres som langsiktig næringsområde / boligområde.

(Enst.)

Forslag:

KRF fremmet følgende forslag:

«Tillegg til programleders innstilling pkt. 3 slik at pkt. 3 endres til:

Retningslinjene pkt. 1.4 anbefales supplert med et eget punkt om matjordlag slik: I planer, hvor man som siste utvei må tillate omdisponering av jordbruksareal, skal det innarbeides bestemmelser om at matjordlaget skal benyttes til forbedring av annen dyrka eller dyrkbar mark til jordbruksproduksjon.»

AP fremmet følgende forslag:

«Programleders innstilling pkt. 1 endres til:

Nye Kristiansand kommune gir sin tilslutning til innstrammingen i arealpolitikken som ligger i høringsforslaget til Regional plan for Kristiansandsregionen 2019-2050, med forbehold knyttet til avgrensing av delfelt 1 i Nodelandsheia øst.»

Høyre fremmet følgende forslag til nytt pkt. 1:

«Fellesnemnda beklager at høringsfristen er satt slik at bystyret i nye Kristiansand ikke får mulighet til å behandle denne saken.»

SP fremmet følgende forslag:

«Toftelandslier defineres som langsiktig næringsområde / boligområde.»

Votering:

Høyres forslag ble enstemmig vedtatt, vedtakets pkt. 1.

AP sitt forslag falt med 7 mot 3 stemmer (AP).

Programleders innstilling pkt. 1 ble vedtatt med 8 mot 2 stemmer (FRP), vedtakets pkt. 2.

Programleders innstilling pkt. 2 ble enstemmig vedtatt, vedtakets pkt. 3.

Ved alternativ votering ble KRF sitt forslag vedtatt med 8 stemmer, mens 2 stemte for programleders innstilling pkt. 3 (FRP), vedtakets pkt. 4.

Programleders innstilling pkt. 4 ble enstemmig vedtatt, vedtakets pkt. 5.

Programleders innstilling pkt. 5 ble enstemmig vedtatt, vedtakets pkt. 6.
 Programleders innstilling pkt. 6 ble enstemmig vedtatt, vedtakets pkt. 7.
 SP forslag ble enstemmig vedtatt, vedtakets pkt. 8.

73/19 Nasjonale rammer for vindkraft - høringsuttalelse fra nye Kristiansand kommune

Arbeidsutvalgets uttalelse:

Nye Kristiansand kommune viser til vurderingene i saken og anbefaler at kriteriene for ekskludering av areal til utbygging av vindkraft utvides til også å omfatte viktige friluftsområder, uavhengig av om arealene er statlig sikret. Kristiansand kommune, vil etter 1.1.2020, ha i overkant av 110.000 innbyggere og utgjør den absolutt største befolkningskonsentrasjonen på Agder. Friluftsområdene i indre Agder utgjør viktige friluftsområder, både sommer- og vinterstid. Utbygging av vindkraft i disse områdene vil være i konflikt med friluftslivsinteressene for både for lokalbefolkningen og for befolkningen i Kristiansand og andre deler av Agder.

Økt satsing på utvikling av havvind basert på kunnskapen innen offshorerettet leverandørindustri vil kunne få stor betydning for lokalt næringsliv og bidra til utvikling av fornybar energi uten de store konfliktene som utbygging av vindkraft på land har vist seg å medføre. Nye Kristiansand kommune anbefaler at Olje og energidepartementet øker innsatsen på dette området.
 (Enst.)

74/19 Folkevalgtes rettigheter og arbeidsvilkår - lokal forskrift

Arbeidsutvalgets uttalelse:

Fellesnemnda vedtar å legge vedlagte utkast til Forskrift om folkevalgtes rettigheter i Kristiansand kommune på høring til samtlige partier som stiller liste til årets valg, samt nye Kristiansands nettside, med høringsfrist fire uker fra annonsering.

Rådmannen legger forskriften frem for nytt bystyre, 09.10.19.
 (6/4)

Forslag:

KRF fremmet følgende forslag:

«Arbeidsutvalget anbefaler fellesnemnda å godkjenne reglement for godtgjøring og velferdsgoder for folkevalgte i Kristiansand kommune som var forslag fra valg og honorarkomiteen til fellesnemndas møte 26. mars.»

Votering:

Ved alternativ votering ble programleders innstilling vedtatt med 6 stemmer, mens 4 stemte for KRF sitt forslag (FRP/KRF/SP).

75/19 Reglementer og praktisk tilrettelegging for folkevalgte og partiene

Arbeidsutvalgets uttalelse:

1. Kristiansand kommune tilbyr ikke faste kontorlokaler til partiene. Partier som ønsker faste kontorlokaler sørger selv for dette.
2. De folkevalgte benytter kommunens standardavtaler for nettbrett, og evt. mobiltelefon og PC-reglement. Dette gjøres kjent for de folkevalgte ved oppstart av ny periode.
3. Etiske retningslinjer for folkevalgte inngår i prosess med utarbeidelse av etiske retningslinjer for administrativt ansatte. Aktuelle tema som er særlig berører folkevalgte bør komme tydelig fram i retningslinjene.

(Enst.)

4. Partiene må tilbys møtelokaler i rådhuset / rådhuskvartalet til avvikling av gruppemøter.

(Enst.)

Forslag:

FRP fremmet følgende forslag:

«Partiene må tilbys møtelokaler i rådhuset / rådhuskvartalet til avvikling av gruppemøter.»

Votering:

Programleders innstilling ble enstemmig vedtatt.

FRP sitt forslag ble enstemmig vedtatt.

76/19 Revidert reglement for kontrollutvalget

Arbeidsutvalgets uttalelse:

Fellesnemnda godkjenner forslag til reglement for kontrollutvalget i nye Kristiansand.

(Enst.)

77/19 Høring - Forskrift om tildeling av langtidsopphold eller tilsvarende botilbud særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester

Arbeidsutvalgets uttalelse:

Fellesnemnda legger «Forskrift for Kristiansand kommune om tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester m.m. jfr. LOV 2011-06-24-30 § 3-2a» på høring med frist 1. november 2019.

(Enst.)

78/19 Legevaktstjenester i nye Kristiansand

Arbeidsutvalgets uttalelse:

1. Det etableres en hovedlegevakt i nye Kristiansand ved dagens legevakt på Eg.
2. Det etableres en legevaktstasjon i vestre del av kommunen på Tangvall med
  - samme organisasjon og ledelse som hovedlegevakt,
  - legevaktbil tilgjengelig for utrykning når stasjonen er bemannet, og
  - åpningstid inntil 9 timer mandag-fredag, og 9 timer daglig i helg.
3. Dagens økonomiske rammer til legevaktstjeneste økes med 5,5 mill. kr. per år. Det planlegges med etableringskostnader for legevaktstasjon på 2,4 mill. kr. (Enst.)

Forslag:

FRP fremmet følgende forslag:

«Alternativ til vedtakets pkt. 2 tredje kulepunkt:

Det skal ligge til grunn at dagens åpningstid i Søgne og Songdalen videreføres.»

Programleder fremmet følgende innstilling:

- «1. Det etableres en hovedlegevakt i nye Kristiansand ved dagens legevakt på Eg, som dekker hele nye Kristiansand med alle legevaktstjenester.
2. De økonomiske rammer til legevaktstjeneste reduseres med 0,7 mill. kr. per år.

Alternativ innstilling:

- «1. Det etableres en hovedlegevakt i nye Kristiansand ved dagens legevakt på Eg
2. Det etableres en legevaktstasjon i vestre del av kommunen på Tangvall med
  - samme organisasjon og ledelse som hovedlegevakt,
  - legevaktbil tilgjengelig for utrykning når stasjonen er bemannet, og
  - åpningstid inntil 9 timer mandag-fredag, og 9 timer daglig i helg.
3. Dagens økonomiske rammer til legevaktstjeneste økes med 5,5 mill. kr. per år. Det planlegges med etableringskostnader for legevaktstasjon på 2,4 mill. kr.»

Votering:

Programleders primære innstilling fikk ikke tilslutning.

Programleders alternative forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

FRP sitt forslag følger saken uten votering:

Møtet hevet.

NYE KRISTIANSAND

Dato 10. september 2019
Saksnr.: 201913410-1
Saksbehandler Anne Grete Widding

Saksgang

Arbeidsutvalg Nye Kristiansand
Fellesnemnda (Søgne, Songdalen og Kristiansand)

Møtedato

17.09.2019
24.09.2019

Tilskudd og retningslinjer for tilskuddsordninger i Nye Kristiansand kommune

Sammendrag

Denne saken handler om retningslinjer for tilskuddsordninger i områdene

- Samhandling og innovasjon
- Oppvekst og læring
- Helse og mestring
- Miljø, byutvikling og teknisk

Retningslinjene er utarbeidet i tråd med vedtatt mal og skal være operative fra 1.1.2020.

I samråd med kommuneadvokaten foreslås det å justere tekst om klageadgang i retningslinjene.

Forslag til vedtak

1. Fellesnemnda vedtar vedlagte retningslinjer for tilskuddsordninger og priser tilhørende kommunalområdene:
  - Samhandling og innovasjon
  - Oppvekst og læring
  - Helse og mestring
  - Miljø, byutvikling og teknisk
2. Tekst vedrørende klageadgang endres i tidligere vedtatte retningslinjer for Kultur, Frivillighet og innbyggerdialog.

Camilla Dunsæd
Kommunedirektør

Torbjørn Urfjell
Kommunaldirektør kultur, frivillighet og innbyggerdialog

Vedlegg:
Retningslinjer for tilskuddsordninger

Bakgrunn for saken

5. mars 2019 behandlet Fellesnemda (Søgne, Songdalen og Kristiansand) sak 20/19 om «Tilskudd, tilskuddsordninger, stipend og priser i Nye Kristiansand». I saken ble blant annet retningslinjer for tilskudd tilhørende kommunalområdet Kultur, frivillighet og innbyggerdialog vedtatt. Det ble opplyst at det for de andre kommunalområdene gjenstår i ulik grad noe arbeid for at deres ordninger er klar til bruk i den nye kommunen.

I saken som ble behandlet av Fellesnemda 5. mars er ulike former for tilskudd, driftstilskudd, oversikt over tilskuddsordninger innen de forskjellige kommunalområdene beskrevet og gjentas derfor ikke. Denne saken omhandler retningslinjer for de resterende kommunalområdene, samt forslag til felles tekst og retningslinjer for klageadgang.

Tilskuddsordninger i øvrige kommunalområder

Det ble foretatt en kartlegging av tilskuddsordninger i de andre kommunalområdene i forbindelse med utarbeidelse av sak til Fellesnemda i mars 2019. Denne saken tar utgangspunkt i oversikt over tilskuddsordninger utarbeidet på bakgrunn av informasjon fra fagmiljøene i dagens kommuner. Det er nå utarbeidet detaljerte retningslinjer etter samme mal som i Kultur, frivillighet og innbyggerdialog for de andre direktørområdene.

Økonomiske rammer for de ulike tilskuddsordningene omtales ikke i saken, men det er lagt til grunn at den økonomiske rammen videreføres i den nye kommunen på om lag samme nivå som i de tre kommunene.

Det er utarbeidet retningslinjer for tilskuddsordninger i følgende områder:

- Samhandling og innovasjon
- Oppvekst og læring
- Helse og mestring
- Miljø, byutvikling og teknisk

Samhandling og innovasjon

Området har følgende tilskuddsordning som videreføres i nye Kristiansand:

Ordning	Formål
Støtte til næringsformål, oppfølging av strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen	Tilskudd til næringsformål skal bidra til å styrke utviklingen av prosjekter og tiltak som er rettet mot næringsliv eller som styrker Kristiansandsregionen som attraktiv for bedrifter, befolkning og besøkende. Aktivitetene skal fortrinnsvis styrke og posisjonere landsdelen nasjonalt og internasjonalt i samarbeid med byens og regionens aktører. Eksempler på satsingsområder som kan vurderes innenfor ordningen. - Innovasjon/nyskaping - Kompetanse - Internasjonal konkurranseevne - Attraktiv storbyregion

Tilskuddet «Kristiansand som opplevelsesby» anbefales å utgå, men inngå som en del av «Støtte til næringsformål, oppfølging av strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen»

Organisasjon, personal og stab

Området har følgende tilskuddsordning som videreføres i nye Kristiansand:

Ordning	Formål	Merknad / konsekvenser
Tilskudd til vennskapsbysamarbeid	Formålet med budsjettposten er samarbeid og utveksling med vennskapsbyene	Dette er ikke en ordinær tilskuddsordning, og gjeldende praksis foreslås opprettholdt. Budsjettposten ligger under ordførerens ansvarsområde og brukes til representasjon knyttet opp mot vennskapsbyene. Det kan søkes midler gjennom hele året av organisasjoner og lag som skal ha besøk av eller reise til vennskapsbyer. Ordningen bekjentgjøres på kommunens nettsider.

Søknadskriterier: Søker må ha en invitasjon fra vennskapsbyen og/eller en organisasjon i vennskapsbyen. De må presentere formål med reisen/besøket, lage budsjett og sende rapport etter besøket. Dersom nåværende ordning med vennskapsbyer skal endres, kan det være naturlig å se den i sammenheng med saken om internasjonal strategi, som skal til behandling i 2020.

Oppvekst og læring

Området har følgende tilskuddsordning som videreføres i nye Kristiansand:

Ordning	Formål
Tilskuddsordning for utsatte/vanskeligstilte barn og unge	<p>a) Formålet med tilskudds- ordningen er å stimulere til tiltak som bedrer livssituasjonen for utsatte / vanskeligstilte barn og unge. Tiltakene kan være rettet mot familier eller det enkelte barn / ungdom.</p> <p>b) Tiltakene skal avhjelpe og bøte på livssituasjoner som følge lavinntekt og psykiske, fysiske eller sosiale utfordringer.</p> <p>c) Tilskuddsordningen skal medvirke til å oppnå Kristiansand kommunes og direktørområdets overordnede målsetting: «Alle barn og unge skal lykkes i sine fellesskap ved å realisere og utvikle sitt potensiale for læring og personlig vekst.»</p>

Helse og mestring

Området har følgende tilskuddsordninger som videreføres i nye Kristiansand:

Ordning	Formål
Tilskudd til mestring, deltakelse og livskvalitet innen rus- og psykisk helsefeltet	Tilskuddsordningen skal stimulere og videreutvikle et mangfold av lokale tiltak og aktører innen rus- og psykisk helsefeltet. Tiltakene skal være i tråd med målsettinger i politisk vedtatte planer og strategier på helse-, omsorgs- og sosialfeltet.
Tilskudd til integrering, mangfold og deltakelse i samfunnsliv	Kristiansand skal være en åpen og inkluderende by hvor alle skal ha like muligheter. Tilskudds-ordningen skal støtte tiltak og aktiviteter som bidrar til integrering, mangfold og deltakelse i samfunnsliv. Tiltakene skal være i tråd med målsettinger i politisk vedtatte planer og strategier på helse-, omsorgs- og sosialfeltet.
Tilskudd til bruker-/interesse og pårørendeorganisasjoner	Tilskuddsordningen skal bidra til økt livskvalitet for brukere, bidra til økt mangfold av tilbud og aktører, gi hjelp til selvhjelp. Tiltakene skal være i tråd med målsettinger i politisk vedtatte planer og strategier på helse-, omsorgs- og sosialfeltet.
Tilskudd til organisering av frivillig innsats på helse-, omsorgs- og sosialfeltet	Tilskuddsordningen skal tilrettelegge for og stimulere til frivillig innsats. Tiltakene skal være i tråd med målsettinger i politisk vedtatte planer og strategier på helse-, omsorgs- og sosialfeltet.

Søgne har en tilskuddsordning for frivillige organisasjoner hvor formålet med ordningen er å støtte organisasjoner som driver frivillig arbeid innen områdene integrering, psykisk helse og eldre. Denne ordningen anbefales ikke videreført da den dekkes av nye Kristiansand sine ordninger. Tilskudd til eldre kan dekkes av Kristiansand kommunes Samlelegat.

Miljø, byutvikling og teknisk

Endringer i liste over årlige driftstilskudd, jfr. sak 5. mars 2019:

- Årlige driftstilskudd til Grønt senter utgår av listen. Det fremmes en egen sak i løpet av høsten for å avklare veien videre.
- Midt-Agder friluftsråd er et interkommunalt samarbeidsorgan med felles vedtekter vedtatt av bystyrene. Kontingent betales etter antall innbyggere i kommunen og alle tre kommunene er medlem. Avtalen må gjennomgås på nytt.
- Samarbeidsavtaler knyttet til løyperydding tas med i oversikten fra 2020.
- Kristiansand kommune er medeier i Agder kollektivtrafikk. Aksjonæravtalen er vedtatt av bystyret 09.02.16. Beløp avklares i egen prosess.

Området har følgende tilskuddsordninger som videreføres i nye Kristiansand:

Ordning	Formål
Nærmiljømidler til utendørs møteplasser	Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til økt deltakelse i utendørs aktiviteter i lokalsamfunnet, flere, bedre og tryggere lekeplasser, løkker, møteplasser og aktivitetstilbud for alle aldersgrupper, bedre oppvekstmiljø, økt trivsel, trygghet og tilhørighet. Tilskuddet skal oppmuntre til lokalt initiativ, planlegging i velforeningene og samarbeid i boligområdene.
Tilskudd til vedlikehold av privat vei	Kristiansand kommune yter årlig tilskudd til vedlikehold av privat vei for å bidra til å redusere kostnadene med drift og vedlikehold av privat veinett som er åpen for allmenn ferdsel.
Panteordning for eldre ikke-rentbrennende ildsteder – Grim, Lund, Kvadraturen	Panteordningen er et virkemiddel for å bidra til bedre luftkvalitet. Områdene som påvirkes mest av svevestøv fra vedfyring prioriteres.

Endringer fra forrige sak:

- Tilskudd til Veterinærvaktordningen er et tjenestekjøp/anskaffelse som følger ordinære regler om offentlige anskaffelser.

Miljøpris, endring i beløp fra forrige sak.

Kristiansand kommunes miljøpris ble opprettet i 2013, og består av kr 50 000 og en plakett.

Tilskuddsordninger og klageadgang:

Kommuneadvokaten ble bedt om å vurdere følgende problemstillinger:

1. Skal det være klageadgang på alle tilskuddsordninger?
Også de som blir vedtatt av et hovedutvalg?
2. Hvilken tekst det er riktig å bruke i retningslinjene om klagemulighet?

Kommuneadvokatens svar:

Det følger av forvaltningsloven (fvl.) § 28 at enkeltvedtak kan påklages. Et «enkelvedtak» er en avgjørelse som treffes under utøving av offentlig myndighet og som generelt eller konkret er bestemmende for rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer, jf. fvl. § 2 a) og b). Det er altså vedtakets art og innhold som er avgjørende for om det er klagerett og ikke

hvem som fatter vedtaket. Dersom myndigheten til å fatte vedtak om tilskudd er lagt til politiske organer vil deres vedtak være gjenstand for klage.

Det følger for øvrig av fvl. §28, andre ledd og Fellesnemndas opprettelse av kommunens interne klagenemnd at det er klagenemnda som er klageinstansen for disse klagene. Det betyr for eksempel at hvis et politisk utvalg har fattet vedtak om tilskudd og vedtaket blir påklaget, skal klagen behandles av det samme politiske utvalget som 1. instans. Utvalget kan opprettholde sitt vedtak, avvise klagen (for eksempel ved oversittelse av klagefrist) eller ta klagen til følge, jf. fvl. §33, andre ledd. Dersom vedtaket opprettholdes, oversendes klagesaken til klagenemnda.

Kommuneadvokaten har foreslått en felles tekst om klageadgang i retningslinjene for alle tilskuddsordninger. Kommunedirektøren har forankret ny tekst som følger fellesnemndas ønske om å være klarspråkkommune med kommuneadvokaten

Klage

Vedtaket kan klages inn for kommunens klagenemnd innen tre uker. En klage bør vise til hvilket vedtak det klages på, begrunnes og ha med betydningsfulle opplysninger. Saksbehandler kan svare på spørsmål og en eventuell klage må sendes til ....@kristiansand.kommune.no / ny postadresse for nye Kristiansand

Klageadgang er regulert i Forvaltningslovens §28, andre ledd. Samme lov § 18 og 19 regulerer retten til innsyn i dokumenter.

Vedlagt følger retningslinjer for tilskuddsordninger i følgende kommunalområder.

For Miljø, byutvikling og teknisk følger også retningslinjer for Miljøpris.

Kommunalområde	Tilskuddsordning / miljøpris	Side
Samhandling og innovasjon	Tilskudd til næringsformål	2
Oppvekst og læring	Tilskudd for utsatte / vanskeligstilte barn og unge	4
Helse og mestring	Tilskudd til mestring, deltakelse og livskvalitet innen rus- og psykiskhelsefeltet	6
Helse og mestring	Tilskudd til integrering, mangfold og deltakelse i samfunnsliv	9
Helse og mestring	Tilskudd til bruker-, interesse-, og pårørendeorganisasjoner	12
Helse og mestring	Tilskudd til organisering av frivillig innsats på helse-, sosial- og omsorgsfeltet	15
Miljø, byutvikling og teknisk	Tilskudd til utendørsaktiviteter i lokalsamfunnet	18
Miljø, byutvikling og teknisk	Driftstilskudd til privat vedlikehold av veier	20
Miljø, byutvikling og teknisk	Panteordning for eldre ikke-rentbrennende ildsteder – Grim, Lund, Kvadraturen	21
Miljø, byutvikling og teknisk	Miljøpris	23

Retningslinjer for tilskudd til næringsformål

1. Formål

Tilskuddene til næringsformål skal bidra til å styrke utviklingen av prosjekter og tiltak som er rettet mot næringsliv eller som styrker Kristiansandsregionen som attraktiv for bedrifter, befolkning og besøkende. Aktivitetene skal fortrinnsvis styrke og posisjonere landsdelen nasjonalt og internasjonalt i samarbeid med byens og regionens aktører.

Eksempler på satsingsområder som kan vurderes innenfor ordningen.

- Innovasjon/nyskaping
- Kompetanse
- Internasjonal konkurranseevne
- Attraktiv storbyregion

2. Hva det kan gis tilskudd til

Prosjekter, aktiviteter og tiltak som støtter opp om gjeldene kommuneplan og strategisk næringsplan.

Støtten må gis i henhold til statsstøtteregulverket og må ikke komme i konflikt med lov om offentlig anskaffelser.

3. Hva det ikke kan gis tilskudd til

- a) Tiltaksom har utpreget kommersiell karakter.
- b) Investeringer eller typiske driftsoppgaver.
- c) Tiltak som åpenbart ikke dekker målsetningen.
- d) Tiltak som allerede har funnet sted.

4. Hvem det kan gis tilskudd til

Virksomheter, organisasjoner eller **aktiviteter** i, eller i tilknytning til Kristiansand kommune.

5. Søknadsfrist og kunngjøring

Tilskuddsordningen kunngjøres på kommunens nettsider.

Søknadene behandles tre ganger ila året. Søknadsfrister: 1.mars, 1.juni og 1.september.

6. Krav til søknaden

- a) Prosjektbeskrivelse, som må være i henhold til formål og hva som kan støttes.
- b) Ansvarlig søker må være en person som har myndighet til å forplikte søker/virksomheten.
- c) Budsjett og finansieringsplan
- d) Fremdriftsplan og oversikt over de viktigste prosjektmedarbeiderne.
- e) Årsregnskap fra forrige regnskapsår

7. Saksbehandling

Alle søknadene vil bli vurdert i henhold til

- a) Kommuneplan, handlingsprogram og strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen og gjeldene handlingsplan.
- b) Søknader vil normalt bli behandlet i næringsavdelingen, men kan også bli sendt til politisk behandling.
- c) Svarbrev sendes alle søkere innen to uker etter at vedtak er fattet.
- d) Utbetaling skal normalt skje i samme regnskapsår som eventuell tildeling.

8. Krav til mottaker av tilskudd

- a) Tilskudd gis under forutsetning av at tiltaket gjennomføres i samsvar med søknaden. Ved vesentlige endringer skal saksbehandler i kommunen kontaktes umiddelbart.
- b) Dersom tilskuddet ikke benyttes i samsvar med forutsetningene, kan kommunen kreve at hele eller deler av tilskuddet skal betales tilbake.
- c) Dokumentasjon på gjennomføringen og regnskap som viser bruken av tilskuddet skal leveres saksbehandler to måneder etter at tiltaket er gjennomført.
- d) Støtten fra Kristiansand kommune, Business Region Kristiansand skal synliggjøres i informasjonsmateriell og lignende.

9. Klage

Vedtaket kan klages inn for kommunens klagenemnd innen tre uker. En klage bør vise til hvilket vedtak det klages på, begrunnes og ha med betydningsfulle opplysninger. Saksbehandler kan svare på spørsmål og en eventuell klage må sendes til post.samhandling@kristiansand.kommune.no

Klageadgang er regulert i Forvaltningslovens §28, andre ledd. Samme lov § 18 og 19 regulerer retten til innsyn i dokumenter.

Retningslinjer for oppvekstutvalgets tilskuddordning for utsatte / vanskeligstilte barn og unge.

Vedtatt av Fellesnemda (Søgne, Songdalen og Kristiansand) .... september 2019.

1. Formål

- a) Formålet med tilskuddsordningen er å stimulere til tiltak som bedrer livssituasjonen for utsatte / vanskeligstilte barn og unge. Tiltakene kan være rettet mot familier eller det enkelte barn / ungdom.
- b) Tiltakene skal avhjelpe og bøte på livssituasjoner som følge av lavinntekt og psykiske, fysiske eller sosiale utfordringer.
- c) Tilskuddsordningen skal medvirke til å oppnå Kristiansand kommunes og kommunal-området overordnede målsetting: «Alle barn og unge skal lykkes i sine fellesskap ved å realisere og utvikle sitt potensiale for læring og personlig vekst.»

2. Hva det kan gis tilskudd til

Tiltak som bidrar til å oppfylle formålet i punkt 1.

3. Hva det ikke gis tilskudd til

- a) Dekning av underskudd ved gjennomførte tiltak
- b) Innkjøp av varige driftsmidler
- c) Formål som naturlig omfattes av andre kommunale tilskuddsordninger
- d) Leie av egne lokaler

4. Hvem det kan gis tilskudd til

Private aktører og frivillige lag og organisasjoner som retter sine omsøkte tiltak mot målgruppen i Kristiansand.

5. Hvem det ikke gis tilskudd til

- a.) Virksomheter, institusjoner og organisasjoner som har samarbeidsavtale med kommunen og mottar årlig driftstilskudd fra egen post på det kommunale oppvekstbudsjettet, kan ikke søke om ekstratilskudd fra denne tilskuddsordningen.
- b) Kommunale, fylkeskommunale og statlige etater/enheter/virksomheter.
- c) Lag, foreninger og organisasjoner som ikke er registrert i Brønnøysundregistrene.
- d) Virksomheter eller deler av virksomhet som har avtale om salg av tjenester til kommunen innenfor ordningens virkeområde.
- e) Virksomheter og organisasjoner som faller utenfor formålet med ordningen.
- f) Privatpersoner

6. Søknadsfrist og kunngjøring

Søknadsfrist medio november for påfølgende år. Tilskuddsordningen kunngjøres via kommunens nettsider minimum 4 uker før søknadsfrist.

7. Krav til søknaden

- a) Søknad skal sendes inn på gjeldende elektronisk søknadsskjema av en person som har myndighet til å forplikte organisasjonen. Alle obligatoriske felt i skjemaet må fylles ut. Kun søknader sendt via kommunens søknadsportal innen søknadsfristen vil bli behandlet.
- b) Budsjett i balanse som viser alle utgifter og inntekter og en plan for finansiering. Det skal gjøres rede for tilskudd som allerede er innvilget, samt andre omsøkte midler fra private og/eller offentlige instanser.

- c) Vedlagt i utfylt skjema skal det følge en beskrivelse av tiltaket det søkes om støtte til, og plan for gjennomføringen.
- d) Førstegangssøkere skal vedlegge siste tilgjengelige årsberetning og regnskap.

8. Saksbehandling

- a) I vurderingen av søknadene prioriteres tiltak som fremmer profesjonalitet, kvalitet og mangfold og er i tråd med formålet.
- b) Søknadene prioriteres innbyrdes innenfor den økonomiske rammen som bystyret har fastsatt for tilskuddsordningen.
- c) Oppvekstdirektøren innstiller til oppvekstutvalget som fatter vedtak.
- d) Svarebrev med avslag eller tilsagn sendes alle søkere innen to uker etter at vedtak er fattet. Innvilget tilskudd utbetales innen tre uker etter at vedtak er fattet. Utbetalinger på over kr 500 000 skjer som hovedregel i kvartalsvise rater. Oppvekstdirektøren kan sette andre rimelige betingelser for utbetaling av tilskudd.

9. Krav til mottaker av tilskudd

- a) Tilskudd gis under forutsetning av at tiltaket gjennomføres i samsvar med søknaden. Ved vesentlige endringer skal saksbehandler i kommunen kontaktes umiddelbart.
- b) Dersom tilskuddet ikke benyttes i samsvar med forutsetningene, kan kommunen kreve at hele eller deler av tilskuddet skal betales tilbake.
- c) Årsregnskap og rapport som viser hvordan innvilget tilskudd er benyttet, skal sendes til kommunens saksbehandler i tråd med anvisningene i tilsagnsbrevet. Oppvekstdirektøren kan sette andre rimelige betingelser for dokumentasjon og rapportering. For tilskudd over kr 500 000 skal regnskap være godkjent av registrert revisor. Mottaker av tilskudd kan ikke søke nye tilskudd før rapport og regnskap er levert inn.
- d) Støtten fra Kristiansand kommune skal synliggjøres i informasjonsmateriell og lignende.

10. Klage

Vedtaket kan klages inn for kommunens klagenemnd innen tre uker. En klage bør vise til hvilket vedtak det klages på, begrunnes og ha med betydningsfulle opplysninger. Saksbehandler kan svare på spørsmål og en eventuell klage må sendes til .....@kristiansand.kommune.no

Klageadgang er regulert i Forvaltningslovens §28, andre ledd. Samme lov § 18 og 19 regulerer retten til innsyn i dokumenter.

Retningslinjer for tilskudd til mestring, deltakelse og livskvalitet innen rus- og psykisk helsefeltet.

Vedtatt av Fellesnemda (Søgne, Songdalen og Kristiansand) .... september 2019.

FORMÅL MED TILSKUDDSORDNINGENE TILHØRENDE DIREKTØROMRÅDE HELSE OG MESTRING ER:

- A. Tilskudd som gis skal være i tråd med målsettinger i politisk vedtatte planer og strategier på helse- omsorgs- og sosialfeltet**
- B. Tilskuddsordningene skal bidra til realisering av de sentrale, overordnede mål og strategier for direktørområde for helse og mestring:**
  - Flest mulig er i arbeid og aktivitet og deltar i lokalsamfunnet.
  - Avklare forventninger gjennom styrket kommunikasjon med innbyggere, samarbeidsparter, leverandører og organisasjoner.
  - Flest mulig innbyggere i Kristiansand kommune skal gis muligheten til å bo trygt i eget hjem så lenge som mulig.
    - Styrke egenmestring
    - Styrke tidlig innsats
    - Sikre helhetlige og koordinerte tjenester
  - Gjennom målrettet forebygging- og rehabiliteringsarbeid utsettes innbyggernes behov for helse- og omsorgstjenester.
  - Ta i bruk teknologi for å fornye, forenkle og forbedre tjenester.
  - Innbyggere som er vanskeligstilt på boligmarkedet får tilbud om bolig og tjenester tilpasset behovene.

[LINK til aktuelt planverk](#)

[Planer rapporter og meldinger](#)

- 1. Formål med tilskuddsordningen.**
Tilskuddsordningen skal stimulere og videreutvikle et mangfold av lokale tiltak og aktører innen rus- og psykisk helsefeltet. Tiltakene skal være i tråd med målsettinger i politisk vedtatte planer og strategier på helse-, omsorgs- og sosialfeltet.
- 2. Hva det kan gis tilskudd til**
  - a) Aktiviteter som bidrar til å oppnå de mål og strategier som kommunen har
  - b) Tiltak som er forebyggende helsetiltak / rusforebyggende tiltak
  - c) Tiltak som er forebyggende og rettet mot klart definerte målgrupper og som vil hindre/utsette behov for tyngre hjelpetiltak
  - d) Utfyller kommunens tilbud
  - e) Tiltak som bidrar til å styrke kommunens satsingsområder
  - f) Drift av organisasjonen

3. Hva det ikke gis tilskudd til

- a) Leie av egne lokaler
- b) Interne kurs og studiereiser
- c) Annen utdanning
- d) Tiltak med et kommersielt formål
- e) Investering i utstyr prioriteres i hovedsak ikke
- f) Reise- og oppholdsutgifter prioriteres i hovedsak ikke

4. Hvem det kan gis tilskudd til

- a) Lag, foreninger og organisasjoner som er registrert eller har sitt virke i Kristiansand og som har aktiviteter eller tiltak som stemmer med formålet til tilskuddsordningen.

5. Hvem det ikke gis tilskudd til

- a) Virksomheter eller deler av virksomheten, institusjoner og organisasjoner som har samarbeidsavtale med kommunen og mottar årlig driftstilskudd fra egen post på det kommunale budsjettet, kan ikke søke om ekstra tilskudd fra denne tilskuddsordningen, men kan på lik linje som andre søke tilskudd til tiltak som ikke er en del av inngått samarbeidsavtale.
- b) Kommunale, fylkeskommunale og statlige etater / enheter / virksomheter.
- c) Lag, foreninger og organisasjoner som ikke er registrert i Brønnøysundregistrene / Frivillighetsregisteret.
- d) Virksomheter eller deler av virksomhet som har avtale om salg av tjenester til kommunen innenfor ordningens virkeområde.
- e) Virksomheter og organisasjoner som faller utenfor formålet med ordningen.
- f) Organisasjoner, foreninger, stiftelser eller tiltak med forretningsmessig formål eller kommersiell karakter.
- g) Enkeltpersoner
- h) Søkere som ikke har brukt tidligere tildelt tilskudd etter forutsetningene i disse retningslinjene og / eller tilsagnsbrev vil som hovedregel ikke bli prioritert.

6. Søknadsfrist og kunngjøring

Søknadsfrist medio november for påfølgende år. Tilskuddsordningen kunngjøres via kommunens nettsider minimum 4 uker før søknadsfrist.

7. Krav til søknaden

- a) Søknad skal sendes inn på gjeldende elektronisk søknadsskjema av en person som har myndighet til å forplikte organisasjonen. Alle obligatoriske felt i skjemaet må fylles ut. Kun søknader sendt via kommunens søknadsportal innen søknadsfristen vil bli behandlet.
- b) Beskrivelse av formål det søkes om tilskudd til, målsetting og beskrivelse av tilbudet. Medlemstall hvis foreningen er medlemsbasert og omfang av frivillig innsats. Beskriv også antall og omfang av deltakere / brukere / pårørende fra Kristiansand samt samarbeidsopplegg med andre organisasjoner og kommunale instanser.
- c) Søknadssum
- d) Budsjett skal være i balanse og vise alle utgifter og inntekter, og en plan for finansiering. Det skal gjøres rede for tilskudd som allerede er innvilget samt andre omsøkte midler fra private og offentlige instanser.
- e) Siste tilgjengelig årsberetning og regnskap skal legges ved.

8. Saksbehandling

- a) I vurderingen av søknadene legges det vekt på følgende kriterier:
  - Utfyller kommunens egne tilbud eller virksomhet finansiert av kommunen
  - Er i samsvar med kommunens mål og strategier
  - Kan forventes å bidra til økt livskvalitet for brukerne
  - Holder et tilfredsstillende faglig nivå
  - Vil bidra til økt mangfold av tilbud og aktører

- Graden av frivillig innsats
  - Samlet finansiering jfr. finansieringsplan inkl. andel egenfinansiering
- b) Søknadene prioriteres innbyrdes innenfor den økonomiske rammen som bystyret har fastsatt for tilskuddsordningen. Summen av tilskudd som fordeles kan ikke overskride rammen for ordningen.
- c) Direktør for helse og mestring innstiller til helseutvalget som fatter vedtak.
- d) Svarebrev med avslag eller tilsagn sendes alle søkere innen to uker etter at vedtak er fattet. Innvilget tilskudd utbetales innen tre uker etter at vedtak er fattet. Utbetalinger på over kr 500 000 skjer som hovedregel i kvartalsvise rater. Direktør for helse og mestring kan sette andre rimelige betingelser for utbetaling av tilskudd.

9. Krav til mottaker av tilskudd

- a) Tilskudd gis under forutsetning av at tiltaket gjennomføres i samsvar med søknaden. Ved vesentlige endringer skal saksbehandler i kommunen kontaktes umiddelbart
- b) Dersom tilskuddet ikke benyttes i samsvar med forutsetningene, kan kommunen kreve at hele eller deler av tilskuddet skal betales tilbake.
- c) Årsregnskap og rapport som viser hvordan innvilget tilskudd er benyttet, skal sendes til kommunens saksbehandler i tråd med anvisningene i tilsagnsbrevet. Direktør for helse og mestring kan sette andre rimelige betingelser for dokumentasjon og rapportering. For tilskudd over kr 500 000 skal regnskap være godkjent av registrert revisor. Mottaker av tilskudd kan ikke søke nye tilskudd før rapport og regnskap er levert inn.
- d) Støtten fra Kristiansand kommune skal synliggjøres i informasjonsmateriell og lignende.
- e) Tilskuddsmottaker skal benytte tilskuddet på en slik måte at det ikke oppstår kryss-subsidiering av eventuelle aktiviteter / tjenester som selges i et marked.

10. Klage

Vedtaket kan klages inn for kommunens klagenemnd innen tre uker. En klage bør vise til hvilket vedtak det klages på, begrunnes og ha med betydningsfulle opplysninger. Saksbehandler kan svare på spørsmål og en eventuell klage må sendes til .....@kristiansand.kommune.no

Klageadgang er regulert i Forvaltningslovens §28, andre ledd. Samme lov § 18 og 19 regulerer retten til innsyn i dokumenter.

Retningslinjer for tilskudd til integrering, mangfold og deltakelse i samfunnsliv.

Vedtatt av Fellesnemda (Søgne, Songdalen og Kristiansand) ... september 2019.

FORMÅL MED TILSKUDDSORDNINGENE TILHØRENDE DIREKTØROMRÅDE HELSE OG MESTRING ER:

A. Tilskudd som gis skal være i tråd med målsettinger i politisk vedtatte planer og strategier på helse- omsorgs- og sosialfeltet

B. Tilskuddsordningene skal bidra til realisering av de sentrale, overordnede mål og strategier for direktørområde for helse og mestring:

- Flest mulig er i arbeid og aktivitet og deltar i lokalsamfunnet.
- Avklare forventninger gjennom styrket kommunikasjon med innbyggere, samarbeidsparter, leverandører og organisasjoner.
- Flest mulig innbyggere i Kristiansand kommune skal gis muligheten til å bo trygt i eget hjem så lenge som mulig.
  - Styrke egenmestring
  - Styrke tidlig innsats
  - Sikre helhetlige og koordinerte tjenester
- Gjennom målrettet forebygging- og rehabiliteringsarbeid utsettes innbyggernes behov for helse- og omsorgstjenester.
- Ta i bruk teknologi for å fornye, forenkle og forbedre tjenester.
- Innbyggere som er vanskeligstilt på boligmarkedet får tilbud om bolig og tjenester tilpasset behovene.

[LINK til aktuelt planverk](#)

[Planer rapporter og meldinger](#)

1. **Formål med tilskuddsordningen.**

Kristiansand skal være en åpen og inkluderende by hvor alle skal ha like muligheter. Tilskuddsordningen skal støtte tiltak og aktiviteter som bidrar til integrering, mangfold og deltakelse i samfunnsliv. Tiltakene skal være i tråd med målsettinger i politisk vedtatte planer og strategier på helse-, omsorgs- og sosialfeltet.

2. **Hva det kan gis tilskudd til**

- a) Aktiviteter som bidrar til å oppnå de mål og strategier som kommunen har
- b) Tiltak som er forebyggende og rettet mot klart definerte målgrupper og som vil hindre/utsette behov for tyngre hjelpetiltak
- c) Utfyller kommunens tilbud
- d) Tiltak som bidrar til å styrke kommunens satsingsområder
- e) Drift av organisasjonen

3. Hva det ikke gis tilskudd til

- a) Leie av egne lokaler
- b) Interne kurs og studiereiser
- c) Annen utdanning
- d) Tiltak med et kommersielt formål
- e) Investering i utstyr prioriteres i hovedsak ikke
- f) Reise- og oppholdsutgifter prioriteres i hovedsak ikke
- g) Feiring av nasjonaldager eller religiøse høytider

4. Hvem det kan gis tilskudd til

Lag, foreninger og organisasjoner som er registrert eller har sitt virke i Kristiansand og som har aktiviteter eller tiltak som stemmer med formålet til tilskuddsordningen.

5. Hvem det ikke gis tilskudd til

- a) Virksomheter eller deler av virksomheten, institusjoner og organisasjoner som har samarbeidsavtale med kommunen og mottar årlig driftstilskudd fra egen post på det kommunale budsjettet, kan ikke søke om ekstra tilskudd fra denne tilskuddsordningen, men kan på lik linje som andre søke tilskudd til tiltak som ikke er en del av inngått samarbeidsavtale.
- b) Kommunale, fylkeskommunale og statlige etater / enheter / virksomheter.
- c) Lag, foreninger og organisasjoner som ikke er registrert i Brønnøysundregistrene / Frivillighetsregisteret.
- d) Virksomheter eller deler av virksomhet som har avtale om salg av tjenester til kommunen innenfor ordningens virkeområde.
- e) Virksomheter og organisasjoner som faller utenfor formålet med ordningen.
- f) Organisasjoner, foreninger, stiftelser eller tiltak med forretningsmessig formål eller kommersiell karakter.
- g) Enkeltpersoner
- h) Søkere som ikke har brukt tidligere tildelt tilskudd etter forutsetningene i disse retningslinjene og / eller tilsagnsbrev vil som hovedregel ikke bli prioritert.

6. Søknadsfrist og kunngjøring

Søknadsfrist medio november for påfølgende år. Tilskuddsordningen kunngjøres via kommunens nettsider minimum 4 uker før søknadsfrist.

7. Krav til søknaden

- a) Søknad skal sendes inn på gjeldende elektronisk søknadsskjema av en person som har myndighet til å forplikte organisasjonen. Alle obligatoriske felt i skjemaet må fylles ut. Kun søknader sendt via kommunens søknadsportal innen søknadsfristen vil bli behandlet.
- b) Beskrivelse av formål det søkes om tilskudd til, målsetting og beskrivelse av tilbudet. Medlemstall hvis foreningen er medlemsbasert og omfang av frivillig innsats. Beskriv også antall og omfang av deltakere / brukere / pårørende fra Kristiansand samt samarbeidsopplegg med andre organisasjoner og kommunale instanser.
- c) Søknadssum
- d) Budsjett skal være i balanse og vise alle utgifter og inntekter, og en plan for finansiering. Det skal gjøres rede for tilskudd som allerede er innvilget samt andre omsøkte midler fra private og offentlige instanser.
- e) Siste tilgjengelig årsberetning og regnskap skal legges ved.

8. Saksbehandling

- a) I vurderingen av søknadene legges det vekt på følgende kriterier:
  - Utfyller kommunens egne tilbud eller virksomhet finansiert av kommunen
  - Er i samsvar med kommunens mål og strategier
  - Kan forventes å bidra til økt livskvalitet for brukerne
  - Holder et tilfredsstillende faglig nivå

- Vil bidra til økt mangfold av tilbud og aktører
  - Graden av frivillig innsats
  - Samlet finansiering jfr. finansieringsplan inkl. andel egenfinansiering
- b) Søknadene prioriteres innbyrdes innenfor den økonomiske rammen som bystyret har fastsatt for tilskuddsordningen. Summen av tilskudd som fordeles kan ikke overskride rammen for ordningen.
- c) Direktør for helse og mestring innstiller til helseutvalget som fatter vedtak.
- d) Svarbrev med avslag eller tilsagn sendes alle søkere innen to uker etter at vedtak er fattet. Innvilget tilskudd utbetales innen tre uker etter at vedtak er fattet. Utbetalinger på over kr 500 000 skjer som hovedregel i kvartalsvise rater. Direktør for helse og mestring kan sette andre rimelige betingelser for utbetaling av tilskudd.

9. Krav til mottaker av tilskudd

- a) Tilskudd gis under forutsetning av at tiltaket gjennomføres i samsvar med søknaden. Ved vesentlige endringer skal saksbehandler i kommunen kontaktes umiddelbart
- b) Dersom tilskuddet ikke benyttes i samsvar med forutsetningene, kan kommunen kreve at hele eller deler av tilskuddet skal betales tilbake.
- c) Årsregnskap og rapport som viser hvordan innvilget tilskudd er benyttet, skal sendes til kommunens saksbehandler i tråd med anvisningene i tilsagnsbrevet. Direktør for helse og mestring kan sette andre rimelige betingelser for dokumentasjon og rapportering. For tilskudd over kr 500 000 skal regnskap være godkjent av registrert revisor. Mottaker av tilskudd kan ikke søke nye tilskudd før rapport og regnskap er levert inn.
- d) Støtten fra Kristiansand kommune skal synliggjøres i informasjonsmateriell og lignende.
- e) Tilskuddsmottaker skal benytte tilskuddet på en slik måte at det ikke oppstår kryss-subsidiering av eventuelle aktiviteter / tjenester som selges i et marked.

10. Klage

Vedtaket kan klages inn for kommunens klagenemnd innen tre uker. En klage bør vise til hvilket vedtak det klages på, begrunnes og ha med betydningsfulle opplysninger. Saksbehandler kan svare på spørsmål og en eventuell klage må sendes til .....@kristiansand.kommune.no

Klageadgang er regulert i Forvaltningslovens §28, andre ledd. Samme lov § 18 og 19 regulerer retten til innsyn i dokumenter.

Retningslinjer for tilskudd til bruker-, interesse-, og pårørendeorganisasjoner.

Vedtatt av Fellesnemda (Søgne, Songdalen og Kristiansand) ..... september 2019.

FORMÅL MED TILSKUDDSORDNINGENE TILHØRENDE DIREKTØROMRÅDE HELSE OG MESTRING ER:

- A. Tilskudd som gis skal være i tråd med målsettinger i politisk vedtatte planer og strategier på helse- omsorgs- og sosialfeltet**
- B. Tilskuddsordningene skal bidra til realisering av de sentrale, overordnede mål og strategier for direktørområde for helse og mestring:**
  - Flest mulig er i arbeid og aktivitet og deltar i lokalsamfunnet.
  - Avklare forventninger gjennom styrket kommunikasjon med innbyggere, samarbeidsparter, leverandører og organisasjoner.
  - Flest mulig innbyggere i Kristiansand kommune skal gis muligheten til å bo trygt i eget hjem så lenge som mulig.
    - Styrke egenmestring
    - Styrke tidlig innsats
    - Sikre helhetlige og koordinerte tjenester
  - Gjennom målrettet forebygging- og rehabiliteringsarbeid utsettes innbyggernes behov for helse- og omsorgstjenester.
  - Ta i bruk teknologi for å fornye, forenkle og forbedre tjenester.
  - Innbyggere som er vanskeligstilt på boligmarkedet får tilbud om bolig og tjenester tilpasset behovene.

[LINK til aktuelt planverk](#)

[Planer rapporter og meldinger](#)

1. Formål med tilskuddsordningen.

Tilskuddsordningen skal bidra til økt livskvalitet for brukere, bidra til økt mangfold av tilbud og aktører, gi hjelp til selvhjelp. Tiltakene skal være i tråd med målsettinger i politisk vedtatte planer og strategier på helse-, omsorgs- og sosialfeltet.

2. Hva det kan gis tilskudd til

- a) Aktiviteter som bidrar til å oppnå de mål og strategier som kommunen har
- b) Tiltak som er forebyggende og rettet mot klart definerte målgrupper og som vil hindre/utsette behov for tyngre hjelpetiltak
- c) Utfyller kommunens tilbud
- d) Tiltak som bidrar til å styrke kommunens satsingsområder
- e) Drift av organisasjonen

3. Hva det ikke gis tilskudd til

- a) Leie av egne lokaler
- b) Interne kurs og studiereiser
- c) Annen utdanning
- d) Tiltak med et kommersielt formål
- e) Investering i utstyr prioriteres i hovedsak ikke
- f) Reise- og oppholdsutgifter prioriteres i hovedsak ikke

4. Hvem det kan gis tilskudd til

- a) Lag, foreninger og organisasjoner som er registrert eller har sitt virke i Kristiansand og som har aktiviteter eller tiltak som stemmer med formålet til tilskuddsordningen.
- b) Bruker- og pårørende organisasjoner som fremmer brukermedvirkning og driver informasjons-, kurs-, og veiledningstilbud overfor medlemmer, interessepolitisk arbeid og likemanns- og selvhjelpsarbeid.

5. Hvem det ikke gis tilskudd til

- a) Virksomheter eller deler av virksomheten, institusjoner og organisasjoner som har samarbeidsavtale med kommunen og mottar årlig driftstilskudd fra egen post på det kommunale budsjettet, kan ikke søke om ekstra tilskudd fra denne tilskuddsordningen, men kan på lik linje som andre søke tilskudd til tiltak som ikke er en del av inngått samarbeidsavtale.
- b) Kommunale, fylkeskommunale og statlige etater / enheter / virksomheter.
- c) Lag, foreninger og organisasjoner som ikke er registrert i Brønnøysundregistrene / Frivillighetsregisteret.
- d) Virksomheter eller deler av virksomhet som har avtale om salg av tjenester til kommunen innenfor ordningens virkeområde.
- e) Virksomheter og organisasjoner som faller utenfor formålet med ordningen.
- f) Organisasjoner, foreninger, stiftelser eller tiltak med forretningsmessig formål eller kommersiell karakter.
- g) Enkelpersoner
- h) Søkere som ikke har brukt tidligere tildelt tilskudd etter forutsetningene i disse retningslinjene og / eller tilsagnsbrev vil som hovedregel ikke bli prioritert.

6. Søknadsfrist og kunngjøring

Søknadsfrist medio november for påfølgende år. Tilskuddsordninger kunngjøres via kommunens nettsider minimum 4 uker før søknadsfrist.

7. Krav til søknaden

- a) Søknad skal sendes inn på gjeldende elektronisk søknadsskjema av en person som har myndighet til å forplikte organisasjonen. Alle obligatoriske felt i skjemaet må fylles ut. Kun søknader sendt via kommunens søknadsportal innen søknadsfristen vil bli behandlet.
- b) Beskrivelse av formål det søkes om tilskudd til, målsetting og beskrivelse av tilbudet. Medlemstall hvis foreningen er medlemsbasert og omfang av frivillig innsats. Beskriv også antall og omfang av deltakere / brukere / pårørende fra Kristiansand samt samarbeidsopplegg med andre organisasjoner og kommunale instanser.
- c) Søknadssum
- d) Budsjett skal være i balanse og vise alle utgifter og inntekter, og en plan for finansiering. Det skal gjøres rede for tilskudd som allerede er innvilget samt andre omsøkte midler fra private og offentlige instanser.
- e) Siste tilgjengelig årsberetning og regnskap skal legges ved.

8. Saksbehandling

- a) I vurderingen av søknadene legges det vekt på følgende kriterier:
  - Utfyller kommunens egne tilbud eller virksomhet finansiert av kommunen
  - Er i samsvar med kommunens mål og strategier

- Kan forventes å bidra til økt livskvalitet for brukerne
  - Holder et tilfredsstillende faglig nivå
  - Vil bidra til økt mangfold av tilbud og aktører
  - Graden av frivillig innsats
  - Gir hjelp til selvhjelp
  - Fremmer brukermedvirkning
  - Samlet finansiering jfr. finansieringsplan inkl. andel egenfinansiering
- b) Søknadene prioriteres innbyrdes innenfor den økonomiske rammen som bystyret har fastsatt for tilskuddsordningen. Summen av tilskudd som fordeles kan ikke overskride rammen for ordningen.
- c) Direktør for helse og mestring innstiller til helseutvalget som fatter vedtak.
- d) Svarebrev med avslag eller tilsagn sendes alle søkere innen to uker etter at vedtak er fattet. Innvilget tilskudd utbetales innen tre uker etter at vedtak er fattet. Utbetalinger på over kr 500 000 skjer som hovedregel i kvartalsvise rater. Direktør for helse og mestring kan sette andre rimelige betingelser for utbetaling av tilskudd.

9. **Krav til mottaker av tilskudd**

- a) Tilskudd gis under forutsetning av at tiltaket gjennomføres i samsvar med søknaden. Ved vesentlige endringer skal saksbehandler i kommunen kontaktes umiddelbart
- b) Dersom tilskuddet ikke benyttes i samsvar med forutsetningene, kan kommunen kreve at hele eller deler av tilskuddet skal betales tilbake.
- c) Årsregnskap og rapport som viser hvordan innvilget tilskudd er benyttet, skal sendes til kommunens saksbehandler i tråd med anvisningene i tilsagnsbrevet. Direktør for helse og mestring kan sette andre rimelige betingelser for dokumentasjon og rapportering. For tilskudd over kr 500 000 skal regnskap være godkjent av registrert revisor. Mottaker av tilskudd kan ikke søke nye tilskudd før rapport og regnskap er levert inn.
- d) Støtten fra Kristiansand kommune skal synliggjøres i informasjonsmateriell og lignende.
- e) Tilskuddsmottaker skal benytte tilskuddet på en slik måte at det ikke oppstår kryss-subsidiering av eventuelle aktiviteter / tjenester som selges i et marked.

10. **Klage**

Vedtaket kan klages inn for kommunens klagenemnd innen tre uker. En klage bør vise til hvilket vedtak det klages på, begrunnes og ha med betydningsfulle opplysninger. Saksbehandler kan svare på spørsmål og en eventuell klage må sendes til .....@kristiansand.kommune.no

Klageadgang er regulert i Forvaltningslovens §28, andre ledd. Samme lov § 18 og 19 regulerer retten til innsyn i dokumenter.

Retningslinjer for tilskudd til organisering av frivillig innsats på helse-, sosial- og omsorgsfeltet

Vedtatt av Fellesnemda (Søgne, Songdalen og Kristiansand) ..... september 2019

FORMÅL MED TILSKUDDSORDNINGENE TILHØRENDE DIREKTØROMRÅDE HELSE OG MESTRING:

- A. Tilskudd som gis skal være i tråd med målsettinger i politisk vedtatte planer og strategier på helse- omsorgs- og sosialfeltet**
- B. Tilskuddsordningene skal bidra til realisering av de sentrale, overordnede mål og strategier for direktørområde for helse og mestring:**
  - Flest mulig er i arbeid og aktivitet og deltar i lokalsamfunnet.
  - Avklare forventninger gjennom styrket kommunikasjon med innbyggere, samarbeidsparter, leverandører og organisasjoner.
  - Flest mulig innbyggere i Kristiansand kommune skal gis muligheten til å bo trygt i eget hjem så lenge som mulig.
    - Styrke egenmestring
    - Styrke tidlig innsats
    - Sikre helhetlige og koordinerte tjenester
  - Gjennom målrettet forebygging- og rehabiliteringsarbeid utsettes innbyggernes behov for helse- og omsorgstjenester.
  - Ta i bruk teknologi for å fornye, forenkle og forbedre tjenester.
  - Innbyggere som er vanskeligstilt på boligmarkedet får tilbud om bolig og tjenester tilpasset behovene.

[LINK til aktuelt planverk](#)

[Planer rapporter og meldinger](#)

- 1. Formål med tilskuddsordningen.**
Tilskuddsordningen skal tilrettelegge for og stimulere til frivillig innsats. Tiltakene skal være i tråd med målsettinger i politisk vedtatte planer og strategier på helse-, omsorgs- og sosialfeltet.
- 2. Hva det kan gis tilskudd til**
  - a) Aktiviteter som bidrar til å oppnå de mål og strategier som kommunen har
  - b) Tiltak som er forebyggende og rettet mot klart definerte målgrupper og som vil hindre/utsette behov for tyngre hjelpetiltak
  - c) Utfyller kommunens tilbud
  - d) Tiltak som bidrar til å styrke kommunens satsingsområder
  - e) Drift av organisasjonen

3. Hva det ikke gis tilskudd til

- a) Leie av egne lokaler
- b) Interne kurs og studiereiser
- c) Annen utdanning
- d) Tiltak med et kommersielt formål
- e) Investering i utstyr prioriteres i hovedsak ikke
- f) Reise- og oppholdsutgifter prioriteres i hovedsak ikke

4. Hvem det kan gis tilskudd til

- a) Lag, foreninger og organisasjoner som er registrert eller har sitt virke i Kristiansand og som har aktiviteter eller tiltak som stemmer med formålet til tilskuddsordningen.
- b) Organisasjoner som utløser frivillig innsats i befolkningen i Kristiansand, gjennom rekruttering, opplæring og oppfølging av frivillige.

5. Hvem det ikke gis tilskudd til

- a) Virksomheter eller deler av virksomheten, institusjoner og organisasjoner som har samarbeidsavtale med kommunen og mottar årlig driftstilskudd fra egen post på det kommunale budsjettet, kan ikke søke om ekstra tilskudd fra denne tilskuddsordningen, men kan på lik linje med andre søke tilskudd til tiltak som ikke er en del av inngått samarbeidsavtale.
- b) Kommunale, fylkeskommunale og statlige etater / enheter / virksomheter.
- c) Lag, foreninger og organisasjoner som ikke er registrert i Brønnøysundregistrene / Frivillighetsregisteret.
- d) Virksomheter eller deler av virksomhet som har avtale om salg av tjenester til kommunen innenfor ordningens virkeområde.
- e) Virksomheter og organisasjoner som faller utenfor formålet med ordningen.
- f) Organisasjoner, foreninger, stiftelser eller tiltak med forretningsmessig formål eller kommersiell karakter.
- g) Enkeltpersoner
- h) Søkere som ikke har brukt tidligere tildelt tilskudd etter forutsetningene i disse retningslinjene og / eller tilsagnsbrev vil som hovedregel ikke bli prioritert.

6. Søknadsfrist og kunngjøring

Søknadsfrist medio november for påfølgende år. Tilskuddsordninger kunngjøres via kommunens nettsider minimum 4 uker før søknadsfrist.

7. Krav til søknaden

- a) Søknad skal sendes inn på gjeldende elektronisk søknadsskjema av en person som har myndighet til å forplikte organisasjonen. Alle obligatoriske felt i skjemaet må fylles ut. Kun søknader sendt via kommunens søknadsportal innen søknadsfristen vil bli behandlet.
- b) Beskrivelse av formål det søkes om tilskudd til, målsetting og beskrivelse av tilbudet. Medlemstall hvis foreningen er medlemsbasert og omfang av frivillig innsats. Beskriv også antall og omfang av deltakere / brukere / pårørende fra Kristiansand samt samarbeidsopplegg med andre organisasjoner og kommunale instanser.
- c) Søknadssum
- d) Budsjett skal være i balanse og vise alle utgifter og inntekter, og en plan for finansiering. Det skal gjøres rede for tilskudd som allerede er innvilget samt andre omsøkte midler fra private og offentlige instanser.
- e) Siste tilgjengelig årsberetning og regnskap skal legges ved.

8. Saksbehandling

- b) I vurderingen av søknadene legges det vekt på følgende kriterier:
  - Utfyller kommunens egne tilbud eller virksomhet finansiert av kommunen
  - Er i samsvar med kommunens mål og strategier
  - Kan forventes å bidra til økt livskvalitet for brukerne

- Holder et tilfredsstillende faglig nivå
  - Vil bidra til økt mangfold av tilbud og aktører
  - Graden av frivillig innsats
  - Samlet finansiering jfr. finansieringsplan inkl. andel egenfinansiering
- b) Søknadene prioriteres innbyrdes innenfor den økonomiske rammen som bystyret har fastsatt for tilskuddsordningen. Summen av tilskudd som fordeles kan ikke overskride rammen for ordningen.
- c) Direktør for helse og mestring innstiller til helseutvalget som fatter vedtak.
- d) Svarbrev med avslag eller tilsagn sendes alle søkere innen to uker etter at vedtak er fattet. Innvilget tilskudd utbetales innen tre uker etter at vedtak er fattet. Utbetalinger på over kr 500 000 skjer som hovedregel i kvartalsvise rater. Direktør for helse og mestring kan sette andre rimelige betingelser for utbetaling av tilskudd.

9. Krav til mottaker av tilskudd

- a) Tilskudd gis under forutsetning av at tiltaket gjennomføres i samsvar med søknaden. Ved vesentlige endringer skal saksbehandler i kommunen kontaktes umiddelbart
- b) Dersom tilskuddet ikke benyttes i samsvar med forutsetningene, kan kommunen kreve at hele eller deler av tilskuddet skal betales tilbake.
- c) Årsregnskap og rapport som viser hvordan innvilget tilskudd er benyttet, skal sendes til I kommunens saksbehandler i tråd med anvisningene i tilsagnsbrevet. Direktør for helse og mestring kan sette andre rimelige betingelser for dokumentasjon og rapportering. For tilskudd over kr 500 000 skal regnskap være godkjent av registrert revisor. Mottaker av tilskudd kan ikke søke nye tilskudd før rapport og regnskap er levert inn.
- d) Støtten fra Kristiansand kommune skal synliggjøres i informasjonsmateriell og lignende.
- e) Tilskuddsmottaker skal benytte tilskuddet på en slik måte at det ikke oppstår kryss-subsidiering av eventuelle aktiviteter / tjenester som selges i et marked.

10. Klage

Vedtaket kan klages inn for kommunens klagenemnd innen tre uker. En klage bør vise til hvilket vedtak det klages på, begrunnes og ha med betydningsfulle opplysninger. Saksbehandler kan svare på spørsmål og en eventuell klage må sendes til .....@kristiansand.kommune.no

Klageadgang er regulert i Forvaltningslovens §28, andre ledd. Samme lov § 18 og 19 regulerer retten til innsyn i dokumenter.

Retningslinjer for tilskudd til utendørsaktiviteter i lokalsamfunnet

1. Formål

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til økt deltakelse i utendørs aktiviteter i lokalsamfunnet, flere, bedre og tryggere lekeplasser, løkker, møteplasser og aktivitetstilbud for alle aldersgrupper, bedre oppvekstmiljø, økt trivsel, trygghet og tilhørighet. Tilskuddet skal oppmuntre til lokalt initiativ, planlegging i velforeningene og samarbeid i boligområdene.

2. Hva det kan gis tilskudd til

Midlene skal brukes til opprustingstiltak eller igangsetting av nye tiltak. Det kan søkes om innkjøp og vedlikehold av lekeapparater i boligområdene. Det kan også søkes tilskudd til investeringer og tiltak som f.eks. sikkerhetsgjerder, bord og benker, belysning o.a. Før det ev. gis tilskudd til sandlekeplasser, kreves det at velet inngår driftsavtale med kommunen for gjeldende plass(er). Tiltaket det søkes om må være åpent for alle kommunens innbyggere.

3. Hva det ikke gis tilskudd til

- a) ordinær drift/vedlikehold, som for eksempel sandskift, maling av gjerder og lignende
- b) lokaler og arrangementer
- c) prosjekter uten egeninnsats eller egenkapital
- d) saker under politisk behandling

4. Hvem det kan gis tilskudd til

Velforeninger, andre foreninger, lag og skoler kan søke. Søker må være registrert i Brønnøysundregistrene.

5. Hvem det ikke gis tilskudd til

- a) Enkeltpersoner
- b) Kommersielle aktører
- c) Virksomheter og organisasjoner som faller utenfor formålet med ordningen.

6. Søknadsfrist og kunngjøring

Tilskuddsordningen kunngjøres i dagspressen og på Kristiansand kommunes nettsider. Kunngjøringen skal inneholde informasjon om søknadsfrist, henviser til søknadsskjema på kommunens nettsider og skal finne sted senest fire uker før søknadsfristen. Kommunens saksbehandler kan veilede i søknadsarbeidet. Søknadsfrist er 1. mars for påfølgende år.

7. Krav til søknaden

- a) Søknad skal sendes inn på gjeldende elektronisk søknadsskjema av en person som har myndighet til å forplikte organisasjonen. Alle obligatoriske felt i skjemaet må fylles ut. Kun søknader sendt via kommunens søknadsportal innen søknadsfristen vil bli behandlet. Følgende informasjon skal følge søknad:
  - Beliggenhet avmerket på kart.
  - Budsjett i balanse som viser alle utgifter og inntekter, og en plan for finansiering. Det skal gjøres rede for tilskudd som allerede er innvilget, samt andre omsøkte midler fra private og offentlige instanser. Det er krav om egenfinansiering ved dugnadsarbeid og egenkapital. Det skal settes opp et kostnadsoverslag basert på innhentede pristilbud.
- b) Det kan søkes flere år på rad. Hvis det er søkt tidligere legges siste tilgjengelige årsberetning/rapport og regnskap. Tiltaket det søkes om skal gjennomføres i løpet av samme kalenderår som det er søkt om tilskudd.
- c) Tilgrensende naboer skal varsles. Tiltak som krever byggetillatelse/godkjenning må ha dette på plass før søknad kan behandles.

- d) Lekeapparater som det søkes penger til, skal oppfylle de gjeldende sikkerhetskravene for slikt utstyr. Kristiansand kommune kan foreta kontroller for å sjekke lekeplasser som har fått tilskudd.
- e) Dersom det søkes om midler til tiltak på tomt som eies av private, må eier påtegne søknaden og gi tillatelse til at området kan benyttes til nevnte formål i de kommende 10 år.

8. Saksbehandling

- a) I vurderingen av søknadene legges det vekt på:
  - lokalt initiativ – vilje til dugnad og samarbeid i boligområdet
  - kvalitet i tiltak som skaper bedre forhold for økt deltagelse i utendørs aktiviteter for alle
  - planlegging av økonomi, sikkerhet, egeninnsats og omfang av arbeid
  - tiltak for barn og unge prioriteres
  - tiltak i områder med levekårsutfordringer prioriteres
- b) Søknadene prioriteres innbyrdes innenfor den økonomiske rammen som bystyret har fastsatt for tilskuddsordningen. Summen av tilskudd som fordeles kan ikke overskride rammen for ordningen.
- c) Tildelingene vedtas administrativt.
- d) Svarbrev med avslag eller tilsagn sendes alle søkere innen to uker etter at vedtak er fattet. Innvilget tilskudd utbetales innen tre uker etter at vedtak er fattet – ved igangsetting av arbeid. Kommunen kan sette andre rimelige betingelser for utbetaling av tilskudd.

9. Krav til mottaker av tilskudd

- a) Tilskudd gis under forutsetning av at (prosjektet, tiltaket, driften e.l.) gjennomføres i samsvar med søknaden. Ved vesentlige endringer skal saksbehandler i kommunen kontaktes umiddelbart.
- b) Dersom tilskuddet ikke benyttes i samsvar med forutsetningene, kan kommunen kreve at hele eller deler av tilskuddet skal betales tilbake.
- c) Regnskap og rapport som viser hvordan innvilget tilskudd er benyttet, skal sendes til kommunens saksbehandler i tråd med anvisningene i tilsagnsbrevet. Kommunen kan sette andre rimelige betingelser for dokumentasjon og rapportering. Mottaker av tilskudd kan ikke søke nye tilskudd før rapport og regnskap er levert inn.
- d) Tilskuddsmottaker skal synliggjøre at Kristiansand kommune har bidratt med tilskudd der dette er praktisk mulig. På elektronisk og trykt informasjon skal Kristiansand kommune oppgis som finansieringskilde.

10. Klage

Vedtaket kan klages inn for kommunens klagenemnd innen tre uker. En klage bør vise til hvilket vedtak det klages på, begrunnes og ha med betydningsfulle opplysninger. Saksbehandler kan svare på spørsmål og en eventuell klage må sendes til post.teknisk@kristiansand.kommune.no

Klageadgang er regulert i Forvaltningslovens §28, andre ledd. Samme lov § 18 og 19 regulerer retten til innsyn i dokumenter.

Retningslinjer for driftstilskudd til privat vedlikehold av veier

1. **Formål**
Kristiansand kommune yter årlig tilskudd til vedlikehold av privat vei for å bidra til å redusere kostnadene med drift og vedlikehold av privat veinett som er åpen for allmenn ferdsel.
2. **Hva det kan gis tilskudd til**
Tilskudd gis til private veier lengre enn 300 meter. Det er en forutsetning at veien er åpen for allmenn ferdsel, er helårsbebodd, har et organisert veilag som forvalter hele veiens lengde og har et reelt og dokumentert vedlikehold. Det gis tilskudd kun for veilengden utover 300 meter

For asfalterte veier og hvor det offentlige brøyter reduseres tilskuddet med 50 %. Det betales kun tilskudd for reelle kostnader som kan dokumenteres.
3. **Hva det ikke gis tilskudd til**
På veier kortere enn 300 m eller hvor det ikke er helårsbeboelse gis det ikke tilskudd.
4. **Hvem det kan gis tilskudd til**
Tilskudd gis kun til organiserte veilag som forvalter hele veiens lengde og har et reelt og dokumentert vedlikehold. Tilskuddet betales ut til valgt tillitsmann for veilaget.
5. **Hvem det ikke gis tilskudd til**
Andre enn organiserte veilag.
6. **Søknadsfrist og kunngjøring**
Skriftlig søknad om utbetaling av bidrag må sendes hvert år. Frist for søknad er 1. mars.
7. **Krav til søknaden**
Søknad skal inneholde opplysninger om lengde på veien, dekketype, eventuelt lengde for ulike dekketyper og navn på firma eller person som brøyter veien.

Det skal følge med situasjonskart som viser markering av veien det søkes for og hvilke eiendommer som er tilknyttet privat vei (gårds- og bruksnummer).
I søknad oppgis også kontaktperson for veilaget, adresse, telefonnummer, epostadresse og kontoopplysninger.
8. **Saksbehandling**
Ingeniørvesenet fastsetter årlig et tilskudd basert på mottatte søknader og bevilgning for gjeldende år. Tilskuddet utbetales hvert budsjettår. Eventuelle ubenyttede tilskudd som ikke kan dokumenteres er benyttet, bortfaller.
9. **Krav til mottaker av tilskudd**
Tilskudd gis kun til organiserte veilag som forvalter hele veiens lengde og har et reelt og dokumentert vedlikehold
10. **Klage**
Vedtaket kan klages inn for kommunens klagenemnd innen tre uker. En klage bør vise til hvilket vedtak det klages på, begrunnes og ha med betydningsfulle opplysninger. Saksbehandler kan svare på spørsmål og en eventuell klage må sendes til post.teknisk@kristiansand.kommune.no
Klageadgang er regulert i Forvaltningslovens §28, andre ledd. Samme lov § 18 og 19 regulerer retten til innsyn i dokumenter.

Retningslinjer for panteordning for eldre ikke-rentbrennende ildsteder – Grim, Lund, Kvadraturen

1. Formål

Panteordningen er et virkemiddel for å bidra til bedre luftkvalitet. Områdene som påvirkes mest av svevestøv fra vedfyring prioriteres.

2. Hva det kan gis tilskudd til

Ordningen gjelder kun for ildsteder montert i boliger i prioriterte områder (sentrale deler av Grim, Kvadraturen og Lund). Innbyggerne i disse områdene kan søke om tilskudd fra panteordningen til å skifte ut et eldre ikke-rentbrennende ildsted med et nytt rentbrennende ildsted.

Ordningen omfatter eldre ikke-rentbrennende ildsteder som åpen peis, koksovn eller vedovn (produsert før 1998).

Tilskuddet (pant) er på 5.000 kroner per utskiftet ildsted. Panteordningen gjelder kun ildsteder som har blitt skiftet ut etter 01.04.2018. Det gis støtte til utskifting av inntil to vedovner per husstand.

3. Hva det ikke gis tilskudd til

Ordningen omfatter ikke oljefyrte ildsteder og bevaringsverdige støpejernsovner produsert før 1940.

4. Hvem det kan gis tilskudd til

Innbyggerne som eier en bolig i en av prioriterte områder (sentrale deler av Grim, Kvadraturen og Lund) og skal skifte ut et eldre ikke-rentbrennende ildsted med et nytt rentbrennende ildsted. [Se kart](#) som viser området ordningen gjelder for eller [liste over adresser](#) som omfattes av ordningen.

5. Hvem det ikke gis tilskudd til

Innbyggerne som vil skifte ut et eldre ikke-rentbrennende ildsted utenfor prioriterte områder.

6. Søknadsfrist og kunngjøring

Ingen fast søknadsfrist. Mer informasjon om tilskuddsordningen finnes [her](#).

7. Krav til søknaden

Elektronisk skjema [«Søknad om tilskudd for utskifting av eldre ikke-rent-brennende ildsteder»](#) må fylles ut og nødvendig dokumentasjon må vedlegges.

Dokumentasjon som kreves er:

1. Dokumentasjon på at gammelt ildsted er innlevert til godkjent avfallsmottak. Det kan være kvittering/bekreftelse fra avfallsmottak eller montør/forhandler som henter gammel vedovn og leverer til avfallsmottak
2. Bekreftelse om innsendt «Melding om installasjon av ildsted». Når man sender [melding om installasjon av nytt ildsted til Kristiansand brannvesen](#), får man automatisk tilsendt en bekreftelse for mottatt melding, som kan brukes som dokumentasjon.
3. Dokumentasjon/kvittering på innkjøp av en ny vedovn.

8. Saksbehandling

Søknader mottas hele året og behandles fortløpende. Midler til pant (tilskudd) er begrenset og «førstemann til mølla»-prinsippet vil gjelde.

9. Krav til mottaker av tilskudd

Ildstedet må byttes ut før det søkes om pant (tilskudd). Alle som får installert et nytt ildsted plikter å melde fra om dette til kommunen. Informasjon og skjema «Melding om installasjon av ildsted», finner man på [nettsiden til Kristiansand brannvesen](#).

Kvalifisert montør skal utføre installasjon av ny vedovn. Kvalifisert montør kan være faglært murer, ildstedsmontør/kontrollør med minimum nivå 2 fra Norsk Varmes bransjeskole.

Elektronisk skjema «[Søknad om tilskudd for utskifting av eldre ikke rent-brennende ildsteder](#)» må fylles ut og nødvendig dokumentasjon må vedlegges.

10. Klage

Vedtaket kan klages inn for kommunens klagenemnd innen tre uker. En klage bør vise til hvilket vedtak det klages på, begrunnes og ha med betydningsfulle opplysninger.

Saksbehandler kan svare på spørsmål og en eventuell klage må sendes til post.teknisk@kristiansand.kommune.no

Klageadgang er regulert i Forvaltningslovens §28, andre ledd. Samme lov § 18 og 19 regulerer retten til innsyn i dokumenter.

Retningslinjer for Miljøprisen

1. Formål

Prisen skal stimulere til å belønne nytenking og innsats i miljøarbeidet.

2. Hvem som kan få prisen

Prisen kan tildeles enkeltpersoner, organisasjoner, stiftelser og offentlig og private virksomheter med base i Kristiansand.

Mottakeren skal gjennom langvarig engasjement eller enkeltstående tiltak ha bidratt til forbedret klima og miljø.

Klima og miljø er definert som

- a. Renere vann, luft og jord
- b. Reduksjon av klimagasser
- c. Reduksjon av støy
- d. Bevaring av biologisk mangfold og verdifull natur.

3. Kunngjøring

Annonsering av Miljøprisen gjøres på Kristiansand kommunes nettside.

4. Nominasjon:

Alle inviteres til å fremme kandidater til Miljøprisen.

Forslag sendes til Kristiansand kommune,

Postboks 417 Lund, 4604 Kristiansand,

eller e-post: postmottak@kristiansand.kommune.no

Forslag merkes "Miljøprisen".

5. Innstillingskomité

Administrasjonen

6. Jury

Stedsutviklingsutvalget er jury for prisen.

Juryen legger vekt på:

- Omstilling til grønn økonomi og flere miljøvennlige arbeidsplasser
- Miljøvennlig produksjonsprosess og produktutvikling
- Styrke Kristiansands omdømme som miljøby
- Miljøriktig forbruk, innkjøp og håndtering av avfall
- Miljøvennlig logistikk og transport
- Miljøvennlig materialbruk og bygging
- Redusert energiforbruk
- Øke befolkningens kunnskap og holdninger

6. Pris

Prisen består av en plakett og et beløp på kroner 50.000.

KRISTIANSAND KOMMUNE
Nye Kristiansand

Dato 9. september 2019
Saksnr.: 201913347-1
Saksbehandler Rune Heggdal

Saksgang	Møtedato
Arbeidsutvalg Nye Kristiansand	17.09.2019
Fellesnemnda (Søgne, Songdalen og Kristiansand)	24.09.2019

Høring - Midlertidige vedtekter for skolefritidsordningen (SFO) i Kristiansand

Sammendrag

Sammendrag

Kommunene Søgne, Songdalen og Kristiansand slås sammen fra 01.01.2020. For å kunne kreve betaling for opphold i SFO, må vedtekter være på plass i den nye kommunen.

Vedtekter for SFO regnes som en forskrift og må behandles som det, jf. Udir, Veiledning, datert 16.11.2015. Det innebærer at vedtektene må på høring før endelig vedtak. På grunn av tidspress settes høringsfristen til 22.10.2019. Det legges opp til behandling i Oppvekstutvalget 05.11.2019, Formannskapet 27.11.2019 og i Bystyret 11.12.2019.

Forslag til midlertidige vedtekter for SFO-ordningen er utarbeidet i prosjektorganisasjonen og behandlet av prosjektrådet og prosjekteier.

Noen av punktene i vedtektene er gjenstand for videre drøftinger, ettersom det tilligger den nye kommunen å gjennomføre dette. Det gjelder § 11 Daglige oppholdstider og § 14 Personale. Det foreslås derfor at vedtektene får gyldighet for våren 2020. Nåværende ordninger i de tre kommunene for tilbudsstruktur, personal og ledelse, videreføres til det fremmes en sak om permanent forskrift og modell for organisering og drift av SFO-ordningen i løpet av 2020.

Betalingssatser for opphold i SFO behandles som egen sak i forbindelse med budsjettbehandlingen.

Forslag til vedtak

[Fellesnemnda legger «Forslag til midlertidige vedtekter for skolefritidsordningen i Kristiansand» ut på høring med frist til 22.10.2019.](#)

Camilla Dunsæd
Kommunedirektør

Kristin Eidet Robstad
Direktør oppvekst og læring

Vedlegg:

1. Ingen trykte vedlegg

Bakgrunn for saken

Som følge av kommunesammenslåingen mellom de tre kommunene Søgne, Songdalen og Kristiansand, ble *Oppdrag A5.3.2 – Vedtekter SFO – innhold i tjenesten og vedtekter*, gjennomført. Oppdragets mandat var to-delt:

- A: Kartlegge eksisterende vedtekter i dagens kommuner, og på bakgrunn av disse, utarbeide forslag til vedtekter for SFO i nye Kristiansand.
- B: Utarbeide forslag til modeller for organisering og drift.

Oppdraget er gjennomført, og det er laget et forslag til A-delen. B-delen ble vurdert å være så omfattende og viktig at den bør løftes inn i linjen når den nye kommunen er etablert. Det ligger derfor inne som en premisse i denne saken at det utarbeides en modell for organisering og drift av SFO-ordningen når den nye kommunen er etablert. I den forbindelse vil vedtektens § 11 (om oppholdstyper) og § 14 (om personale og SFO-leder) bli nærmere avklart.

Opplæringsloven § 13-7 pålegger kommunen å ha et tilbud om skolefritidsordning før og etter skoletid, og det skal være nærmere spesifiserte vedtekter for driften av ordningen. Vedtektene skal behandles som en forskrift etter reglene i forvaltningsloven.

Det skal fremgå av vedtektene hva slags betalingsordning som gjelder. Derfor må vedtektene være på plass fra 01.01.2020. Når det gjelder selve satsene for betaling, behandles de som egen sak i den ordinære budsjettbehandlingen. Av den grunn er det også nødvendig at vedtektene er på plass før betalingsattsene vedtas.

Før Bystyret kan behandle vedtektene for SFO, må forslaget sendes til berørte virksomheter og organisasjoner for uttalelse. Normalt skal høringsfristen være to-tre måneder, men fristen kan være kortere dersom saken haster. For å komme i havn med vedtektene til 2020, settes høringsfristen til 22.10.2019. En kan også forsvare den korte høringsfristen med at vedtektene vil bli behandlet på nytt i sin fulle bredde i løpet av 2020, og da etter drøftinger med brukernes og ansattes organisasjoner. Det vil være naturlig å vurdere vedtektene i lys av den tillyste saken om modell for organisering og drift av SFO-ordningen.

Som det fremgår av forslag til midlertidige vedtekter, legges det opp til at § 11 Daglige oppholdstider og § 14 Personale, midlertidig viderefører ordningene som gjelder for nåværende Søgne, Songdalen og Kristiansand. De øvrige punktene i vedtektene blir felles for alle skoler med SFO-ordning.

Høringsinstanser:

- Styret / samarbeidsutvalget ved de ulike skolene
- Kommunale foreldreutvalg
- Arbeidstakerorganisasjonene

Forslag til vedtekter følger under i denne saken.

Forslag til «Midlertidige vedtekter for skolefritidsordningen i Kristiansand»

§ 1 Virkeområde

Vedtektene gjelder for kommunale skolefritidsordninger. For mottaksskolen gjelder egne vedtekter.

§ 2 Formål

SFO skal gi et pedagogisk tilbud, før og etter undervisningstid, som legger til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i elevenes alder, funksjonsnivå og interesser.

SFO skal gi elevene omsorg og tilsyn og skal drives i nær forståelse og i samarbeid med hjemmet. Alle barn skal oppleve et trygt og godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring jf. opplæringsloven § 9A.

§ 3 Eierforhold og forvaltning

SFO eies og drives av Kristiansand kommune. SFO drives etter Opplæringsloven med forskrifter, sentrale bestemmelser, kommunale vedtak og planer for den enkelte skole.

§ 4 Ansvarlig styringsorgan

Oppvekstutvalget er ansvarlig styringsorgan på kommunenivå.

På skolenivå er skolens styre ansvarlig styringsorgan.

Foreldrekontakt i SFO har møterett i skolens styre.

§ 5 Opptaksmyndighet

Skoles rektor, eller den rektor bemyndiger, foretar opptaket.

§ 6 Opptakskriterier

Tilbudet er for alle elever på 1.- 4. årstrinn og elever med særskilte behov opp til og med 10. årstrinn.

For ungdomstrinnet legges SFO-tilbudet til kompetanseavdelingene på Krossen, Hellemyr og Nygård.

§ 7 Opptaksperiode

Det kan søkes om plass hele året.

Hovedopptaket skjer om våren etter at det er avklart hvilken skole barnet skal gå på.

Det er særskilt påmelding til SFO i skolens ferier og fridager.

Plassen beholdes til juli det året eleven naturlig går ut av ordningen ved oppnådd alder, eller til den sies opp.

§ 8 Oppsigelse av plass

Det er 30 dagers gjensidig skriftlig oppsigelsesfrist.

Plassen sies opp via Foreldreportalen eller skriftlig til skolen.

Kommunen kan gjennom enkeltvedtak si opp plassen dersom særskilte forhold krever det.

§ 9 Foreldrebetaling

Foreldrebetaling og inntektsgraderte satser fastsettes av bystyret i forbindelse med behandling av årsbudsjettet.

Plass i SFO betales fra den dato det tilbys plass.

Foreldrebetalingen fordeles på 11 måneder i året. Juli er betalingsfri.

Det gis søskenmoderasjon etter ordninger vedtatt av Bystyret.

Ved manglende betaling følges kommunens ordinære rutiner for innkreving. Manglende betaling kan føre til oppsigelse av plass.

§ 10 Leke- og oppholdsareal

Skolens arealer brukes til SFO. Leke- og oppholdsareal bør være minimum 4 m² per elev. Leke- og oppholdsarealer kan også være andre arealer på/ eller i nær tilknytning til skolen.

Skolegården må være tilrettelagt for SFO-tilbudet.

§ 11 Daglige oppholdstider

Åpningstider virkedager fra kl. 07.30 – 16.30. Skoler som allerede har utvidet åpningstid viderefører denne praksisen.

Plasstyper:

SFO ved skoler i tidligere Kristiansand kommune:

Hel plass 100 %

Hel plass for elever som har leksehjelp 94 %

4 dager i uka 80 %

3 dager i uka 60 %

Delt plass 50 %

2 dager i uka 40 %

1 dag i uka 20 %

Korttidsplass, morgen Fra kl. 07.30 til skolestart på skoledager Korttidsplass, ettermiddag til kl. 14 Fra skoleslutt til kl. 14.00 på skoledager.

SFO ved skoler i tidligere Søgne:

Det kan søkes om formiddags- og/eller ettermiddagsplass en eller flere dager i uken. Deltakelse i leksehjelpordningen regnes ikke som SFO-tid.

SFO ved skoler i tidligere Songdalen:

Det kan søkes om 12, 18 og 23 timers plass.

§ 12 Måltider

Det serveres ett måltid hver ettermiddag. Kostpenger inngår i betalingssatsene for ettermiddager. Det serveres både varm og kald mat i løpet av ei uke.

§ 13 Årlige oppholdstider

SFO har åpent hele året med unntak av

- ukene 27, 28, 29 og 30 (samordnes barnehage)
- 5 planleggingsdager i løpet av skoleåret.
- 24.12 og 31.12 (samordnes med barnehage)
- fra kl. 12 onsdag før skjærtorsdag (samordnes med barnehage)

Foresatte skal ha beskjed i god tid før SFO holder stengt.

§ 14 Personale

SFO ved skoler i tidligere Kristiansand kommune:

1 SFO-leder i full stilling med minimum 3 års pedagogisk høyskole-/ universitetsutdanning.

Det ansettes barne- og ungdomsarbeider etter antall elever:

1 - 15: 1 barne- og ungdomsarbeider

16 - 30: 2 barne- og ungdomsarbeidere

31 - 45: 3 barne- og ungdomsarbeidere

46 - 60: 4 barne- og ungdomsarbeidere

61 - 75: 5 barne- og ungdomsarbeidere

76 - 90: 6 barne- og ungdomsarbeidere

91 - 105: 7 barne- og ungdomsarbeidere

106 - 120: 8 barne- og ungdomsarbeidere

121 - 135: 9 barne- og ungdomsarbeidere

136 - 150: 10 barne- og ungdomsarbeidere

151 - 165: 11 barne- og ungdomsarbeidere

166 – 180: 12 barne- og ungdomsarbeidere

SFO ved skoler i tidligere Søgne:

- SFO skal ha egen daglig leder med pedagogisk utdanning i full stilling.
- SFO-leder er delegert pedagogisk-, personal- og økonomisk ansvar for den daglige driften.
- Det velges foreldrekontakt/foreldrerepresentant for SFO til FAU.
- SFO-leder og foreldrerepresentant har møte- og uttalerett i skolens styre.

- Bemanning består av SFO-leder og et antall assistenter/fagarbeidere.
- Veiledende bemanningsnorm: En voksen per 15 barn. Behovet for bemanning vil være avhengig av hva slags aktiviteter som tilbys, alderssammensetningen, hvor mange barn som deltar, og antall barn med særlige behov. Det er rektor som avgjør hva slags bemanning SFO skal ha.

SFO ved skoler i tidligere Songdalen:

En fagarbeider/assistent kan tillegges administrative oppgaver forholdsmessig etter antallet barn ved SFO. Omfanget avgjøres av rektor.

1 fagarbeider/assistent per 14 barn. Ved delt oppholdssted skal det alltid følge med en voksen.

For alle:

Det kan søkes til direktør for oppvekst og læring om ekstra ressurser til elever med særskilte behov. Søknaden må begrunnes og ha vedlagt sakkyndig vurdering.

§ 15 Ledelse

SFO-ordningen er administrativt underlagt direktør for oppvekst og læring.

Rektor har det overordnede pedagogiske, administrative og økonomiske ansvar ved den enkelte skole. SFO-leder har det daglige pedagogiske ansvaret for driften og inngår i skolens ledergruppe.

§ 16 Politiattest

Før tilsetting i SFO må det legges fram gyldig politiattest.

§ 17 Klage

Klage på vedtak følger forvaltningslovens regler, og må fremmes innen 3 uker etter at vedtaket er meddelt.

Klagen stiles til skolen som tar vedtaket opp til ny vurdering.

Dersom skolen opprettholder vedtaket, sendes klagen videre til kommunaldirektør som innstiller for endelig avgjørelse i klagenemnda.

Gjelder for klager utover det som er regulert i lovverket.

NYE KRISTIANSAND

Dato 5. september 2019
 Saksnr.: 201813783-30
 Saksbehandler Anne Karen Aunevik

Saksgang

Arbeidsutvalg Nye Kristiansand
 Fellesnemnda Nye Kristiansand

Møtedato

17.09.2019
 24.09.2019

Mulighetsstudie innbyggertorg i Kristiansand kommune

Fellesnemnda vedtok 5.mars 2019 følgende rammer for utvikling av innbyggertorgene¹:

1. *Ved inngangen til ny kommune 1.1.2020 etableres det tre torg navngitt som innbyggertorg på Tangvall, Nodeland og i Rådhuskvartalet.*
2. *Det skal være førende prinsipp at innbyggerne skal få mest mulig like tjenester i hele den nye kommunen, og at alle innbyggertorgene kan benyttes uavhengig av hvor du bor.*
3. *Innbyggertorgene skal utvikles videre til arena for samskaping og dialog med innbyggere, organisasjoner og andre lokale aktører.*

Kommunedirektøren har fulgt opp vedtakspunkt 3 ved å gjennomføre et mulighetsstudie for innbyggertorgene. Direktør for kultur, frivillighet og innbyggerdialog har vært prosjekteier, og det ble nedsatt en arbeidsgruppe bestående av lederne i kommunalsjefsområdet for innbyggerdialog, med støtte fra programsekretariatet.

Arbeidsgruppen har involvert både innbyggere, samfunnsaktører, ledere og ansatte fra dagens tre kommuner i prosessen ved å invitere til dialogmøter i Kvadraturen, på Tangvall og på Nodeland. Deltakerne på de tre innbyggermøtene var gjennomgående svært engasjerte, og kom med viktige og gode innspill. Svært mange ønsket å være med i videre prosess for å utvikle innbyggertorgene til gode møteplasser. Derfor ble sluttrapporten sendt på høring til deltakerne på disse møtene. Rapporten må anses å være godt dekkende for innspillene som ble gitt, for det kom kun en tilbakemelding i den skriftlige høringen. Det ble gitt av rådet for funksjonshemmede i Søgne og gjaldt universell utforming og særlig fokus på inkludering av personer med funksjonsnedsettelse i videre arbeid. Disse innspillene er innarbeidet i revidert rapport. I tillegg kom det innspill fra ansatte som blir tatt med i prosess.

Programleder mener arbeidsgruppa har gjennomført en god prosess som gir tilstrekkelig grunnlag for anbefalinger om hvordan innbyggertorgene skal utformes og utvikles videre.

Programleder støtter arbeidsgruppas anbefaling om at innbyggertorgene skal utvikles til å bli:

- Torgområder hvor alle kan møtes
- Markeds- og mingleplass for frivillighet
- Arena for samhandling og idemyldring
- Lavterskelarena for medvirkning
- Formidlings- og informasjonsknutepunkt

¹ Saksframstilling og vedtak finner du her:

<http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krs/Meetings/Details/16613001?agendaltemId=15009528>

I sluttrapporten foreslås en rekke tiltak som kan bidra til at innbyggertorgene utvikles i ønsket retning. De tiltakene som kan gjøres innenfor dagens ressursrammer kan iverksettes så snart anbefalingene er vedtatt av fellesnemnda. Øvrige forslag til tiltak som krever større omprioriteringer av ressurser må inngå i kommunens arbeid med handlings- og økonomiplan

Forslag til vedtak

Fellesnemnda gir sin tilslutning til anbefalingene i rapporten, og ber om at disse legges til grunn i det videre arbeidet med å utvikle innhold og funksjoner i innbyggertorgene

Camilla Dunsæd
Kommunedirektør

Torbjørn Urfjell
Direktør kultur, frivillighet og innbyggerdialog

Vedlegg:
Mulighetsstudie innbyggertorg

Nye Kristiansand

Mulighetsstudie innbyggertorg

Sluttrapport

Dialogmøte i Kvadraturen

Dialogmøte på Nodeland

Dialogmøte på Tangvall

Arbeidsgruppe for utarbeidelse av mulighetsstudie
15.08.2019

Innhold

1. Sammendrag	2
2. Bakgrunn	3
2.1. Politiske føringer	3
2.2. Mandat.....	4
2.3. Arbeidsform	4
3. Kartlegging.....	5
2.1. Status dagens kommuner	5
Søgne	5
Songdalen.....	5
Kristiansand	6
2.2. Innspills- og dialogmøter.....	7
2.3. Eksempler fra andre kommuner.....	8
4. Muligheter i innbyggertorgene.....	10
4.1. Torgområder hvor alle kan møtes	10
4.2. Markeds- og mingleplass for frivillighet	13
4.3. Arena for samhandling og idémyldring	15
4.4. Lavterskelarena og medvirkning	17
4.5. Formidlings- og informasjonsknutepunkt.....	17
5. Forslag til videre oppfølging	19

1. Sammendrag

Våren 2019 har det pågått arbeid med å finne ut hvordan innbyggertorgene, som skal utvikles i dagens tre rådhus, kan bli arenaer for samskaping og dialog med innbyggere, organisasjoner og lokale aktører.

Anbefalingene er utarbeidet av en intern arbeidsgruppe. Anbefalingene bygger primært på innspill som har kommet fram på dialogmøter med innbyggere og lokale representanter. I tillegg har det vært dialog med ansatte og ledere i dagens kommuner, og det har vært innhentet erfaringer fra andre kommuner.

Arbeidsgruppen anbefaler at innbyggertorgene utvikles til å bli:

- Torgområder hvor alle kan møtes
- Markeds- og mingleplass for frivillighet
- Arena for samhandling og idemyldring
- Lavterskelarena for medvirkning
- Formidlings- og informasjonsknutepunkt

Arbeidsgruppen vil prioritere tilbud som fremmer forebygging/tidlig innsats og helsefremming for innbyggerne.

Det har kommet fram mange gode forslag som lar seg gjennomføre ganske raskt, og uten store omprioriteringer. Andre tiltak krever nærmere utredninger, utprøvinger og omprioritering av ressurser.

Sluttrapporten har vært på høring til de som har vært involvert i prosessen, og innspillene er innarbeidet denne rapporten som nå legges fram for fellesnemnda.

2. Bakgrunn

2.1. Politiske føringer

Fellesnemnda for nye Kristiansand har vedtatt at det i hvert av dagens kommunesentra skal være et eget innbyggertorg der innbyggerne skal møte representanter for kommunen og der de kan få utført enkelte tjenester. Fellesnemnda vedtok 5.mars 2019 følgende rammer for utvikling av innbyggertorgene¹:

1. *Ved inngangen til ny kommune 1.1.2020 etableres det tre torg navngitt som innbyggertorg på Tangvall, Nodeland og i Rådhuskvartalet.*
2. *Det skal være førende prinsipp at innbyggerne skal få mest mulig like tjenester i hele den nye kommunen, og at alle innbyggertorgene kan benyttes uavhengig av hvor du bor.*
3. *Innbyggertorgene skal utvikles videre til arena for samskaping og dialog med innbyggere, organisasjoner og andre lokale aktører.*

Vedtaks punkt 3 er bakgrunnen for at programleder har igangsatt arbeidet med mulighetsstudie for innbyggertorgene. Påtroppende direktør for kultur, frivillighet og innbyggerdialog har vært prosjekteier, og har hatt ansvar for at prosjektet gjennomføres. Det pågår en parallell prosess med å etablere og videreutvikle de servicefunksjonene som skal legges til hvert innbyggertorg. Denne rapporten omhandler kun utvikling av innbyggertorgene til arena for samskaping.

Ideen om innbyggertorgene som arenaer for samskaping kom blant annet fram i prosjekt om nærdemokratiske ordninger som pågikk i 2018. Da ble det avholdt dialogmøter med innbyggerne i ulike lokalområder. Særlig i Søgne og Songdalen kom det fram flere gode ideer om å bruke dagens rådhus til arena for økt kontakt mellom frivillige og møteplass for ulike generasjoner i dagens kommuner. Anbefalinger fra dette prosjektet ble behandlet i fellesnemnda 30.oktober 2018². Noen av vedtakene har særlig relevans for innbyggertorgenes rolle:

- *Formannskapet gjennomfører en treårig forsøksordning med faste dialogmøter i fire utvalgte områder i perioden 2020-2022, der Søgne og Songdalen er to av de fire områdene.*
- *Fellesnemnda vil at innovative medvirkningsmetoder tas i bruk i arbeidet med kommunens overordnede styringsdokumenter og øvrig planarbeid, og fellesnemnda ber om en egen sak på dette.*
- *Fellesnemnda ber programleder sørge for at ny kommune har lett tilgjengelige mottaks- og oppfølgingskanaler for ideer og behov som kommer fra innbyggere og samarbeidspartnere.*

Fellesnemnda har også gitt føringer om at den nye kommunen skal organiseres og ledes slik at innbyggerne og samfunnsaktører blir motivert for å bidra i samfunnsutvikling og politisk arbeid³. Nye Kristiansand skal:

- Oppfordre til medborgerskap og fremme økt frivillig innsats
- Invitere til deltakelse og samskaping i områder og saker som krever særlig oppmerksomhet
- Sikre åpenhet og involvering i beslutningsprosesser
- Fremme helhetlig samfunnsutvikling og samarbeid på sentrale utviklingsområder

¹ Saksframstilling og vedtak finner du her:

<http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krs/Meetings/Details/16613001?agendaItemId=15009528>

² Saksframstilling, prosjektrapport og vedtak finner du her:

<http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krs/Meetings/Details/16378305?agendaItemId=15008891>

³ Se sak om Visjoner og mål for etablering av nye Kristiansand fra 30.januar 2018:

<http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krs/Meetings/Details/16188627?agendaItemId=15007693>

2.2. Mandat

På bakgrunn av disse føringene vedtok programledelsen (rådmannens ledergruppe) 8.mars 2019 at det skulle nedsettes en arbeidsgruppe med følgende oppdrag: Utarbeide en konkret plan på hvordan innbyggertorgene kan bli en arena for samskaping for innbyggere i Kristiansand kommune. Arbeidet skulle kalles et mulighetsstudie, og inneholde konkrete anbefalinger på hvordan innbyggertorgene skal utformes og utvikles videre.

Arbeidsgruppen har bestått av påtroppende ledere i ny kommune, samt representanter fra programsekretariatet. Oversikt over deltakerne:

Rolle i arbeidsgruppen	Rolle i ny kommune	Navn
Leder	Kommunalsjef innbyggerdialog	Elisabeth Engemyr
Deltaker	Leder innbyggertorg	Helle Geheb
Deltaker	Kommunikasjonssjef	Ingunn Kvivik
Deltaker	Leder demokratiordninger	Hallvard Auestad
Deltaker	Frivillighetssjef	Anne Grete Widding
Deltaker	Biblioteksjef	Anne Kristin Undlien
Deltaker, sekretariat	Rådgiver	Anne Aunevik
Sekretær	Administrativ støtte	Iren Moløkken

2.3. Arbeidsform

Arbeidsgruppen vurderte bruk av ekstern konsulentstøtte for å kjøre prosesser med ansatte og innbyggere, men valgte å løse oppdraget selv. Vi tror det har vært verdifullt for den nye ledergruppa å bygge kompetansen selv, og å ha den direkte dialogen med de som har gitt innspill. Det vil gjøre det enklere å forstå anbefalingene, og følge dem opp etterpå.

Arbeidsgruppen vurderte også å dra på studietur, både norske og danske kommuner ble vurdert. Det viste seg at det var urealistisk å få dette til innen de tidsrammene som var gitt. I stedet har hele arbeidsgruppen vært aktive i melde inn ideer og erfaringer de har fra tidligere, samt å innhente informasjon fra nettsider.

Arbeidsgruppen har involvert både innbyggere, samfunnsaktører, ledere og ansatte fra dagens tre kommune i prosessen ved å invitere til dialogmøter i Kvadraturen, på Tangvall og Nodeland. Deltakerne på de tre innbyggermøtene var gjennomgående svært engasjerte, og kom med viktige og gode innspill. Svært mange ønsket å være med i videre prosess for å utvikle innbyggertorgene til gode møteplasser. Derfor har arbeidsgruppen valgt å sende denne sluttrapporten på høring til deltakerne på disse møtene. Innspill fra deltakerne er innarbeidet i denne rapporten som legges fram for fellesnemnda 24. september.

I tillegg ble det avholdt et dialogmøte med kommunalt ansatte og ledere fra dagens tre kommuner. Arbeidsgruppen har selv innhentet materiale for å beskrive status i dagens kommuner.

3. Kartlegging

2.1. Status dagens kommuner

Søgne

I Søgne er servicetorget og biblioteket samlokalisert i rådhuset på Tangvall. Frivilligsentralen er lokalisert i Søgne omsorgssenter. Rådhuset er nylig renovert, og samtidig har det pågått opprustning av uteområdene til et torg som ligger mellom rådhuset og ulike forretningsbygg, butikker osv. Torget på Tangvall brukes til felles arrangementer, for eksempel på 17.mai mm. Rådhuset er blant annet brukt til: språkkafe, sang og musikkdagen på Søgne rådhus. Flere organisasjoner har brukt biblioteket til aktiviteter, som for eksempel Søgne frivilligsentral, Søgne Røde Kors, Søgne bygdekor, Søgne hagelag og ulike pensjonistgrupperinger.

I Søgne er det mye samarbeid med mange lag/foreninger, og spesielt de som er innenfor idrett ettersom de administrerer den vedtatte fordelingen av treningstider i haller/gymsaler + nøkkeltilgang til disse. Søgne har en egen lag/foreningsoversikt⁴ som de bruker aktivt – både for nye innbyggere og for egen del når det er behov for å kontakte de.

Songdalen

I Songdalen er servicetorg og bibliotek samlokalisert i rådhuset på Nodeland. Det er også et mindre kombinasjonsbibliotek (kombinert skolebibliotek og folkebibliotek) i Finsland. Biblioteket har arrangementer som kurs for ungdom, forfatterbesøk og barneforestillinger. Ofte er kantina i bruk til matservering eller større arrangementer som ikke får plass i biblioteklokalene. Både Frivilligsentral og Røde Kors har hatt aktiviteter som språkkafe og leseombud i biblioteket på Nodeland.

Mye av aktiviteten som frivillige driver i rådhuset foregår i kommunestyresalen (Juvet) eller kantina (Meanderen). I 2019 er det (pr august 2019) lånt ut til 18 ulike foreninger fra blues og rock-klubben, trialklubb, korps, hagelag og sameie. Mye av aktiviteten på Rådhuset er kurs eller møter, ofte årsmøter eller sesongavslutninger. Andre møterom i rådhuset lånes også ut til lag og foreninger, og mange av de politiske partiene holder sine møter på rådhuset, samt at informasjonsmøter og kurs også holdes her. Kantina blir også leid ut til private selskaper som konfirmasjoner og bryllup. Servicetorget distribuerer booking og utlån av nøkkelbrikker.

På rådhuset stilles informasjonsskjermer tilgjengelig for lokale arrangementer både kommunale og andre arrangører. Servicetorget har ansvar for kommunens facebook-oppdateringer og deler gjerne kulturarrangementer som foregår i kommunen fra kulturkalender på kommunens nettside. Det distribueres også turbrosjyrer og informasjon om kommunale kurs.

Direkte fra 1. etasje er flere av de kommunalt ansatte tilgjengelige – som tiltakskonsulent og kulturkontor. I tillegg er ordførerens kontor plassert tilgjengelig, med lett tilgang for innbyggere. Servicetorget har også en god oversikt over hvem som er på rådhuset og kan spørres om råd om det er spørsmål fra innbyggerne. Til sammen blir det flere personer som i tilknytning til rådhuset driver rådgiving og informasjon til innbyggerne, og tar imot ideer, tilbakemeldinger og informasjon om behov og ressurser i kommunen.

---

⁴ <https://www.sogne.kommune.no/kultur-og-fritid/lag-og-foreninger/>

Songdalen Frivilligsentral har egne lokaler plassert i Noden, rett over gaten for rådhuset. Her ligger også lokaler for kulturskole, ungdomsklubb/juniorklubb, samt at lokalene lånes ut til blant annet Røde Kors.

Kristiansand

I Kristiansand ligger Servicetorget i Rådhuskvartalet (Kvadraturen), sentralt ved Øvre Torv. Rådhuskvartalet ble bygd nytt i 2013, og har svært gode fasiliteter når det gjelder møterom og rom for større arrangementer. Deler av lokalet brukes stadig til ulike utstillinger, for eksempel: kulturskolen, fotoutstillinger, poesiutstilling, studentoppgaver, større planer, arkitektkonkurranser – kommunale bygg, historiske utstillinger, Barnas arkitekturdag, En by for alle og frivillige organisasjoners markeringer. Frivillighetsdagen har vært markert med en rekke utstillinger og arrangementer, og høsten 2019 skal det være seniormesse.

Rådhuskvartalet har åpent to kvelder i uka (følger skolens ferier) slik at det skal være enkelt for frivillige lag og organisasjoner å bruke lokalene. I 2018 var det 184 lag og foreninger som lånte lokaler i Rådhuskvartalet. Eksempler på bruk av rådhuskvartalet (ikke ufullendende):

- Politiske organisasjoner: Agder Frp, Unge Høyre, Grønn Ungdom, Det kommunistiske parti, Venstre, Partiet de kristne og Demokratene.
- Lag og foreninger – hobby: Fotomax, Operaens Venner, Smøre guttene, British Club, Skeiv Ungdom, Tveit musikkorps, Jeger og Fiskeforeningen.
- Helse organisasjoner: Diabetes foreningen, Demens foreningen, Hørselshemmedes lag, Bipolar foreningen, Stofskifteforeningen, Spilleavhengighet, Leger uten grenser.
- Organisasjoner og utvalg: Foreldreutvalget for barnehager, Rotary, Soroptimist, DnT
- Sameier og velforeninger: Sameiet Rådhusgata 27-29, Sameiet Kronprinsens gate, Sameiet Per Gynts vei, Galgebergveien Vel, Sameiet Smørblomstveien.

Kristiansand folkebibliotek består av et hovedbibliotek ved torget, bydelsbibliotek i Vågsbygd (sammenlignbart med bibliotekene i Songdalen og Søgne), og to mindre kombinasjonsbibliotek på Hellemyr og Flekkerøy. Hovedbiblioteket har lesesal, grupperom og arbeidsplasser både for individuelt arbeid og arbeid i grupper. Vågsbygd, Hellemyr og Flekkerøy tilbyr det samme i mindre skala. Eksempler på frivillige, foreninger og lag som bruker biblioteket jevnlig: Språkkafe, brettspillklubben, tegneserieklubben, leseombud og Lær Kidsa Koding. Eksempler på organisasjoner som har hatt arrangementer på biblioteket 2018/2019: Røde Kors, Humanetisk forbund, Forum for tro og livssyn, Urban Oktober, Tankesmien Skaperkraft, Stopp Islamiseringen av Norge, Skeiv Ungdom, Kristiansand for alle, Norges Handicapforbund, Landsforeningen for dem som rammes av uventet barnedød, Demensforeningen, Work in Norway, Lær Kidsa Koding, Norsk Journalistlag Agder og en rekke politiske partier.

Hovedbiblioteket har en datalab som tilbyr elementær datakunnskap både på individuelt nivå og kurs for mindre grupper. Det er bibliotekets ansatte som står for undervisningen. Datalaben er i tillegg et sted der man kan jobbe på PC med ulike verktøy, og et sted der brukerne kan samhandle for å løse elektroniske utfordringer. Barn og ungdoms undervisning og lek med data skjer i hovedsak i samarbeid med Lær Kidsa Koding og ved bibliotekets spillturneringer.

Hovedbiblioteket og Vågsbygd bibliotek vil utvide åpningstiden fra klokka 7 – 22 i løpet av høsten 2019. Den utvidete åpningstiden vil være selvbetjent, og brukerne må logge seg inn på biblioteket – som da vil være kameraovervåket.

Bibliotekene har jevnlig utstillinger og samarbeidsarrangement. Samlet oversikt over aktiviteten i bibliotekene i dagens kommuner i 2018:

Bibliotek	Antall arrangementer	Antall besøkende
Tangvall	73	3 230
Nodeland	43	1 114
Kristiansand (Vågsbygd + sentrum)	536 (175 av/i samarbeid med eksterne aktører)	26 591

Alle tre kommuner har flere andre lokaler som brukes av frivillige lag og organisasjoner, og andre innbyggergrupper. Det gjelder for eksempel grendehus, bydelshus, skoler Samsen, Søgne gamle prestegård og Vågsbygd kultursenter. Disse lokalene er i liten grad belyst i dette prosjektet, ettersom fokuset har vært på innbyggertorg i dagens rådhus. Unntaket er Kvadraturen, hvor biblioteket og Rådhuskvartalet begge er tatt inn som aktuelle arenaer for de aktivitetene som er anbefalt.

2.2. Innspills- og dialogmøter

Samlet oversikt over innspillmøtene:

Dato	Sted	Deltakere
14.mai	Kvadraturen, Kristiansand folkebibliotek	Ca 25 ansatte fra dagens tre kommuner
21.mai	Tangvall, Søgne rådhus	Ca 25 deltakere fra ulike lag og foreninger i Søgne
23.mai	Kvadraturen, Rådhuskvartalet	Ca 25 deltakere fra ulike lag og foreninger i Kristiansand
28.mai	Nodeland, Songdalen rådhus	Ca 20 deltakere fra ulike lag og foreninger i Kristiansand

Innspillmøtene ble lagt opp etter metoden «dialogkafé», der deltakerne ble satt sammen i tre grupper. Hver gruppe besøkte tre tematiske «kafébord», hvor en representant fra arbeidsgruppen var kafevert, og en var referent. Alle de tre gruppene besøkte alle de tre bordene, slik at alle deltakerne fikk drøftet alle de tre problemstillingene. Tema på kafébordene var:

- Hvordan kan innbyggertorgene bidra til frivillighet?
  - Hvordan kan innbyggertorgene bidra til organisert og uorganisert frivillighet?
  - Hvis deler av lokalene gjøres tilgjengelig for frivillighet, hva ønsker dere å bruke dette til?
- Hvilken rolle kan innbyggertorgene ha i å utvikle den nye kommunen?
  - Hvordan kan innbyggertorgene bidra til samskaping og medvirkning?
  - Hvordan kan innbyggertorgene bidra til å utvikle et levende lokalsamfunn?
  - Hvordan kan innbyggertorgene bidra til at mennesker møter mennesker, og der mennesker møter kommunen?
- Hva ønsker dere å fylle innbyggertorgene med? Idéer og innspill

Det som kom fram på disse dialogmøtene er skrevet inn i kapittel 4, og satt sammen med arbeidsgruppens anbefalinger. Sitater fra deltakere er merket med hvilke møte de kom fra, men kan likevel være tiltak som kan være interessante for alle torgene.

2.3. Eksempler fra andre kommuner

Arbeidsgruppen har særlig latt seg inspirere av Asker, og deres tydelige satsing på utvikling av innbyggertorg som steder der «mennesker møter mennesker»⁵. I Asker er flere av kommunens tilbud som trekker folk, lokalisert i innbyggetorgene, for eksempel seniortilbud og frivilligsentral

I Aarhus har det vært målrettet satsting på at biblioteket skal være et møtested som får folk til å komme, på tvers av alder og generasjoner. Biblioteket har blant annet borgerservice, kafé, makerspace, scener, store lekeområder inne og ute, kontorer til leie for gründere og næringsliv, arenaer for gaming og utforskning av ny teknologi⁶. De har også det som heter døgnåpent rådhus.

Halden er et godt eksempel på hvordan de tar imot organisasjoner som ønsker å arrangere noe. Halden kommune har frokostmøter første tirsdagen hver måned med alle som arrangerer eller er direkte/indirekte involvert i arrangementer⁷. Det er politi, brann, restauranter, grunneier, festivaler-/konsertarrangører, de som leverer lyd/lys osv. På disse møtene blir det tatt opp ulike temaer som er viktig for arrangører, i tillegg blir det presentasjoner av arrangement. Det blir også brukt mye tid på at alle får snakket sammen (mingling/nettverk). Halden kommune har basert på tilbakemeldinger fra disse møtene (arrangørnettverket) laget et system for søknad om arrangement i Halden kommune. Tidligere var det mye å huske på og mange skjemaer å fylle ut, nå er det kun ett skjema⁸. Dette skjemaet blir sendt til alle som skal gi tilbakemeldinger/godkjenninger ifm. arrangementer. De har også opprettet et arrangements-team internt i Halden kommune, dette er et tverrfaglig team som jobber ut mot arrangementene. De har møte med arrangørene og tilrettelegger og veileder.

I Malmø har de utformet bibliotek med ulike soner for ulike aldersgrupper, noe som gjør det attraktivt for både ungdom og eldre å oppsøke stedet. De har i tillegg gode erfaringer med såkalte «biblioteksguider», dette er elever i videregående skole som er tospråklige og behersker både sitt morsmål og svensk godt. De fungerer som omvisere på biblioteket for folk med innvandringsbakgrunn som enda ikke har lært mye svensk. De blir lønnet av biblioteket for denne jobben.

På Deichmanske bibliotek, Oslo har de prosjektet «Uhørt», der ungdom arrangerer debatter og diskusjonskvelder for ungdom.

Furuset Bibliotek og Aktivitetshus («FUBIAK»⁹) åpnet 1. mars 2016 som et partnerskap mellom Bydel Alna og Kulturretaten. Det inneholder Furuset frivilligsentral, Furuset ungdomssenter, Deichmanske bibliotek, filial Furuset og Kafé FUBIAK. Det nye tverrfaglige FUBIAK er en inkluderende møteplass for befolkningen i bydelen. De gir organiserte tilbud til barn og unge, bibliotek, samt ivaretar innsats overfor frivilligheten. Det FUBIAK har fått til i forhold til integrasjon og samspill og samskaping frivillige – bibliotek – kan det være viktig å trekke lærdom av.

---

⁵ <https://www.asker.kommune.no/nye-asker-kommune/prosjekter-nye-asker/prosjekt-innbyggertorg/>

⁶ <https://dokk1.dk/biblioteket>

⁷ <https://www.halden.kommune.no/arrangement/Sider/side.aspx>

⁸ <https://skjema.kf.no/FormsEngine/?wizardId=4156&externalId=0101>

⁹ <http://fubiak.no/>

I Arendal prøver man ut konseptet «folk møter folk»¹⁰ på biblioteket, inspirert av lignende tiltak i Sverige.

Flere kommuner har arrangert FrivilligBørs. Bærum¹¹ og Drammen kommune¹² er to kommuner som har gjort dette flere ganger. Grimstad kommune arrangerte FrivilligBørs i 2018¹³. Frivilligbørs er et internasjonalt konsept som legger til rette for mer og bedre samarbeid på tvers. På en frivilligbørs møtes lokale bedrifter, frivillige organisasjoner og offentlige virksomheter ansikt til ansikt, og utveksler ønsker og ideer til samarbeid. I løpet av et par timer skapes nye muligheter, lokale nettverk og konkrete samarbeidsavtaler.

Bærum har også konseptet «skravlekoppen»¹⁴. Skravlekopp er en grønn kopp som står sammen med de andre koppene på utvalgte kafeer, kantiner og gode møteplasser. Om du velger drikken din i en Skravlekopp, viser du andre i lokalet at du gjerne snakker litt med noen mens du drikker den.

I Bodø er det en rekke ulike tiltak for å invitere innbyggerne til deltakelse gjennom blant satsingen på Bodø Bylab¹⁵, med bruk av digitale løsninger for involvering.

---

¹⁰ <http://medhjerteforarendal.no/folk-moter-folk/>

¹¹ <http://www.frivilligbors-baerum.no/>

¹² <https://www.frivilligbors-drammen.no/>

¹³ <https://www.facebook.com/FrivilligBorsGrimstad/>

¹⁴ <https://skravlekopp.no/>

¹⁵ <https://www.bodobylab.no/nb-NO/pages/information>

4. Muligheter i innbyggertorgene

4.1. Torgområder hvor alle kan møtes

På dialogmøtene mente mange at innbyggertorg kan oppleves som «**nøytral grunn**» der man kan møtes på tvers:

- *Ønsker at dette kan bli et sted å møtes på nøytral grunn (Søgne)*
- *Fasilitere møter hvor mennesker med ulik ståsted møtes, utvide nettverk for organisasjoner (Kristiansand)*
- *Dette rådhuset kan brukes mer. Ønsker mer samhandling med andre organisasjoner. Kunne samarbeide med alle. Noen lag og foreninger kan ha godt av å komme i et annet lokale, nøytral grunn. (Songdalen)*
- *Ønsker et åpent møtested for pensjonister og andre. En studietur til Århus viste lokaler som hadde åpnet opp for hele familier; stellerom, lekerom, studierom. Et hus for flere generasjoner. Kanskje noe sånt her på Nodeland? (Songdalen)*

Innbyggertorgene kan være et **treffsted** som bidrar til tilhørighet og integrering, et sted å bli kjent med nye, et sted som utfordrer innenfor trygge rammer:

- *Faste møter for å treffe hverandre. Skape møteplasser som åpner opp for dialog. Kan bidra til at man finner på noe sammen. (Søgne)*
- *Et sted hvor mennesker kan komme sammen for å dele ideer og kunnskap (Kristiansand).*
- *Det er mye ensomhet her. Et treffsted her i sentrum kunne vært godt. (Songdalen)*
- *Ønsker at rådhuset skal være et sted for å lære ting, være et møtested på tvers av generasjonene, seniorer holder på med sitt om formiddagen, skolebarn og ungdom kommer innom etter skolen,*
- *Arenaen må være ufarlig, ikke et sted der det oppleves som noen hører hjemme og andre (frivillige) bare er på besøk (Kristiansand)*

Et sted «å henge»:

- *Ha en plass å sitte når det regner, også tilgang til noe servering. Ha tilgang til wifi, og tilgang til å spille. Ha mulighet til å lade mobilen. (Kristiansand)*
- *Ha et sted å sitte, et sted å spise, også å kunne jobbe med skolearbeid.*
- *Et sted å henge, en gruppe som har behov for dette er kulturskoleelever, før og etter kulturskoletimen, mens de venter på bussen (Søgne og Songdalen).*
- *Folk må kunne ha med seg barna sine. Barn i alle aldre bør kunne komme (Kristiansand)*
- *Biblioteket er veldig greit, fungerer som et oppholdssted mellom aktiviteter og henting istedenfor at barna skal vanke rundt i gatene. (Songdalen)*

Forutsetninger for å kunne bli en møteplass er at det er et sted innbyggerne oppsøker. Det må være noe som trekker, og får folk inn. Det betyr at møteplassen må ha et mangfold av aktiviteter, som for eksempel kurs, seminarer, møter og sosiale aktiviteter:

Kurs

- *Felles kurs, for eksempel kystlaget og skolen samarbeider om båtførerprøven,*
- *Kurs som er åpne kan holdes på innbyggertorget. Slik at de forskjellige foreninger og lag kan møtes på tvers (Kristiansand)*
- *Hva med å få inn et ordentlig kjøkken og arrangere matkurs? Røde Kors foreslår å arrangere slike arrangementer for integrering. (Songdalen)*

- *Selvhjelpskurs, eks. økonomi for kvinner. Advokat som sa noe om hva det vil si å jobbe deltid, hva det vil si for pensjonen osv. Lavterskeltilbud. (Søgne)*

Seminarer og møter

- *Fagseminar og temakvelder (nøytral grunn) (Søgne)*
- *Politiske møter (Søgne)*
- *Åpen time med tilgjengelige administrativt ansatte og politikere i rådhuset (Søgne)*

Sosiale aktiviteter:

- *Arrangementer, gjerne felles arrangementer og samtidige arrangementer i regi av ulike frivillige organisasjoner, slik at man dumper borti hverandre (Søgne)*
- *kanskje seniorene da er leksehjelpere, frivillige lag og foreninger bruker stedet på kveldstid. (Songdalen)*
- *Sosiale samvær, lotteri, musikalske innslag, temamøter (Søgne)*
- *Bruke innbyggertorget til å vise seg frem, for eksempel seniordans, internasjonal kvinnegruppe, Kystlaget, pensjonistforeningen, korps (Søgne).*
- *Åpne kantina med rimelig mat for publikum (Kristiansand)*
- *Vise fotballkamper på storskjerm, håndball etc. (Kristiansand)*
- *Viktig at det også er enklere å bruke arealene utenfor, eks. ha et sett med PA, benker, telt osv og få låne det gratis. (Kristiansand)*
- *Folkets bystyremøte en gang i halvåret, hvor folkevalgte kommer og snakker direkte med folk. Folk kan møte folkevalgte, stille spørsmål, og dette bidrar til transparens.*
- *Ønsker happenings på biblioteket, slik som boksigneringer, skrivekurs, fotoklubben når bøker blir gitt ut. (Songdalen)*
- *Kan brukes til leksehjelp. Dersom ungdommer med ulike ferdigheter møter hverandre kan disse hjelpe hverandre. Noen er flinke i matte, mens andre er flinke i engelsk. Det kan bli gøyere å gjøre lekser dersom elevene hjelper hverandre fremfor lærere. (Songdalen)*
- *Språkkafe, strikkekafe, IT-opplæring, bridgeklubb, små konserter*
- *Hjelpe folk med «duppedingser» og komme på nett osv. Eventuelt kan unge hjelpe eldre med digitale medier, og eldre lære de yngre med andre ting slik som strikking. Mye å lære av hverandre. Det kan være et naturlig møtested mellom generasjonene dersom man legger aktiviteter etter hverandre i samme lokaler og har felleslokaler som «hangout». (Songdalen)*
- *Kafé på 17.mai*
- *Ha organisasjoner som kan være verter, f.eks. snakke med ungdom/barn som er på isbanen, få temakvelder for unge som organisasjoner står for (Kristiansand).*
- *Utstillinger*

Utforming og innredning av lokalene er viktig for å bli et attraktivt møtested. Lokalene bør ha ulike soner for ulike formål og ulike målgrupper. Gjerne fleksible rom som kan brukes til forskjellige ting. Lydtett, som kan brukes av ulike grupper til ulike formål. Flere etterlyste mulighet for å låne kontorplasser.

På både Nodeland og Tangvall vil biblioteket være en del av innbyggertorget. Bibliotekene er i seg selv en møteplass for mange ulike grupper, og tilbyr en rekke aktiviteter som trekker folk. Dette er et godt utgangspunkt for videreutvikling.

I Kvadraturen er Servicetorget og biblioteket lokalisert nær hverandre med Torvet mellom, og det kan ligge godt til rette for økt samhandling og bruk av lokalene begge steder. Biblioteket brukes allerede som et sted mange «henger», mens Rådhuskvartalet framstår mer som en

formell plass for planlagte møter. Biblioteket og rådhuskvartalet bør jobbe videre med en fordeling med hvem som skal være gode på hva. Her er noen innspill fra dialogmøtene:

- *Det er ikke lavterskel å gå inn i rådhuskvartalet. Møter på mer nøytrale arenaer som biblioteket er lettere tilgjengelig*
- *Skal innbyggertorget bli det som biblioteket er i dag? Et samlingssted med temakvelder. Skal folk begynne å gå til Rådhuskvartalet istedenfor biblioteket?*
- *Er det bestemt hvordan Rådhuskvartalet skal være? Det oppleves som et sted for folk med dress. Det må bli et mer hyggelig sted å komme til med f.eks. grønne plante. Dette er et kaldt bygg (steiner) ikke imøtekomende.*

Svært mange var opptatt av **åpningstider**. Innbyggertorgene bør være åpne etter arbeidstid, dvs på ettermiddags- og kveldstid og helger. Det ble etterlyst mulighet for selvbetjening og/eller at frivillige selv får nøkler og er vakter. Lån av lokalene bør være gratis. Bør da ha tilgang på kaffe og evt. mat.

Arbeidsgruppens forslag til tiltak:

Torgområder hvor alle kan møtes			
Tiltak	Utdyping/kommentar	Start	Ansvar ¹⁶
Utvikle innholdet og arealer i utformingen av dagens servicetorg og bibliotek til torgområder	Vurdere hva som kan gi økt aktivitet alle tre steder. <ul style="list-style-type: none"> • Kvadraturen: Samarbeid og funksjonsdeling mellom biblioteket og Rådhuskvartalet. Vurdere om kantina i Rådhuskvartalet kan brukes mer på ettermiddager og kvelder. • Nodeland: Ombygginger er under avklaring. • Søgne: Prioritere 1. etasje i Søgne til publikumsrettede tilbud og tjenester. • Uteområder som leder inn til innbyggertorg og bibliotek alle tre steder 	2019	KFI
Inviterende innredning	Møblering som underbygger uformelle samtaler. «spisebord». Ulik alder, ulik møblering, ulike «kroker». Noen formelle og noen uformelle områder. «Hengeplass» må skilles fra de som trenger tjenester Fleksible arbeidsplasser som kan lånes ved behov. Alle rom må være universelt utformet.	2019	KFI
Kaffe og enkel servering	Selvbetjeningsløsninger/enkle løsninger bør vurderes. Prøve ut ordninger som er i regi av andre enn kommunalt ansatte, f.eks. frivillige, elever, personer på tiltak ol.	2020	KFI
Flere kurs, arrangementer og utstillinger	Videreføre, videreutvikle samt markedsføre det som finnes. Aktiviteter som gjør at folk trekker inn Økt samarbeid kulturskole, frivillige lag og foreninger Kan prøves ut ulike ting i ulike torg. Storskjermer	Løpende	KFI SI
Arrangere kurs for ildsjeler og organisasjoner	Videreføre, videreutvikle og prøve ut interessen for ulike kurs, for eksempel: <ul style="list-style-type: none"> • Søknadsskriving • Digitale verktøy og sosiale medier • Regnskap og budsjett, Excel 	Løpende	KFI

¹⁶ Forkortelser for ansvarlige kommunalområder: KFI= Kultur, frivillighet og innbyggerdialog, SI= Samhandling og innovasjon, HM= Helse og mestring, OPS= Organisasjon, personal og stab, MB= Miljø og byutvikling

Torgområder hvor alle kan møtes			
Tiltak	Utdyping/kommentar	Start	Ansvar ¹⁶
	<ul style="list-style-type: none"> • Verving av frivillige • Datakurs for eldre. Unge som lærere 		
Flere åpne, innbyggerrettede tilbud driver sine aktiviteter i torgene	<p>Eksempler på kommunale tilbud som kan legges til innbyggertorgene</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktiv senior – gruppetilbud, kurs og arrangementer • Frisklivstilbud, læring og mestring • Frivilligsentraler (se også 4.2.) <p>Prioritere forebyggende og helsefremmende tilbud.</p>	2020	HM
Tilbud som drives av frivillige legges til torgene	Invitere frivillige til å lokalisere tilbud i torgene, for eksempel språkkafé, leksehjelp, (se også 4.2)	Løpende	KFI
Tilrettelegge for å kunne møte folkevalgte	<p>Prøve ut ulike former og tema</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ha politiske møter ute • Partigrupper har møter som rullerer mellom torgene • Leder politiske utvalg har faste møtetider • Bruke fleksible arbeidsplasser 	2020	OPS
Møter med administrasjonen	Byråkratprat – live intervju «Fredags ettermiddag» - det skjer noe	2020	KFI
Åpningstider – åpent kvelder og helger	<p>Videreutvikle dagens ordninger, vurdere behov og finansiering for økt/endre tilbud, og etterstrebe like løsninger ulike steder.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prøve ulike ordninger ulike steder? • Holder det at bibliotekene er åpne? • Kan selvbetjening være en løsning? 	Løpende	KFI

4.2. Markeds- og mingleplass for frivillighet

På dialogmøtene kom det fram ønske om at innbyggertorgene kan bli et sted hvor **enkeltpersoner** kan melde at man har noe å bidra med, og få vite hvor det er mulig å delta med frivillig innsats. Det bør være mulig å komme å si man har noe tid, og bli sendt videre, eller vite hvor man skal henvende seg.

- *Fasilitator, tilrettelegging, synliggjøring av hvem som trenger frivillighet (og dele dette opp i dugnadsoppdrag og annen frivillighet). Mange ønsker å bidra, men vet ikke hvor de skal henvende seg til: Kommunen kan være et utstillingsvindu, disse finnes, disse trenger hjelp, ha informasjon. (Kristiansand)*
- *Det må lages en oversikt over ulike organisasjoner og hva de gjør og hvor de kan presentere seg selv. Bør vise bredden for alle foreninger (Kristiansand)*
- *Frivillige organisasjoner presenterer sine aktiviteter –plakater og stands i torgene og infoskjermer (Søgne)*
- *Kontortid for foreninger på innbyggertorget. F.eks. både Røde Kors og Blå Kors er tilgjengelig samtidig på innbyggertorg. Organisasjonene gjør seg tilgjengelig, samtidig som man kan få mer samarbeid på tvers.*
- *Få vite om hva det innebærer å være frivillig i de forskjellige organisasjonene, slik at man vet hva som ventes av tidsbruk, ferdigheter osv.*
- *Register som kunne melde inn disse mindre tingene- en voksen som kunne melde seg som frivillige til enkle ting. Innbyggertorg kan bidra. Er det noen som kan tenke seg å gjøre noe innen de og de kursene (Songdalen)*

De frivillige ønsket hjelp til **koordinering mellom organisasjonene**. Det kan medføre at de lettere kan få nye og flere medlemmer:

- *Trenger hjelp til at ulike organisasjoner tar kontakt med hverandre, slik at man får dialog på tvers av organisasjonene. Innbyggertorg kan bistå til dette. (Søgne)*
- *Kan vi være flinkere til å ha en dialog på tvers av foreninger med samme brukere så de ikke blir arrangementer som skjer på samme tid og dag. (Søgne)*
- *Lage et årshjul for at de forskjellige arrangementene ikke krasjer med hverandre.*
- *Organisasjoner som jobber med liknende tematikk samarbeider og sprer sine tilbud over flere dager slik at ikke alle legger møtene til samme dag. Dette vil skape større mangfold og bedre utnyttelse. (Kristiansand)*
- *Kommunen må være en brobygger. Et treffstedet som invitere inn til dialogmøter med frivillige organisasjoner. Gruppere de mer opp så det blir lettere å se de forskjellige frivillige organisasjonene. Finne ut hvem vi kan samarbeide med. Invitere til samtaler om hva vi kan tilby og hvordan vi kan vi jobbe i sammen. Kommunen må invitere. Innbyggerne må bli kjent for at det skal bli deres hus.*
- *Kommunen må være et sted hvor organisasjoner møter hverandre på tvers. Må markedsføres godt. Kommunen må være initiativtaker.*
- *Får man et frivillighetshus så blomster frivilligheten. Det må være tilgjengelig, da kan flere møtes og komme på nye ideer. Ting blomster når man har en mulighet til å være. Det vil gå litt av seg selv, kommer automatisk. (Songdalen)*
- *Fagseminar, temakvelder, felles kurs (alle)*
- *Faste felles møter, en månedlig frivillighetsdag (Søgne)*
- *Lag- og foreningsdag en gang i måneden for å vise frem foreningene slik at andre kan få informasjon (Songdalen)*
- *Årlig arrangement hvor alle organisasjoner i bygda viser seg fram, og det generer større samarbeid mellom organisasjonene. (Songdalen)*
- *Frivillighetens dag – invitere de som ønsker å være frivillige og at de kan komme å treffe organisasjoner. (Kristiansand)*
- *Kan vi lage K3 frivillighetsfestival. Markedsføre alle org. som ønsker å være med. Frivillighetsuka i Kristiansand*

Alle steder kom det forslag om å **flytte frivilligsentralene** til innbyggertorgene:

- *Frivilligsentralen kan bety noe for flere med bl.a. støtte til lavinntektsfamilier (styrkedråpen). Dersom frivilligsentralen holdt til på innbyggertorget, vil flere kunne få vite om dette og benytte seg av tilbudet (Søgne).*
- *Ønsker å få et levende torg hvor frivilligheten kan møtes, også de som ikke er frivillige. (Songdalen)*
- *Frivilligsentralen kan gjøre seg mer tilgjengelig her på innbyggertorget. Viktig at man møter menneskene her, ikke bare kald informasjon*
- *Lokalisere frivilligsentralene på innbyggertorget framfor omsorgssenteret (Søgne og Songdalen), og på biblioteket i Kristiansand*

Svært mange etterlyste en **frivillighetskoordinator**:

- *Koordinator som vet hva som finnes i hele kommunen (Søgne)*
- *Koordinatoren: innkalle alle organisasjoner som finnes slik at de kan fortelle om hva de gjør. Dette må grupperes. Koordinatoren må gå på møter hos organisasjonene og samle informasjon før en begynner å jobbe (Kristiansand)*

Arbeidsgruppens forslag til tiltak:

Markeds- og mingleplass for frivillighet			
Tiltak	Utdyping/kommentar	Start	Ansvar
Frivilligsentralene flytter inn i innbyggertorgene	Ulike modeller kan prøves ut. <ul style="list-style-type: none"> Lokalisering av Kristiansand frivilligsentral på hovedbiblioteket. Lokalisering av Søgne Frivilligsentral på innbyggertorget på Tangvall. Avklare om Songdalen Frivilligsentral skal ha mulighet for kontortid på innbyggertorget på Nodeland. 	2019	KFI
Frivillighetskoordinator	Ny frivillighetsenhet må avklare roller og ressurser som er til disposisjon. Det bør være særlig fokus på å inkludere grupper med funksjonsnedsettelse.	2019	KFI
Frivillighetens dag som årlig arrangement	Arrangeres rundt 5. desember	2019	KFI
Jevnlige frivillighetsmøter	Prøves ut på alle torgene, kanskje med litt ulike frekvens og ulike sammensetninger	2020	KFI

4.3. Arena for samhandling og idémyldring

På dialogmøtene møtte det mange innbyggere med stort samfunnsengasjement. De ønsket at torgene skulle utvikles til et sted hvor man motiveres for å utvikle lokalsamfunnet sammen, et sted som skaper engasjement og kontakter. Det kom forslag om at kommunen selv burde **sette dagsorden for å være fasilitator og katalysator**:

- *Tenke store tanker for samfunnet, hva gjøre verden eller mitt nabolag til et bedre sted? (Søgne)*
- *Kommunen kan komme med informasjon om enkelttema, og invitere organisasjoner til å komme med forslag til tiltak. (Søgne)*
- *Kommunen tar initiativ og setter opp tema og inviterer foredragsholdere, ta katalysatorledelsen. Kommunen kan invitere til temamøter om samfunnsutfordringer, for eksempel klima, flyktningeutfordringer, ensomhet, (Kristiansand)*
- *Invitere til prosjektsamarbeid, for eksempel for å motvirke ensomhet. Kommunen kan tilrettelegge. Organisasjoner kan bidra (Kristiansand)*
- *Må lage oversikter over utfordringer i kommunen og lage utstillinger for publikum om disse, og la folk komme med forslag til hva vi skal gjøre med utfordringene. Skape diskusjonsgrupper. (Kristiansand)*
- *Speed dating (møter) mellom politikere, adm. i kommunen og innbyggerne. Det er et stort steg å be om et møte med politikere/adm. men hvis dette var tilrettelagt er det lettere å komme med det en tenker på og de gode ideene mange har. (Kristiansand)*
- *Kunne innbyggertorg være med å invitere til en idémyldring? Vi trenger en invitasjon for at vi skal komme. Det er viktig. Oppslag på tavla ute er ikke bra nok. Det må være konkret, for at det skal begynne å rulle. Noen må sette det i gang. Vi trenger invitasjon, og et spark bak. Vi må ha noe spennende. Vi ønsker å treffe noen som har noe å bidra med, og som kan sende folk i riktig retning. (Songdalen)*
- *Vi må skape en god arena for samskaping for ungdommer. Noen byer har arrangert 5.klassinger til å bygge en by i Mindcraft. Kan vi ha et LAN-party på rådhuset? Det er segment vi mangler. (Søgne)*

- *Ungdata-undersøkelse. Ofte ender skjemaene opp i skolene, men de kan ikke løse alt. Innbyggertorg kunne fungert som en arena der frivillige og aktuelle offentlige aktører så på dataene og fant ut hvem som kunne løse disse. (Søgne)*

Flere ønsket også at innbyggertorgene kunne gjøre det **enklere å spille inn egne ideer**:

- *Sitter man med en ide eller ressurser – så vet man at innbyggertorget er et sted man kan spille det inn (Søgne)*
- *Når frivilligheten har en god idé må de kunne komme til en person på innbyggertorget som de kan gi idéen og ta den videre og få den til å skje. Det må være en god ressursperson som fyrer opp under de gode initiativene.*
- *I Oslo har de satt opp en god gammeldags postkasse - Barnas postkasse. Her kan de som ønsker det legge inn en lapp til politikere*

Det kom fram ønske om at kommunen kunne ta en tydeligere **koordinerende rolle**:

- *Fritidsmesse for barn og unge. Et år var alle lag og foreninger representert i gymsalen, og kunne presentere seg. Veldig positivt, mange folk kom. Innbyggere kan se hvilke tilbud kommunen har. Kan også generere tilbud på tvers. (Songdalen)*
- *Innbyggertorget kan bidra med informasjon om hva som egentlig finnes. Årlig aktivitetsmesse, hvor alle har sin egen stand. Veldig positivt. Legge til rettesamhandle og planlegge litt sammen. Slik at ikke alle legger aktiviteter til samme tidspunkt/ dag.*
- *Prøve å samle organisasjoner som jobber innen samme type tema- barn/ unge, levekår, idrett osv. Samordning av tilbud for eldre (Søgne)*

Arbeidsgruppens forslag til tiltak:

Arena for samhandling og idémyldring			
Tiltak	Utdyping/kommentar	Start	Ansvar
Systemer for å fange opp gode ideer	Vurdere ulike systemer, som for eksempel: <ul style="list-style-type: none"> • Nettbaserte innspillsordninger • Tydelige mottaksordninger i torgene. • Kontaktpersoner • Lett tilgjengelige mottaks- og oppfølgingskanaler for ideer og behov som kommer fra innbyggere og samarbeidspartnere. 	2019	SI KFI
Initiere til samarbeid og dialogmøter om samfunnsutfordringer	Teste ut for eksempel følgende tema: <ul style="list-style-type: none"> • Ung data • Klima og miljø • «Flere i arbeid» 	2020	SI KFI
Fritidsmesse for barn og unge	Teste dette ut i noen områder?	2020	KFI
Koordinering og utvikling av tilbud for ulike målgrupper	Invitere til dialog om behov og utvikling, for eksempel: <ul style="list-style-type: none"> • Seniorer som målgruppe: Tjenesten Aktiv senior skal utvides til hele den nye kommunen (Søgne og Songdalen). Det kan inviteres til dialog om innhold og utvikling, teste ut ulike organisasjonsformer. • Andre målgrupper? 	2020	KFI (HM)
Dialogmøter mellom formannskapet og innbyggere i utvalgte nærområder	Oppfølging av vedtak i fellesnemnda om at formannskapet skal gjennomføre en treårig forsøksordning med faste dialogmøter i fire utvalgte områder i perioden 2020-2022, der Søgne og Songdalen er to av de fire områdene.	Start 2020	KFI

4.4. Lavterskelarena og medvirkning

På dialogmøtene var det mange som ønsket at kommune kunne bli bedre til å involvere innbyggerne i planer og prosesser som pågår.

- *Innbyggertorgene kan bli en arena for å vise og visualisere hvordan en planprosess fungerer.*
- *Det kan være et sted der innbyggerne kan møte de som bestemmer i kommunen.*
- *Økt bruk av digitale løsninger kan være en mulighet for innbyggertorgene, ved at planer kan visualiseres digitalt. Og innbyggertorgene kan være en arena for de som i liten grad bruker digitale løsninger.*
- *Innspill må tenktes på alternative måter. Kanskje utstillinger som kan bidra til dialog, bruke lokalene til å stille ut noe. Her kan du henge opp dine innspill, skriv på denne krittavla, flytt tråden på de punktene som er viktigst for deg. Det må være GØY å komme med innspill.*
- *Planer bør stilles ut i innbyggertorgene*
- *Saksbehandlere har faste treffetider i de tidsrommene planene er åpne for*
- *Folkemøter og temamøter*
- *Informasjonsstand*
- *Sett ut en iPad og gi en enkel måte å gi tilbakemeldinger på.*
- *Politikerne møter innbyggerne på innbyggertorget – både for å få innspill på bestemte saker men også for å møte folk mer generelt. Spesielt viktig i oppstarten av nye Kristiansand.*

Arbeidsgruppens forslag til tiltak:

Lavterskelområder for medvirkning			
Tiltak	Utdyping/kommentar	Start	Ansvar
Bruke torgene som utstilling av pågående planer	Visualisere planer Utstilling byutvikling og byggesaker	Løpende	MB SI alle
Prøve ut nye hørings- og medvirkningsformer	Se sak om innovative medvirkningsformer og nye metoder som skal legges fram for fellesnemnda som egen sak i samme møte 24.september 2019. Bruke kommuneplanen som test.	2019	SI MB

4.5. Formidlings- og informasjonsknutepunkt

Det er mange forventninger til innbyggertorgene som et sted man får informasjon, hjelp og svar. Blant annet etterspørres mange slags **oversikter**:

- *Må få ut informasjon til alle organisasjoner om muligheten for gratis leie av møtelokaler (Kristiansand)*
- *Kommunen burde være mer på for å lage en oversikt over organisasjoner.*
- *Nyttig om det lages årshjul og timeplan for ulike arrangementer. (Kristiansand)*
- *Oversikt over pengepotter.*
- *Trenger å vite hva som finnes av fritidstilbud, og hva slags steder man kan få låne utstyr og klær. For eksempel skøyter. Det er fint å låne gratis. Vi vil kunne bruke innbyggertorget veldig mye.*

Mange etterspør ulike koordinatortjenester og andre kompetansekrav til ansatte i innbyggertorget som

- Koordinator for lokaler som er tilgjengelige (Søgne)
- Koordinator som kjenner til organisasjoner (Søgne)
- Koordinator som kjenner til arrangementer og tilbud (Søgne)
- Ansatte med kompetanse på søknadsskriving. (Kristiansand)
- De som jobber i innbyggertorget må være imøtekommende og serviceinnstilt.
- Viktig å bli tatt godt imot og bli sett og ivaretatt. Spesielt første møte er viktig, og oppleve at man er velkommen
- Personene som arbeider i innbyggertorget må være ressurspersoner som kan hjelpe med alt i HELE kommunen og koordinere både aktiviteter og som kan hjelpe med søknader
- Innbyggertorget er steg en i involvering. Det betyr at de som står i innbyggertorget må ha kjennskap til hvordan man skal kunne komme til bunns i det man vil. Menneskene som sitter i innbyggertorget MÅ være gode ressurspersoner som kan rettlede og veilede. Alternative måter å komme med innspill på (Søgne)

Diverse innspill:

- Bruke flere informasjonskanaler, som Kristiansand avis (Kristiansand)
- Fritidsnytt deles ut til alle husstander på papir 1 gang pr mnd. Håper at nye Kristiansand kan støtte dette videre (Søgne og Songdalen kommuner bidrar i dag økonomisk). Lurer på å utvide sitt mandat til å gjelde Hellemyr, Vågsbygd og ? Men da kreves det mer støtte (Søgne)
- Kommunen bør inngå et samarbeid med kommunikasjonsstudenter om prosjekter. Lage materiell som kommuniserer digitalt med ulike målgrupper.
- Det må skilles mellom en innbygger som ønsker service og en som ønsker å bidra.
- Det er særlig viktig med tilrettelegging for de som ikke bruker digitale løsninger.
- Utarbeide informasjonspakker til innbyggerne
- Utlån av andre ting enn bøker: sportsutstyr, besteforeldre, musikkinstrumenter

Arbeidsgruppens forslag til tiltak:

Formidlings- og informasjonsknutepunkt			
Tiltak	Utdyping/kommentar	Start	Ansvar
Nettsider med relevante oversikter for innbyggere, ildsjeler og frivillige organisasjoner	Det er meldt behov for ulike typer oversikter, og det må jobbes videre med hva som er mulig og hensiktsmessig: <ul style="list-style-type: none"> • Tilskudd og hvordan søke tilskudd. • Lokaler organisasjoner kan bruke, låne og leie • Oversikt frivillige organisasjoner • Lokal «frivillighetsbank» i tillegg til frivillig.no • Arrangementer og aktiviteter, inkludert årshjul slik at arrangementer ikke «krasjer» med hverandre <p>Vurdere bruk av apper for ulike formål</p>	2019	KFI
Kompetanse ansatte i torgene	Ta med innspill fra dialogmøtene i bemanning av torgene, og i kompetanseheving ansatte. Lage en plan for opplæring etter at torgenes roller og rammer er avklart.	2020	KFI
Avklare roller i utlån av utstyr	Finne ut hva som allerede finnes, og hvilken rolle torgene skal ha når det gjelder utlån av for eksempel bord og stoler, telt, boder, fritidsutstyr, nøkler.	Løpende	KFI (+ flere)

	Vurdere bruk av apper som muliggjør selvbetjening. Må sees i sammenheng med plassbehov.		
Frivillige organisasjoner presenterer sine aktiviteter –plakater og stands	Sikre at lokalene utformes slik at det er lett å vise informasjon Infoskjermer	2019	KFI

5. Forslag til videre oppfølging

De tiltakene som kan gjøres innenfor dagens ressursrammer kan iverksettes så snart anbefalingene er vedtatt av fellesnemnda.

Øvrige forslag til tiltak som krever større omprioriteringer av ressurser må inngå i kommunens arbeid med handlings- og økonomiplan. Tiltak som forutsetter samarbeid med eksterne følges opp av aktuell kommunalsjef eller enhetsleder. Det gjelder blant annet mulig samarbeid med NAV om torgene i større grad kan være arbeidstreningsplass for arbeidssøkende, om ungdomsskoleelever fra valgfaget «Innsats for andre» kan gjøre oppgaver i torgene.

Kommunen har et samarbeid med studenter på UiA som skal gjøre et tverrfaglig prosjektarbeid høsten 2019. De skal jobbe med problemstillingen: Hvordan kan innbyggertorgene bidra til økt frivillighet, både frivillig drevet aktivitet i frivillige organisasjoner, og for enkeltpersoner som vil være frivillige uten organisasjonstilknytning. Dette studentprosjektet kan gi verdifulle innspill til videre arbeid.

Det kan være aktuelt å opprette en gruppe (utviklingsforum) med interessenter, frivillige og innbyggerrepresentanter for hvert innbyggertorg som kan være dialogpartner i videre utvikling. De kan for eksempel møtes to ganger i halvåret for å drøfte hvordan innbyggertorgene virker og eventuelle endringer. Det er også aktuelt å innhente flere erfaringer fra andre kommuner.

Innspillene til mulighetsstudiet vil også bli tatt med i arbeid med å forberede temaplan for frivillighet i den nye kommunen.

NYE KRISTIANSAND

Dato 24. juni 2019
Saksnr.: 201902893-1
Saksbehandler Grete Sjøholt

Saksgang

Arbeidsutvalg Nye Kristiansand
Fellesnemnda (Søgne, Songdalen og Kristiansand)

Møtedato

17.09.2019
24.09.2019

Innovative medvirkningsmetoder i kommunens planarbeid

Sammendrag

30.10.18 behandlet fellesnemnda rapporten *Nærdemokratiske ordninger og tiltak som kan fremme innbyggerinvolvering i nye Kristiansand*. Ved behandling av rapporten ba fellesnemnda om en egen sak på innovative medvirkningsmetoder i kommunens arbeide med overordnede styringsdokumenter og øvrig planarbeid.

I ny kommune har direktørområdet *Kultur, frivillighet og innbyggerdialog* et særlig mandat til å utmeisle mye av denne satsingen og følge opp rapporten om innbyggerinvolvering i ny kommune. En egen enhet er etablert for nærdemokrati og medvirkningsordninger. Dette arbeidet er godt i gang. Hvilke rolle direktørområdet skal ha for resten av organisasjonen når det gjelder metodeutvikling, tilrettelegging og støtte i kommunens planarbeid er ikke avklart.

Denne saken er derfor avgrenset til en kort drøfting av noen begreper knyttet til medvirkning i overordnet planarbeid, igangsatte og pågående samarbeidsprosjekter, samt å vise noen muligheter / alternative veier for ny kommunes innbyggerinvolvering i overordnet planarbeid. Det gis også en enkel oversikt og status på arbeidet kommunenes medvirkningsarbeid (Vedlegg1).

Programleder vurderer at vi har mye bra å bygge videre på. Oversikten over metoder og erfaringer, viser at det ikke er mangel på metoder, men vi kan bli bedre på å dele kunnskapen med hverandre. Det er behov for å arbeide mer effektivt på tvers av direktørområdene i kommunen på dette feltet. Vi må få økt kunnskap og oversikt om hvor kompetansen ligger, samordne arbeidet med å teste og utvikle metoder, starte/avklare forventinger til medvirkningen tidligere i prosessene, og å finne rett metode i forhold til hvem som skal nås, og hva som er målet med medvirkningen.

I ny kommune vil det bli jobbet annerledes med medvirkning enn i dagens kommuner. Innbyggerinvolvering skal være en felles satsing på tvers av kommunalområdene, og er relevant i mange type saker, ikke bare planarbeid. Programleder forventer at kommunalområdene avklarer behovet for dialog og medvirkning allerede ved oppstart av nye saker.

Utarbeidelsen av kommuneplanens samfunnsdel og ny arealdel som påbegynnes neste år, blir en god anledning for å ta i bruk innovative medvirkningsmetoder. Programleder vil gjennom den administrative prosjektgruppa for ny samfunnsdel utarbeide en mer detaljert medvirkningsplan som vil bli forankret i nytt formannskap.

Forslag til vedtak

Fellesnemda tar saken til orientering og forventer at alle kommunalområdene i ny kommune vil jobbe innovativt og sammen omkring medvirkning i kommunes planarbeid. Dette må ses i sammenheng med øvrig innbyggerdialog.

Camilla Dunsæd
Programleder

Wenche P Dehli
Kommunaldirektør Samhandling og
Innovasjon

Vedlegg:

1. Oversikt over medvirkningsprosesser

Bakgrunn for saken

30.10.18 behandlet fellesnemnda rapporten *Nærdemokratiske ordninger og tiltak som kan fremme innbyggerinvolvering i nye Kristiansand*. Rapporten er en anbefaling fra en politisk arbeidsgruppe med mandat å anbefale hvilke tiltak og ordninger som kan fremme engasjement fra innbyggerne. Rapporten viser at det politisk er store forventninger til dette arbeidet.

Ved behandling av saken, [fellesnemnda vedtak punkt 6](#), ba fellesnemnda om å få tilbake en egen sak om innovative medvirkningsmetoder i kommunens overordnede styringsdokumenter og øvrig planarbeid, som fremmes her.

Medvirkning i planarbeid er bare en del av kommunens satsing på nærdemokrati, samskaping og innbyggerdialog. Arbeidet med en større innbyggerdialog og medvirkning er et viktig satsingsområde som omfatter store deler av kommunens utviklingsarbeid og tjenesteutvikling. Det kan derfor være vanskelig å skille klart mellom hva som kommer inn under de ulike betegnelsene medvirkning, innbyggerdialog og samskaping. Et framtidig mer innovativt planarbeid vil nok ha elementer av alle disse dimensjonene i kommunens samhandling med sine innbyggere.

I denne sammenheng kan en også merke seg at regjeringen i nye *Nasjonale forventinger til regional og kommunal lokal planlegging* som kom 14.mai 2019, vil styrke fylkeskommunenes og kommunens samfunnsutviklingsrolle. Det innebærer, sier regjeringen, å mobilisere ulike aktører og å samordne offentlig innsats og virkemidler.

I ny kommune har direktørområdet *Kultur, frivillighet og innbyggerdialog* et særlig mandat til å utmeisle mye av denne satsingen og følge opp fellesnemndas rapport. En egen enhet for nærdemokrati og medvirkningsordninger er etablert innenfor direktørområdet. Dette arbeidet er godt i gang. I første omgang har en arbeidet med de lovpålagte rådene og innbyggertorgenes rolle i kommunens dialogarbeid, herunder også hvilke rolle de kan ha i kommunes planarbeid.

Det er ikke avklart hvilke rolle eller strategi direktørområdet vil ha for resten av organisasjonen når det gjelder metodeutvikling, tilrettelegging og støtte i kommunens planarbeid. Dette arbeides det med. Det som imidlertid er klart er at alle direktørområdene må arbeide annerledes med dette.

Denne saken er derfor avgrenset til en kort drøfting av noen begreper knyttet til innovativ medvirkning i overordnet planarbeid, igangsatte og pågående samarbeidsprosjekter, samt å vise noen muligheter / alternative veier for ny kommunes innbyggerinvolvering i overordnet planarbeid. Det gis også en enkel oversikt og status på kommunenes medvirkningsarbeid (Vedlegg 1). Administrasjonen har også sett til hvordan andre kommuner arbeider med dette. Saken viser derimot ikke hele bildet verken av alt som pågår i de tre kommunene eller alt som finnes av eksempler på gode og innovative medvirkningsmetoder.

Medvirkningsarbeid knyttet til kommunes reguleringsplanarbeid og behandling av innkomne planer krever en særskilt drøfting og tas ikke opp i denne saken, men enkelte medvirkningsmetoder i reguleringsarbeid er omtalt i saken.

Kort om innovativ medvirkning

Medvirkning i planarbeid er lovpålagt for planer som utarbeides etter plan- og bygningsloven (kommuneplan, kommunedelplaner og reguleringsplaner) og kommuneloven (handlings- og økonomiplan). Loven setter noen minstekrav til medvirkning, samråd og høring hos innbyggere og samarbeidsplikt for andre offentlige etater. I tillegg har plan- og bygningsloven særskilte bestemmelser for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen. For andre planer og strategier er det opp til hver enkelt kommune hvordan de involverer innbyggere og andre aktører.

Medvirkning kan defineres som innbyggerinvolvering og er noe kommuner, som demokratisk institusjon, alltid har forholdt seg til. Målet er bedre løsninger, samarbeid om gjennomføring og styrket medborgerskap. Både Søgne, Songdalen og Kristiansand og andre kommuner jobber stadig med ulike tiltak og virkemidler for å ivareta innbyggerinvolveringen også i planarbeid.

I faglitteraturen defineres ofte grad av medvirkning i planarbeid gjennom bruk av medvirkningstrappa:

Medvirkningstrappa

Den viser ulike trinn eller nivå i medvirkning knyttet til dialogen mellom innbygger og kommune. Poenget er ikke at medvirkning bør foregå høyest mulig opp i "trappa", men at det **må** være avklart innledningsvis i planarbeidet hvor i trappa man er. Ellers risikerer en forventningsbrudd, demobilisering av lokal kompetanse, som kommunen er avhengig av eller ønsker, eller at innbyggere eller grupperinger mobiliserer til motaksjoner. Dette kan igjen føre til avmakt.

En forutsetning for vellykket medvirkning er at det innledningsvis avklares hva som er medvirkernes mandat. Er man invitert for å bli informert? Skal man bare få gi uttrykk for sin mening og vil kommunen ta imot synspunktene uten nærmere dialog? Eller skal man få være med å påvirke problemstillingene tidlig i planfasen og/eller avgjøre hva som skal bli administrasjonens forslag overfor politikerne?

Innovasjon som begrep ble opprinnelig knyttet til utvikling av nye produkter i industri og produksjon av fysiske produkter. I dag brukes begrepet også om prosesser som bringer fram nye løsninger på sosiale utfordringer. Innovasjoner oppstår sjeldent spontant av seg selv. Forskning om innovasjon i sin alminnelighet, og sosial innovasjon spesielt, omhandler innovasjonsfremmende og nyskapende miljøer – eller motsatt; innovasjonshemmende miljøer. Organisatoriske forhold er derfor av stor betydning (KS håndbok).

Innovativ medvirkning blir ofte definert som å *utvikle eller skape noe nytt* i måten vi tilrettelegger og gjennomfører medvirkningen på for å nå flere. Små grep kan også over tid utvikles som en innovativ metode. Innovasjonsforskning viser til at for å skape noe nytt må en *bringe folk med ulik kompetanse og ulike stemmer sammen*. Det dreier seg om hvordan en skal *nå flere* innbyggere og hvordan en skal få tak i de viktige *stemmene til de som ikke blir hørt til vanlig*.

Utvikling av digitale verktøy, er bare en del av innovativ medvirkning. Innovasjon omhandler også nye måter å organisere prosesser og planarbeidet på, ny anvendelse av gamle metoder, nye måter å møtes på etc. Innovative metoder kan ofte ikke kopieres direkte fra andre. Det innovative ligger nettopp i den lokale tilpassingen. Hva som oppfattes som innovativt kan endres over tid.

Erfaringer fra bl.a. byutviklingsprosjekter, fysisk planlegging og stedsutvikling viser at det å knytte medvirkningsopplegget til et geografisk sted har mye å si for hvor godt en lykkes med å involvere innbyggere. Det vises her også til rapporten om innbyggerdialog som definerer nærdemokrati som *et avgrenset geografisk område som fungerer som plattform for deltakelse og engasjement for befolkningen* og at *nærdemokratiske ordninger kan være en god måte å involvere befolkningen i saker som angår dem.*

Mulighetsstudie innbyggertorg som er til behandling i fellesnemnda følger dette opp og anbefaler at innbyggertorgene utvikles til å bli:

- Torgområder hvor alle kan møtes
- Markeds- og mingleplass for frivillighet
- Arena for samhandling og idemyldring
- Lavterskelarena for medvirkning
- Formidlings- og informasjonsknutepunkt

Begrepene medvirkning, samhandling og samskaping blir ofte brukt om hverandre. Samskaping har mange definisjoner, men er ikke synonymt med høringer eller ulike medvirkningsprosedyrer for at innbyggerne kan si sin mening om en sak. Samskapingen har kommet inn på arenaer som tidligere var preget av en temmelig streng myndighetsutøvelse og oppdelte profesjonsinteresser. Alle får nye roller i den samskapende kommunen – også politikerne. Samskaping forutsetter at både offentlig sektor og sivilsamfunnet og/eller private aktører inngår som aktive deltakere i en prosess der både problemer avklares og/eller verdier skapes (A. Røiseland og C.Lo, KS håndbok). En starter ofte opp med å få avklart et problem, som fører fram til en beslutning, som kan bli en sak som trenger medvirkning i etterkant.

I arbeidet med å utvikle en mer innovativ medvirkning kan det likevel være nyttig å se til momenter som flere kommuner vektlegger i arbeidet med å utvikle en mer samskapende kommune:

- **Legitimering** – handler om ting som gjøres for at folk skal ha tillit til beslutningsprosessene, og dermed beslutningene. Det kan være ulike former for digitale løsninger som gjør det lettere for innbyggerne å få innsikt i og oversikt over problemstillinger og prosessene som gir muligheter for innbyggerne å stille spørsmål og få og gi tilbakemeldinger – og det handler om kvaliteten på forvaltningen av oppgaver og prosesser generelt.
- **Ivaretagelse** – handler om kommunens evne til å se motsetninger og ivareta representativitet og styrke innbyggernes forutsetninger for deltagelse. F.eks. bevisst bruk av metoder som gir bedre og økte muligheter for enkelte grupper som ikke mestrer eller gir respons på tradisjonelle metoder og arenaer for involvering.
- **Mobilisering** – handler om at innbyggere ikke bare legitimerer demokratiske systemer (aktører, prosesser og beslutninger), men også representerer en *ressurs* som kan bli en del av en fremtidig løsning – en samskaping, der innbyggerne spiller en aktiv rolle i denne prosessen.

Dette er lagt til grunn for saken.

Oversikt over status, praksis og pågående initiativ

Nedenfor er det vist til noen oppfølgingsaker etter fellesnemdas behandling av rapporten Nærdemokratiske ordninger, samt en oversikt over hvordan de tre kommunene har jobbet med medvirkning over tid, og nye initiativ og prosjekter som kan bidra til mer innovativ medvirkning i den nye kommunes planarbeid framover.

Strategi for medvirkning i overordnet planarbeid

Etter innstilling fra fellesnemnda vedtok de tre kommunestyrene felles planstrategi i mars/april 2019. Som del av denne ble følgende medvirkningsstrategi vedtatt å gjelde for den nye kommunens overordnede planarbeid:

- Det skal legges til rette for tidlig involvering i kommunens planprosesser. Plan for medvirkning skal avklares i prosjektplan og/eller planprogram.
- Det skal være et særlig fokus på hvordan en kan legge til rette for å gi svakere stemmer mer kraft i samfunnsutviklingen. Barn og unges stemmer skal ha et særlig fokus.
- Innovative og kreative medvirkningsmetoder skal tas i bruk i arbeidet med kommunens overordnede styringsdokumenter og øvrig planarbeid.
- Kommunen prøver ut ulike arenaer for samskaping i samarbeid med frivillige organisasjoner, andre aktører og kommuner.
- Kommunens innbyggertorg skal benyttes som sentrale møte- og kontaktpunkter i kommunens planarbeid. I tillegg skal etablerte arenaer og møteplasser der kommunen møter innbyggere, næringsliv, institusjoner og organisasjoner brukes aktivt.

For at flest mulig skal få eierskap til og ta strategien i bruk blir den også lagt inn i rådmannens policy-dokument for helhetlig virksomhetsstyring som utarbeides for lederne i ny kommune.

Oversikt over praksis i de tre kommunene

På bakgrunn av fellesnemndas vedtak er det gjennomført en enkel kartlegging av erfaringer i de tre kommunene (Vedlegg 1).

Oversikten viser at det gjøres mye på dette området og mange metoder er tatt i bruk. Det har vært jobbet godt, særlig med involvering av barn- og unge i arbeidet med arealplaner. Oversikten viser også at flere planprosesser benytter flere medvirkningsmetoder.

Hvordan en tilpasser og bruker flere ulike metodene i kommunens overordna planarbeid kan illustreres gjennom opplegget som ble gjennomført ved siste revisjon av kommuneplanens samfunnsdel for nåværende Kristiansand.

- Det ble skapt noe nytt gjennom å invitere sentrale partnere til både å gi innspill i tidlig i planprosessen og til å være med å prioritere sine og andres innspill i slutfasen av planutformingen. Gjennom dette fikk de ulike partnerne eierforhold til planen og ønsket å samarbeide med kommune om å følge dette opp i etterkant.
- Innovasjonscamper som del av medvirkningsprosessen var gode eksempler på nye metoder som fungerte godt for å nå et større tverrsnitt av ungdom. Det ble også prøvd ut en medvirkningsapp som ga en særlig respons fra ungdom, referert til i rapporten om innbyggerinvolvering.
- Dialogmøtet med forum for tro og livssyn er eksempel på en innovativ metode/ møteplass for å nå andre stemmer - en møtearena som en fram til da ikke hadde gjort bruk av i kommuneplanprosesser.

Alternative møtearenaer for å nå de stemmene som til vanlig ikke blir hørt, har også Søgne kommune gode erfaringer med. Frivillighetssentralen er benyttet som en trygg arena for å møte og involvere nye innbyggere med utenlandsk bakgrunn.

I Songdalen er det nedfelt i kommuneplanen at kulturfeltet skal være en integrert i plan- og utviklingsprosesser for å sikre kultur- og inkluderingsperspektivet i plan. Dette skjer blant annet gjennom at involvering i planarbeid også blir en arena for å fremme lek, samvær, møteplasser, aktivitet og kulturarenaer.

Kartleggingen i kommunene har vist at det gjøres mye godt medvirkningsarbeid parallelt, uten at prosessene kobles sammen. De ulike saksbehandlere vet lite om hva som skjer innenfor andre fagområder og sektorer og hvilken kompetanse som finnes i kommunene. Dette gjør at det bygges kompetanse flere steder. Erfaringene blir ikke delt på tvers og det jobbes parallelt med å gjøre seg kjent med og å utvikle nye metoder. Her er det et potensiale for forbedring i ny kommune med det nye kommunalsjefsområdet.

Erfaringer fra andre

Vedlegg 1 inneholder også en del linker til metoder som er i bruk hos andre. Dette viser at det finnes svært mange metoder og verktøy. På nordisk nivå er Danmark og Finland land som ligger langt framme.

En analyse [Doga og Designit](#) laget i 2017 viser at medvirkning i planprosesser i Norge ofte skjer for seint, slik at innbyggernes mulighet til å påvirke blir svært begrenset og det ofte gjøres ved bruk av tradisjonelle metoder.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har kartlagt til sammen [43 digitale verktøy](#) som kommuner kan ta i bruk for å involvere innbyggere i beslutningsprosesser. I tillegg er svært mange kommuner i gang med å rigge nye modeller for hvordan en skal bli bedre på innbyggerdialog, medvirkning og samskaping. Mange ønsker å samarbeide med andre kommuner i dette arbeidet.

KS har samlet erfaringer fra danske og andre byer i en [håndbok for kommuner](#). I tillegg har KS utviklet tilhørende prosessverktøy for samskaping, kalt [Samson](#). Arbeidet er forankret i forskningsrapporten «Demokratiske innovasjon. Teorier og modeller for samskapende sosial innovasjon i norske kommuner». Rapporten peker på at selv om kommunene har mange eksempler og teoretisk kunnskap om innbyggerinvolvering, er det fortsatt et begrenset omfang og kvalitet på samskaping i norske kommuner. Det kan være mye å hente i rapporten også i arbeidet med å utvikle mer innovative medvirkningsprosesser.

Pågående prosjekter

Nåværende Kristiansand inngår i nettverk som Sunne kommuner og Smartbyene som bl.a. tilbyr samarbeid og nye arenaer for å teste ut eller å ta i bruk nye medvirkningsmetoder. Nedenfor er vist en oversikt over noen nye pågående nettverk/prosjekter som er relevante for å utvikle mer innovative medvirkningsmetoder i planarbeid.

- [SNARKristiansand - hvilke historier og stedskvaliteter fortelles?](#)

Prosjektet er en selvstendig del av medvirkningsarbeidet for ny kommuneplan og vil gi innspill til både samfunnsdelen og kommunens arealplanlegging på tema som kvalitet i by- og stedsutviklingen. Det er en oppfølging av prosjektet Cool Planning for nye Kristiansand, der alle de tre kommunene deltok, i samarbeid med NMBU og ISOCARP/YPP, og av prosjektet Kristiansand dobbel +, tverrfaglige masteroppgaver fra NMBU masterstudenter mai/ juni 2019. Målet er å definere og utvikle by- og tettstedenes kvaliteter i nye Kristiansand der lokale fortellinger og bærekraftig byutvikling vektlegges. En vil se til metoder brukt i Bærum og Hamar som *Utopia Bærum* og *Drømmen om Hamar*. Prosjektet avsluttes med en kunstnerisk utstilling og formidling i samarbeid med lokale kunstnere, NMBU Norges miljø- og biovitenskapelige institutt, og i dialog med Kunsthallen og Agder kunstsenter

- [Smartbyene – smart innbyggerinvolvering](#)

Kristiansand inngår i Smartbyene, et nasjonalt nettverk av kommuner - for kommuner som ønsker å bli smartere sammen. I nettverket møtes norske byer for å lære av hverandre, kopiere gode løsninger og unngå å gjøre de samme feilene. En undergruppe her er smart innbyggerinvolvering. Hensikten er å øke hastigheten og kvaliteten på bærekraftsutviklingen av byene ved å teste, utvikle, dele, spre og ta i bruk metoder, verktøy og prosesser som gjør

at flere innbygger er med å utvikle byene og bidra til at innbyggerinvolvering blir en del av styringssystemene i kommunene.

Gruppen har avgrenset arbeidet til å rette oppmerksomheten mot neste generasjon, og bidra til at barn og unge er i førersetet. Foreløpig er det valgt å samarbeide aktivt om å teste ut det digitale verktøyet [Consul](#) som Trondheim har sett på muligheten til å utvikle til en norsk versjon. Verktøyet brukes av en rekke europeiske land og har vært vist til som et verktøy for deltakende budsjettarbeid. Erfaringene fra blant annet Madrid er at slik testing har vært nyttig i å forbedre prosessene rundt medvirkning. I det ligger det at man både må utvikle det tekniske og prosessene knyttet til løsningen parallelt. I første omgang har Asker, Ålesund og Kristiansand valgt å kun følge arbeidet som utvikles av Trondheim, Stavanger, Bodø og Oslo. Følgekommunene vil kunne hente ut erfaring og læring fra prosjektet og eventuelt ta i bruk verktøyet senere.

- Sosial bærekraft og stedsutvikling

Kommunen arbeider med søknad til norsk forskningsråd i samarbeid med OsloMet og NMBU samt Stavanger og Fredrikstad kommuner og organisasjonen Sunne kommuner (WHO's Healthy cities). Søknaden omhandler den sosiale bærekraftsdimensjonen og stedsutvikling med bruk av nytt dialogverktøy for innbyggerdialog, The Place Standard Tool (PST). Verktøyet som er utviklet i Skottland, bygger på FNs bærekraftsmål og brukes til å vurdere et steds kvaliteter samt identifisere forbedringspotensial. PST gir en enkel ramme til å strukturere samtaler og prosesser om et sted, og kan brukes både som et kartleggings- og et dialogverktøy, også inn mot planlegging. PST egner seg til å vurdere urbane områder og distrikter, hele byer eller bygder eller utvalgte kvarterer/neighborhoods. Verktøyet fungerer på steder som er veletablerte, gjennomgår endring eller er under planlegging. Det er enkelt og tilgjengelig å bruke for alle: innbyggere i ulik alder, frivillige organisasjoner, næringsliv og offentlig sektor. På den måten åpnes det for dialog og samarbeid på tvers av sektorer med et felles utgangspunkt. I skotske kommuner har bruken ført til økt mobilisering og involvering av forskjellige aktører i by- og stedsutviklingsprosesser. Modellen oversettes til norsk.

- Byfabrikken på Marviksletta

Plan, bygg- og oppmålingsetaten i nåværende Kristiansand har tatt i bruk et lokale som har blitt midlertidig omgjort til et sted for formidling, dialog og møter. Dette er en modell som kan videreutvikles.

Stavanger kommune har nylig tatt kontakt for et eventuelt samarbeid. De planlegger et senter i en bydel hvor de skal ha områdesatsing. Formålet er å samle flere offentlige tjenester og tilbud under samme tak, senke terskelen for dialog med flere innbyggere i området og etablere en møteplass mellom innbyggere, offentlige aktører og næringslivet i området. Så langt er det knyttet kontakt mot plan, oppmåling og bygg, til utviklingsarbeidet for Grønt senter og til arbeidet med Innbyggertorgene i ny kommune. Kommunen avventer videre kontakt fra Stavanger.

Vurdering

Programleder vurderer at vi har mye bra å bygge videre på når det gjelder medvirkning i overordnet planarbeid. Oversikten over metoder og erfaringer, viser at det ikke er mangel på metoder, men vi kan bli bedre på å dele kunnskapen med hverandre. Det er behov for å arbeide mer effektivt på tvers av direktørområdene i kommunen på dette feltet. Vi må få økt kunnskap og oversikt om hvor kompetansen ligger, samordne arbeidet med å teste og utvikle metoder, starte/avklare forventinger til medvirkningen tidligere i prosessene, og finne rett metode i forhold til hvem som skal nås, og hva som er målet med medvirkningen.

Det ligger godt til rette for at ny kommune skal lykkes i å utvikle mer innovative medvirkning gjennom måten kommunen er rigget og organisert på. Arbeidet skal videreutvikles og

avstemmes med pågående arbeid med innbyggerdialog og utvikling av samskapingskommunen.

Medvirkning i planarbeid vil fortsatt være en oppgave som tilligger de som utarbeider strategier og overordnede planer. Det forventes at nytt kommunalområde for innbyggerdialog vil bli en resurs og samarbeidspart for planleggerne i de ulike kommunalområdene.

I ny kommune vil det bli jobbet annerledes med medvirkning enn i dagens tre kommuner. Innbyggerinvolvering skal være en felles satsing på tvers av kommunalområdene, og vil være relevant i mange type saker, ikke bare planarbeid. Programleder forventer at kommunalområdene vurderer behovet for dialog og medvirkning allerede ved oppstart av sine saker.

Kristiansand vil videreutvikle nettverks- og prosjektsamarbeid for å teste ut metoder og dele erfaringer. Erfaringene vil deles og tas i bruk i aktuelle prosesser.

Utarbeidelsen av kommuneplanens samfunnsdel og ny arealdel som påbegynnes neste år, blir en god anledning for å ta i bruk innovative medvirkningsmetoder. I saken om planprogram for samfunnsdelen (som er til behandling i fellesnemnda i samme møte) er det bl.a. vist til videreføring og mer aktiv bruk av innovasjonscamper for barn og ungdom i skolene, innovative opplegg som nattevandring omkring FNs bærekraftsmål, bruk av gjestebud, å teste ut innbyggertorgene, samt bruk av studenter og kunstnere i medvirkningen.

Programleder vil gjennom den administrative prosjektgruppa for ny samfunnsdel utarbeide en mer detaljert medvirkningsplan som vil bli forankret i nytt formannskap.

Lillesand29*

Vedlegg 1

MEDVIRKNINGSMODELLER I PLANPROSESSER - OVERSIKT OVER NOEN TILTAK OG METODER I KOMMUNENE

Mars 2019, GSJ

VIRKEMIDLER/METODER	BRUK- ERFARING
<p>Involvering av barn- og unge:</p> <p><i>Metoder der barn og unge kartlegger verdifulle områder for lek og opphold:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Elever tegner på kart og forteller om verdifulle grønne områder som brukes i skolesammenheng • Ansatte i barnehager tegner på kart og forteller om verdifulle turområder • Samtaler i grupper, tegne på ortofoto og topografiske kart, bruk av båndopptager, illustrert på kart med utsagn fra de unge: barns bruk av arealer på fritiden (her er vi), barns fremtidsdrømmer (hør vår ide), viktige tiltak i egen bydel og som metode brukt for å få fram innspill til utforming av egen skolegård • Elever fotograferer; steder de setter pris på og ikke stetter pris på. Arbeidsverksted hvor de unge selv skriver tekst til de enkelte bildene. Deles inn etter tema • Åtte råd til byens politikere. Plakater med miljøråd og forslag til fysiske tiltak overrakt politikere /v ordfører 	<p>Kommunenes arealplanlegging</p> <p>Kommunedelplan idrett og friluftsliv Kommunedelplanarbeid</p> <p>Prosjekt grønn barneby</p>
<p><i>Elevrådet tar saken –</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Gruppearbeid</i>, samtaler i plenum, bruk av Post-it, fotobefaringer, plankart, illustrasjoner, modeller, klipp- og lim-figurer og båndopptaker. Hefte utarbeides som innspill til saksbehandler på plansaker • Elevrådet <i>kontakter media</i> i kampen om arealer – tar selv initiativ til å kontakte journalister for befaring og reportasjer om arealer i skolegården eller nærområdet. <i>Brev til kommune</i> - elevrådene skriver brev til kommunen som innspill til plansak eller forhold i nærmiljøet, trafikk etc., ved noen tilfelle også vedlagt tegninger • <i>Elevene inviterer til befaring og holder appell for politikerne/administrasjon/fylkesleddet</i>. Befaring med inviterte deltakere 	<p>Reguleringsplaner i Kristiansand oppstartsfasen</p> <p>Ulike plansaker</p>
<p><i>På oppdrag for kommunen-</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Elever registrerer kulturminner</i>. Kursing av lærere før elever leter opp bortgjemte kulturminner, fotograferer de, registrerer og kartfestet. Gir økt forståelse for kulturarven • <i>Sykelbefaring i eget nærmiljø</i> på oppdrag for 	<p>Kommuneplanarbeid</p> <p>SMS-prosjektet i Kristiansand (stedsutvikling-medvirkning-</p>

	kommunen. Samtaler om bruk og ønsker om forbedring. Båndopptaker. Foto. Illustrasjoner og tekst med de unges utsagn samlet i hefte	sosial møteplass)
	<i>Barn lager modeller til arkitektkonkurranse</i> – gruppearbeid med modeller med forslag til ny gangbro over Otra utarbeides og stilles til inspirasjon til arkitektkonkurranse for ny bro	Arkitektkonkurranse for ny bro over Otra
	<i>Barnas arkitekturdag</i> – ulike verkstedsaktiviteter der barn blir gitt mulighet til å utforme byen, plasser og rom med ulike metoder; 3D, klosser, tegning, pappesker, etc.	Få barn interessert/aktivisert i formgivning og byens omgivelser
	<i>Ung vilje</i> – barn- og unge forteller hva de vil medvirke i- og hvordan. 400 deltakere formidler hva de brenner for, er engasjert i og hva de ønsker å være med å bestemme. Ulike metoder. Hefte utarbeidet.	Prosjektoppdrag fra politikere i Kristiansand
	<i>Ung Input</i> –Deltagende og aktiviserende verktøy for å øke involvering av barn og unge- prosessdesign	Pilot: Karlegging av læringsmiljø 7.trinnet Sjøstrand skole, Kristiansand
	<i>Min stemme ut</i> –facebook. Formål å øke samfunnsdeltakelse blant Kongsgård skolesenteres elever (nyankomne unge innvandrere)	Intrigering /unge innvandreres stemmer i samfunnsdebatten- tryggere by og case i Nordic Safe cities
	<i>Miljø- og trygghetsvandring</i> er – kommune og politi i samarbeid med beboerne og frivillige for å avdekke utfordringer og foreslå tiltak	Fysisk tilrettelegging/ planlegging/ innspill til hva er et trygt og godt sted
	<i>Innovasjonscamp</i> - case som utfordrer til nytenking - innovasjonscamp del av årlig opplegg i 8. og 9. ungdomskoler og videregående skoler	Kommuneplanens samfunnsdel i Kristiansand 2016
	Medvirkningsopplegg for alle	
	<i>Aktivitetsdag</i> : - Dialogarbeid og kreativt verksted; - frokostmøter (planleggere og brukergrupper)+ direkte utprøving av ideer i gata : innspill fra folk i gata	Gatebruksplan Kvadraturen
	<i>Midlertidig byrom</i> : - uttesting av utforming av gater og byrom for å få reaksjon fra innbyggerne	Byutvikling
	<i>Byfabrikken på Marviksletta</i> - et lokale som er blitt midlertidig omgjort skal brukes til formidling, dialog og møter. PBO holder på å definere bruk av lokalet.	knyttet utvikling av Marviksletta-området
	<i>Gåturer</i> - påmeldte deltakere – politikere, innbyggere, representanter fra interesseorganisasjoner eller barn inviteres til gåtur gjennom plankartet i marka, der kommunen forklarer og gir info om intensjoner for området. Folk har mulighet til å gi innspill på utdelte ark eller muntlig som noteres ned.	områdereguleringen for Eg sykehusområde, detaljplan Grim torv
	<i>iKRS</i> : - involveringsapp testet ut som pilot for å gi tidlig innspill til kommuneplanprosessen. Brukt i Finland. Ikke brukt i høringsfasen til planarbeidet.	Innspill til kommuneplanens samfunnsdel i nåværende Kristiansand
	<i>SMS-prosjektet</i> – metoder for sosiale aspekter i stedsutvikling. Sosial bærekraft. Case: Tangen, Otra og Grimsbekken. 4 verktøy: <ul style="list-style-type: none"> • Sosial konsekvensbeskrivelse – til bruk i kommunens arealplanlegging, • Medvirkning – en modell for strategisk involvering av innbyggerne, • Urbant friluftsliv og folkehelse, 	fokus på de sosiale aspektene i stedsutvikling og byplanlegging (Interreg IVA-prosjekt i delprogrammet Kattegat-Skagerrak (KASK). fire partnere, to i Norge og to i Sverige: Fredrikstad kommune, Kristiansand kommune/Vest-Agder fylkeskommune, Göteborgs stad (Lead partner) og Halmstads kommu Testet ut på Grimsbekken og Tangen

	<ul style="list-style-type: none"> • Kulturarenaer og midlertidige byrom. 	
	<p><i>Matchmaking</i> – skape møteplasser for dialog mellom grupper som vanligvis ikke møtes – med utgangspunkt å diskutere seg fram til innspill (unge-eldre, «norske» - «unorske», «næringslivsfolk – kulturfolk/humana», unge gutter – gamle damer på institusjon osv.)</p>	
	<p><i>Problem: løst</i>- en møteplass for dialog mellom grupper som vanligvis ikke møtes – med utgangspunkt å diskutere seg fram til løsninger / innspill på gitte utfordringer. «Problem-eier» presenterer problemet, og man tar med seg ulike aktører i grupper og utarbeider mulige løsninger. (unge-eldre, «norske» - «unorske», «næringslivsfolk – kulturfolk/humana», unge gutter – gamle damer på institusjon osv.)</p>	Testet ut som en innovativ prosess på ett par utfordringer i HS-sektoren.
	<p><i>Hackathon</i> -er en kreativ ide-prosess hvor grupper bestående av personer med ulik kompetanse utvikler nye tilbud/konsept. Det er en mer åpen prosess enn Problem: løst. Deltagerne får tilgang på ressurser (ofte i form av datasett) som de kan bearbeide og sette sammen på nytt og utarbeide løsninger som kan realiseres. Deltagerne kan stå helt fritt til å tenke konsepter, eller deltagerne kan gis en tematikk.</p>	Testet ut for å utvikle Kristiansand til å bli en bedre universitetsby.
	<p><i>Fokusgrupper</i> – invitere inn mange ulike gruppe som svarer ut samme spørsmål gjennom en samtale rundt bordet. Egen fasilitator.</p>	Kommuneplanens samfunnsdel, visjonsarbeid
	<p><i>Urban Lounge</i> - musikk, program og et hyggelig uformelt treffsted der fagfolk og innbyggere blir gitt plass til innlegg og diskusjon</p>	<p>Cool planning – nye Kristiansand – medvirkning hos innbyggere i samarbeid med nasjonale og internasjonale studenter (https://www.coolplanning.no/). 60 masterstudenter fra NMBU på Ås, og 20 planlegger fra Kina, India, Hong Kong, Tyrkia, Abu Dhabi, Romania, Nigeria, Brasil, Russland, Sør-Afrika, USA, England, Filippinene, Tunisia</p>
	<p><i>Bykveld på teateret</i>- Debattkveld på ulike byutviklingstema - samarbeid mellom Agder Bobby, UiA, kommunen og med FV i spisen som annonsør og konferansier: http://event.fvn.no/faedrelandsvennens-bykveld-kvadraturen/</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Betydningen av kunst og kultur for et attraktiv bysentrum • Grønt byliv og bærekraftig bysentrum
	<p><i>Workshop</i> – inviterte grupper til prosessarbeid- ulike metoder kan brukes for å få fram ideer innspillfasen i ulike planarbeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bordvert , gruppearbeid, individ-gruppe, lyttering, problemtre, mapping av stakeholders, drømmescenarioet, avisforside, soloppgaven, tenkehattene, flytskjema 	Brukt mye i revisjon av alle typer prosesser og planarbeid i en tidlig fase i alle tre kommuner
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Kafedialog</i> - Tema som belyses ved hvert bord, alle deltagerne skal innom alle temaene, ca. 10-12 min pr tema. Samme gruppe skal ikke gå sammen til alle temaene. Må være en kafevert pr bord som fasiliterer og skriver ned. 	Nyttig verktøy for få mange personer fra ulike fagområder til å belyse mange ulike tema i løpet av kort tid. Gir mye energi og engasjement
	<p><i>Framtidsperspektiv/ framtidsscenario</i> - Bakgrunnsinformasjon</p>	Stratgegiplanarbeid

om et tenkt scenario eks 10 år fram i tid. Oppgaver i gruppe som beskriver hvordan vi håper at tjenesten/ problemet er løst om 10 år. Kan gjerne følges opp med oppgave «hvordan kommer vi dit?»	Det hjelper ofte å stille spørsmålet fram i tid for å få de gode ideene
<i>Drømmescenario</i> -Gruppeoppgaver med utgangspunkt i spørsmålet: Når det er som aller best, hvordan er det da? Kan gjerne innledes med en sekvens hvor man ser for seg et bestemt felt og forestiller seg selv i denne situasjonen.	Har noe av samme effekten som fremtidsperspektiv
<i>Forløpsbeskrivelser/ forløpsanalyse (Elementer fra LEAN-metodikk) Ligner også på tjenstedesign</i> Beskrive ulike forløp / arbeidsprosesser. Hva skjer i hvilken rekkefølge? Hvem er involvert i de ulike delprosessene? Hvilken dokumentasjon er det for de ulike delprosessene? Hva fungerer bra? Hva fungerer ikke bra?	God modell for alt som kan beskrives i rekkefølge, gir god oversikt over arbeidsprosesser. Det utkrystalliserer seg lett hva som må jobbes videre med
<i>SWOT</i> https://www.helsebiblioteket.no/kvalitetsforbedring/metoder-og-verktoy/strategisk-analyse-swot-analyse	Fungerer godt når man skal vurdere to ulike alternativer opp mot hverandre
Filmklipp -5 på gata - Spørsmål om en aktuell problemstilling i forkant av en workshop. Ta opp på film og vis i dialogmøte.	God måte å presentere ulike perspektiv til en forsamling på. Kan bidra til å tenke ut av boksen
<i>Åpen kontordag</i> ; - fagfolk møter innbyggere til samtale over temakart og planskisser (en/to til en). Innbyggerne gis anledning til å komme med innspill og korreksjon, bygd på lokalkunnskap, på de faglige registreringene og til å stille spørsmål til planskisser. På slutten kan det holdes det ordinære innlegg i plenum med spørsmål og svar, som i ordinære folkemøter.	Revisjon av kommuneplanens arealstrategi 2017 I arbeidet med kmdpl. Hamrevann, Kongsgård- Vige, veg til Kjevik, yte ringveg- i regi av SVV på vegplaner. Fungerer godt i arealplaner med stort engasjement.
<i>Fremtidsbilder/fremtidsverksteder</i> : - bruk av ulike fremskrevne fremtidsbilder som grunnlag for drøftinger og innspill fra ulike fagmiljøer og innbyggere	Kommuneplanens samfunnsdel; Kristiansand mot 2030
<i>Lokale samarbeidsgrupper</i> : - et representativt utvalg av befolkningen møter kommunens prosjektgruppe jevnlig gjennom planprosessen	Brukt på kmdpl. Flekkerøy, Kongsgård-Vige. Erfaring: nyttige innspill til planarbeid, skjerper fagfolk på de tema innbyggerne er opptatt av. utfordringer mht forventninger til påvirkning på resultatet.
<i>Dialoggrupper</i> ; - representativ gruppe for interesser berørt i planen	I Kongsgård- Vige (dialoggruppe fra næringslivet)
<i>Dialogmøter med interesseorganisasjoner/-grupper/</i> Kommunen innhenter og lokalkunnskap om bruk av arealer.	Benyttet i Kdpl Hamrevann og Kongsgård- Vige. Fungerer godt på tema friluftsliv i vid forstand.
<i>Rundebordskonferanser</i> :- Invitere fagfolk for å kaste nytt lys over problemstillingene til samtale rundt bordet	Kommuneplanens samfunnsdel – og klimaveikart til Agder

	<p><i>Offentlige møter/ folkemøter, frokostmøter</i> – informasjon og foredrag knyttet til temaet gis. Muligheter for dialog, spørsmål og innspill i møtet.</p>	<p>Mange plan- og prosjektprosesser. Nyttig i saker med stort engasjement, samler mange folk. Gjennomført ved kommuneplanens arealdel, Flekkerøy, Hamrevann, Kongsgård-Vige... +++</p>
	<p><i>Nærmiljø utvikling</i>- mye brukt på 80- og 90-tallet for utvikling av lokalsamfunn i utkantstrøk og bydeler. Statens nærmiljøutvalg dreiv mange forsøk. Mye lik Fredrikstads lokalsamfunnsmodell, men i disse prosjektene var fokus direkte medvirkning og ikke høring.</p>	<p>Første plan for Flekkerøya var del av nasjonalt forsøk. Bomiljø/ levekårsprosjektene, bydelsarbeid og «LA-sosial bærekraft» på Tinnheia og i Suldalen, samt noe på Justvik og Slettheia</p>

METODER, BRUKT AV ANDRE ELLER SOM KAN VURDERES BRUKT I

PLANARBEID I NYE KRISTIANSAND: jf. også politisk sak [Nærdemokratiske ordninger](#)

behandlet i fellesnemnda 30.10.2018:

- **Rundebord-samtaler** - Resultater av workshop/ gruppearbeid testes ut mot andre grupper/ personer, ev settes i gang avgrensede forsøk/ testing av ide
- **Gjestebud** – egne byutviklingsverter som er valgt blant vanlige innbyggere inviterer en gruppe inn til gjestebud og diskuterer innspill som så blir formidlet til planleggerne - erfaringer å hente fra andre kommuner i arbeidet med samfunnsdel/ kommuneplan, f.eks. Moss, Stavanger, Svelvik og i Trondheim
- **Innbyggerpanel** (bl.a. Moss – ny kommune, Bergen, Trondheim og nye Stavanger)- personer som sier seg villig til å komme med råd og innspill til kommunene – viktig å få tak i ulike personer og stemmer som vanligvis ikke blir så ofte hørt- Bergen har brukt trekning / Brønnøysundregisteret i sitt forsøk med **Byborgerpanel**.
- **Innbyggertorg** – Lokalsenter i kommunen som foruten å være møteplasser for service og aktivitet, er målet også at innbyggertorgene blir steder hvor nærdemokratiet kan dyrkes og vokse, og for eksempel gjennom bedre medvirkningsprosesser i planarbeid. Skal etableres i nye Asker og nye Kristiansand 11.2020.
- **Modellverksted**. Deltakere lager modeller som viser funksjoner og tiltak de ønsker skal opparbeides. Eksempler på metodene fra Hokksund: https://ovre-eiker.kommune.no/Documents/Bygg_og_eiendom/Ungdom%20i%20sentrum.pdf
- **Byutstilling** i samarbeid med kunst og forskning på sikt, hvor også inspirasjon dras fra urban living lab - metoder, og prosjekter som DrømHamar og Utopia Bærum. Modellen under planlegging i KRS som aktuell oppfølging av cool planning og arbeide med ny KPS for nye Kristiansand.
- **Formannskapsmøter i bydelene**. Formannskapet i Kristiansand har over mange år hatt faste dialogmøter ute i bydelene der agendaen blir satt av innbyggerne/ lag og foreninger i bydelene. Modellen kan gjerne testes og utvikles som del av medvirkningsprosess i planarbeid.
- **Oppgaveutvalg**- er en politisk arbeidsform hvor lokalpolitikere samarbeider med innbyggere, samarbeidspartnere og ulike interessenter om å utvikle ny politikk, lage forslag til strategier og tiltak. Dette er en rådgivende medvirkningsform som skal benyttes i nye Kristiansand og kan prøves ut for egnede planoppgaver. Ad hoc komiteer som oppnevnes med forankring i Kommunelovens § 10, nr.5. (eksempler Gentoft og Svelvik). Rekruttering av borgere gjennom nettverk, annonsering, oppslag i media etc. Liste som grunnlag for oppnevning.
- **Lokalsamfunnsmodell** (Brukt av mange- etter nasjonal satsing. Fredrikstadmodellen i aktiv bruk. Er under evaluering) – Valgte representanter fra geografiske områder (21 barneskolekretser). Hvert lokalsamfunn velger et utvalg som har ansvaret. Utvalget består av lag og foreninger, idrettslaget, skolen, velforeninger og ildsjeler. Utvalgene er faste høringsparter i reguleringsplaner og andre plansaker i kommunen som berører de forskjellige områdene. I hvert lokalsamfunn er det utarbeidet en stedsanalyse som omhandler kultur og historie.
- **Deltagende budsjett**- Mye brukt metode i Europa og benyttes også i nordiske land. Både i **Barcelona** og **Madrid** står transparenshøyt på dagsordenen for bystyret, som er opptatt av å løfte demokratiet. Begge steder har bystyret valgt å etablere en elektronisk plattform, som

gir innbyggerne mulighet for at følge med i fordeling av utgifter og implementering av planer og prosjekter på lokalt nivå. Foreløpig bare Fredrikstad i Norge. Kristiansand og FV har hatt ønske om å utvikle en felles løsning- foreløpig utsatt til nye Kristiansand. Ulike modeller. Felles er at innbyggerne får en direkte eller rådgivende innflytelse over en gitt pengesum, eller innspill til et avgrenset budsjettområde. Når en inviterer innbyggere inn i prosessen hvor de har direkte avgjørende myndighet er det viktig at avgjørelsene ikke overprøves:

- Innbyggere inviteres til å komme med synspunkter til prioriteringer
- Innbyggerne inviteres til å komme med egne forslag ut fra en gitt økonomisk ramme
- Innbyggere/gruppe av innbyggere (f.eks. et lokalsamfunn) kan gis mulighet til å ta beslutning i forhold til utarbeidede forslag
- **Samskaping** – å invitere inn likeverdige samarbeidende partnerskap hvor ulike aktører får gi selvstendige bidrag til å definere, designe, implementere og drive fram løsninger sammen med profesjoner, forvaltning og politisk myndighet. Ulike metoder og former:
  - **Makers Space** – å fasilitere nye møter mellom utviklere (digitalt verktøy) næringsliv og organisasjoner.
  - **OpenLab** – vidt samarbeid mellom kunnskapsmiljøer/universitet, kommuner og regionale aktører. Eksempler: **Amsterdam Smart City**, **Edinburgh Living Lab** i Scotland
  - **Cool planning** – nye Kristiansand – medvirkning hos innbyggere i samarbeid med nasjonale og internasjonale studenter(<https://www.coolplanning.no/>).
  - **Urban livingLab** (<https://doga.no/globalassets/dokumenter/rapport-urban-living-labs-.pdf>) eller **Bylab** skal gjøre det enklere og delta i samfunnsprosessene, med at innbyggerne selv kan belyse det de synes er viktig. På denne måten vil vi sørge for å utløse kreativitet, engasjement og fellesskapsfølelse. Eks Bodø
  - **Utopia Bærum** (<https://www.aftenposten.no/kultur/i/xEjWQ/Utopia-Barum-en-fortelling-om-hverdagsliv-og-rotter> og <http://lisewulff.com/wordpress/archives/2057>)
  - **DrømHamar** (<http://www.dreamhamar.org/tag/dr%C3%B8m-hamar/>)
  - **P: L Problemet løst** (Batteriet/ Kirkens bymisjon) – konsept som bruker workshop for å skape nye forretningsideer eller tiltak som løser samfunnsproblemer
  - **Samskapingshus Samshuset i Stavanger** - åpnet 1. september 2018. - en test på et samlingssted og en møteplass for ansatte som vil samskape med andre aktører.
- **The Place Standard tool** - helsefremmende stedsutvikling i Skottland: Verktøyet er utviklet med tanke på at det skal kunne brukes av aktører i både lokalsamfunn, kommune, frivillig sektor og andre til å **kartlegge et steds kvaliteter samt hvor det bør/kan settes inn** for å fremme stedets innbyggere/brukeres helse, trivsel og livskvalitet. Fungere godt til å **strukturere dialog og prosesser** med forskjellige aktører om utvikling av steder og lokalmiljø. Det kan brukes både for veletablerte steder, steder som gjennomgår forandring og steder som er under utvikling (Sunne kommuner) –denne modellen er aktuell for nytt prosjekt om sosial bærekraft som det skal søkes om i Forskningsrådet (folkehelse/Stine).
- **Future City Game** – et spill for samfunnsutvikling. Spillet kan sammenlignes med en kreativ workshop utformet som en lagkonkurranse. Deltagernes ideer, erfaringer og kreativitet står i sentrum. I løpet av to dager tas spillerne gjennom idegenerering, ressursprioritering, idetesting og presentasjon. Forslag kan gjelde alt fra tjenester og produkter til nye konsept og bygg. Utviklet av British Council. Ledes av utdannede spill-leder som er godkjent av British Council og gjennomføres med 25-30 spilldeltakere fordelt på 4-5 lag. (ressurskrevende – krever god planlegging på forhånd. Fredrikstad)

- **Digitalt Barnetråkk**- digitalt verktøy for medvirkning som lar barna selv, ved hjelp av digitale kart, fortelle hvordan de bruker nærmiljø. Les mer på www.tiltak.no – digital variant av Kristiansands mangeårig modell for å registrere bruk og verdi av nærmiljø? Barnetråkk er et digitalt verktøy og undervisningsopplegg der unge gir tilbakemeldinger om sitt nærmiljø. De registrerer skolevei, fritidstruter og steder de benytter til opphold og aktivitet, hva de liker, hva de ikke liker og hva de synes skulle være annerledes.
- **Hjertesone** er utviklet av Trygg trafikk og har det som hensikt å gjøre det tryggere for å gå eller sykle til skolen. Hjertesone må tilpasses trafikkmiljøet og mulighetene som finnes ved den enkelte skole, det er en prosess som består av små og store tiltak.
- **Forandringsfabrikken**: Siden 2008 har Forandringsfabrikken systematisk innhentet **kunnskap fra barn og unge** om hvordan de opplever møtene med barnevern, justismyndigheter, psykisk helsevern og skole, og hvilke råd barna vil gi for at systemene skal bli bedre. Dette gjøres på samlinger og i samtaler, ved hjelp av [metoden ForandringsMetodikk](#). Metoden er egenutviklet og bygger på Participatory Learning and Action (PLA), som er en deltagende og velprøvd metode for samfunnsutvikling
- **At borgerdesigner** – modell fra Aarhus som «bringer borgerperspektivet ind i beslutningsprocesserne og kobler det med de fagprofessionelle og organisatoriske perspektiver. Vi opnår en dybere forståelse af kvalitet i sundhedsvæsenet og dermed kan vi få en bedre sundhedsøkonomi. Borgere bevæger sig på tværs. Borgerperspektivet inspirerer og motiverer til fælles ledelse på tværs af sektorer, og fordrer grænsekrydsende handlinger fra såvel ledere som fra medarbejdere».
- **(Digital) spørreundersøkelse og dybdeintervju** – i innspillfasen i arbeidet med ny kommuneplan for Lindås kommune. Resultata presentert i vedlegg til planen. Ulike dokumenter knyttet til innspill fra ulike aktører (barn og unge, folkevalgte, fagorganiserte, lag- og organisasjoner, gjestebud. Stavanger kommune har også kombinert dette med **en tillitsundersøkelse**; næringsliv- politikere- kommuneadministrasjon. Kontakt: Line Thuen Wåge Lindås, Eli Sirnes Willumsen; Stavanger kommune
- **SMS- til alle innbyggere**. Brukt i arbeidet med revisjon av kommuneplanens samfunnsdel i Oslo. Mange innspill. Utfordring formell prosedyre om at hvert innspill skal behandle/besvares. Kontakt Oslo kommune: Monica Lund, leder [Seksjon for plan- og strategi, Byrådsavdeling for finans](#)
- **Gemeni**- digital innmelding av feil og mangler i Kristiansand – kan sikkert videreutvikles til å brukes for å spille inn i planprosesser
- KMD (firmaet Funka) har kartlagt til sammen **43 digitale verktøy** som kommuner kan ta i bruk for å involvere innbyggerne i beslutningsprosesser/ [digitale verktøy for e-demokrati](#) i kommuner 2018. Kanskje de mest aktuelle for planmedvirkning her:
  - [LiquidFeedback](#) er en internettplattform for innbyggerforslag og beslutningstaking. Programvaren ble utviklet som et uavhengig prosjekt med åpen kildekode av Public Software Group e.V., en tysk ideell organisasjon. for å fremme bruken av digitale verktøy i demokratiske prosesser internasjonalt. Ment å støtte demokratiske diskusjoner og beslutningsprosesser innen politiske partier. Senere utvidet til andre domener, for eksempel kommuner, foreninger, kooperativer, lokaldrevne bevegelser og selskaper. I dag er LiquidFeedback brukt av offentlige organer og selskaper i og utenfor Europa. Kommuner har det ofte som en integrert funksjon på nettsiden deres, som gjør det mulig for innbyggere å foreslå tiltak når som helst. Det kan også bli brukt av offentlige administrasjoner til å måle publikums meninger om politiske forslag, uten å være begrenset til enkle “ja” eller “nei” svar. Det er regler som sikrer at politiske planer blir offentliggjort tidlig nok, slik at det er tid for innbyggerne å gi

tilbakemeldinger. Beslutninger gjøres ved registrert avstemming, som betyr at hver stemme må kunne spores tilbake til en bestemt bruker, og at ingen kan stemme mer enn én gang i en sak.

- [Community Maps](#) gir muligheter for ulike interessenter til å delta i utformingen av informasjonsrike kart. Det er en kartplattform som er enkel å bruke, som kan visualisere brukergenerert data, sammenligne informasjon og oppmuntre til samtaler om det stedet som betyr noe for dem som bruker plattformen. Det leveres av Mapping for Change i Storbritannia. Community Maps er en online løsning for et kartbasert samfunn med flere interessenter på tvers av en rekke sektorer. Blant kommuner er dette typisk brukt for å involvere innbyggerne i å identifisere de spesifikke egenskapene i nabolaget, se på muligheter og skape et bilde av hvordan det er å bo i kommunen.
- [Decidim](#) er et funksjonsrikt verktøy for deltakende demokrati, utviklet av de lokale myndighetene i Barcelona, Spania. Utviklerne peker på bevegelsen kalt ”Indignados”- protestene som den umiddelbare grunnen til at verktøyet eksisterer. Bevegelsen startet i 2011, og spredte seg raskt gjennom Spania. Mange demonstranter reagerte blant annet på det man oppfattet som manglende respons fra spanske politikere, og krevde nye former for demokratisk deltakelse. Med Decidim kan innbyggerne ikke bare spore innholdet i en beslutningsprosess, men også påvirke den. Myndigheter kan bruke plattformen til å konsultere offentligheten om pågående saker, og samle meninger som er for eller mot foreslåtte tiltak. Innbyggerne kan bruke Decidim til å lage deres egne forslag, og for å stille krav til myndigheter i ulike spørsmål. Programvaren til verktøyet er åpen kildekode og har blitt implementert av mange lokale myndigheter rundt om i Spania og andre steder.

IDEUTVEKSLINGER OM INNBYGGERINVOLVERING OG DIALOG:

- **Demokratiprojekt barn og unge** – eget 2-årig lokaldemokratiprojekt for og med ungdom i de tre kommunene KRS, Søgne og Songdalen i 2018 og 2019 for å få innspill til hvordan medvirkning og samskaping kan involvere ungdom i ny kommunen: Prosjektet kan brukes for å teste ut deltagelse i reelle prosesser.
- **NYBY** (Asker, Bærum, Drammen og deler av Oslo) <https://nyby.no>- utstrakt utveksling av ideer for innbyggerinvolvering internasjonalt
- **Smartbyene** www.smartbyene.no og www.nscn.eu - et smart by nettverk av kommuner (Asker, Bærum, Bergen, Bodø, Kristiansand, Oslo, Sandnes; Stavanger, Trondheim, Tromsø, Innovasjon Norge) - for kommuner som ønsker å bli smartere sammen. I Nettverket Smartbyene møtes norske byer for å lære av hverandre, kopiere gode løsninger og unngå å gjøre de samme feilene. – der smart innbyggerinvolvering er en av områdene for samarbeid.
- **Regjeringen.no**; På oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet har firmaet Funka kartlagt til sammen [43 digitale verktøy](#) som kommuner kan ta i bruk for å involvere innbyggerne i beslutningsprosesser.
- **Sunne kommuner** et nettverk av kommuner og fylkeskommuner som setter folkehelse høyt i sitt virke og samfunnsplanlegging. Er en del av [WHO Healthy Cities](#), og jobber lokalt, nasjonalt og internasjonalt for å skape lokalsamfunn det er godt, sunt og trygt å leve i. Formålet med nettverkssamarbeidet er å bidra til medlemmenes arbeid med samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale helseforskjeller. Dette gjøres blant annet ved å tilby samarbeids- og utviklingsarenaer, for slik å styrke medlemmenes evne til å være

kunnskapsbaserte, nyskapende og innovative i sitt folkehelsearbeid. (Kristiansand en del av nettverket.

- [Governance international](#) – engelsk nettsted- ulike modeller og verktøy for «citizens and the public sector working TOGETHER in new creative, innovative and collaborative ways»
- [Senter for borgerdialogs](#) formål i København er å utvikle nærdemokrati og velferdssamfunn ved at styrke dialog og samarbejde mellem det offentlige og borgere og civilsamfund. Gjennom rådgivning og forskningsformidling understøtter de kommuner og andre offentlige organisasjoner i å utvikle bedre dialog og samarbejde med borgere og frivillige.

NYE KRISTIANSAND

Dato 21. juni 2019
Saksnr.: 201906162-17
Saksbehandler Grete Sjøholt

Saksgang

Arbeidsutvalg Nye Kristiansand
Fellesnemnda (Søgne, Songdalen og Kristiansand)

Møtedato

17.09.2019

Kommuneplanens samfunnsdel - Sterkere sammen - Kristiansand mot 2030 - fastsetting av planprogram

Sammendrag

Vedtatt [planstrategi](#) for nye Kristiansand innebærer at de tre kommunene har startet arbeidet med ny kommuneplan for årene frem til 2030. Vedtaket innebærer bl.a. oppstart av arbeid med kommuneplanen for den nye kommune i to faser:

- Kommuneplanens samfunnsdel med overordnet arealstrategi starter opp som et interkommunalt samarbeid i 2019 i regi av fellesnemnda som fastsetter planprogrammet og at planarbeidet utarbeides med de nye politikerne og vedtas av nytt bystyret i 2020.
- Arbeid med arealdelen meldes formelt opp etter at ny samfunnsdel med overordnet arealstrategi er vedtatt

Fellesnemnda behandlet forslag til planprogram for kommuneplanens samfunnsdel 20.april og vedtok å legge forslaget ut til høring, og varslet samtidig oppstart av planarbeid (sak 31/19).

Planprogrammet har vært til offentlig ettersyn i tiden 3.mai - 21.juni 2019. Relevante høringsinstanser har vært varslet med brev. Informasjon om oppstart av planarbeid og høring av planprogram har i tillegg til annonsering i Fædrelandsvennen, vært lagt ut på nye Kristiansands [hjemmeside](#).

Denne saken omhandler behovet for endring av forslag til planprogrammet etter høring.

Det har kommet 22 uttalelser til planprogrammet/innsjutt til planarbeidet. Innsjuttende er oppsummert og kommentert i vedlegg 1. Programleders vurdering er basert på administrasjonens kommentarer i vedlegget samt innsjutt fra offentlig møte og workshop under [miljøuka](#) i Kristiansand.

Høringsinnsjuttene til planarbeidet vil bli lagt til grunn og vurdert i arbeidet med planforslaget og er ikke kommentert i denne saken. Det samme gjelder innsjutt fra medvirkningsarbeidet/møter så langt.

Medvirkning i utforming av planen vil skje i høst. I tråd med planprogrammet vil det bli gitt mer informasjon og holdt flere møter og lagt til rette for ulike medvirkningsopplegg. I tillegg må planprogrammet forankres hos nyvalgte politikere etter at nytt bystyre er konstituert.

Fylkesmannen og fylkeskommunen gir støtte og honnør til innholdet i planprogrammet og til at de tre kommunestyrene har valgt å lage en overordnet arealstrategi som del av

samfunnsdelen før de utarbeider ny arealdel. Både de og andre har en del mindre og presiseringer til teksten i planprogrammet som er fulgt opp i de ulike kapitlene. Dette medfører ikke vesentlige endringer i innholdet i planprogrammet.

Fellesnemndas vedtak før utleggelse om en kommune som fremmer likestilling og utjevner ulikheter i levekår er innarbeidet.

I tillegg foreslår programleder å utdype innledningskapittelet når det gjelder transportetatene og viktige funksjoner og institusjoner viktige roller samarbeidsparter i utviklingen av den nye kommunen, samt en utdyping av kommunen som landbrukskommune og Kristiansand som en viktig kunst- og kulturby.

Nye nasjonale forventinger til regional og kommunal planlegging 2019-2023 ble vedtatt ved kongelig resolusjon 14.mai 2019. Disse er lagt inn under rammer og føringer for planprogrammet.

Programleder anbefaler fellesnemnda å fastsette planprogram datert 4.9.2019. Endringsforslagene som er omtalt i saken er innarbeidet med blå skrift i framlagt program.

Forslag til vedtak

1. Fellesnemnda fastsetter framlagt planprogram for kommuneplanens samfunnsdel – Sterkere sammen- Kristiansand mot 2030 datert 4.9.2019, i samsvar med plan- og bygningslovens § 4-1, ref. kapittel 9 i plan- og bygningsloven.
2. Formannskap/bystyre for ny kommune orienteres om vedtatt planprogram etter at nytt bystyre er konstituert.

Camilla Dunsæd
Programleder/påtroppende rådmann

Kjell Langenes
Programrådgiver nye Kristiansand

Vedlegg:

- Vedlegg 1. Innspill til oppstart av planarbeid og forslag til planprogram
- Planprogram med endringsforslag, datert 4.9.2019

Utrykt vedlegg:

- Planstrategi vedtatt mars/april 2019
- Forslag til planprogram dater 10.4.2019
- Fellesnemnda sak 31/19

Bakgrunn

Vedtatt [planstrategi](#) for nye Kristiansand innebærer at de tre kommunene har startet arbeidet med ny kommuneplan for årene frem til 2030. Vedtaket i innebærer bl.a. oppstart av arbeid med kommuneplanen for den nye kommune i to faser:

- a. Det meldes oppstart av planarbeid for ny samfunnsdel med overordnet arealstrategi for nye Kristiansand. Arbeidet starter opp som et interkommunalt samarbeid i 2019, i tråd med kapittel 9 i plan- og bygningsloven (PBL), og vedtas endelig av det nye bystyret i 2020.
- b. Parallelt med oppstart av samfunnsdelen settes det i gang et forberedende felles kartleggingsarbeid for en ny og samlet arealdel som vil danne grunnlag for ny arealdel når arbeidet med den meldes formelt opp etter at ny samfunnsdel er vedtatt.

Planprogrammet for kommuneplanens samfunnsdel er utarbeidet i tråd med plan- og bygningslovens § 4-1. Det er et arbeidsopplegg som viser hvordan en skal arbeide med samfunnsdelen for ny kommune. Hensikten er å legge til rette for en åpen diskusjon om hvilke rammer og premisser som skal være styrende for planarbeidet.

Vedtaket om oppstart av planarbeid i de tre kommunene betyr at fellesnemnda fastsetter planprogrammet og er politisk styringsgruppe for planarbeidet for ny samfunnsdel (PBL § 9-3) fram til nytt bystyre velges. Fellesnemnda vedtok å legge forslag til planprogram for kommuneplanens samfunnsdel ut til høring 20.april, og varslet samtidig oppstart av planarbeid (sak 31/19).

Planprogrammet har vært til offentlig ettersyn i tiden 3.mai - 21.juni 2019. Relevante høringsinstanser har vært varslet med brev. Informasjon om oppstart av planarbeid og høring av planprogram har i tillegg til annonsering i Fædrelandsvennen, vært lagt ut på nye Kristiansands og de tre kommunenes [hjemmesider](#).

Det har kommet 22 uttalelser til planprogrammet/innspill til planarbeidet. Innspillende er oppsummert og kommentert i vedlegg 1.

Under miljøuka i nåværende Kristiansand ble det arrangert et [høringsmøte](#) om planprogrammet der nestleder i eldrerådet i Songdalen og representanter fra studentdemokratiene ved UiA kom med forberedte innspill.

Informasjon om igangsatt planarbeid ble også informert om under [SNART- konferansen](#) 14.juni der masterstudenter fra NMBU presenterte oppgaver rundt kommunesammenslåing og utviklingen av den nye kommunen, og studenter fra Sciences Po Rennes, Campus de Caen, presenterte spennende innspill fra to ukers arbeid om utvikling av nye Kristiansand.

Denne saken omhandler behov for endring av forslag til planprogrammet som har vært på høring. Høringsinnspillene til planarbeidet vil bli lagt til grunn og vurdert i arbeidet med planforslaget, og vil bli kommentert når planforslaget legges fram for offentlig ettersyn. Det samme gjelder innspill til planinnholdet fra medvirkningsarbeidet/ møter så langt.

Innbyggerundersøkelsen som var planlagt gjennomført før sommeren, for å bruke resultatene i videre medvirkningsarbeid, er ikke gjennomført. Årsakene til dette var både tidspres og manglende ressurser, men like viktig, at det viste seg å være vanskelig å formulere gode spørsmål som gir svar på innbyggernes ønsker for fremtiden. I tillegg vurderte en det som uheldig at innbyggerundersøkelsen kom såpass nært i tid til valgkamp og kommunevalg.

Vurdering

Flere av innspillene ligger i grensen mellom å være innspill til kommuneplanens arealstrategi og fremtidig ny arealdel. Noen er helt avklart innspill til fremtidig arealbruk og vil måtte tas i den prosessen. Før en starter arbeidet med ny arealdel vil det bli annonsert oppstart av

planarbeid og planprogram for arbeidet med nye muligheter for innspill. Andre innspill gjelder behov for å oppdatere utfordringsbildet og rammer og føringer for planarbeidet. Dette kommenteres ikke nærmere i saken, men er nærmere presisert i administrasjonens kommentarer i vedlegg 1.

Høringsmøtet 6. juni ga gode innspill til videre planarbeid omkring FNs bærekraftsmål, men kom også med presiseringer til planprogrammet. Som resultat av dette er innledningskapittelet utdypet under omtalen av kommunen som landbrukskommune.

Planprogrammet er også oppdatert i tråd med fellesnemndas vedtak under 1. gangs behandling. En kommune som fremmer likestilling og utjevner ulikheter i levekår er omtalt som eget tema.

Programleders vurdering er ellers basert på administrasjonens kommentarer i vedlegg 1.

Både fylkeskommunen (dok.27) og fylkesmannen(dok.28) er positive til innholdet i planprogrammet. De gir støtte og honnør til at de tre kommunestyrene har valgt å lage en overordnet arealstrategi som del av samfunnsdelen før de utarbeider ny arealdel. Fylkesmannen har store forventinger til et ambisiøst klimaarbeid, som støtter opp om nasjonale forventinger. De har noen forslag til presiseringer og oppdateringer av programmet som er innarbeidet. Bl.a. fylkeskommunens innspill om Ny- Hellesund og Kvadraturen som viktige identitetsmarkører for innbyggere og reiselivet og Kristiansands samarbeid om Electric Region Agder.

Etter innspill fra Sørnorsk filmsenter (dok.23) er Kristiansand som kunst- og kulturby omtalt i innledningskapittelet. På bakgrunn av innspill fra Bane Nor (dok.24) og UiA (dok.25) er samme kapittel supplert med transportetatene og viktige funksjoner og institusjoner i kommunen viktige roller som samarbeidspartnere i utvikling av ny kommune.

Etter innspill fra UiA (dok.25) er behovet for mer systematisk samarbeid mellom UiA og kommunen om forskning og utvikling føyd til. Samtidig er kommunens tilretteleggerrolle for en attraktiv kommune å studere i og studentenes særlige rolle som innbyggere blitt understreket i programmet.

Overordnet arealstrategi i kapittel 5.4 er presisert når det gjelder konkrete oppgaver i planarbeidet som gjelder fastsetting av overordnede prinsipper for å avveie bruk og vern av sjøområdene og strandsonen. (Fiskeridirektoratet region sør Dok.13)

Nye nasjonale forventinger til regional og kommunal planlegging 2019-2023 ble vedtatt ved kongelig resolusjon 14.mai 2019. Disse er lagt til i kapittelet om rammer og føringer for planprogrammet. Administrasjon har vurdert innholdet mener føringene er ivaretatt. Dette støttes av innspillene fra offentlige instanser.

Planprogrammet er ellers oppdatert i forhold til status på aktuelle medvirkningsaktiviteter og nye utredninger og prosjekter med relevans for planarbeidet.

Prosjektleder anbefaler fellesnemnda å fastsette planprogrammet datert 4.9.2019. Endringsforslagene omtalt i saken og vedlegg 1 er lagt inn i planprogrammet med blå skrift.

Vedlegg 1

Sak: Sterkere sammen I Kristiansand mot 2030
Kommuneplanens samfunnsdel med arealstrategi for nye Kristiansand – uttalelser til innhold i planprogram og innspill til planarbeidet. 21.8.19 gsj

Dok.nr. sak 201906162	Avsender	Merknader til planprogrammet og innspill til planarbeidet	Administrasjonens merknader og konklusjoner knyttet til behov for endring av planprogrammet
		Offentlige instanser:	
Dok. 9	Statens vegvesen Region Sør	Innspill til planprogram: Etter statens vegvesens vurdering gir forslaget et godt utgangspunkt for videre arbeid med en god beskrivelse av planarbeidet, planprosessen og opplegget for medvirkning.	Konklusjon: <ul style="list-style-type: none"> Medfører ingen endring av planprogrammet
Dok.11	Avinor AS	Innspill til planprogram: Avinor har ingen merknader til planprogrammet.	Konklusjon: <ul style="list-style-type: none"> Medfører ingen endring av planprogrammet
Dok. 24	Bane Nor	Innspill til planprogram og planarbeid: Som supplement til planprogrammet side 21 og planprogrammet for øvrig ønsker Bane NOR at følgende emner tas med i planarbeidet og utredes: <ol style="list-style-type: none"> Arealpolitikk som ikke øker risikoen for flom, ras, avrenning i forbindelse med jernbanens anlegg og ivaretar våtere klima, vann på avveie etc. Arealpolitikk som ivaretar nasjonale mål for reduksjon av støy. Langsiktig arealdisponering bør ikke legge opp til økt konflikt til støy fra bane Samordnet utbyggingsmønster og transportsystem, herunder vektlegging av planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging. Boligpolitikk for å unngå økt byspredning. Satsing på fortetting og transformasjon med mål om kompakte 	Planprogrammet legger opp til at arealstrategien skal være på et overordnet nivå. Innspillene fra Bane Nor er dekket under mer generelle punkt i planprogrammet side 21 og vil bli vurdert i arbeidet med arealstrategien. <ol style="list-style-type: none"> er dekket av kulepunkt 7 om klimatilpassing. innspillene om ikke å bygge i støysonen fra jernbane og øvrige innspill om fortetting langs jernbane innebærer målkonflikter som må avveies konkret i arealplaner. dette er gjennomgående tema som er dekket under flere kulepunkt. fortetting rundt eksisterende jernbanestasjoner, Kvadraturen og Nodeland er dekket under flere punkt og vil bli drøftet i arealstrategien innledningen, 7 avsnitt ,suppleres for å få fram at

		<p>byer og tettsteder</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Bidra til høy arealutnyttelse, fortetting og transformasjon rundt kollektivknutepunkter ved å legge til rette for høy tetthet rundt eksisterende stasjoner. inkludert videre satsing på Kvadraturen med mål om å øke boliger og arbeidsplasser, samt bygge opp omkring Songdalen kommunes planer for fortetting og sentrumsutvikling på Nodeland. 5. Tydeliggjøring av jernbanen som sentral aktør for lokaltrafikken for kommunene på vestsiden av Kristiansand 6. Vurdere effekten av fortetting rundt eksisterende stoppesteder og eventuelle nye stoppesteder i eksisterende boligområder med hensyn til mulig fremtidig lokal trafikk med jernbane 7. Sterkere satsing på aksene nord-syd med bakgrunn i eksisterende jernbanestrekning og infrastruktur 8. legge til grunn resultater av tilleggsutredninger til KVVU for Kristiansandsregionen for å oppnå nullvekstmålet 9. Tilrettelegge for kollektivtransport og gode overgangsmuligheter i kollektivpunktene herunder mål om bruk av sykkel og gniage til stasjoner, bygging av gang- og sykkelveier, etablering av snarveier 10. satsing på utvikling av tilfredsstillende parkeringstilbud for bil og sykkel ved stasjoner 11. Økt bruk av jernbane som kollektivtransport, jf. mål om nullvekst i personbiltrafikken og mål om reduksjon av klimagassutslipp. 	<p>samarbeid med blant annet transportetatene er viktig i utvikling av kommunen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. fortetting rundt eksisterende stasjoner se merknad til pkt 4. Nye stoppesteder er utredet i regional plan for Kristiansandsregionen. Vurderes som innspill til arealstrategien. 7. tilsvarende problemstilling som punkt 6. 8. Det legges til grunn at det her siktes til transportetatenes byutredning. Det er naturlig at denne inngår i kunnskapsgrunnlaget for hvordan nullvekstmålet kan nås. 9. aktuelt tema for konkrete reguleringsplaner 10. aktuelt tema for konkrete reguleringsplaner 11. økt satsing på jernbane som kollektivtransport lokalt er utredet i regional plan for Kristiansandsregionen. <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innledningen suppleres med samarbeid med transportetatene mfl. i utvikling av byen, jf. pkt 5. • Oversikten over relevante prosjekter, planer og pågående utredninger s 21 suppleres med Byutredning Kristiansandsregionen, desember 2017 • De øvrige innspillene vil bli vurdert ved utarbeidelse av overordnet arealstrategi eller ved utarbeidelse av planprogrammet til kommuneplanens arealdel. Bane Nor vil bli tilskrevet ved melding om oppstart av arealdelen og vil kunne komme med konkrete innspill til arealdelen.
Dok.20	Forsvarsbygg	<p>Innspill til planprogram: Det registreres at Forsvaret ikke er omtalt i planprogrammet. Forsvares interesser vil først og fremst ha relevans inn mot kommuneplanens arealdel og de ber om å bli holdt orientert i arbeidet med den.</p>	<p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Medfører ingen endring av planprogrammet. • Arbeidet med ny arealdel startes opp våren 2020. Forsvaret vil bli tilskrevet i forbindelse med oppstart av arbeidet, og vil kunne komme med oppdaterte innspill da.

		<p>Innspill til planarbeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aktiviteten ved Kjevik er vedtatt nedlagt innen utløpet 2025. Pr. i dag har Forsvarsbygg startet en gradvis nedtrapping. En formålsendring av området er foreløpig for tidlig å antyde. - Ved Kjevika er det ingen nye signaler og aktiviteter her forventes videreført - Forsvarets boliger i Marvika er i ferd med å selges og Forsvarets behov i dette området er avsluttet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidet med ny arealdel startes opp våren 2020. Forsvaret vil bli tilskrevet i forbindelse med oppstart av arbeidet, og innspillene til planarbeidet så lang tas til etterretning og vil bli overført til arbeidet med arealdelen.
Dok. 10	Kystverket Sørøst	<p>Innspill til planprogram og planarbeid: Kystverket Sør øst har ingen vesentlige merknader til høringen.</p>	<p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Medfører ingen endring av planprogrammet
Dok. 13	Fiskeridirektoratet region sør	<p>Bidrar gjerne med sin kompetanse bl.a. innen å sikre eksistens og utviklingsmuligheter for marine næringer- herunder å ta vare på marint biologisk mangfold- ved å tilstrebe balansert og bærekraftig utnyttelse av kystsonen. Ber om å holdes informert i videre arbeid med ny kommuneplan. Informasjon er tilgjengelig på Fiskeridirektoratets kartverktøy.</p> <p>Innspill til planprogram og planarbeid: Kysten er svært verdifull og attraktiv for rekreasjon og næringsvirksomhet, men samtidig veldig sårbar. En forutsetning er at den er ren, levende og mangfoldig og at menneskelig aktivitet i så liten grad som mulig skal påvirke kystsonen og livet i sjøen negativt.</p> <p>Det er viktig at kommunen ser sammenhengen mellom bruk av land- og sjøarealer i alt kommuneplanarbeid, også utover egen kommunegrense, slik at en får en mest mulig forutsigbar utvikling og mulighet for å unngå eller å dempe mulige arealkonflikter.</p>	<p>Skjærgården og blå næringsutvikling er omtalt som eget tema i kapittel 5.4 overordnet arealstrategi og i siste kulepunkt under konkrete planoppgaver. For øvrig framgår det at konkretisering av arealutvikling for bruk og vern av kystsonen og sjøområdene bør skje gjennom utarbeiding av kommuneplanens arealdel eller egen kommunedelplan for kystsonen.</p> <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konkrete planoppgaver siste kulepunkt foreslår presisert slik: avklare rammevilkår for de marine reiselivsnæringen og tilrettelegging for de marine næringene/blå næringsutvikling. Fastsette overordnede prinsipper for <u>avveining mellom bruk og vern av sjøområdene og strandsonen</u> som legges til grunn for hvordan skjærgården skal utvikles som en bærekraftig ressurs i nye Kristiansand <u>og Ivaretar hensynet til nabokommunene og marint biologisk mangfold.</u>

<p>Dok. 28</p>	<p>Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder</p>	<p>Innspill til planprogram og planarbeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Planprogrammet stilnærming til FNs bærekrafts-prinsipper ved å benytte Stockholms Resiliense Centers bærekrafts-pyramide er en veldig god og riktig tilnærming. - Det gis honnør til kommunestyrene for deres avgjørelse om å utarbeide kommuneplanens samfunnsdel med en felles arealstrategi som deretter legges til grunn for ny arealdel. På den måten får samfunnsdelen den funksjon den er tiltenkt. Dermed vil arealdelen kunne forankres i de utfordringer og bekrivelser som er grunnlag for samfunnsdelens mål og strategier, slik at det blir samsvar mellom arealpolitikken og bærekrafts-utfordringene som avdekkes. - Planprogrammets punkt 5.2 om sentrale utviklingsområder for ny kommune tar inn over seg utfordringene på en god måte og mener at det også er naturlig at samfunnsdelens arealstrategi omfatter bruk og vern av marine arealer. - I forbindelse med at planprogrammet viser til at den nye kommunen har en stor boligreserve, men at ikke alle arealene samsvarer med målsetningen om en bærekraftig utvikling anbefales å gjøre et arbeid for å avklare byggeområder som bør utgå. Det vises til bl.a. Arendals og Venneslas siste kommuneplanrevisjoner. Arealbruk og lokalisering har stor betydning for kommunens direkte utslipp. - Nåværende Kristiansand kommune er blant de fremste i kommunalt klimaarbeid i regionen med et helhetlig og nytenkende perspektiv, og et godt eksempel på hvordan byene kan være pådrivere i klimaarbeidet. Planprogrammet legger opp til at planen for ny kommune vil videreføre et ambisiøst klimaarbeid, som støtter opp om nasjonale forventinger. - Klimaprofilen for Agder (ref., statlige retningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpassing) anbefaler at som følge av økt nedbør, må det tas 	<ul style="list-style-type: none"> • Omtalen av Kristiansands helhetlige og nytenkende klimaarbeid gir både inspirasjon og forventinger til nytt planarbeid som blir viktig å følge opp i planarbeidet for ny kommune. • 4 punkt om å avklare byggeområder som bør utgå er ivarett i planprogrammet side 21 kulepunkt 6 under konkrete oppgaver i planarbeidet – utvikle prinsipper for oppheving av arealplaner i strid med overordnede strategier. • Siste punkt om klimatilpassing: samfunnssikkerhet er omtalt som eget tema under kap 4.2 utviklingstrekk for nye Kristiansand. ROS-analyse for nye Kristiansand identifiserer viktige utfordringer i kommunen med overordnede prinsipper for klimatilpassing innarbeides i arealstrategiene. Overvannsveilederen for Kristiansand kommune har tatt høyde for anbefalinga når det gjelder økt nedbørmengde. <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omtalen av Klimaprofil Agder under samfunnssikkerhet suppleres slik: <u><i>Klimaprofilen anbefaler at det tas høyde for 20 % økt flomføring i store nedbørsfelt og minst 20 % for mindre nedbørsfelt Dette er innarbeidet i overvannsveileder for gamle Kristiansand kommune når det gjelder økt nedbør.</i></u> • Innspillet om å legge dette til grunn for dimensjonering av infrastruktur drøftes i arbeidet med kommuneplanens arealdel.
----------------	---	---	---

		<p>høyde for 20% økt flomføring i store nedbørsfelt og minst 20% for mindre nedbørsfelt. Dette bør være dimensjonerende for infrastruktur og en viktig føring for samfunnsutviklingen generelt.</p>	
Dok. 27	Vest-Agder fylkeskommune	<p>Innspill til planprogram:</p> <p>«1. Fylkestinget mener at hovedretningen i planprogrammet er i tråd med regionale og nasjonale føringer og fylkeskommunen er derfor positiv til at fellesnemnda for nye Kristiansand har varslet oppstart av kommuneplanens samfunnsdel med overordnet arealstrategi.</p> <p>2. Kommune bes om å nyttiggjøre seg øvrige innspill og merknader i saksutredningen»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Innvandring er en betydelig årsak til folkeveksten på Agder. Dette burde fremgå tydeligere av programmets avsnitt om utfordringsbildet. Det er ellers positivt at programmet vektlegger at flere innbyggere med ulike språk- og kulturbakgrunn krever økt innsats innenfor kommunens tjenesteyting og arbeid for likestilling og inkludering. - Regionale undersøkelser som Ung-data undersøkelsen våren 2019, Folkehelseundersøkelsen i Agder 2019 og levekårsundersøkelsen om LHTB-befolkningen bør inngå som aktuelle kilder til kunnskapsgrunnlaget, og viser ellers også til Folkehelsestrategi for Agder 2018-2025 og Veikart for bedre levekår i Agder som en viktig ressurs når det skal utarbeides mål og strategier. - Planprogrammet dekker problemstillingen innen klima og miljø på en utfyllende måte, men det regionale samarbeidet om Electric Region Agder hvor kommunen også deltar, bør omtales under avsnittet «byutvikling med kvalitet og økt klima- og miljøinnsats». Det vises også til Veikart for klima 	<p>Administrasjonen ser at fylkeskommunen har nyttige innspill til programmet. Når det gjelder befolkningsveksten er dette mer utdypet i vedlegg til planprogrammet <i>Utfordringsbilde for nye Kristiansand 2018</i>. Kun essensen av dette er tatt inn i selve planprogrammet. Kapittelet i selve planprogrammet kan gjerne suppleres noe.</p> <p><i>Elektrifiseringspotensialet i nye Kristiansand</i> er et viktig prosjekt der Kristiansand deltar som pilotkommune som del av regionens satsing på Electric Region Agder</p> <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kapittel 4 suppleres med innvandrings betydning for folkeveksten i ny kommune • Kapittel 5.3 er justert slik at Ung-data undersøkelsen som nå er ferdig og som var omtalt under pågående utredning nå er vist som kunnskapsgrunnlag. Suppleres også med levekårsundersøkelsen for LHTB-befolkningen og Folkehelseundersøkelsen i Agder 2019. Konklusjonen fra Ung-data tilføyes der konsekvensene for folkehelsen omtales. • Kap. 5.3, avsnitt <i>Byutvikling med kvalitet og økt klima- og miljøinnsats</i> suppleres med «Elektrifiseringspotensialet i nye Kristiansand» og Ny Hellesund og Kvadraturens som viktige identitetsmarkører for befolkning og reiseliv. • 5.4 overordnet arealstrategi, relevante prosjekter, planer og pågående utredninger suppleres med: <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Veikart for klima</i> ○ <i>Kulturminnevernplan for Kristiansand,- er under oppdatering for å inngå i nytt planarbeid for nye Kristiansand</i>

		<p>som en ressurs i utarbeidelsen av mål og strategier.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nye Kristiansand kommune omfatter Ny-Hellesund som er et av tolv fredede kulturmiljøer i Norge og eneste på Agder. Dette sammen med bykjernen i Kristiansand og flere fredede bygg og anlegg er viktige identitetsmarkører for befolkningen og reiselivet. Kommunens viktige rolle i hvordan dette forvaltes og tilrettelegges bør fremgå tydeligere under planprogrammets avsnitt om sentrale utviklingsområder - Det er positivt at kommunen legger opp til å utarbeide overordnet arealstrategi i samfunnsdelene etter modell av gjeldende kommuneplan for Kristiansand. Planprogrammet løfter i store trekk de utfordringene frem som er viktigst for å sikre en balansert utvikling av den nye kommunen. - Det er positivt at planarbeidet har som mål at Kristiansand skal bli en internasjonalt orientert kommune. Selv om kommunen skal utarbeide en egen internasjonal strategi i etterkant vil det være naturlig om det internasjonale perspektivet kom tydeligere fram i de ulike utviklingsområdene for ny kommune. 	
Dok.21	Vennesla kommune	<p>Innspill til planprogrammet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nye Kristiansand blir en svært viktig samarbeidspart for Vennesla. Kommunestyret er tilfreds med at planprogrammet legger opp til god medvirkning fra nabokommuner i form av deltagelse i regionalt planforum og direkte dialog om regionale utfordringer og arealprinsipper • Det er positivt at bærekraft, klimasatsing, levekår og utjevning av ujevnheter er trukket fram. De samme utfordringene ligger inne i Venneslas samfunnsdel og disse kan kun løses med samarbeid på tvers av kommunegrenser. At begge 	<p>3. punkt om å avklare byggeområder som bør utgå er ivarettatt i planprogrammet side 21 kulepunkt 6 under konkrete oppgaver i planarbeidet – utvikle prinsipper for oppheving av arealplaner i strid med overordnede strategier.</p> <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Medfører ingen endring i planprogrammet

		<p>kommuner har fokus på dette øker sjansene for å finne felles løsninger.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kommunestyret understreker behovet for samarbeid om viktige arealprinsipper. Særlig plassering av utbyggingsområder og konsekvenser for transport og miljø. Kommunestyret viser til at vesentlige utbyggingsområder ble tatt ut i Vennesla ved siste kommuneplanvedtak for å ivareta miljøhensyn og forutsetter at tilsvarende prinsipper blir lagt til grunn i nye Kristiansand. 	
Offentlige og private organisasjoner og institusjoner:			
Dok 14	<p>STA, Studentorganisasjonen i Agder v/ Benedicte Nordlie, leder</p>	<p>STA takker for å bli tilskrevet og gleder seg til å være med å utarbeide planen videre.</p> <p>Innspill til planprogram: Generelt er STA i stor grad fornøyd med planprogrammet og stiller seg bak det føringer, arbeidsopplegg og tema. De gleder seg over at det fokus på å involvere bredt. STA har tidligere opplevd at studenter ikke oppleves som en særskilt gruppe med egne behov når planer utvikles. Studenter havner mellom flere stoler som ung-voksne, innbyggerne og besøkende</p> <p>Innspill til planarbeid: Studentens særlige rolle bør ha fokus når planen skal utvikles. De ber om at Studentrådet benyttes i involveringsprosessen i å utvikle planen. STA ønsker å trekke frem viktigheten av at man knytter de ulike delene i ny kommune sammen og gjør dem attraktive også for studenter. Herunder at det er mulig å reise billig med kollektive løsninger, for å kunne være innbygger i hele nye Kristiansand. Studentmassen er opptatt av bærekraftige løsninger og stiller seg bak det store fokuset planen har til FNs bærekraftsmål og de konkrete målene til hvordan Kristiansand skal være med å nå disse.</p>	<p>Det er positivt at studentene engasjerer seg i hvordan Kristiansand bør utvikle seg. Det er allerede gjennomført ett samarbeidsmøte med studentene under hørings- og workshopsmøte om planprogrammet under miljøuka i høringsperioden. Her kom det nyttige innspill som vil følges opp med flere dialoger.</p> <p>Ny kommune anerkjenner at studentene i byen har en egen rolle og stemme i byen. For å styrke dette samarbeidet arbeides det i regi av kommunalområdet Kultur og innbyggerinvolvering med å legge til rette for en ny modell for studentrådet etter innspill fra studentene selv.</p> <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> Medfører ingen endring av planprogrammet. Studentrådet involveres som en særlig gruppe i videre planarbeid.

<p>Dok 25</p>	<p>Universitetet i Agder (UiA)</p>	<p>Innspill til planprogram</p> <p>UiA anerkjenner det omfattende arbeidet det er å slå sammen de tre kommunene, kompleksiteten er stor og det er mange hensyn å ta og har følgende innspill:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Planprogrammet burde lagt sterkere vekt på betydningen og mulighetene som ligger i å være vertskapsby for universitet og høyskoler. Med mer enn 10 000 studenter utgjør disse en ikke ubetydelig del av befolkningen. Kommunen og UiA har viktige roller som drivkrefter for regionens utvikling der det er av stor betydning at en samarbeider. Kristiansand som vertskapsby er svært viktig for utdanningsinstitusjonene skal tiltrekke seg motiverte studenter og høykompetente ansatte. Samspill med universitetet og høyskoler er også viktig for forskning, utvikling og innovasjon i byen, blant annet for kommunale tjenester - Nyelig utarbeidet og vedtatt strategi for Universitetsbyen Kristiansand tar for seg viktige områder for utvikling av byen. Handlingsplanen er under utarbeidelse. Det er viktig at dette knyttes sammen med annet planarbeid. - UiA ønsker tett og systematisk samarbeid med nye Kristiansand om forskning og utvikling. Det kan være inspirasjon å hente til et slikt samarbeid gjennom å se på Trondheims arbeid og organisering av «Universitetskommune 3.0» og ser frem til å drøfte om og hvordan en kan få til en slik styrking og videreutvikle innhold i UiAs visjon om «samskaping av kunnskap» og Kristiansands visjon om «samskaping som drivkraft» <p>Dette følges opp i 9 konkrete forslag til endring av/tillegg til teksten i planprogrammet.</p>	<p>Universitetet og etablert samarbeid mellom Universitetet og kommunen om gjensidig utvikling og byutvikling er viktige områder for en ny kommuneplan.</p> <p>Planprogrammet vektlegger at ny plan skal bygge på og videreføre relevante tema i gjeldende kommuneplaner og nevner spesielt at innholdet i <u>satsingsområdene Samskaping som drivkraft og Kompetanse for verdiskaping</u> i gjeldende plan for Kristiansand der universitet, høyere utdanning og studentenes rolle er særlig vektlagt, skal videreføres og oppdateres, bl.a. ihht til nylig vedtatt strategiplan. Administrasjonen har derfor ikke vektlagt å gjengi mål og strategi for samarbeidet og viktigheten av universitetet i gjeldende kommuneplan for Kristiansand eller vedtatt strategiplan i planprogrammet.</p> <p>I planprogrammet understrekes i tillegg byens verskapsrolle for universitetet i innledningskapittelet og under overskriften <i>Regional drivkraft, nasjonalt ledende og internasjonalt orientert kommune</i> sier planprogrammet at Kristiansands rolle som storby, landsdelssenter og vertskapsby for regionale institusjoner blir viktigere i ny kommune.</p> <p>Å styrke byen som attraktiv universitetsby er også omtalt under utviklingsområdet <i>Byutvikling med kvalitet og økt klima og miljøinnsats</i>.</p> <p>Samarbeidet mellom kommunen og UiA om forskning og utvikling er et område som bør drøftes hvordan bør inngå i videre arbeid med utforming av planen. Tema foreslås derfor å komme tydeligere fram i planprogrammet under overskriften <i>Regional drivkraft, nasjonalt ledende og internasjonalt orientert kommune</i>.</p> <p>En rekke av UiAs vedlagte endringsforslag er knyttet til gjengivelse av gjeldende dokumenter/ vedtak som ikke kan endres. De andre foreslås innarbeidet.</p>
---------------	------------------------------------	---	--

			<p>UiA er en svært viktig institusjon for byens utvikling og vil involveres i arbeidet med utformingen av planens innhold i videre arbeid.</p> <p>Konklusjon: Følgende endringer foreslås i planprogrammet (nytt med <i>skråstilt skrift</i>):</p> <ul style="list-style-type: none"> - S10, om utviklingstrekk: «dette gjør at regionen bør ha sterkere satsing enn andre regioner på tiltak som stimulerer sysselsetting, fører til at flere tar høyere utdanning og <u>hevder seg i konkurransen om å tiltrekke studenter og kompetanse</u>» - S15, under sentrale utviklingsområder: En fremtidsrettet og god kommune å bo, vokse opp, <u>studere</u> og bli eldre i - S16, nederst under tema Regional drivkraft, nasjonalt ledende og internasjonalt orientert kommune: Kristiansands rolle som storby, landsdelssenter og vertskapsby for regionale institusjoner, <u>herunder universitet og høyskoler</u>, blir viktigere. Det er utviklet en ny strategi for <u>Universitetsbyen Kristiansand</u>. - S 17: Ny Agderregion og ny og utvidet Kristiansandsregion gir nye forutsetninger og muligheter som bør utvikles i samarbeid med det offentlige og andre samfunnsaktører. <u>Tett og systematisk samarbeid med UiA om forskning og utvikling inngår i dette.</u> - S18 under pågående utredninger med relevans for arbeidet tilføyes: <u>Handlingsplan for Universitetsbyen Kristiansand</u>
Dok. 23	Sørmorsk filmsenter v/ Kirsten Bonnén Rask	<p>Innspill til planprogram Oppfordrer til at det settes fokus på kulturen på lik linje med de andre prioriterte områdene. Byen har mange gode institusjoner og innbyggere som får deres næring fra kulturen, men det viktigste er at kulturen kan være med å skape en bedre og mer attraktiv by. Den er også en brobygger, kan hjelpe svake unge og andre svake borgere.</p>	<p>Planprogrammet har valgt å omtale kulturens viktige rolle under alle de sentrale utviklingsområdene som er trukket frem. Dette fordi kulturen har stor betydning for utvikling av byen og samfunnet på mange områder.</p> <p>Innspillet om at kultur bør bli et særlig punkt (satsingsområde) tas med i videre arbeid med planen. I</p>

		<p>Innspill til planarbeid Det oppfordres til at kulturen kommer enn som et særlig punkt bl.a.</p> <ul style="list-style-type: none"> - I forhold til eksisterende institusjoner - Tilbud på alle alderstrinn som brukere og aktive - Tilbud til kunstnere om ex. artist in residens mot å etterlate verker, holde kurs for barn og unge mv - Kulturprosjekter på tvers av nåværende kommunegrenser - Frivillighet <p>Sørnorsk filmsenter ønsker å være en del av dette- både som aktør og som nevnt i planen.</p>	<p>gjeldende kommuneplan for dagens Kristiansand er kultur et gjennomgående tema i alle planens satsingsområder, men er trukket særlig fram under posisjonen <i>Attraktiv opplevelsesby</i>. Søgnes plan omhandler også kultur på tvers av satsingsområdene. Songdalen har i sin plan valgt kultur som ett av tre satsingsområder og fremhever at kultur må bli bedre integrert i kommunens fremtidige plan- og utviklingsprosesser.</p> <p>I planstrategien for ny kommune er det vedtatt å utarbeide en kulturstrategi/kulturplan. Strategiske retningsvalg for kulturbyen Kristiansand vil være en del av kommuneplanens samfunnsdel, og følges opp og fordypes i kulturstrategi/kulturplanen.</p> <p>Administrasjonen ser at kulturen rolle for ny kommune kunne vært tydeligere fremhevet i planprogrammet og foreslår at dette uttrykkes i innledningskapittelet.</p> <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Innledningskapittelet i planprogrammet suppleres slik: <u><i>Kristiansand er en viktig kunst- og kulturby. Byen har en stor opplevelsesbasert reiselivsnæring og ny kommune har naturgitte forutsetninger som gjør den til et attraktivt reisemål. Viktige kunst- og kulturinstitusjoner har gitt byen og landsdelen et kulturelt løft. Attraktive festivaler, reiselivssatsing og kultur- og aktivitetstilbud til barn gjør Kristiansand attraktiv for både innbyggere og beøkende.</i></u> - Innspill om at kulturen blir et eget punkt i planen tas med i videre arbeid. - Sørnorsk filmsenter med flere kulturinstitusjoner/ organisasjoner involveres i videre planarbeid.
Dok. 15	Batteriet Sør, Stiftelsen Kirkens Bymisjon v/ Maria	Batteriet Sør takker for anledningen til å komme med innspill. <i>Sterkere sammen</i> går rett i kjernen av Batteriets og dens organisasjoners filosofi. I forbindelsen med høringen	Innspillet til en planens satsingsområder om frivillighet tas med i videre planarbeid. Det er positivt at Batteriet Sør ønsker å bidra i planprosessen med sine kontakter og

	<p>S. Ingvaldsen</p>	<p>er det avholdt et innspillmøte med noen av de 84 bruker- og innvandrersorganisasjonene.</p> <p>Innspill til planprogram og planarbeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Anser SVs forslag til innsatsområde; en kommune som fremmer likestilling og utjevner forskjeller i levekår» som et viktig område den nye kommunen bør satse sterkt på. - 60 % av Norges befolkning bidrar med frivillig innsats hvert år, både enkeltindivider og organisasjoner legger ned betydelig innsats på inkluderings- og integreringsfeltet. Frivillighet byr på et mangfold av perspektiver og løsninger og vi tror at de store samfunnmessige endringen kommer fra grasrota. Med bakgrunn i utfordringsbildet innen demografi og levekår er det essensielt at den nye storkommunen har en tydelig frivillighetspolitikk slik at grensene mellom hva som det offentliges oppgaver og de frivilliges fremstår klart o tydelig. De frivillige organisasjonen i Kristiansand og omegn bør anerkjennes og løftes frem for den positive innvirkningen de har på samfunnet, ved å legge til rette for at organisasjonene, også de mindre, får relevant informasjon og tilstrekkelige midler til å utføre arbeidet de gjør. <p>Konkret fremmes følgende innsatsområde for plan for nye Kristiansand: <i>Kommunen anerkjenner, tilrettelegger og støtter opp om frivilligheten i Kristiansand.</i></p> <p>Medvirkning og dialog:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Innspillmøtet kom med mange god ideer til medvirkning i neste fase og er klare og veldig engasjerte for å delta aktivt i neste fase og håper de vil bli invitert med i videre arbeid til høsten. Batteriet viser også til at sitter også på både kompetanse og effektive redskaper for samskaping og dialog med et bredt nettverk som gir en betydelig rolle som bindeledd og brobygger 	<p>ressurser. Dette vil bli fulgt opp i videre prosess.</p> <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Medfører ingen endring av planprogrammet. - Det tas kontakt med Batteriet Sør i videre planprosess.
--	----------------------	---	--

		,mellom de ulike aktørene.	
Dok.26	DNTSør- forum for natur og friluftsliv Agder v/ Jorunn Haugen, koordinator	<p>Takker for muligheten for å komme med innspill og medvirkning fra frivillige organisasjoner i videre arbeid.</p> <p>Innspill til planprogram DNTSør støtter forslaget om å fastsette prinsipper for langsiktig grense mellom utbyggingsområdene og viktige friluftsområder, og viser til at dette er i tråd med regjeringens «Handlingsplan for friluftsliv – natur som kilde til helse og livskvalitet». Områder som nå blir nye i det nye Kristiansand må ha spesiell oppmerksomhet på kartlegging og verdisetning som igjen danner grunnlag for setting av markagrensa som et nyttig redskap i arealplanleggingen.</p> <p>Innspill til planarbeid DNTSør viser til at 100-metersbeltet i kystområdene med strandsone og skjærgården er under sterkt press og at det blir viktig at det blir lik praksis i hele den nye kommunen hvor hensyn til ferdsel, tilrettelegging av kyststier og ivaretagelse av friluftaktiviteter må settes klart inn i planene.</p>	<p>Overordnet arealstrategi vil fastsette prinsipper for langsiktig grense mellom utbyggingsområdene og viktige friluftsområder. Konkret grense fastsettes i arealdelen. Innspillet om å ha spesiell oppmerksomhet på kartlegging og verdisetning som metode, slik en har startet med i gamle Kristiansand, vurderes ved utarbeidelse av planprogram for arealdelen.</p> <p>100-metersbeltet i kystområdene er omtalt under tema skjærgården og blå næringsutvikling i kapittel 5.4 overordnet arealstrategi og i siste kulepunkt under konkrete planoppgaver. For øvrig framgår det at konkretisering av arealutvikling for bruk og vern av kystsonen og sjøområdene bør skje gjennom utarbeidelse av kommuneplanens arealdel eller egen kommunedelplan for kystsonen.</p> <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> Innspillet medfører ingen endring av planprogrammet
Dok.8	Marviksveiens vel v/ Hanna Aase	<p>Etterspør hvor det blir av planene for Marviksveien som miljøgate slik kommunedelplanen sier, samt hvor fokuset på den tungt trafikkerte veien er på nye planer. De har følgende innspill:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tiltak må settes inn for å tvinge trafikken ved Lund industriområde og området for nye leiligheter ut der trafikken til E18 går, og ikke gjennom Marviksveien At prøvetiltak kun for kollektivtrafikk på Lundsbroa går gjennom At en ser på hva som har skjedd med kommunedelplanen om at Marviksveien skulle bli miljøgate. <p>Vellet stiller seg ikke positiv til utbygging på Lund før en skjønner trafikkbildet og de konsekvensene det har for Marviksveien.</p>	<ul style="list-style-type: none"> I forslag til kommunedelplan for Havneområde nord, Kongsgård-Vige er det lagt inn veiforbindelse mellom Kongsgård og Vige i tunell under Ringåsen, som på sikt vil kunne avlaste Marviksveien og Østre Ringvei. Områdeplan for Marviksletta inneholder rekkefølgekrav til veiforbindelsen. Prøvetiltak med stenging av Lundsbroa for privatbiler diskuteres. Pr i dag mener Statens vegvesen at de negative konsekvensene for trafikkavviklingen på E18 vil bli for store til at de vil anbefale stengning nå. Forslaget om gjøre om Marviksveien mot Vabua til miljøgate – buss har sitt utgangspunkt i kommunedelplan for Lund 2005.

			<p>Kommunedelplanen er opphevet og i arealbruken innarbeidet i kommuneplanens arealdel for Kristiansand 2011. Marviksveien er tilrettelagt for gående og syklende og for å ivareta framkommelighet for buss, i ettertid.</p> <p>Konklusjon: Medfører ingen endring av planprogrammet</p>
Dok 18	<p>Nye Kristiansands innbyggernetzverk v/ Vågsbygd vel, Sygna Elveierlag, Nabogruppe Harald Gillesvei, Gamle Ødegaard vel, Randesund Bekkelag, Korsvikjordens Velforening, Skålevik vel (Flekkerøy), Fidjekilen og Dvergsnes Velforening, Randesund bydelsråd</p>	<p>Felles merknadsskriv på vegne av et nylig opprettet Innbyggernetzverk for nye Kristiansand som knytter sammen beboere fra bydeler i den nye kommunen og danner samarbeid mellom velforeninger og bydelsråd på tvers av bydelen:</p> <p>Innledningsvis: Kristiansand kommune må opptre nøytralt og med 100% riktighet i plansaker. Faktakontroll og kvalitetssikring av vurderinger bør tillegges større viktighet enn i dag. Varslere av lovbrudd og svikt i rutiner og oppfølging av vedtatte reguleringsplaner gis større prioritet og oppfølging.</p> <p>Innspill til planprogram, pkt 6.3 medvirkning og dialog:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Medbestemmelse er viktig, og da skal alle parter komme med innspill og tatt med og hørt i prosessen inntil vedtak er fattet. Det er viktig med frister for uttalelser som gir lokalbefolkningen tid til å sette seg inn i sakene og eventuelt engasjere fagdyktige for å etterprøve kommuneadministrasjonens utredninger. - Politiske utvalg har en stor oppgave når lokalbefolkningen skal inkluderes. I Randesund er det eksempelvis 55 velforeninger- i Vågsbygd 63. I tillegg kommer en rekke andre små og store organisasjoner - Det anbefales sterkt at det vedtas å opprette egne politisk uavhengige bydelsråd hvor velforeninger og organisasjoner blir representert og som kan være høringsorgan for kommunale saker og innhente informasjon fra lokalbefolkningen på en nær og god måte. - Rådene etableres og inngår avtale om medlemskap og 	<p>Fellesnemnda har vedtatt at det ikke blir bydelsorganisering i ny kommune, men kommunen vil forholde seg til områder hvor størrelsen på områdene kan variere fra sak til sak.</p> <p>I 2018 pågikk et politisk prosjekt om nærdemokrati og innbyggerinvolvering, hvor et av vedtakene i fellesnemnda er å gjennomføre en 3-årig forsøksordning med faste dialogmøter i fire utvalgte områder i perioden 2020-2022 der Søgne og Songdalen er to av de fire områdene. Innspillet spilles inn til direktørområdet for Kultur, frivillighet og innbyggerdialog.</p> <p>I tillegg pågår et delprosjekt som bl.a. ser på hvordan innbyggertorgene kan bli en arena for samskaping og samhandling, og være en lavterskelarena for medvirkning. Rapporten for dette arbeidet skal behandles i fellesnemnda 24. september.</p> <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Medfører ingen endring av planprogrammet

		driften delfinansieres ved medlemskontingent. I tillegg vil det være aktuelt med økonomisk støtte til drift. Et bydelsråd/fellesorgan som representerer flere velforeninger faller mellom to stoler når det gjelder offentlig støtte (ref. Randesund bydelsråd som ikke får støtte i dag pga av at støtte gis bare til velforeninger eller idretsorganisasjoner.), og det tatt i betraktning den potensielle tidsbesparende gevinst og medvirkningen et slik organ kan bringe.	
		Andre	
Dok.5	Mohammed Mahmud Ehmidat	Jobb er det aller viktigste for et godt liv og et godt sted å bo. For å bygge opp Kristiansand som et godt sted å bo er det viktig at det sørges for jobb til utlendinger. Et forslag: Kommunen bør gjøre det påbudt at firmaer bør ansette minst 10 % med utlendinger.	<p>Planprogrammet understreker at god integrering av alle er grunnleggende for å hindre at innbyggerne blir stående utenfor utdanning, <u>arbeidsliv</u>, kultur- og fritidsliv og sosiale felleskap. Utfordringene knyttet til å inkludere, herunder innbyggere med utenlands bakgrunn, må løses på nye måter, gjennom samarbeidsformer og vil involvere flere aktører enn det offentlige. Kommunen har ellers ingen myndighet til å gi påbud om hvem ulike firma bør ansatte, men jobber på ulikt vis med å øke andelen av personer med utenlands bakgrunn i egen organisasjon.</p> <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ingen endring av planprogrammet. - Innspill til behov for konkrete strategier for å få flere med utenlands bakgrunn i jobb, tas med i videre planarbeid.
Dok.6	Knut Arild Knutsen	Viser til at på bakgrunn av statlige føringer og forskning, må nye Kristiansand ta aktive grep for å bidra til fortetting i sentrum og langs kollektivaksene. Det betyr at nye Kristiansand må oppmuntre og tilrettelegge for fortetting. Det må bli billig å tilsidesette gamle reguleringsplaner og fortette. Der hvor det er teknisk og sosial infrastruktur i utviklingsaksen, må kommunen aktivt bidra og oppmuntre og legge til rette for «eplehagefortetting» og andre typer fortetting. Planprogrammet viser til at veitrafikk er en stor utslippkilde i Kristiansand, men det kan påpekes at	<p>Innsillet tar opp problemstillinger som er sentrale i planprogrammet 5.4 overordnet arealstrategi og kommuneplanens arealdel, der fortetting avveies mot andre samfunnsinteresser.</p> <p>Utslippene fra veitrafikk varierer betydelig mellom Kristiansand, Søgne og Songdalen.</p> <p>Konklusjon: Planprogrammet 4.2 - utviklingstrekk for ny kommune</p>

		<p>veitrafikk er klart den største utslippskilde i Søgne hvor 63,9% av alle utslippene i kommunen skyldes veitrafikk. Fortetting vil redusere denne utslippskilden. Det vises ellers i innspillet til følgende nasjonale føringer og rapporter som underbygger innspillet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - TØI rapporten «Klima- og transporteffekter av knutepunktfortetting i Bergen, Kristiansand og Oslo» - Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal og transportplanlegging. - Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging - 	<p>suppleres slik: Transport er en betydelig utslippskilde. <u>Utslipp i tonn CO₂ pr. innbygger fra veitransport var henholdsvis 1 i Songdalen, 0,81 i Søgne og 0,41 i Kristiansand.</u> Utslippene er redusert de siste årene.</p>
Dok 12	Ludvig Ilebekk, eier g.nr 27, b.nr.6 og 78 i KRS	<p>Området øst for Setesdalveien, fra vei inn til Støleheia og ned til Høie fabrikker endres fra LNF område til utbyggingsareal i ny kommuneplan. Vennesla har omregulert store områder for Datalagring/Industri på Støleheia. Det bør være av interesse også for «Stor Kristiansand» å få disse arbeidsplassene og utvidelse av industriareal. Jf. tidligere henvendelser til Kristiansand samt Kristiansand kommunes innspill til Venneslas regulering av Støleheia datalagrings-senter 26.4.2019.</p>	<p>Innspillet gjelder i hovedsak arbeid med ny arealdel som først skal startes våren 2020.</p> <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Medfører ingen endring av planprogrammet. - Melding om oppstart av planarbeid og høring av planprogrammet sendes til Ilebekk når arbeidet med ny arealplan når det starter opp i 2020.
Dok.16	Svein Kjell Torkelsen	<p>På Skinnheia, Justvik bydel vi er i sterk opposisjon til teknisk etats sin plan for gang- og sykkelvei samt massedeponiplan for overskuddsmasser. Med henvisning til kommunens egne satsinger på bomiljø forventer vi at massedeponiplanen blir lagt død og at Kvernhusdalen blir tilbakeført til NLF-område i ny kommuneplan.</p>	<p>Innspillet gjelder arbeid med ny arealdel som først skal startes våren 2020.</p> <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Medfører ingen endring av planprogrammet. - Innspillet tas med til arbeidet med ny arealplan når det starter opp i 2020.
Dok 19	Trysfjorden Eiendom AS v/ Stig Ø. Kvarsnes, og representerer interessene til fire grunneiere på	<p>Innspill til planarbeidet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tettstedet Tangvall knyttes sammen med industriområdet Lohnelier ved at en forlenger kollektivaksen, som i dag går fra Kristiansand og fram til Kjellandsheia via Tangvall, helt frem til industriområdet Lonelier. 	<p>Søgne kommune har overfor AKT spilt inn ønske om forlengelse av kollektivtraseen med innfartsparkering på dagens E39 for å gi busstilbud til Lohnelier industriområde. Innspillet om prinsipper for boligutvikling fastsettes i overordnet arealstrategi.</p>

	<p>Loneheia (Søgne) gnr. 69 bnr. 1, 2,4 og 13.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Boligutvikling i Søgne bør skje rundt tettstedet Tangvall, samt langs dagens og fremtidige kollektivakser, inklusiv den fremtidige kollektivaksen fram til Lohnelier industriområde. <p>Begrunnelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lohnelier industriområde er ikke tilknyttet kollektivakse. Uten en slik tilknytning er det ikke praktisk mulig for arbeidere og besøkende til industriområdet å komme seg til/fra via kollektivløsning. - Søgne får to kryss i forbindelse med ny motorvei. For å utnytte muligheten til å tilrettelegge for ekspressbuss Mandal-kristiansand bør det være en kollektivakse mellom de to nye E39-kryssene, som går via Tangvall på dagens E39/lokalveier. - Dagens planlagte utbygginger av Vedderheia og Kiellandsheia gir ikke godt nok grunnlag for å bygge ut en effektiv og brukervennlig kollektivløsning. 	<p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Medfører ingen endring av planprogrammet. Innspillet tas med og drøftes i arbeidet med overordnet arealstrategi.
<p>Dok 22</p>	<p>Hans Fleischer</p>	<p>Er svært glad for at byen tar initiativ til å få høre hva vanlige innbyggere ønsker at byen skal utvikle seg. Oppmerksomheten i media og det offentlige er ofte knyttet til forholden for mindre grupper med spesielle behov, som også er viktig. Inntrykket er at store deler av byens vanlige befolkning er opptatt av at det er viktige å få en trivelig by enn en stor by. En by med flere sentra, hvor det er trivelig å ferdes, møtes til prat i miljøer med benker og vegetasjon og han tror at få er særlig interessert i at det skal reises høyhus i Kvadraturen som gjør det mulig å presse inn 15.000 personer. Derfor viktig å finne ut hva innbyggerne mener.</p>	<p>I tråd med kapittel 6.3 medvirkning og dialog, i planprogrammet har en lagt opp til en bred medvirkning i utforming av planen. I den prosessen er det mål å nå flest mulig av kommunes innbygger, samtidig som en også ønsker å nå innbyggere som en vanligvis ikke hører stemmene til.</p> <p>Konklusjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Medfører ingen endring av planprogrammet - Innspillet om å involvere vanlige innbyggere tas med inn i arbeidet med selve planen.

Sterkere sammen | Kristiansand mot 2030

Forslag til planprogram

Kommuneplan for Kristiansand | Samfunnsdel med overordnet arealstrategi

10. april 2019- med endringer 4.september 2019

Innhold

1. Innledning	3
2. Mål.....	4
3. Føringer for planarbeidet	6
3.1 Bestilling av planarbeidet.....	6
3.2. Nasjonale og regionale føringer	7
3.3 Overordnet styringsdokument for nye Kristiansand; mål og visjoner for ny kommune.	7
3.4 Gjeldende samfunnsdeler av kommuneplanen i de tre kommunene	7
4. Utviklingstrekk.....	9
4.1 Globale megatrender	9
4.2 Utviklingstrekk for ny kommune	9
5. Prioriterte innsatser i planarbeidet	14
5.1 Tilnærming og hovedtema	14
5.2 Kommuneplanen som styringsdokument	14
5.3 Sentrale utviklingsområder for ny kommune	15
5.4 Overordnet arealstrategi.....	19
6. Gjennomføring av planarbeidet	23
6.1 Organisering av arbeidet.....	23
6.2 Kommunikasjonsstrategi.....	23
6.3 Medvirkning og dialog.....	23
7 Framdrift.....	28
7.1 Kommuneplanens samfunnsdel med arealstrategi	28
7.2 Oppfølging.....	28

1. Innledning

Fra 1.januar 2020 blir Søgne, Songdalen og Kristiansand en ny kommune. Fellesnemndas visjon for prosessen er at «nye Kristiansand skal bli Norges beste kommune som innbyggere, ansatte, folkevalgte og næringsliv er stolte av å jobbe, virke og bo i.» Bærekraft skal ligge til grunn for utviklingen.

Visjon og mål for kommunen som samfunnsutvikler skal utformes i den første kommuneplanen. Kommuneplanens samfunnsdel er kommunens viktigste strategidokument og inneholder visjoner, prioriterte satsinger med langsiktige mål og strategier for å møte utfordringer og utvikle muligheter kommunen står overfor.

Dagens tre kommunestyre har vedtatt å starte arbeidet med den første kommuneplanen så tidlig som mulig. Den nye kommunen har særpreg, muligheter og utfordringer som ikke er sett i sammenheng før. Arbeidet med å lage mål og strategier er en god mulighet for å skape felles tilhørighet for innbyggere og samfunnsaktører. Første del av arbeidet er å lage kommuneplanens samfunnsdel med overordnet arealstrategi. Dette dokumentet ([planprogram iht.PBL § 11-13](#)) beskriver organisering av arbeidet med utarbeiding av samfunnsdelen, viktige tema og medvirkningen med innbyggerne. Planprogrammet vil bli sendt på offentlig høring før det vedtas av fellesnemnda i september 2019.

Nytt bystyre konstitueres 9. oktober. Hoveddelen av medvirkning og utforming av selve planen skal skje etter at nytt bystyre er på plass, i perioden fra oktober til desember 2019.

Nye Kristiansand kommune vil ha et samlet fastlandsareal på 518 km². Det er i overkant av 50 kilometer i luftlinje fra Røyrås nord i Songdalen til, Drangsholt øst i dagens Kristiansand og til Salthaug vest i Søgne.

Kristiansand er et viktig transportknotepunkt med flyplass, jernbane, E18/E39 og Rv 9, ferjeforbindelser til Danmark og en av landets største havner. Nye Kristiansand blir landsdelssenter i Agder og vertskommune for viktige funksjoner som for eksempel Kilden Teater og Konserthus, Sørlandet sykehus, Universitetet i Agder, statlige og regionale virksomheter. [Samarbeidet med bl.a. transportetater og viktige funksjoner og institusjoner er viktig i utviklingen av ny kommune.](#)

De tre kommunene hadde til sammen et innbyggertall på cirka 110 000 01.01.19, og vil ved sammenslåingen bli Norges femte største storby. Fremskrevet til 2039 forventes innbyggertallet å bli cirka 130 000. De mest tettbefolkede områdene og de viktigste ferdselsårene ligger langs kysten.

Kristiansand vil få en ny senterstruktur. Nodeland og Tangvall får tydelige og viktige roller som sterke sentra vest for Kvadraturen. [Kristiansand er en viktig kunst- og kulturby. Byen har en stor opplevelsesbasert reiselivsnæring og kommunene har naturgitte forutsetninger som gjør den til et attraktivt reisemål. Viktige kunst- og kulturinstitusjoner har gitt byen og landsdelen et kulturelt løft. Attraktive festivaler, reiselivssatsing og kultur- og aktivitetstilbud til barn gjør Kristiansand attraktiv for både innbyggere og beøkende.](#)

Den nye kommunen vil ha et variert næringsliv og næringsklynger i verdensklasse innen olje- og gassteknologi og prosessindustri. Kommunen står for en betydelig del av verdiskapingen på Sørlandet. De største næringsgruppene er helse- og sosialtjenester, bygg- og anleggsvirksomhet og varehandel. Søgne har for eksempel lang tradisjon for håndverksfag. Varehandel er særlig konsentrert i Kvadraturen og Sørlandsparken.

Kommunen vil også kjennetegnes av store jordbruksareal, [og vil bli den nest største landbrukskommunen på Agder og en viktig næring i ny kommune.](#) Noen av [jordbruksarealene](#) ligger i pressområder. Videre har kommunen en fiskeflåte i vekst. Den nye kommunen har en flott skjærgård og får den lengste kystlinjen i Agder. [Kystområdene med strandsonen og skjærgården er en sentral del av regionens identitet og viktig for reiselivsnæringen og friluftslivet på Sørlandet. Kystområdene gir muligheter for vekst i de marine næringene/blå næringsutvikling.](#)

2. Mål

Formålet med planarbeidet er å lage en kommuneplan med en samfunnsdel som blir en tydelig overordnet og strategisk plan for utvikling av den nye kommunen i et ti til tolv års perspektiv.

Visjon og satsing for ny kommune skal være basert på FNs bærekraftsmål og fellesnemndas mål for ny kommune. Målet er å lage et strategisk dokument for en fremtidsrettet kommune som sentrale utviklingsaktører, samarbeidsparter og innbyggere kan utvikle sammen i felleskap og dialog.

Kommunen skal utvikles som en sterk regional drivkraft som tar i bruk styrken ved å være en mangfoldig kommune der både byens næringsliv, urbane kvaliteter, bolyst og attraktive og levende bygde- og nærmiljø blir utviklet.

Det skal legges til rette for et kompakt bysentrum og sterke lokalsentra for å ivareta en bærekraftig utvikling. Følgende tema trekkes fram i de tre bærekraftdimensjonene:

Økonomisk:

- Gode rammevilkår for utvikling av et attraktivt og rettferdig næringsliv.
- Innovasjon og nyskaping i offentlig og privat virksomhet
- Ansvarlig forbruk og produksjon.

Sosialt:

- Inkludering, likestilling og mangfold.
- Rettferdighet, trygghet og tilhørighet.
- Folkehelse, trivsel og deltagelse.

Økologisk:

- Utvikling av lavutslippssamfunnet.
- Tilpasning til klimaendringer og fremtidig beredskapsbilde.
- Ivareta naturmangfold på land og i sjø.

Figur1. En forskningsbasert tilnærming til FNs bærekraftsmål.
Kilde: Azote Images for Stockholm Resilience Center

Langsiktige mål – effekten av planen

Kommuneplanens samfunnsdel:

- omhandler kommunens hovedutfordringer i lys av samfunnsutviklingen lokalt, regionalt – i en nasjonal og global kontekst
- er et retningsgivende og tydelig styringsverktøy for kommunens politiske og administrative ledelse og kommunens samarbeidsparter om utvikling av byen og kommunesamfunnet
- gjør det klart hvordan kommunen ønsker å samhandle med andre samfunnsaktører og innbyggere om å utvikle kommunesamfunnet
- bestemmer langsiktige arealstrategier utover planperioden som skal bidra til å nå vedtatte klimamål og utvikle lavutslippssamfunnet
- avklarer fremtidige byutviklingsprinsipper, herunder senterstruktur for en bærekraftig kommune, med tydelige føringer for kommuneplanens arealdel og fremtidig arealpolitikk

Resultatmål – om plandokumentet

- Plandokumentet er et tydelig og kortfattet strategisk styringsdokument, med klart språk og tydelige føringer for oppfølgende planer og tiltak.
- Det er formulert en tydelig visjon og mål som gir retning for kommunens satsing.
- De tre kommunenes gjeldende kommuneplaner er gjennomgått, samordnet og revidert og ny samfunnsdel omhandler kommunens viktigste satsinger med mål og strategier, relatert til felles utfordringsbilde og mulighetene ny kommune gir.
- Det er tydelig hvordan FNs bærekraftsmål er prioritert og konkretisert utfra lokale forutsetninger og utfordringer.
- Det er tydelig hvordan kommunen må disponere ressurser, prioritere og bruke sin organisasjon og samhandle med omverden og innbyggerne, for å nå målene for samfunnsutvikling.
- Det er samsvar mellom kommuneplanens langsiktige mål og planens overordnede arealstrategi.

Prosessmål – planarbeidet som arena for politisk forankring, diskusjon og dialog med innbyggere

- Kommuneplanprosessen har vært en viktig arena for overordnede diskusjoner om fremtidig utvikling av kommunen som samfunn.
- Planarbeidet er godt forankret innledningsvis i de tre kommunene og i ny kommune, både politisk og administrativt, og hos samarbeidspartnere og innbyggerne.
- Det har vært gjennomført dialogmøter og medvirkning fra innbyggere, næringsliv, viktige samfunnsinstitusjoner og organisasjoner både i innspill- og drøftingsfasen og i høringsfasen.
- Eksisterende arenaer og arrangementer er benyttet.
- Alternative og innovative medvirkningsmetoder er tatt i bruk.
- Informasjon, dialog og medvirkning er gjennomført på grunnlag av gjeldende medvirkningsstrategi og en egen kommunikasjonsstrategi.

3. Føringer for planarbeidet

Bestillingen og de viktigste rammene for arbeidet med å lage en ny kommuneplan er gitt i [planstrategien](#) som ble vedtatt i de tre kommunestyrene i mars 2019.

Planstrategien bygger på:

- viktige nasjonale og regionale føringer for oversiktsplanleggingen 2015, Utfordringsbildet for nye Kristiansand 2018, Risiko- og sårbarhets-analyse mars 2019 (ROS-analyse) og Klimatilpasningsstrategi for nye Kristiansand
- overordnet styringsdokument for etablering av nye Kristiansand, vedtatt i Fellesnemnda 30.01.2018.
- gjeldende kommuneplaner i de tre kommunene

I tillegg er nye nasjonale forventinger for regional og kommunal planlegging, vedtatt ved kongelig resolusjon 14.mai 2019, lagt til grunn. Regjeringen legger vekt på fire store utfordringer:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

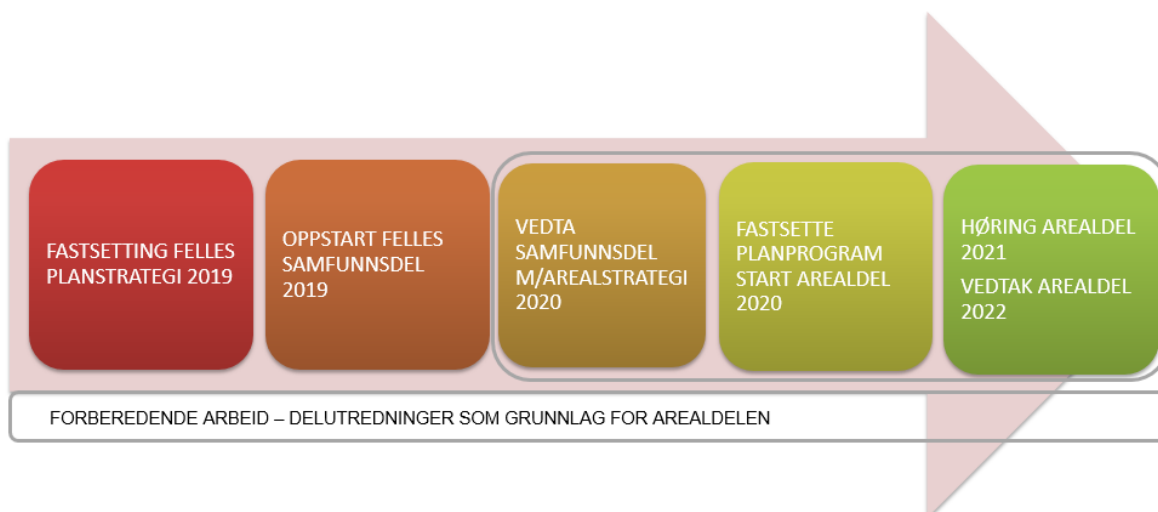
3.1 Bestilling av planarbeidet

Planstrategien trekker opp mulighets- og utfordringsbildet som planarbeidet skal prioritere spesielt og viser et arbeidsopplegg for hvordan prosessen for arbeidet med ny kommuneplan skal gjennomføres.

Vedtaket innebærer at kommuneplanen for nye Kristiansand revideres i to faser:

- Det meldes oppstart av planarbeid for ny samfunnsdel med overordnet arealstrategi for nye Kristiansand. Arbeidet starter opp som et interkommunalt samarbeid i 2019 og vedtas endelig av det nye bystyret i 2020. Myndighet til å treffe vedtak om planprosessen (planprogrammet) for samfunnsdelen overføres til fellesnemnda for nye Kristiansand i tråd med plan- og bygningslovens § 9-3, fram til ny kommune er etablert.
- Arbeidet med juridisk bindende arealdel starter først opp høsten 2020 etter at ny samfunnsdel med arealstrategi er vedtatt av nytt bystyre.

Hele prosessen for arbeidet med å utarbeide ny kommuneplan for den sammenslåtte kommunen kan illustreres mer detaljert slik:

3.2. Nasjonale og regionale føringer

Oversikten over nasjonale og regionale føringer er gjengitt i planstrategien og kan leses [her](#).

Regjeringens forventninger til regional og kommunal planlegging skal etter planen komme i løpet av våren 2019. Planprogrammet vil bli oppdatert med de nye nasjonale forventningene og eventuelle konsekvenser av disse for arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel, etter offentlig høring av planprogrammet.

Alle de tre kommunene har gitt en felles uttalelse til høringsutkast for [regionplan Agder 2030](#). Hovedmålet er «å utvikle Agder til en miljømessig, sosial og økonomisk bærekraftig region i 2030 - et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår».

Regionplanen har fem hovedsatsingsområder:

- Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter
- Verdiskaping og bærekraft
- Utdanning og kompetanse
- Transport og kommunikasjon
- Kultur

De gjennomgående perspektivene er:

- Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser
- Levekår, likestilling, inkludering og mangfold
- Klima og miljø

Kommuneplanen er kommunens viktigste virkemiddel for å følge opp regionplan Agder 2030. Det er godt samsvar mellom sentrale deler av det regionale utfordringsbildet i planforslaget og utfordringsbildet utarbeidet for nye Kristiansand. Høringsutkast og felles høringsinnspill fra de tre kommunene legges til grunn for arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel for nye Kristiansand.

3.3 Overordnet styringsdokument for nye Kristiansand; mål og visjoner for ny kommune.

Fellesnemndas visjon for prosessen for å bygge nye Kristiansand er:

Nye Kristiansand skal bli Norges beste kommune som innbyggere, ansatte, folkevalgte og næringsliv er stolte av å jobbe, virke og bo i».

Målsettingen er å bli:

- En kvalitetsbevisst og inkluderende kommune
- En attraktiv og utadventd kommune
- En nasjonalt ledende og internasjonalt orientert kommune
- En veldreven og utviklingsorientert kommune

Bærekraft skal ligge til grunn for utviklingen.

3.4 Gjeldende samfunnsdeler av kommuneplanen i de tre kommunene

Kommuneplanens samfunnsdel skal bygge på de gjeldende kommuneplanene i de tre kommunene. Songdalens siste kommuneplan er fra 2012. Kristiansand og Søgne har nyere samfunnsdeler revidert i 2017 og 2018. Matrisen på neste side viser hovedinnholdet i visjon og prioriterte satsinger.

Innhold:	Søgne 2018	Songdalen 2012	Kristiansand 2017
<p>Visjon Peker framover, skal samle og inspirere til felles utvikling og endring.</p>	<p><i>Handling og utvikling gjennom nærhet og trivsel</i></p>	<p><i>Songdalen for livskvalitet – et mål om trygghet og trivsel for alle</i></p>	<p><i>En skapende by med ambisjoner</i></p>
<p>Posisjoner Utviklingsområder som gjør byen kjent og attraktiv for næringsliv, innbyggere og besøkende, underbygger arbeidet kommunen og andre gjør i felleskap .</p>	<p>Posisjoner er ikke tema.</p>	<p>Posisjoner er ikke tema.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Attraktiv opplevelsesby</i> • <i>Inkluderende storby</i> • <i>Grønn innovasjonsby</i>
<p>Satsingsområder Områder som skal ha ekstra oppmerksomhet i planperioden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Søgne – kommunen hvor vi tar vare på hverandre</i> • <i>Søgne – kommunen det er godt å vokse opp i</i> • <i>Søgne – kommunen det er godt å bo i</i> • <i>Søgne kommune – en attraktiv arbeidsplass</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Utvikling</i> • <i>Levekår</i> • <i>Kultur</i> <p>Satsingene er knyttet opp mot kommunens ulike roller som tjenesteyter, forvalter og regional aktør.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Samskaping som drivkraft</i> • <i>Kompetanse for verdiskaping</i> • <i>Deltagelse og tilhørighet</i> • <i>Byvekst med kvalitet</i>
<p>Overordnet arealstrategi Overordnede føringer for kommunens utvikling i et langsiktig perspektiv, vist som prinsippkisse og utdypet i overordnede strategier. Legges til grunn for revisjon av arealdelen og er førende for plan- og byggesaksbehandlingen.</p>	<p>Har ikke utarbeidet en egen overordnet prinsippkisse.</p>	<p>Har ikke utarbeidet en egen overordnet prinsippkisse.</p>	<p><i>En kompakt by ved sjøen</i></p> <p>Prinsippkisse for areal- og transportsystem i Kristiansand</p> <p>Byutvikling, forfetting Regional nærings- og handelspark</p>

Fig.2 Matrise over hovedstrukturen med innhold i Søgne, Songdalen og Kristiansand sine gjeldende samfunnsdeler av kommuneplanen.

4. Utviklingstrekk

Dette kapitlet gjengir utfordringsbildet fra planstrategien, men er oppdatert på enkelte tema. Bakgrunnsdokumentene kan leses [her](#).

4.1 Globale megatrender

Verden er i stadig endring. I nyere tid er det spesielt noen grunnleggende trender som påvirker utviklingen – såkalte globale megatrender. Disse er knyttet til:

- klimaendring
- demografisk endring
- globalisering, urbanisering og digitalisering

Globale trender påvirker både samfunnsliv, arbeidsliv og naturen over lang tid, og i stort omfang. Forskjellig og akselererende endringstakt kan føre til mer dramatiske endringer og er premisser som påvirker langsiktig planlegging. Dramatiske naturkatastrofer rammer verden og påvirker grunnleggende tilgang til ressurser. Demografien i store deler av verden påvirkes av synkende fødselsrater, økende migrasjon, økt levealder og endrede helseutfordringer. Flere flytter til byene, samtidig som økonomi, kultur og samfunn i økende grad utvikler seg på tvers av landegrensener, uavhengig av fysisk avstand.

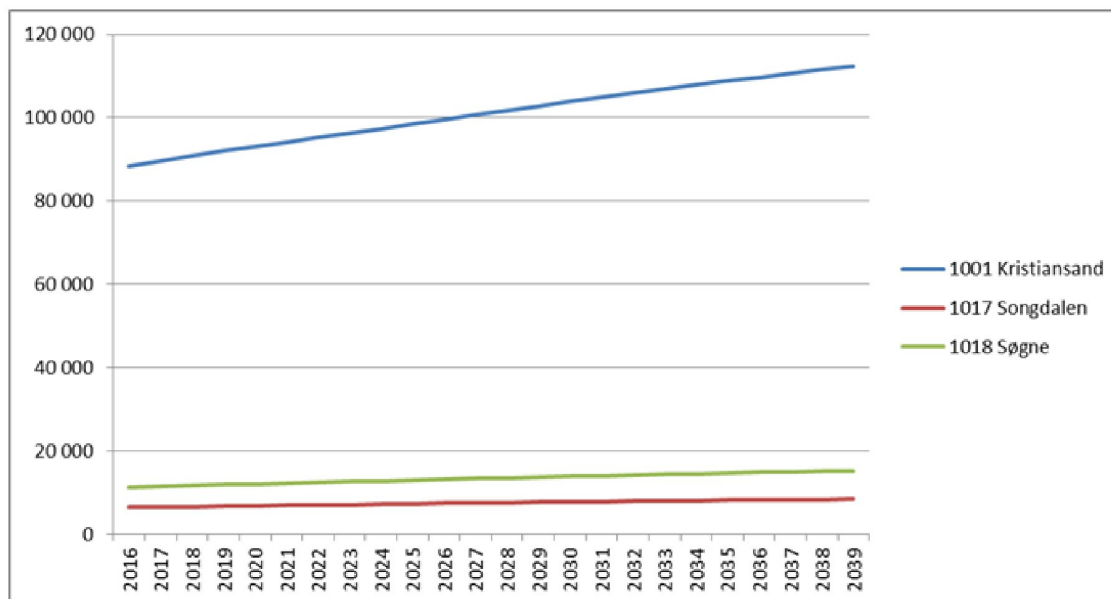
Digitalisering er den mest omfattende teknologiske trenden i vår tid og preger de fleste samfunnsområder. Digitalisering forandrer vår måte å kommunisere på, være familie på, organisere livene våre og drive forretninger på. Kommunikasjon er mindre stedsavhengig. Tilgangen til informasjon er nærmest ubegrenset, samtidig som robotisering erstatter og skaper arbeidsplasser. Arbeidsstyrken har nye krav og forventinger til arbeidsinnhold og arbeidssted. Konkurransen om både arbeidsplasser og arbeidskraft øker. KS sin stordataanalyse fra 2018 viser i tillegg en tydelig trend i retning av et mer polarisert samfunn, økende eliteforakt, svakere stater og sterkere konfliktnivå.

4.2 Utviklingstrekk for ny kommune

Befolkningsvekst

Befolkningsveksten i landsdelen er sterkest i og rundt Kristiansand. Variasjonen i til- og fraflytting er den viktigste faktoren for befolkningsendring, mens fødselsoverskuddet er relativt stabilt. [Innvandring har i perioden vært den viktigste faktor i befolkningsøkningen i Kristiansand. I 2012-14 var netto innflytting særlig sterkt, for så å minke vesentlig frem til og med 2016. I 2016 var netto innflytting \(innvandring og innenlands flytting\) spesielt lav og fødselsoverskuddet ble igjen den viktigste faktor i befolkningsøkningen. Netto innflytting og fødselsoverskudd gikk i 2017 noe ned, og ytterligere ned i 2018. Begge disse årene var de to omtrent like store bidragsyttere til befolkningsveksten.](#)

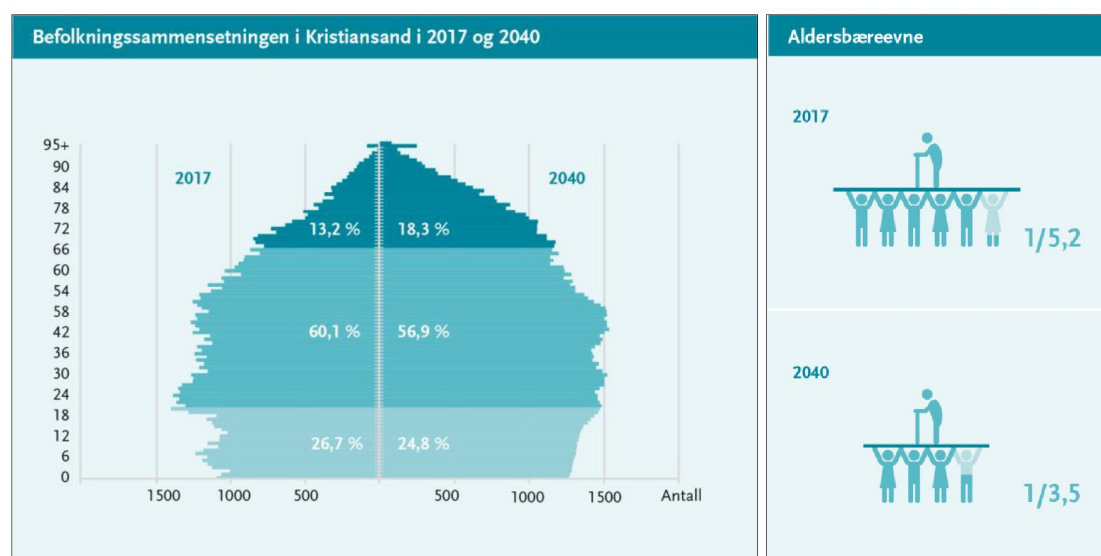
Befolkningen i nye Kristiansand utgjør 109 438 innbyggere pr.01.01.2019. Det forventes befolkningsvekst også i den nye kommunen, men prognosene viser at veksten over tid vil være avtagende. I følge denne prognosen vil den nye kommunen nå ca. 130 000 innbyggere i 2039.

Figur 3 Prognose for befolkningsvekst i antall innbyggere fordelt på Kristiansand, Songdalen og Søgne fram til 2040. Kilde SSB, bearbeidet av Kristiansand kommune.

Utfordringsbildet peker på store endringer i demografi, levekårsutfordringer, innbyggernes sykdomsbildet, næringsstruktur og klima. Den nye kommunen vil ha en sentral rolle for utviklingen av landsdelen og regionen må ha sterkere vekst i sysselsetting og verdiskaping for å holde tritt med utviklingen i andre storbyregioner. Dette gjør at regionen bør ha en sterkere satsing enn andre regioner på tiltak som stimulerer sysselsetting og fører til at flere tar høyere utdanning og [hevder seg i konkurransen om å tiltrekke studenter og kompetanse](#).

I de kommende tiårene vil antallet alderspensjonister øke raskere enn antallet som er i arbeid. De eldre vil kunne utgjøre en ressurs i samfunnsutviklingen, men dette vil også øke den årlige forsørgerbyrden for den arbeidende delen av befolkningen. Samtidig vil dette gi finansierings- og prioriteringsutfordringer og påvirke verdiskapingen og velferdsutviklingen. Figuren nedenfor viser befolkningssammensetningen i dagens Kristiansand i 2017 og fremskrevet til 2040. Figuren viser at andelen eldre øker samtidig som andelen i yrkesaktiv alder synker.

Figur 4. Befolkningssammensetningen i Kristiansand i 2017 og 2040 og konsekvenser for aldersbæreevnen

Økningen i antall eldre spesielt etter 2020 vil gi en varig endring i aldersstrukturen og sykdomsbildet, preget av økt forekomst av sammensatte lidelser og aldersrelaterede sykdommer som demens.

Levekår og sosial ulikhet

Kommunene i nye Kristiansand kommer generelt noe dårligere ut enn landsgjennomsnittet når det gjelder de grunnleggende sosioøkonomiske faktorene som inntekt, utdanning og arbeid. Dette påvirker igjen levekårsforhold, levevaner og helse.

«Utenforskap» og sosial ulikhet i helse er blant de største nasjonale og lokale utfordringene. Det er utfordringer knyttet til kvinners yrkesdeltagelse og andelen deltidsansatte. Oppdatert folkehelsestatus for nye Kristiansand viser noe ulike tall for de tre kommunene, men hovedtendensen er nokså sammenfallende. Det er flere unge uføre (18-44 år) enn landsgjennomsnittet. Andelen arbeidsledige er høyere enn landsgjennomsnittet, men andelen arbeidsledige er lavere for kvinner enn for menn. Yrkesdeltakelsen er noe lavere enn landsgjennomsnittet. Særlig er det lav yrkesdeltagelse blant kvinner og flere kvinner er i deltidsstillinger. Det er en høy andel barn som lever i lavinntektsfamilier. Songdalen skiller særlig seg ut, med 41 % over landsnittet. Kristiansand ligger på 14 %, og Søgne på landsgjennomsnittet.

Antall sysselsatte har samlet sett blitt redusert fra toppåret 2014 til 2017, da nedgangen flatet ut. Indeksert fra 2008 har Songdalen hatt en god vekst i sysselsettingen, med unntak av årene 2015 og 2016, samtidig hadde både Søgne og Kristiansand noe vekst frem til 2014, men har hatt nedgang i årene etter.

Utdanning

Lavt utdanningsnivå er den største risikofaktoren for å havne utenfor arbeid og utdanning, spesielt for ungdom. Figuren nedenfor viser variasjonen innen utdanningsnivået i de tre kommunene og i nye Kristiansand.

	Kristiansand	Songdalen	Søgne	nye Kristiansand	Norge
Grunnskole	23,1 %	30,3 %	25,5 %	23,8 %	26,0 %
Videregående skole	37,3 %	45,5 %	42,2 %	38,3 %	37,2 %
Fagskole	3,0 %	2,5 %	3,5 %	3,0 %	2,9 %
Universitet kort	26,2 %	17,5 %	22,4 %	25,3 %	23,6 %
Universitet lang	9,6 %	3,6 %	6,0 %	8,8 %	9,7 %
Ikke oppgitt	0,7 %	0,7 %	0,4 %	0,7 %	0,7 %

Figur 5. Utdanningsnivå i Kristiansand, Songdalen, Søgne og nye Kristiansand sammenlignet med Norge 2017. Kilde: SSB

Ved videregående skole som høyeste utdanning er forskjellene mellom de tre kommunene tydelige. 45,5 % av befolkningen i Songdalen har videregående skole som høyeste utdanning. Til sammenligning er tallet 37,3 % i Kristiansand og 42,2 % i Søgne. Folkehelsestatusen viser en økning i frafallet i 2018 etter flere år med nedgang. Kristiansand og Søgne har fortsatt nedgang.

Andelen som har fullført universitetsutdanning, både kort og lang viser også betydelige forskjeller der særlig Songdalen har betydelig lavere utdanningsnivå enn Kristiansand. Også sammenlignet med gjennomsnitt i hele den norske befolkningen er nivået betydelig lavere.

Vekst og verdiskaping

Store deler av næringslivet i Kristiansandsregionen er bygd på teknologikompetanse i forskjellige bransjer. Globalisering påvirker bedriftene gjennom råvarepriser, internasjonalt eierskap og økt konkurranse om næringsaktivitet og arbeidskraft. Digitalisering og automatisering har allerede gitt betydelige endringer i arbeidslivet. Det blir derfor stadig vanskeligere for personer med lav utdanning å omstille seg eller komme inn på arbeidsmarkedet.

Økt utdanningsnivå i arbeidsstyrken fremmer både evnen til nytenkning og omstilling i virksomheter og vil være avgjørende for å sikre framtidig vekst.

Fallet i petroleumsinvesteringene flatet gradvis ut fra 2016. Det er ventet at investeringene vil ta seg markert opp de neste årene. For oljerelatert næring på Sørlandet vil det også kunne bli en utfordring å løfte næringen inn i lavutslipp-samfunnet. Stor oppmerksomhet på nye forretningsområder innenfor grønn vekst og grønn energi innebærer at det vil bli behov for enda mer teknologi og utvikling av sirkulær økonomi, som vektlegger minst mulig råvarebruk, avfall, utslipp og effektivt energiforbruk, og gjenbruk av produkter.

Klima og miljø

På bakgrunn av gjeldende klimaavtaler skal nye Kristiansand redusere klimautslippene med 40 % innen 2030 og 80-90 % innen 2050. Frem mot 2050 skal Norge redusere klimagassene med 80-95 % for å bli et lavutslippssamfunn.

En utslippsreduksjon på 80-95 % vil bety omstilling til forskjell fra justering av kursen fordi omfanget av de utslippsintensive aktivitetene må reduseres betydelig. Omstillingstiltakene bør derfor søkes uavhengig av om utslippet skjer lokalt, eller om det er knyttet til aktivitet, forbruk eller produksjon som skjer utenfor kommunegrensen. Kommunens rolle i omstillingsprosessen til lavutslippssamfunnet er tosidig: en omstilling innen egen organisasjon og ansvarsområder (feie for egen dør), og å opptre som tilrettelegger og katalysator for omstilling i lokalsamfunnet

I følge siste statistikk fra Miljødirektoratet som ble lansert i april 2019 viser tallene for 2017 at den største enkeltkilden til klimagassutslipp i Kristiansand er industri, olje og gass. Den andre er energiforsyning og den tredje sjøfart. Av disse tre viser industri, olje og gass en svak økning siden 2015. Sjøtransport viser en nedadgående trend. Utslippene fra energiforsyning er i hovedsak avfallsforbrenning. Dette er områder kommunen må jobbe sammen med næringslivet og forskningsmiljø på for å redusere klimagassutslippene. Ny kommune vil stå overfor krevende prioriteringer der en på den ene siden må vise gode strategiske grep for å møte klimautfordringene, samtidig som en opprettholder og legger til rette for å utvikle gode og levende lokalområder og bomiljø i kommunen.

Transport er en betydelig utslippskilde. [Utslipp i tonn CO2 pr. innbygger fra veitransport var henholdsvis 1 i Songdalen, 0,81 i Søgne og 0.41 i Kristiansand](#). Utslippene er redusert de siste årene. Kombinasjonen av lokale virkemidler for å holde nullvekstmålet for personbiltrafikken samtidig med økt andel elbiler, er viktige forklaringer bak utviklingen. Kommunen har en viktig rolle både for å tilrettelegge for bruk av gange, sykkel og kollektivtransport og samtidig gjøre det mindre attraktivt å bruke personbil. Det er en nær sammenheng mellom utvikling i arealbruk og behovet for motorisert transport. Hvordan boliger, arbeidsplasser, handel og ulike tjenestetilbud er plassert i forhold til hverandre er den sterkeste driveren for etterspørselen etter motoriserte transportformer.

For Kristiansand vil det være en sentral utfordring å søke vinn-vinn-løsninger som både gir omstilling til lavutslippssamfunnet og samtidig gir måloppnåelse på andre områder enten det er klimatilpasning og samfunnssikkerhet, grønt skifte i næringslivet eller sosiale kvaliteter.

Areal og transport

Byspreading defineres som at en by vokser ved utbygging av ubebygde områder i byens randsone. Tettstedsarealet i nye Kristiansand har økt med 6 % siden 2013. Det er store forskjeller i bosettingsmønster mellom Kristiansand, Songdalen og Søgne. I Kristiansand bor 97 % av innbyggerne områder som SSB har definert som tettsteder. Det vil si en hussamling med minst 200 personer (ca. 60-70 boliger) der avstanden mellom husene normalt ikke overstiger 50 meter. Andelen av befolkningen som bor i tettsteder i Kristiansand har vært stabilt de siste årene. I Søgne og Songdalen har det skjedd en fortetting. I Songdalen, som har det mest spredte bosettingsmønsteret i nye Kristiansand, bor 73 % av befolkningen i tettsted i dag mot 63% i 2000. Tilsvarende tall for Søgne er 87 % i dag mot 81 % i 2000.

Befolkningstettheten kan også uttrykkes ved å se på antall personer per km² tettsted. Befolkningstettheten er høyere i Kristiansand enn den vil bli i nye Kristiansand, men mye lavere enn andre store byer som Stavanger, Trondheim, Bergen og Drammen. Kristiansand hadde 2373 innbyggere per km² tettstedsareal i 2018. I Stavanger var tilsvarende tall 3142 innbyggere. Det vil si at med samme tetthet som Stavanger vil det være plass til 120 000 innbyggere innenfor tettstedsarealet i dagens Kristiansand, mot 91 000 som i dag.

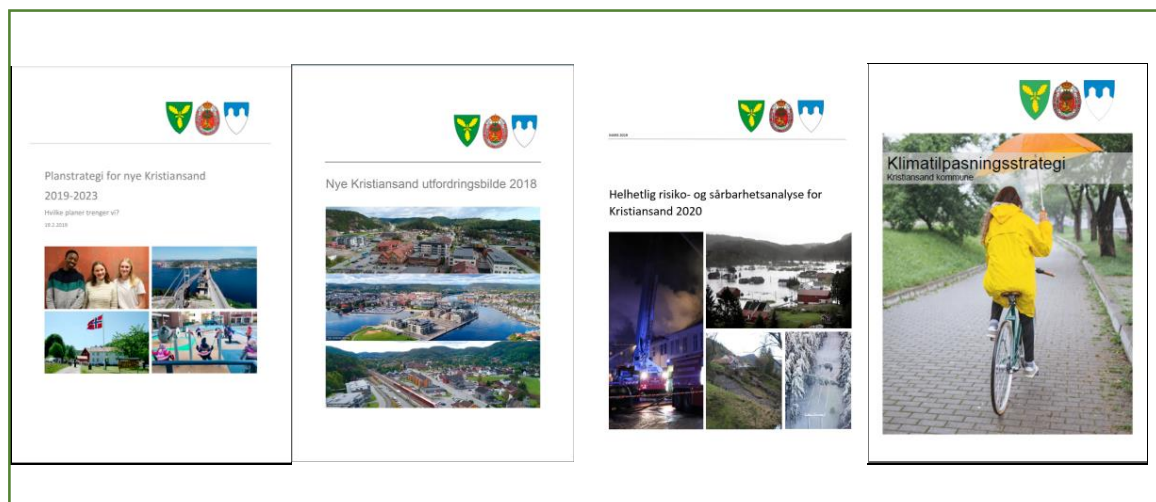
Samfunnssikkerhet

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) for de tre kommunene vurderer sannsynligheten for at uønskede hendelser skal oppstå, hvordan dette påvirker kommunen, samt vurderer planbehov og tiltak. Kommunens viktigste oppgave er å sikre liv og helse. Analysen viser et komplekst og sammensatt bilde, og belyser hvor sårbart samfunnet er mot utfall av kritisk infrastruktur.

Både ROS-analysen og klimatilpasningsstrategien for den nye kommunen viser til at de potensielle konsekvensene av klimaendringene er betydelige for samfunnet. Norge har de siste 10-15 årene blitt rammet av flere alvorlige hendelser. De siste årene har det vært en rekke alvorlige hendelser lokalt som f.eks. ekstreme nedbørmengder, store flommer, utfall av kritisk infrastruktur og branner. Ekstremværhendelsene som har preget Sørlandet den siste tiden kan sees i sammenheng med klimaframskrivninger, hvor været i gjennomsnitt vil bli varmere og våtere, og ekstremhendelser blir hyppigere og mer intense.

Klimaprofil Agder, utarbeidet av Norsk klimaservicesenter, viser til at det er økt sannsynlighet for mer intens og hyppigere, kraftig nedbør. Det ventes flere og større regnflommer, det er økt fare for jord-, flom- og sørpeskred, og utfordringene med stormflo ventes å øke. Det er også økt sannsynlighet for tørke om sommeren, hyppigere vinterisganger, våtsnøskred og kvikkleireskred. Det er sannsynlig at vi vil oppleve hyppigere og kraftigere ekstremvær i framtiden, også i områder av kommunen som tidligere ikke har vært utsatt. [Klimaprofilen anbefaler at det tas høyde for 20 % økt flomføring i store nedbørsfelt og minst 20 % for mindre nedbørsfelt Dette er innarbeidet i overvannsveileder for gamle Kristiansand kommune når det gjelder økt nedbør](#)

De potensielle kostnadene for liv, helse og materielle verdier er betydelige, også lokalt. Kommunen har derfor et ansvar for å ta klimaendringene på alvor og for å begrense konsekvensene for kommunen og dens innbyggere og næringsliv. Konsekvensene er blant annet utfall av kritisk infrastruktur, hovedsakelig kraft og elektronisk kommunikasjon. Parallelt med den utviklingen, foregår det en omfattende digitalisering. Dette innebærer at flere samfunnskritiske funksjoner og tjenester blir mer avhengige av kritisk infrastruktur, og kravet om robusthet øker tilsvarende. Dette gjelder særlig for kommunens helse- og omsorgstjenester og deres brukere. Den demografiske utviklingen fører til økende antall eldre demente som bor hjemme, som ikke kan forventes å ha god egenberedskap ved ekstremvær og utfall av strøm og velferdsteknologi. Det blir også flere som faller inn under sårbare grupper i framtiden. Utfall av kraft og e-kommunikasjon vil kunne være kritisk for denne voksende gruppen av befolkningen.

5. Prioriterte innsatser i planarbeidet

5.1 Tilnærming og hovedtema

Sentrale satsingsområder, mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel for Søgne, Songdalen og Kristiansand vil videreføres, oppdateres og harmoniseres i ny plan. I tillegg skal det utarbeides overordnet arealstrategi etter modell av gjeldende strategi for Kristiansand kommune.

Planstrategien trekker opp følgende tema som planarbeidet skal prioritere spesielt:

- tydelig retning og visjon for hvordan Kristiansand skal bli Norges beste kommune, som innbyggerne, ansatte, folkevalgte og næringsliv er stolte av å jobbe, virke og bo i
- Kristiansands rolle som landsdelscenter og regional drivkraft for vekst og verdiskaping
- gode strategiske grep for å møte globale utviklingstrender og lokalt utfordringsbilde knyttet til klima- og miljø, demografi, folkehelse, urbanisering, globalisering og digitalisering, herunder klimavennlig og klimatilpasset utbyggingsmønster
- nullvekstmål for klimautslipp som grunnleggende forutsetning for overordnet arealstrategi, samt balansert vekst øst og vest i kommunen
- en senterstruktur som bygger opp om både Kvadraturens rolle som landsdelscenter og ivaretar Nodeland og Tangvall sine nye roller og identitet som tidligere kommunesentra
- ta i bruk styrken ved å være mangfoldig kommune der både urbane kvaliteter og attraktive og levende bygde- og nærmiljø ivaretas og utvikles
- utdype og harmonisere satsing på levekår, folkehelse, identitet og tilhørighet,
- samfunnssikkerhet

Prioriterte innsatser i planarbeidet er videre strukturert slik:

- Kommuneplanen som overordnet mål- og styringsdokument
- Sentrale utviklingsområder, – oppdatering, harmonisering og presisering av satsingsområder, mål og strategier
- Overordnet arealstrategi for den nye kommunen

5.2 Kommuneplanen som styringsdokument

Planstrategien anbefaler at samfunnsdelen for ny kommune skal være et kortfattet og tydelig dokument. Det skal være et konsistent planverktøy som sikrer god styring gjennom årlig rullering av kommunens handlings- og økonomiplan, håndheving av kommuneplanens arealdel samt andre planer og tiltak i perioden. For å få til en sterk og god kobling mellom kommuneplanens samfunnsdel og arealdel skal samfunnsdelen inneholde langsiktige strategiske arealprinsipper for arealdelen utover planperioden.

Samfunnsdelen skal vise en prioritering av den nye kommunens viktigste utfordringer. Kommunen som en attraktiv arbeidsplass og organisasjonsutvikling vil ikke være et eget satsingsområde, men ligge som en forutsetning. Ny politikk på dette området vil skje gjennom egne prosesser, som vil være avklart i 2020.

Samfunnsdelen utformes slik at det blir en god mal for oppfølging i handlings- og økonomiplanen i tråd med føringer fra ny kommunelov. Gjeldende samfunnsdel for nåværende Kristiansand er mal for dokumentets form.

Arbeidsoppgaver og aktuelle problemstillinger i planarbeidet:

- Det skal utvikles en tydelig visjon basert på fellesnemndas visjon for ny kommune, samt visjonene nedfelt i kommuneplanene for Søgne, Songdalen og dagens Kristiansand.
- Planens satsingsområder og strategier skal være mest mulig gjennomgående og tverrsektorielle.
- De tre kommunenes gjeldende samfunnsdeler gjennomgås, samordnes og harmoniseres for å avklare hvilke mål og strategier som skal videreføres.
- Planarbeidet skal sikre at relevante føringer i regionplan Agder 2030 blir innarbeidet i planen.
- [Det gjøres en analyse for å avklare hvilke FNs bærekraftsmål som er viktigst for ny kommune å arbeide med. Arbeidet ses i sammenheng med kunnskapsbehovet knyttet til kunnskapsgrunnlaget for ny Miljø- og klimastrategi som skal starte opp i 2020.](#)
- Nylig vedtatte planer og strategidokumenter i de tre kommunene som er tenkt videreført i ny kommune, gjennomgås for å vurdere hvilke overordnede mål eller strategier som skal innarbeides i ny samfunnsdel.
- Det avklares hvordan viktige temaer i fremtidige strategier innarbeides i samfunnsdelen før oppstart av strategiarbeid i henhold til planstrategien, blant annet innovasjonsstrategi, internasjonal strategi, smartby-strategi, klima- og miljøstrategi, kulturstrategi og strategi for frivillighet og folkehelse.
- Det må komme godt fram hvordan langsiktige samfunns mål følges opp i overordnet arealstrategi.

Aktuelle utredninger som har relevans for kommuneplanen som styringsverktøy:

- Storbyenes samfunnsplanlegging. Sluttrapport. Asplan viak 30.08.2018. KS program for storbyrettet forskning.
- Overordnet policydokument for helhetlig virksomhetsstyring i nye Kristiansand. Dokumentet er under utarbeidelse.
- Evaluering av kommuneplan for Kristiansand 2011-2022. Vista Utredning AS og Oslo Economics 08.05.2012

5.3 Sentrale utviklingsområder for ny kommune

Aktuelle tema i planarbeidet

De viktigste innsatsområdene for ny samfunnsdel kan sammenfattes under følgende tema:

- En fremtidsrettet og god kommune å bo, vokse opp, [studere](#) og bli eldre i
- [En kommune som fremmer likestilling og utjevner ulikheter i levekår \(fellesnemnda\)](#)
- Regional drivkraft, nasjonalt ledende og internasjonalt orientert kommune
- Forsterke byens og hele kommunes attraktivitet og tiltrekningskraft
- Byutvikling med kvalitet og økt klima- og miljøinnsats
- Styrke kommunens handlingskraft, omstilling, samhandling og dialog med innbyggerne

En fremtidsrettet og god kommune å bo, vokse opp, [studere](#) og bli eldre i

- Å tilby gode oppvekst- og velferdstjenester er en av kommunens kjerneoppgaver. Det er viktig at planen tydeliggjør de sentrale veivalgene i en langsiktig folkehelse- og levekårssatsing sett i lys av kommunens utfordringsbilde. Gode levekår inngår også som et sentralt element i hovedmålet for Regionplan Agder 2030.
- Visjonen fra fellesnemnda om å bli Norges beste kommune å bo i, blir førende. Kommuneplanene i de tre kommunene omhandler temaene, men noe ulikt. Kommunen skal være et godt trygt sted å vokse opp. Barn og unge skal leve under forhold som fremmer verdighet, tilhørighet, mestring og deltagelse. Kommunen skal ha mangfoldige og inkluderende nærmiljø med gode

levetår og boforhold. Både Kvadraturen, Tangvall og Nodeland sentrum og andre lokale sentra skal bli mer attraktive for barnefamilier.

- Tilgang til natur- og rekreasjon er viktig for folkehelse. Fysisk utforming med tilgjengelige grøntområder og sosiale kvaliteter påvirker oppvekstvilkår og levetår. Tilrettelegging for urbant friluftsliv, grønne lunger i bysentra, og grønnekorridorer fra sentra og boligområder til marka kan danne et godt grunnlag for utvikling av gode bosteder og god helse for befolkningen.
- Utfordringsbildet peker på store endringer i demografi, innbyggernes sykdomsbilde og levetårsutfordringer. Sterk vekst i antall eldre betyr isolert sett flere med behov for omfattende helse- og omsorgstjenester. Det er særlig samfunnets aldersbæreevne (forholdet mellom antall eldre og antall i yrkesaktiv alder) og evnen til å planlegge og utvikle et aldersvennlig samfunn som må vektlegges. For å kunne håndtere utviklingen er det en forutsetning å lykkes med strategier og tiltak som gjør at befolkningen kan bo trygt og godt hjemme så lenge som mulig. «Flere år – flere muligheter», regjeringens strategi for å legge til rette for et aldersvennlig samfunn, begrunnes nettopp av hensynet til at så mange flere blir eldre og at mange mennesker med mange og ulike ressurser også vil delta, bidra og være aktive i samfunnet, blant annet gjennom frivillig innsats. Utviklingen vil utfordre kapasiteten i kommunens tjenestetilbud. Den stiller større krav til tverrfaglighet, samhandling og koordinering av offentlige tjenester, på tvers av forvaltningsnivåene og i samarbeid med andre aktører. Dette medfører behov for omfattende omstilling og utvikling. Det må utvikles og tas i bruk velferdsteknologi og nye modeller for samhandling og tjenesteutvikling. Samtidig representerer seniorbefolkningen en ressurs som kommunen kan involvere mer.

En kommune som fremmer likestilling og utjevner ulikheter i levetår

- Oversiktsbildet for folkehelse viser utfordringer knyttet til sosial ulikhet og levetårsforskjeller som påvirker den sosiale bærekraften. Kommunene i nye Kristiansand kommer generelt dårligere ut enn landsgjennomsnittet når det gjelder grunnleggende sosioøkonomiske faktorer som inntekt, utdanning og arbeid. Dette påvirker levetår, levevaner og helse og er nært knyttet til barn og unges oppvekstvilkår. [Det bekreftes også i Ungdata-undersøkelsen gjennomført våren 2019 på alle ungdoms- og videregående skoler i kommunen.](#)
- Innsats for å utjevne ulikhet i helse og tiltak rettet mot lavinntektsfamilier er viktige bidrag. Det må legges til rette for en samfunnsutvikling som fremmer trygge lokalmiljø, tilhørighet og inkludering og som tar vare på utsatte grupper, noe som igjen påvirker motivasjon og mulighet for samfunnsdeltakelse.
- Planstrategien viser til at boligsosiale utfordringer bør omfattes av arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel og arealdel. Tilrettelegging av mangfoldig botilbud for flere generasjoner og grupper i bydeler og lokalsamfunn kan bli viktige virkemidler.
- Flere innbyggere med ulike språk- og kulturbakgrunner krever økt innsats innenfor kommunens tjenesteyting og arbeid for likestilling og inkludering. Dette er en utfordring og samtidig en mulighet til å involvere flere som ressurspersoner i samfunnsutviklingen. De frivillige er viktige aktører i integrerings- og bosettingsarbeid. Økt mangfold, trygghet, trivsel og gode levetår gir grunnlag for at alle kan bidra, trives og tar ut sitt potensial. Et rausere og mer likestilt samfunn vil bidra til bedre folkehelse og mer inkludering.
- Tidlig forebyggende innsats overfor risikoutsatte barn og unge og god integrering av alle er grunnleggende for å hindre at innbyggere blir stående utenfor utdanning, arbeidsliv, kultur- og fritidstilbud og sosiale fellesskap. Utfordringene knyttet til inkludering i arbeidsliv og grunnleggende ferdigheter i skolen må løses på nye måter, gjennom nye samarbeidsformer og vil involvere flere aktører enn det offentlig. Levetårsutfordringer og manglende mestring i skole og utdanning må sees i sammenheng med sysselsetting og verdiskaping.

Regional drivkraft, nasjonalt ledende og internasjonalt orientert kommune

- Kommunen skal styrkes som regional drivkraft for vekst og verdiskaping, være ledende nasjonalt og en internasjonalt orientert kommune. Kristiansands rolle som storby, landsdelscenter og

vertskapsby for regionale institusjoner, [herunder universitet og høyskoler](#), blir viktigere. Kommuneplanens samfunnsdel i dagens Kristiansands har to satsingsområder knyttet til denne rollen. Mål og strategier ble til gjennom en bred samhandling og dialog med sentrale aktører og institusjoner. Mye av dette kan videreføres i ny plan, men må oppdateres. Blant annet er det vedtatt ny strategi for [Universitetsbyen Kristiansand som vil innarbeides samfunnsdelen](#).

- Det er viktig å opprettholde vekstkraftige regioner i alle deler av landet for å sikre en balansert utvikling. Kristiansand er avhengig av vekstkraft i hele landsdelen, og må samarbeide regionalt, nasjonalt og internasjonalt for å ivareta sin sentrale rolle. Ny Agderregion og ny og utvidet Kristiansandsregion gir nye forutsetninger og muligheter som bør utvikles i samarbeid med det offentlige og andre samfunnsaktører. [Tett og systematisk samarbeid med UiA om forskning og utvikling inngår i dette](#). Både regionen og kommunen kan ta en mer utadrettet rolle. Det ligger også nye muligheter knyttet til samarbeid og naboskap til nye Lindesnes og næringsutvikling i vestre deler av ny kommune som bør reflekteres i ny plan.
- Planen bør utformes slik at den kan være grunnlag for å prioritere strategiske nettverk og prosjekter både på nasjonalt, nordisk eller EU-nivå, og annet internasjonalt samarbeid.

Forsterke byens og hele kommunes attraktivitet og tiltrekningskraft

- Planen må ha aktuelle strategier for økt verdiskaping i kommunen. *Næringsforesight Agder mot 2030* peker på viktige trusler, som vil kunne true arbeidsplassene i regionen. Dette gjelder blant annet reduserte oljeinntekter og demografiske endringer. Over de neste 20 årene vil den teknologiske utviklingen kunne bety at store deler av dagens arbeidsliv automatiseres. I tillegg vil viktige nøkkelbedrifter innen både handel, reiseliv og tjenesteytende sektorer bli utsatt for sterk konkurranse fra globale plattformsselskaper (Amazon, Apple, Google, Samsung, Facebook med flere) som i økende grad går inn i nasjonale og regionale verdikjeder.
- Gjeldende strategier i strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen må vurderes i lys av endret utfordringsbilde. Det er viktig at regionen evner å skape nye og attraktive arbeidsplasser, særlig rettet mot den yngre befolkningen. Det må legges til rette for en attraktiv studentby med rom for gründervirksomhet.
- Evnen til å utvikle og ta i bruk ny kunnskap er viktige konkurransefaktorer. Utfordringsbildet viser dårlige skår på yrkesdeltagelse og utdanning. Utdanning og kompetanse er sentrale faktorer for evne til omstilling i eksisterende næringer og som grunnlag for nye næringer.
- Næringsanalysene for Agder viser et stort vekstpotensial innen blant annet fornybar energi, mineralutvinning, bioøkonomi, treforedling og havbruk. Store naturgitte ressurser gir muligheter for økt satsing innen blågrønne næringer, reiseliv og tilrettelegging for friluftsliv, samt klimavennlig nærings-satsing innen jord- og skogbruk. Det må satses ytterligere på entreprenørskap og innovasjon knyttet til mer klimavennlig, grønt og bærekraftig næringsliv og tilrettelegge for maritime og marine næringer, samt mer lokal verdiskaping med utgangspunkt i lokalt råstoff.

Byutvikling med kvalitet og økt klima- og miljøinnsats

- Positiv byutvikling kjennetegnes av å skape et samarbeidsklima der myndigheter, næringsliv, frivillig sektor og befolkningen samarbeider. Det gjelder både å utvikle et attraktivt bysenter i Kvadraturen, å styrke Kristiansand som attraktiv universitetsby, å ha levende bygder og nærmiljø med vektlegging av både urbane kvaliteter, bolyst og lokal identitet og kultur. [Ny-Hellesund som er en av tolv fredede kulturmiljøer i Norge og eneste på Agder, vil sammen med Kvadraturen og flere fredede bygg og anlegg, være viktige identitetsmarkører for innbyggerne og reiselivet](#).
- Det må legges til rette for et mangfoldig og rikt kunst- og kulturliv med sterke kulturnæringer som tar i bruk alle kulturarenaer i den nye kommunen. Regionplan Agder 2030 har mål om at landsdelen skal bli internasjonalt kjent som en nyskapende og mangfoldig kulturregion med kunnskapsbasert kulturpolitikk. Det forutsetter at frivillige og offentlig sektor, academia og næringsliv samarbeider målrettet for å styrke forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid, og eksperimenterer med nye samarbeidsformer. Dette forplikter Kristiansand og må følges opp.

- De større bykommunene er sentrale i klimaarbeidet, først og fremst ved å redusere klimagassutslippene. Tilpasning til et endret klima vil påvirke forutsetningen og rammene for mange av kommunens oppgaver. Byene må ta større ansvar for omlandet. Positive økonomiske, sosiale og miljømessige forbindelser mellom byområder, omland og spredtbygde områder må støttes. Dette fordrer kortreiste løsninger og utstrakt samarbeid.
- Samfunnsdelen i dagens Kristiansand har klima som et gjennomgående tema innenfor alle innsatsområdene og en særlig oppmerksomhet i arealstrategien. Søgne har klima og miljø som ett av seks overgripende hensyn i gjeldende samfunnsdel. I Songdalen er klimahensyn knyttet opp til arealdelen. Økte klimautfordringer gjør det nødvendig å styrke klima- og miljøperspektivet som et gjennomgående tema, og som et ansvar for alle kommunalområdene.
- For å nå de lokale miljøforpliktelsene må kommunen ha tettere dialog med næringslivet, forskningsmiljø og innbyggere for å redusere klimagassutslippene. Det må legges til rette for at industrien øker evnen til å utvikle og produsere mer energieffektivt og med lavere klimautslipp. En mer effektiv og miljøvennlig ressursbruk i industri og byggenæring lønner seg og er bra for næringslivet, klimaet og miljøet. Sirkulær økonomi er også en viktig satsing for å redusere klimagassutslippene.
- I klima- og miljøarbeidet er det viktig å identifisere utfordringer og komme fram til felles løsninger. Samarbeid og ressursdeling kan gi synergieffekter og vinn-vinn løsninger på flere områder (utslippsreduksjon, klimatilpasning, helse, byliv, kommuneøkonomi, sysselsetting, grønt skifte, sosiale kvaliteter, inkludering og så videre). [Prosjektet Elektrifiseringspotensialet i nye Kristiansand vil kunne gi nyttige innspill](#). Klima- og miljøarbeidet er viktig for å løse utfordringer knyttet til samfunnsikkerhet.
- Det ligger nye muligheter knyttet til mer samhandling mellom urbant landbruk og det tradisjonelle landbruket. Verdifulle naturressurser må tas vare på gjennom god håndtering av skog-, land-, vann- og sjøressurser. Forurensning og marin forsøpling er en økende utfordring. Matsvinn er sentralt i kommunens arbeid for en grønnere hverdag og en bærekraftig fremtid.

Styrke kommunens handlingskraft, omstilling, samhandling og dialog med innbyggerne

- Fellesnemndas mål er at den nye kommunen skal være en foregangskommune når det gjelder utvikling og bruk av digitale løsninger. Ved å øke innovasjonsevnene for økt tjenestekvalitet, effektiv ressursbruk og en enklere hverdag kan digitalisering bidra til å opprettholde produktivitetsvekst og realisere klimamål.
- Hvordan kommunen tar i bruk digitalisering, innovasjon og hvordan kommunen kan jobbe smartere må gjenspeiles i alle satsingsområder i ny plan. Smart-by-arbeidet kan bli sentralt for ny kommune, ved å koble samfunnsutviklingen med digitale teknologier for å utvikle samfunnet med utgangspunkt i innbyggernes behov.
- Rekrutterings- og sysselsettingssituasjonen i regionen vil også være avgjørende for kommunens økonomi og rammevilkår. Dette understreker ytterligere behovet for økt innsats som stimulerer til sysselsetting og omstilling. Kommunens behov for innovative løsninger må ses i sammenheng med byutviklingen og utvikles sammen med andre i næringsliv, akademia og sentrale aktører. Nærdemokrati og innbyggerdialog har fått en tydelig plass i ny kommune. I planarbeidet må det jobbes med å utvikle mål og strategier som bidrar til økt innbyggerinvolvering og bedre samhandling med innbyggere og næringsliv.
- Digitalisering, innovasjon, samhandling og smart byutvikling vil kunne bidra til å finne gode løsninger på de store «samfunnsflokene».

Prosjekter og utredninger med relevans for arbeidet:

- [Rapport Kristiansand dobbel ++, NMBU, høst 2018](#)
- [Ung- data undersøkelse](#), våren 2019. Oppdatert kunnskap om ungdoms oppvekstvilkår i Agder i aldersgruppen 16-19 år.

- Dagens Kristiansand er prosjektpartner i prosjektet, *PROMENTA*, psykologisk Institutt på Oslomet fra 2018. EPROMENTA er et forskningscenter som skal bidra til å forstå prosesser som leder til dårlig psykisk helse i befolkningen, og hvordan disse prosessene spiller inn på de sosiale ulikhetene i helse. Kunnskapen skal bidra til å utvikle effektive intervensjoner på lokalsamfunnsnivå og vil være en stor ressurs i kommunens arbeid med levekår og folkehelse.
- ØF-rapport 10/2018: «Skeives levekår i Agder. En kvantitativ og kvalitativ kartlegging.»
- Folkehelseundersøkelse Agder: <http://www.regionplanagder.no/media/6904622/Resultatrapport.pdf>
- Boligundersøkelsen <https://www.kristiansand.kommune.no/globalassets/rapport-boligundersokelse---31.10.18.pdf>
- Fremtidens eldre i Songdalen kommune, 2017. UiA v/ Tor Ivar Karlsen og Dag Ivar Torjesen
- Oppfølging av Cool Planning for nye Kristiansand og samarbeidet med NMBU (Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.)
- Arbeid med handlingsplan for Universitetsbyen Kristiansand, vedtas høsten 2019.

5.4 Overordnet arealstrategi

I 2050 skal Kristiansand være et lavutslippssamfunn. Til tross for gode intensjoner om samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, øker tettstedsarealet, byen spres og klimagassutslippene fra veitrafikk har økt kraftig siden 1991. Kommunen har derfor som mål at kommuneplanen for nye Kristiansand skal bli et enda bedre styringsverktøy for oppfølging av klimamål, samtidig som kommunen skal benytte og utvikle egne virkemidler mer aktivt.

Kommunen skal følge opp gjeldene nasjonale klimaavtaler og har igangsatt arbeid med siktemål om å inngå byvekstavtale med staten. Lokalisering av boliger, handel, tjenestetilbud og arbeidsplasser innvirker på etterspørselen etter transport, innbyggerne sine muligheter til å velge alternative transportformer, energibruk, støy, lokal forurensing og tilgang på grøntområder. Den fysiske utviklingen vil også ha innvirkning på kostnader knyttet til infrastruktur og tjenesteutvikling, og muligheten til utvikling av møteplasser der folk kan treffes uavhengig av økonomi, kultur og alder. Nærhet og gode møteplasser vil kunne bidra til samarbeid, nytenking og verdiskaping.

Aktuelle tema i planarbeidet:

Utbyggingsmønster

Nye Kristiansand kommune består av tre kommuner med store forskjeller i utbyggingsmønsteret og den nye kommunen har en stor boligarealreserve. Ikke alle arealene samsvarer med målsetting om bærekraftig byutvikling. Med utgangspunkt i beskrevet utfordringsbilde knyttet til byspredning vil det framover være viktig med økt oppmerksomhet på å styrke kvaliteten og utvikle boliger og aktivitet i allerede utbygde områder framfor å ta i bruk nye arealer.

Kommunesammenslåingen, ambisjoner om fortsatt vekst, endret alderssammensetning i befolkningen og ambisjoner skaper behov for en strategi for langsiktig utvikling av den nye kommunen. Det samme gjør ambisjoner og krav til en grønn og klimavennlig byutvikling med vern av dyrka jord og opprettholdelse av marka. Arealplanleggingen er også viktig i et folkehelseperspektiv og et virkemiddel for å tilrettelegge for et mer sosialt bærekraftig og inkluderende samfunn der innbyggerne kan leve gode liv.

Senterstruktur

Sammenslåing av tre kommuner med hvert sitt kommunesenter fører til endringer i senterstrukturen. I arbeidet med kommunesammenslåing er det forutsatt at Nodeland og Tangvall fortsatt skal ha tydelige og viktige roller som sterke sentra vest for Kvadraturen.

Regionplan Agder 2030 har som satsingsområde å utvikle attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter. Planen inneholder mange strategier som er relevante for overordnet arealstrategi og utvikling av en bærekraftig senterstruktur. Strategiene imøtekommer miljøhensyn, demografiske og økonomiske endringer og sosial ulikhet i helse.

I prosjektet Cool Planning for nye Kristiansand har kommunene fått verdifulle innspill fra NMBU (Norges miljø- og naturvitenskaplige universitet) og ISOCARP/YPP¹ for å belyse relevante tema for videreutvikling av de tre tidligere kommunesentrene.

Regional plan for Kristiansandsregionen 2011-2050 og utkast til revidert plan 2019 beskriver senterstrukturen i regionen. Det forutsettes at avgrensning av sentrene skal skje i kommuneplanens arealdel.

Senterstrukturen i Kristiansand ble definert i kommuneplanen i 1995. Kommunen har over lengre tid sett behov for en gjennomgang av strukturen i lys av dagens krav til klimavennlig byutvikling og tilrettelegging for et aldersvennlig samfunn med korte avstander til tjenester folk trenger i hverdagen. Nye handelsvaner utfordrer de tradisjonelle butikkene. Demografiske endringer og teknologisk utvikling gir nye utfordringer og muligheter for utvikling av tjenestetilbudet til befolkningen. I en sammenslått kommune er det behov for å utvikle en helhetlig senterstruktur med overordnede prinsipper for lokalisering av tjenester tilpasset befolkningen den skal dekke. Raske endringer i samfunnsutviklingen tilsier at det ikke er ønskelig med detaljerte føringer knyttet til lokalisering av hver enkelt tjeneste.

Risiko og sårbarhet – tilpasning til klimaendringer

Klimaendringer er en global utfordring. Hendelser som følge av mer ekstremvær må både håndteres i kommunen og på tvers av kommunegrenser. Mer ekstremvær og større intensitet i nedbøren fører til mer flom og ras. Havnivåstigning fører til at lavtliggende områder langs kysten kan bli liggende under vann eller blir mer utsatt for oversvømmelser ved stormflo. Arealer under marin grense kan inneholde kvikkleire.

Kristiansandsregionen har mye sulfidholdig berggrunn. Dette kan medføre store forurensingsproblemer ved sprengning. Områdene vest for Topdalsfjorden er ikke kartlagt. Dette kan medføre utfordringer særlig ved utvikling av nye områder. Denne utfordringen må ivaretas ved utvikling av nye områder.

ROS-analyser for nye Kristiansand identifiserer de viktigste risikoutfordringene i kommunen. Utfordringer knyttet til vær og vind inngår i klimatilpasningsstrategien for nye Kristiansand. Spesielt legger strategien grunnlaget for hvordan den nye kommuneplanens arealdel skal møte sannsynlige klimaendringer og påfølgende konsekvenser. Klimatilpasningsstrategiens mål er at *Kristiansand kommune skal være forberedt og tilpasset for å begrense negative konsekvenser som følge av klimaendringene*. Overordnede prinsipper for klimatilpasning innarbeides i overordnet arealstrategi.

Markagrense og langsiktige grenser for bevaring av viktige jordbruksområder

Utkast til revidert Regional plan for Kristiansandsregionen inneholder retningslinjer om at det skal trekkes en langsiktig grense (markagrense) mellom utbyggingsområder og friluftsområdene Rossevannsmarka, Torridalsmarka, Bymarka i Kristiansand, Skråstadheia og langsiktig grense mot jordbruksarealene ved Tangvall, Brennåsen/Rosseland og Nodeland. Kristiansand kommune har fastsatt markagrense i alle bydelene vist som 'hensynssone friluftsliv' i kommuneplanens arealdel. Viktige jordbruksområder er vist med hensynssone landbruk i alle tre kommunene.

I omstillingen til lavutslippssamfunnet og arbeidet med det grønne skifte i næringslivet og arealforvaltningen kan bioressurser bli mer sentrale. Lavutslippssamfunnet vil kreve økt oppmerksomhet på integrert i bolig- og stedsutvikling, som sikrer naturmangfold, jordbruks- og nærfriluftsområder og legger grunnlag for bærekraftig utnyttelse av ressurser.

¹ International Society Of City And Regional Planners

Skjærgården og blå næringsutvikling

Kystområdene med strandsonen og skjærgården er en sentral del av regionens identitet og viktig for reiselivsnæringen på Sørlandet. Byggeforbudet i 100-metersbeltet på Agder skal som hovedregel håndheves strengt og dispensasjoner unngås i sentrale områder der presset på arealene er stort. Det fremgår av «Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjø» (kgl.res. av 25. mars 2011). Planretningslinjen legger føringer for at kommunene bør lage helhetlige utviklingsstrategier der utbyggingsinteressene avveies mot hensynet bak byggeforbudet. Bygging og landskapsinngrep skal unngås på arealer som har betydning for andre formål, som for eksempel friluftsliv, naturvern, naturmangfold, kulturminner, kulturmiljø, landskap, landbruk, fiskerinæring, havbruk eller annen samfunnsmessig betydning.

Kristiansand kommune har retningslinjer til kommuneplanens arealdel. Disse retningslinjene innebærer å ikke legge til rette for fritidsbebyggelse utover det som følger av eksisterende reguleringsplaner. Dette gjøres av hensyn til fremtidig byutvikling og vern av strandområdene. Av hensyn til rekreasjon og båtutfart legges det ikke til rette for videreutvikling av akvakulturnæringen. Kommuneplanens samfunnsdel i Søgne har målsetting om at det i 2030 er lagt godt til rette for marine næringer som fiske og industri knyttet til havbruk. Søgne kommune har mange hytter og legger i kommuneplanens arealdel ikke til rette for nye hyttefelt i strandsonen. Konkretisering av arealutvikling for bruk og vern av kystsonen og sjøområdene bør skje gjennom utarbeiding av kommuneplanens arealdel eller egen kommunedelplan for kystsonen.

Bærekraftig byggenæring

Det har over lang tid vært etterlyst fra politisk hold at det stilles krav om bærekraftig utvikling innen byggenæringen. Det er behov for en vurdering av hvordan kommuneplanens samfunnsdel kan hjemle reguleringsbestemmelser som kan medvirke til å sikre en bærekraftig byggebransje ved bruk av krav til redusert CO²-avtrykk, bruk av tre i bærende konstruksjoner, grønne tak og fordrøying.

Konkrete oppgaver i planarbeidet:

- Vurdere eksisterende utbyggingsområder i lys av målsetting om en bærekraftig utvikling.
- Utarbeide overordnede strategier for utvikling av kommunen som ivaretar prinsipper for samordnet areal- og transportplanlegging, og som bygger opp under målet om 0-vekst i personbiltrafikken.
- Gjennomgå eksisterende senterstruktur og kartlegge senterområdenes funksjoner, identitet, karakter og tjenestetilbud som grunnlag for fastsetting av helhetlig senterstruktur, herunder hvordan urbane kvaliteter, bolyst og attraktive og levende bygde- og nærmiljø kan vektlegges.
- Utvikle overordnede strategier for lokalisering av handel og tjenestetilbud til innbyggerne som er tilpasset målet om å redusere transportbehovet og som ivaretar bærekraftsmålene.
- Utvikle prinsipper for lokalisering av besøks- og arbeidsintensive virksomheter og boligbygging.
- Utvikle prinsipper for oppheving av arealplaner i strid med overordnede strategier.
- Konkretisering av strategier for hvordan kommunen skal ta hensyn til klimautfordringene i arealplanleggingen. Dette omfatter også hvordan klima- og andre samfunns mål ivaretas i utbyggingsprosjekter (særlig boligutvikling) fra konseptutvikling og gjennom hele plan- og utbyggingsprosessen.
- Fastsette prinsipp for langsiktig grense mellom utbyggingsområdene og viktige friluftsliv- og landbruksområder. Konkrete grenser avklares i arbeidet med kommuneplanens arealdel.
- Avklare rammevilkår for reiselivsnæringen og tilrettelegging for vekst i de marine næringene/blå næringsutvikling. Fastsette overordnede prinsipper for [avveining mellom bruk og vern av sjøområdene og strandsonen](#) som legges til grunn for hvordan skjærgården skal utvikles som en bærekraftig ressurs i nye Kristiansand [og ivaretar hensynet til nabokommunene og maritimt mangfold](#).

Relevante prosjekter, planer og pågående utredninger:

- ROS-analyse for nye Kristiansand, mars 2019.
- Klimatilpasningsstrategi for nye Kristiansand, mars 2019.
- Regional plan for Kristiansandsregionen – under arbeid.
- Kortreist kvalitet. Hva betyr omstilling til lavutslippssamfunnet for kommunesektoren? KS FoU-prosjekt nr. 154025.
- Fra klimamål til klimavennlig arealbruk, Kristiansand kommune. insam, CICERO, Civitas, april 2019.
- Transport- og klimaeffekter av knutepunktfortetting i Bergen, Kristiansand og Oslo, Rapport TØI 1575/2017.
- EE Settlement – Embodied Energy, Costs and Traffic in Different Settlement Patterns, prosjekt i byforskningsprogrammet, Sintef, TØI, NIBR, Kristiansand kommune, Akaryon (AT), IRUB (AT) mfl. Ferdig 2020.
- Prosjektet Cool Planning for nye Kristiansand og samarbeidet med NMBU og ISOCARP/YPP.
- Kristiansand dobbel +, tverrfaglige masteroppgaver fra NMBU masterstudenter, leveres i mai/juni 2019.
- Eldrebølge og utvikling av nærsenterfunksjon.
- [Byutredning Kristiansandsregionen, desember 2017.](#)
- [Veikart for klima \(Agder\)](#)
- [Kulturminneplan for Kristiansand- under oppdatering.](#)

6. Gjennomføring av planarbeidet

6.1 Organisering av arbeidet

Politisk organisering og forankring

Kommuneplanen er kommunens viktigste styringsdokument og må forankres godt politisk. Fellesnemnda har fått delegert myndighet til å utarbeide forslag til planprogram og vedta dette på bakgrunn av felles planstrategi vedtatt i de tre kommunestyrene.

Det nye formannskapet vil lede arbeidet med utforming av selve planen etter valget. Basert på planprogrammet skal formannskapet utarbeide forslag til samfunnsdel med overordnet arealstrategi og legge dette ut til offentlig ettersyn. Bystyret vedtar planen etter høringen basert på innstilling fra formannskapet uten formell behandling i hovedutvalgene i forkant.

Formannskapet har det overordnede politiske ansvaret for medvirkningsdialogen med innbyggerne og samfunnsaktører og ansvar for hvordan andre hovedutvalg skal involveres i arbeidet. Bred politisk deltagelse i planprosessen skal sikres ved at formannskapet har en aktiv rolle i medvirkningen. Politisk forankring sikres også gjennom faste møter i formannskapet.

Administrativ organisering

Organisering av kommuneplanens samfunnsdel blir lagt til ny linje i den nye kommunen selv om den formelt ikke er organisert før 1.1.2020. Overordnet ansvar og prosjekteierskap legges til direktør for Samhandling og innovasjon. Administrativ styringsgruppe består av påtroppende rådmann og direktørene i ny kommune (benevnt som programledelsen i 2019).

Arbeidet med planen skal organiseres som et prosjekt med personalressurser fra relevante fagområder som samsvarer med de funksjoner de vil få i den nye kommunen. Etter planen avklares innplassering av fagpersonene før sommeren 2019.

6.2 Kommunikasjonsstrategi

Det skal utarbeides en egen kommunikasjonsstrategi for planarbeidet. Arbeidet med ny samfunnsdel vil pågå i en tid der flere prosesser og prosjekter pågår parallelt. Innbyggerne og samfunnsaktører i de tre kommunene har ulik erfaring og sannsynligvis også ulike forventninger til deltagelse i et slikt arbeid.

Kommunikasjonsstrategien skal sikre en tydelig kommunikasjon om når og hvordan innbyggerne og andre interessenter kan bidra i arbeidet. Dette innebærer informasjon om hvordan innspill kan spilles inn og hvordan en kan forvente at innspillene blir behandlet. Det vil også være nødvendig med god kommunikasjon innad i de tre kommunene for å sikre god forankring av planarbeidet.

6.3 Medvirkning og dialog

Plan- og bygningsloven forutsetter at alle kommunale planprosesser skal sikre åpenhet, være forutsigbare og sikre medvirkning fra alle berørte interesser og myndigheter. Arbeidet med kommuneplanen vil vektlegge og legge til rette for god medvirkning og dialog omkring mål og strategier som skal innarbeides i planen og vedtas politisk. Målsetningene som krever innsats og endring, bør forankres i kommunesamfunnet som helhet. Formålet med medvirkningen er å få et godt beslutningsgrunnlag, forankre planprosessen i befolkningen og internt i kommuneorganisasjonen.

Medvirkning i planarbeidet skal bidra til å skape økt forståelse mellom innbyggere og beslutningstakere om utfordringer som må løses sammen. God kommunikasjon er et viktig grunnlag for å sikre relevante innspill, men også for å gi bedre forståelse for de politiske prioriteringene som tas, og konsekvensene av disse. Deltakere i nærdemokrati og innbyggerinvolveringsprosjektet for nye Kristiansand har spilt inn at

høringer bør være bredere og involvere flere interessenter, at det er avgjørende å komme tidlig nok inn for å kunne ha reell påvirkning, og at informasjon om planenes hensikt og innhold bør være poengtert, tydelig og inviterende.

Medvirkningsstrategi for overordnet planarbeid i ny kommune er vedtatt som del av planstrategien og legges til grunn for planarbeidet:

- Det skal legges til rette for tidlig involvering i kommunens planprosesser. Plan for medvirkning skal avklares i prosjektplan og/eller planprogram.
- Det skal være et særlig fokus på hvordan en kan legge til rette for å gi svakere stemmer mer kraft i samfunnsutviklingen. Barn og unges stemmer skal ha et særlig fokus.
- Innovative og kreative medvirkningsmetoder skal tas i bruk i arbeidet med kommunens overordnede styringsdokumenter og øvrig planarbeid.
- Kommunen prøver ut ulike arenaer for samskaping i samarbeid med frivillige organisasjoner, andre aktører og kommuner.
- Kommunens innbyggertorg skal benyttes som sentrale møte- og kontaktpunkter i kommunens planarbeid. I tillegg skal etablerte arenaer og møteplasser der kommunen møter innbyggere, næringsliv, institusjoner og organisasjoner brukes aktivt.

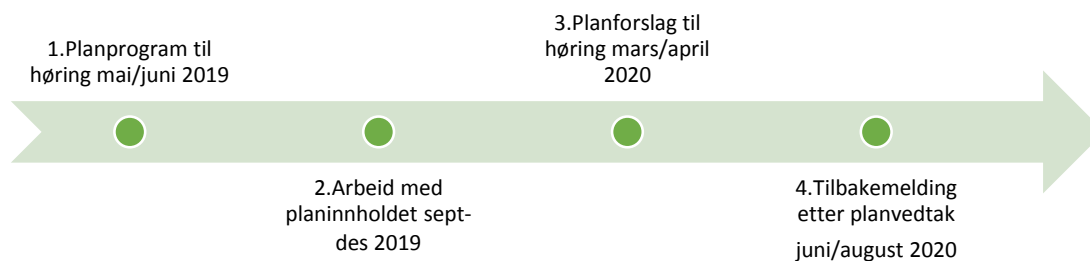
Det defineres fire faser for informasjon, medvirkning og dialog i planprosessen:

Fase 1. Planprogramfase – innspill på rammer og prosess

Fase 2. Planfasen – innspill og medvirkning til innholdet i planen

Fase 3. Høringsfase – synspunkter på forslag til plan før den fremmes for endelig politisk behandling

Fase 4. Tilbakemelding til de som har deltatt etter at planen er vedtatt

Første og tredje fase er brede faser som gjelder kommuneplanarbeidet som helhet, mens medvirkning og dialog i planfasen er knyttet til konkrete tema og problemstillinger. Planprogramfasen er oppstarten på planprosessen og er en arena for å klargjøre og forberede arbeidsopplegg for å utarbeide selve kommuneplanens samfunnsdel. Her settes agenda for planarbeidet og hovedtema velges.

Noen aktører som vil være involvert i flere faser:

- **Berørte myndigheter** vil involveres gjennom direkte møter, i medvirkningsprosessene og den formelle høringsprosessen. I tillegg vil forslag til både planprogram, planinnhold og viktige prinsipper legges fram for diskusjon i **regionalt planforum**.
- **Nabokommuner** blir formelt hørt og inviteres til regionalt planforum. Det kan også være aktuelt med direkte dialog med nabokommuner om regionale utfordringer og fremtidige arealprinsipper.
- **Kommunens lovpålagte råd**
Rådet for mennesker med funksjonsnedsettelse, Ungdomsrådet, og Seniorrådet skal involveres. Opplegg vil bli diskutert med rådene selv.

Når kommunen inviterer til medvirkning, må de som ønsker å delta oppleve at de blir sett, hørt og møtt. Å sikre god medvirkning i planfasen er derfor av langt større betydning, enn å sikre medvirkning i prosessen med å utarbeide planprogrammet.

Med bakgrunn i dette [er det skilt](#) mellom opplegget under planprogramfasen, der rammene for planen drøftes, og arbeidet med selve planinnholdet. Planprogramfasen ses på som et forarbeid til når planens innhold drøftes og konkretiseres sammen med de nyvalgte politikerne. Det betyr at en ikke legger opp en omfattende medvirkning i utarbeidingen av planprogram, men prioriterer medvirkningen i utarbeidingen av selve planen.

Fase 1 – planprogram - innspill på rammer og prosess

Det meldes oppstart av planarbeid. Planprogrammet legges ut til offentlig ettersyn. Dokumentet gjøres tilgjengelig på ulike plattformer og sendes nabokommuner, regionale- og statlige myndigheter og lovpålagte råd. Innbyggere [og velforeninger i de tre kommunene samt](#) øvrige interessenter [varsles](#) og inviteres til å komme med innspill til [planarbeidet og arbeidsopplegget gjennom ulike kanaler](#).

Det [er ikke lagt opp til](#) konkrete egne medvirkningsopplegg for innbyggere og næringsliv i denne perioden. I stedet [er det lagt til rette for](#) informasjon og dialog på relevante eksisterende arenaer og arrangementer. Eksempler på dette:

- Nettsiden [Sterkere sammen – Kristiansand mot 2030](#) er opprettet som fast kommunikasjonsplattform for hele planprosessen med digitalt skjema for å melde inn innspill og merknader til planprogrammet. I tillegg informasjon gjennom en egen Facebook-side.
- Presentasjon av resultatene fra Ungdataundersøkelsen om hvordan unge i Agder har det av [ungdommer for ungdoms](#)
- Planprogrammet ble presentert under miljøuka «[Bærekraftig sammen](#)» [6. juni](#). Inviterte innleder fra eldrerådet i Songdalen og Studentrådet/STA og velferdstinget i Agder holdt innlegg om generasjonsperspektivet i planprogrammet. En oppfølgende workshop gjennomført av fagmiljøet ved Global utvikling og samfunnsplanlegging ved UiA, kom med innspill til neste planfase.
- NMBU (Norges miljø- og biovitenskapelige universitet) tverrfaglig masterklasse, Kristiansand dobbel + arbeider med ulike tema for nye Kristiansand. Studentene [fra NABU og Sciences Po i Rennes i Frankrike](#) presenterte [og utdypet ulike temaer og case fra nye Kristiansand kommune og sammenslåingsprosessen](#) 14. juni 2019 under konferansen SNART!

[Fase 1 benyttes også for intern forankring av planprogrammet i de tre kommunene.](#)

Fase 2 – planfasen – innspill til innholdet i planen

I planfasen drøftes visjon, ulike satsingsområder, mål og strategier som grunnlag for planforslaget.

Denne kommuneplanprosessen skal ikke prioritere medvirkning i arbeidet med ny visjon. Den skal utarbeides på grunnlag av eksisterende visjoner i de tre kommunene og fellesnemndas visjon for etablering av ny kommunen.

Den brede medvirkningen skal handle om satsingsområder, mål og strategier for å møte de utfordringene som er beskrevet i planprogrammet. Dette skal skje i form av dialog med innbyggere og samfunnsaktører i hele den nye kommunen som regionale myndigheter og sentrale institusjoner, næringsliv, interesseorganisasjoner og frivillige. Dialogen gjennomføres ved bruk av ulike tilnærminger og metoder. Eksisterende møteplasser, arenaer og arrangementer vil fortsatt bli benyttet så langt som mulig. Planprogrammet er ikke utfyllende i detalj på hvordan dette skal gjøres. [Ressurser og opplegg tilpasses](#) når organisering av planprosessen er avklart [og prosjektgruppe er på plass](#) i ny linje. Følgende er eksempler på tiltak som er foreløpig planlagt:

- Det planlegges **nattvandring i samarbeid med Norad omkring FNs bærekraftsmål 9.november**† Dette blir en viktig arena for bevisstgjøring og engasjement rundt alle de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling av kommunen. Det kan legges til rette for **medvirkningsmøter i forkant av vandringen** om hvilke mål som er viktigst å prioritere i kommuneplanens samfunnsdel.
- Bruk av **gjestebud** anbefales for å nå andre innbyggere i lokalsamfunnene enn de som tradisjonelt kommer på åpne temamøter.
- Legge til rette for **åpne folkemøter** eller **temamøter** flere steder i kommunen. Det vil bli vurdert om møtene også kan gjennomføres som digitale folkemøter parallelt.
- Teste ut **innbyggertorgenes** nye rolle som møteplass.
- Teste ut en form for **styrt medvirkning** der en setter sammen representanter fra ulike grupper som kjenner tema som skal drøftes fra ulike synsvinkler. Flere metoder kan brukes.
- En egen oppfølging av forslagene fra studenter fra NMBU (tidligere prosjekt Cool planning og Kristiansand dobbel +) skal gjennomføres under prosjektet **SNARKristiansand!** Målet er å definere og utvikle by- og tettstedenes kvaliteter i nye Kristiansand der lokale fortellinger og bærekraftig byutvikling vektlegges. Prosjektet vil kunne gi innspill både til flere områder innenfor samfunnsdelen, arealstrategien og kommunens arealplanlegging, og det lages et eget medvirkningsopplegg for innbyggerne. Resultatet skal bli en kunstnerisk **utstilling** om stedene i nye Kristiansand som vil bli presentert under høring av planen.
- **Studentrådet** er sentralt, og opplegget med hvordan de ønsker å involvere seg blir avtalt spesielt.
- **Presentasjon og dialog omkring innspillende fra studentprosjektene Cool planning og Kristiansand ++**

Involvering av svakere stemmer

Kommunene har gode erfaringer fra tidligere med å bruke eksisterende arenaer for å nå innbyggere som en vanligvis ikke hører stemmene til. Det kan være frivillighetsentralene, kommunens biblioteker, mindre kulturhus og ulike organisasjoners møteplasser. I tillegg kan en gå i dialog med tillitspersoner som gjennomfører ulike tiltak i kommunene som for eksempel etablerte ordninger med bydelsverter, trygghetsvandring, i forbindelse med forebyggende arbeid i regi av ulike frivillige organisasjoner, **FN/Arkivet, Batteriet SØR/** bymisjonen og andre sammenslutninger som arbeider for inkludering og mangfold.

Opplegg for involvering av barn og unge

Det lages et eget opplegg for medvirkning av barn og unge. Det kommende ungdomsrådet vil være den formelle høringsinstansen og vil inviteres til å være sentrale i medvirkningen og valg av medvirkningsmetoder.

I lokalsamfunnene inviteres elevrådene til å delta enten på egne arrangementer eller at de inviteres spesielt inn til de tiltakene som er for alle. Ungdomsklubber kan få en rolle for å få en bredere representasjon.

Tema for **innovasjonscamper** på ungdomsskoler til høsten er «slik vil vi unge ha det». I samarbeid med nytt kommunalområde for oppvekst og læring og Ungt Entreprenørskap² vil det bli lagd problemstillinger på dette temaet. Årets tema er «bærekraft og sosialt entreprenørskap».

Temaer i ny samfunnsdel er også tenkt som tema for oppgaveskriving i skolene for noen trinn høsten 2019. Omfang, tema og fagområde avklares med nytt kommunalområde for oppvekst og læring. For de de minste elevene kan elevrådene være aktuelle.

Dagens Kristiansand testet en *app* i sitt medvirkningsarbeid ved siste revisjon. Det er aktuelt å ta den i bruk igjen. Den hadde god funksjon i møte med studenter og unge innbyggere. Facebook-siden «Min

² ideell, landsomfattende organisasjon som i samspill med utdanningssystemet, næringslivet og andre aktører jobber for å utvikle barn og unges kreativitet, skaperglede og tro på seg selv

stemme ut» i dagens Kristiansand kan også aktiviseres for å nå unge innvanderstemmer. Kommunen har også samarbeidet med elevgruppe fra de videregående skolene med å utvikle en applikasjon for ungdom 13-20 år i Kristiansand **SEES** som lanseres ved skolestart august 2019. Her samles det som skjer i bydelene og i sentrum fra kommunale, frivillige og private i en og samme plattform. Det ligger muligheter i å teste ut denne når det gjelder kommunens planarbeid for å nå denne målgruppen.

Bilde 1 Innovasjonscamp på Oddemarka skole, 19. januar 2017. Foto: Ragna Marie Henden

Fase 3 – høringsfase – høring av planen – synspunkter på forslag til plan

Det skal gis god informasjon om planens innhold til innbyggerne på digitale plattformer og åpne møter flere steder i den nye kommunen. Møtene aktiviseres og annonseres i forkant gjennom at personer som har vært med og gitt innspill blir bedt om å kommentere hvordan dette er ivaretatt. Ulike digitale plattformer og metoder tas i bruk.

Det kan arrangeres **høringsmøter** på utvalgte tema der relevante aktører og fagmiljø inviteres til å presentere sine innspill, til debatt og synspunkter på utkastet.

Fase 4 – tilbakemelding til de som har deltatt

Erfaring viser at kommunene er for dårlig til å gi deltakere tilbakemelding på hvordan innspillene er tatt imot. Dette gis som en kombinasjon av skriftlige tilbakemelding, rapporter eller å samle flere til et eget oppfølgingsmøte eller publisere dette på kommunens nettside.

7 Framdrift

7.1 Kommuneplanens samfunnsdel med arealstrategi

2019

---

30. april	Planprogram behandles av Fellesnemnda
Mai – juni 2019	Melding om oppstart av planarbeid og offentlig høring av planprogrammet
24. september	Fellesnemnda fastsetter planprogrammet
9. oktober	Konstituering av nytt bystyre, hovedutvalg og andre folkevalgte organ
Juni – desember 2019	Informasjon, medvirkningsprosesser og dialog

2020

Februar/mars	Utkast til planforslag foreligger og behandles første gang av nytt formannskap
Mars/april	Offentlig ettersyn av planforslaget
Mai/juni	Vedtak av planen i Bystyret

7.2 Oppfølging

Juni 2020	Prinsippsak om konsekvenser av ny arealstrategi fremmes i bystyret
August 2020	Offentlig høring av planprogram for kommuneplanens arealdel (KPA) – oppfølging av vedtatt samfunnsdel med arealstrategi
Des 2020	Handlings- og økonomiplanen for 2021-2024 har innarbeidet føringer fra ny samfunnsdel

NYE KRISTIANSAND

Dato 11. september 2019
 Saksnr.: 201812282-100
 Saksbehandler Torbjørn Urfjell

Saksgang

Arbeidsutvalg Nye Kristiansand
 Fellesnemnda (Søgne, Songdalen og Kristiansand)

Møtedato

17.09.2019
 24.09.2019

**Møte- og talerett for representative råd i folkevalgte organ
 - reglement for seniorråd, råd for funksjonshemmede og ungdommens bystyre**

Sammendrag

I oppfølging av sakene om reglement for rådet for personer med funksjonsnedsettelse, seniorråd og ungdomsråd vurderes det om rådene skal gis møte- og talerett i folkevalgte organer. Det vurderes også om det skal velges en bystyrerepresentant inn i råd for funksjonshemmede. Navnene til rådene avklares og det foreslås hvordan opprinnelig foreslått reglement justeres i tråd med dette.

Innstillingen balanserer mellom intensjonen i ny kommunelov om ryddighet mellom råd, folkevalgte og administrasjon og å ta vare på sittende råds erfaringer om hva som bidrar til at de blir involvert.

Forslag til vedtak

1. De lovpålagte representative rådene i Kristiansand benevnes som
  - seniorråd
  - råd for funksjonshemmede
  - ungdommens bystyre
2. Reglementene for rådene i sak 51/19, 52/19 og 53/ 19 vedtas med følgende tillegg i reglementenes § 4b
  - Seniorråd - *Rådets leder har møterett i helseutvalget og har talerett i møtet før behandling av sakskartet.*
  - Råd funksjonshemmede - *Rådets leder har møterett i by- og stedsutviklingsutvalget og har talerett i møtet før behandling av sakskartet.*
  - Ungdommens bystyre - *Rådets leder har møterett i kulturutvalget og oppvekstutvalget og har talerett i møtet før behandling av sakskartet.*
3. Det velges ikke bystyrerepresentant inn i noen av de representative rådene.
4. Kommunedirektøren sikrer at administrasjonen og rådene jobber sammen om hvordan prinsippene om tidligere medvirkning gir tydeligere involvering i planer og saker før politisk sluttbehandling.

Camilla Dunsæd
 Kommunedirektør

Torbjørn Urfjell
 Direktør kultur og innbyggerdialog

Vedlegg: Opprinnelige forslag til reglementer som justeres i tråd med vedtakene i saken.

Bakgrunn for saken:

Fellesnemnda behandla 30. april sakene 51/19 reglement for råd for personer med funksjonsnedsettelse, 52/19 reglement for seniorråd og 53/19 reglement for ungdomsråd. Det ble fattet enstemmig og likelydende vedtak for alle tre saker:

Saken utsettes og sendes tilbake til administrasjonen.

Fellesnemnda ber om en sak på representasjon av de tre lovpålagte utvalgene, i folkevalgte organer.

Ett forslag fulgte saken uten votering:

Det vurderes om det skal inn politisk oppnevnte representanter i Seniorrådet og Rådet for personer med funksjonsnedsettelse.

Denne saken svarer på forslag til representasjon i de tre lovpålagte sakene. Utover at saken også omtaler hvilke navn de ulike rådene skal ha, så regnes reglementet ellers å være beskrevet tilfredsstillende i sakene 51/19, 52/19 og 53/19. Det opprinnelige forslaget til reglement foreslås godkjent med unntak av endringer spesifikt omtalt i denne saken.

Alle dagens tre kommuner har de lovpålagte råd som dekker de tre områdene eldre, funksjonsnedsette og ungdom. Rådene har noe ulik rolle og sammensetning og i Songdalen er to av rådene samlet i et felles råd.

Forslag til reglement, som ble utsatt av fellesnemnda 30. april, hadde vært på høring i rådene. Forslaget baserte seg på at medvirkningsordningene er i utvikling og at intensjonen i ny kommunelov er å trekke rådene tidligere inn i beslutningsfasen og i planarbeidet. Ved behandling i april var de mer detaljerte beskrivelsene som finnes i forskrift ikke fastsatt av kommunal- og moderniseringsdepartementet. Denne forskriften ble fastsatt 17. juni med navn *Forskrift om kommunale og fylkeskommunale råd for eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom kalt medvirkningsordningsforskriften.*

Administrasjonen har varslet organisasjoner som fremmer kandidater til seniorråd og råd for funksjonshemmede om at henvendelsen om å komme med forslag kommer seint. For å kunne velge operative råd i høst er det nødvendig å sende ut formell invitasjon raskt og administrasjonen vil gjøre det med forbehold om at reglementene vedtas som foreslått.

Sakens digresjon først - navn på rådene

Lowverket opererer med følgende navn på rådene

- eldreråd
- råd for personer med funksjonsnedsettelse
- ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom

De sittende rådene ønsker følgende navn på rådene

- seniorråd
- råd for funksjonshemmede
- ungdommens bystyre

For seniorrådene kjennes *senior* som et mer positivt navn enn *eldre* uten at dette fremmes som et maktpåliggende argument.

For råd for funksjonshemmede virker *personer med funksjonsnedsettelse* som avstandsskapende da det i navnet spesifiseres at det faktisk handler om personer og ellers

er begrepet langt og tungvint. For ungdommen er *ungdommens bystyre* med på å synliggjøre at rådet representerer de som er for unge til å ha stemmerett.

Kommunedirektøren merker seg at begreper endrer seg med tiden og at det som er gangbart i en tid er uholdbart i den neste. Særlig er begrepet funksjonshemmede problematisert i nyere tid da det ikke er de med funksjonsnedsettelse som er hemmede eller hemma, det er samfunnet som ikke er tilrettelagt. Kommunedirektøren mener prinsipielt at navnene bør følge lovverkets utvikling i størst mulig grad og at eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd ville være å foretrekke. Samtidig er det viktig å eie sine egne begreper og kommunedirektøren velger å innstille på navnene som de sittende representantene ønsker, selv om det ikke nødvendigvis er de samme representantene som skal bekle verv i de nye rådene. Navnene *seniorråd*, *råd for funksjonshemmede* og *ungdommens bystyre* anbefales dermed som navn på rådene i Kristiansand.

Om medvirkning

Medvirkning er et sentralt ord i forskriften og det presiseres at det må finnes rutiner for at rådene mottar sakene på et så tidlig tidspunkt at de har mulighet til å påvirke utfallet av sakene. I Kristiansand etableres det en enhet for demokratiordninger der sekretariatsfunksjonen for representative råd vil ligge. Dette sekretariatet vil sammen med rådene jobbe med å sikre at interessene rådene representerer ivaretas i planverk og i innstillinger fra administrasjonen. Medvirkningen skal skje tidlig i prosjekter, i utviklingsarbeid og i de ulike fasene av planprosesser.

Lykkes den nye satsingen på medvirkning, så påvirker rådene grunnlaget for sakene i langt større grad enn erfaringen er fra de tre kommunene. Perspektivet flyttes fra den politiske sluttbehandlingen til oppstart og utvikling av sakene. Kommunedirektøren mener dette perspektivet også har konsekvenser for hvor innsatsen og oppmerksomheten for rådene legges.

Kommunedirektøren viser også til sak om innovative medvirkningsordninger som legges fram for fellesnemnda 24. september der det finnes en rekke gode eksempler på medvirkning og tidlig involvering.

Mulige rettigheter i folkevalgte organ

Kommunelovens § 5 -1 definerer *folkevalgte organer*. I §5 -2 defineres eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom som *andre kommunale organer*, altså defineres rådene i loven, men ikke med betegnelsen folkevalgte organer.

Spørsmålet om rådene kan ha møte- og talerett i folkevalgte organer fant sitt svar da forskriften ble fastsatt i juni i år der §2 lyder: *Kommunestyret og fylkestinget kan gi medlemmer av rådene møte- og talerett i folkevalgte organer*. Altså er det opp til kommunestyret å bestemme dette.

Forankring i sittende råd

Administrasjonen har hatt dialog og hentet innspill fra sittende råd i de tre kommunene. Før sommeren hadde administrasjonen et møte med lederne og nestlederne i senior/eldre-råd og råd for funksjonshemmede for å informere om status.

Over ferien hadde samlede råd og administrasjonen et nytt møte for å arbeide sammen med forslagene. Ungdomsrådene var forhindret fra å møte på begge møtene da dette foregikk tett

på deres ferie og dermed utenom virketid. Deres innspill er imidlertid godt tatt vare på i egen prosess fra tidligere.

Rådernes syn

Rådene er klare på at de ønsker tale- og forslagsrett i spesifikke folkevalgte organer:

Seniorrådet	helseutvalget
Rådet for funksjonshemmede	by- og stedsutviklingsutvalget
Ungdommens bystyre	bystyret, kulturutvalget og oppvekstutvalget

Dette harmoniserer med praksis i gamle Kristiansand med unntak av at ungdomsrådet ikke har møte- og talerett i bystyret.

Det er enighet om at de ønsker representasjon i de utvalg som er tilsvarende der de i dag har representasjon. Ungdomsrådet benytter i liten grad retten de har i kulturstyret, men ønsker å beholde slik en rett til i kulturutvalget. De ønsker i tillegg møte- og talerett i bystyret

Leder representerer rådet

Sittende råd og administrasjonen har diskutert mulige løsninger for hvem som skal ivareta en eventuell møte- og talerett. Det har vært vurdert om det skal kunne være rullerende representant eller om en annen enn leder skal kunne være representant, men konklusjonen fra sittende råd og administrasjonen er at det er mest ryddig at i de tilfellene det gis møte- og talerett, så gis den til leder med nestleder som vara. Rådene velger sin egen leder når det konstitueres.

Mulige versjoner av møte- og talerett

Bystyret har flere alternativer å velge mellom når det gjelder møte- og talerett, men gruppert i tre hovedkategorier:

- a) Ingen møte- eller talerett
- b) Generell møte- og talerett
- c) Spesiell møte- og talerett

Ingen møte- eller talerett

Kommunedirektøren oppfatter at alternativ a der rådene ikke har noen møte- eller talerett ikke krever endringer i det opprinnelig foreslåtte reglementet. Dette alternativet krever full konsentrasjon om at medvirkningen skjer tidlig og at perspektivet fra rådene, folkevalgte og administrasjonen festet på planer framfor politisk sluttbehandling. Dette er alternativet kommunedirektøren mener prinsipielt stemmer best med intensjonen i ny kommunelov og som vil sikre best reell medvirkning i den nye kommunen. Samtidig ser kommunedirektøren at tradisjonene og vanen virker mot dette alternativet og at det særlig i eksisterende råd er vanskelig å forstå dette alternativet som noe annet enn å frata rådene makt.

Generell møte- og talerett

Kommunedirektøren oppfatter at alternativ b med generell møte- og talerett vil bety at rådernes leder kalles inn til møter i definerte folkevalgte organer på linje med de valgte politikerne i organet. Rådsrepresentanten vil da ha rett til å delta i behandlingen av sakene og i den politiske diskusjonen som om de var folkevalgte med unntak av at de ikke vil ha forslags- eller stemmerett.

Om bystyret ønsker dette alternativet, så kan det løses ved å legge til en setning i reglementenes §4 b:

Rådets leder har møte- og talerett i xx-utvalget

Her legges det til navn på det eller de folkevalgte organene bystyret mener rådet skal ha rettigheter i.

Spesiell møte- og talerett

Kommunedirektøren ser flere avarter av alternativ c med spesiell møte- og talerett.

Det kan løses ved at rådets leder får

- rett til å uttale seg i alle saker som er til behandling ved åpning av hver sak i møtet.

Dette løses med et tillegg endring i §4 b:

Rådets leder har møterett i xx-utvalget og har talerett før behandling av hver sak

- rett til å uttale seg samlet om saker rådet har merknader til ved starten av møtet.

Dette løses med et tillegg endring i §4 b:

Rådets leder har møterett i xx-utvalget og har talerett i møtet før behandling av sakskartet

- rett til å uttale seg om saker rådet er opptatt av i eget innlegg til det folkevalgte organet på et gitt antall møter, for eksempel ett møte hvert halvår.

Dette løses med et tillegg endring i §4 b:

Rådets leder har møterett til xx-utvalget ved ett møte i halvåret for å redegjøre for rådets arbeid og holdning i saker.

Kommunedirektørens innstilling

Kommunedirektøren mener møte- og talerett for rådene i folkevalgte organer virker mot hensikten i kommuneloven der det ryddes i rollene mellom folkevalgte, råd og administrasjon og er spesielt skeptisk til en praksis der rådenes leder opererer som et ytterligere medlem av et folkevalgte organ. Kommunedirektøren er også bekymret for at denne løsningen vil sementere tradisjonen der den politiske sluttbehandlingen av saker er viktigere enn tidlig medvirkning.

Det er likevel vanskelig å innstille på dette alternativet når forståelsen til de som i dag sitter i rådene er så annerledes. Å gå inn i ny kommune med forståelsen fra representative råd om at de ikke tas på alvor er ikke ønskelig og kommunedirektøren innstiller dermed på at seniorrådet gis møte- og talerett ved starten av møtet i helseutvalget, råd for funksjonshemmede ved starten av møtet i by- og stedutviklingsutvalg og ungdommens bystyre ved starten av møtet i kulturutvalget og oppvekstutvalget. Det innstilles ikke på å gi ungdommens bystyre møte- og talerett i bystyret. Bystyret er det organet det er aller viktigst å holde klare skiller mellom folkevalgte og andre interesser. Om det skulle innstilles på en slik rett, så ville kommunedirektøren valgt løsningen der rådet ble invitert til halvårlige møter. Kommunedirektøren ser at den samme funksjonen kan oppnås ved at bystyret inviterer til temamøter der ungdommens bystyre møter bystyret direkte.

Folkevalgt som medlem av råd

I fellesnemnda ble det fremmet et forslag uten votering om at det vurderes om det skal inn politisk oppnevnte representanter i seniorrådet og rådet for personer med funksjonsnedsettelse.

Et referansepunkt for å vurdere det spørsmålet er ny kommunelov § 7.3 der det slås fast at administrative ledere er utelukket fra valg til et folkevalgt organ. Administrasjonens rolle er å forberede sakene for politisk behandling og skal ikke sitte i utvalgene. På samme måte skal det heller ikke være politisk representasjon i administrative organer som forbereder saker for politisk behandling. Om bystyrerepresentanter oppnevnes som representanter i

representative råd vil de antakelig bli inhabile etter kommunelovens § 11.10 når saker rådene har uttalt seg om kommer til politisk behandling.

I dialog med sittende råd for funksjonshemmede og senior/eldreråd er det klart at det ikke er noe spesifikt ønske å ha en folkevalgt som medlem av seniorråd, mens det er et sterkt ønske om en folkevalgt i råd for funksjonshemmede. Det oppleves som helt nødvendig for å nå fram til bystyret og også for at rådet skal kunne forstå politiske prosesser bedre. De ønsker at den folkevalgte skal være fullverdig medlem i rådet, men ikke kunne velges til leder av rådet.

Dersom bystyret ønsker at det skal velges en folkevalgt representant inn i rådet for funksjonshemmede så kan det løses på flere måter, og kommunedirektøren peker her på to alternative tillegg til §2 i reglementet for rådet for funksjonshemmede

- a) *Ett av rådets medlemmer velges blant bystyrets medlemmer.* Dette medlemmet kan ikke velges til leder av rådet.
- b) *I tillegg velges ett av bystyrets medlemmer som observatør med møteplikt og talerett i rådet.*

Kommunedirektøren oppfatter at et bystyremedlem inn i ett av de representative rådene vil rote til rollene mellom råd, folkevalgte og administrasjon som ny kommunelov er opptatt av å rydde i. Erfaringene fra sittende råd om at en slik praksis er svært nyttig skal ikke kimses av, men det er ikke godt nok argument til at kommunedirektøren ser at beslutningsorganene bør innføre slike ordninger i nye Kristiansand. Dersom bystyret er av en annen oppfatning, så vil kommunedirektøren i så fall anbefale alternativ b der bystyremedlemmet i rådet kan fungere som en toveisambassadør og der uttalelsene fra rådet vil stå for de interesseoppnevnte representantene og bystyreprerentanten i mindre grad vil møte seg selv i døra.

Om etablering av nye råd høsten 2019

Selv om fellesnemnda nå vedtar forslag til reglement, må det behandles i bystyret for å være gyldig. Det kan tidligst skje i det konstituerende møtet 9.oktober. Det er ønskelig at rådenes representanter oppnevnes av bystyret i møte 23.oktober, slik at de kan bli med på felles opplæring og bli involvert i planer som blant annet kommuneplanen tidligst mulig i høst.

Administrasjonen har varslet organisasjoner som fremmer kandidater til seniorråd og råd for funksjonshemmede om at de vil bli bedt om å komme med forslag, men at den formelle henvendelsen kommer like før fristen om å melde inn som følge av behandling av nytt reglement. For at bystyret skal kunne velge operative råd i høst vil administrasjonen be organisasjonene om forslag med forbehold om at reglementene kan ende opp annerledes enn som foreslått.

Kommunedirektøren vil sikre at vedtaket i denne saken innarbeides i reglementene for de folkevalgte organene det har konsekvens for samt i saksbehandlingsreglementet før disse skal legges fram for bystyret 9. oktober.

Reglement for råd for personer med funksjonsnedsettelse i Kristiansand kommune

Forslag fra programleder til fellesnemnda 30.april 2019

Innhold

§1 Formål	1
§ 2 Valg og sammensetning	1
§ 3 Ansvars- og arbeidsområde.....	2
§ 4 Saksbehandling	2
§4 a Generell saksbehandling.....	2
§4b Saker som er til politisk behandling	2
§4c Tema som rådet ønsker å legge fram for politiske organ.....	2
§4 d Sekretariatshjelp	2
§ 5 Årsmelding	2
§ 6 Godtgjøring.....	3
§ 7 Gyldighet/endring.	3

§1 Formål

Formålet med rådet for personer med funksjonsnedsettelse er å sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning fra personer med funksjonsnedsettelse i saker som angår dem¹.

§ 2 Valg og sammensetning

Rådet for personer med funksjonsnedsettelse består av inntil 11 medlemmer, samt 4 varamedlemmer som velges for fire år (samme som den kommunale valgperiode).

Rådet for personer med funksjonsnedsettelse velges av bystyret selv².

Rådet for personer med funksjonsnedsettelse bør bestå av personer med ulik erfaring og bakgrunn for å sikre at rådet representerer ulike funksjonsnedsettelser.

Registrerte organisasjoner for personer med funksjonsnedsettelse skal ha rett til å fremme (nominere) forslag om medlemmer til rådet³. Aktuelle organisasjoner kan fremme (nominere) kandidater basert på offentlig utlysning.

¹ jf. forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 1 bokstav b.

² jf. kommuneloven § 5-12 første ledd

³ Jf forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 3 tredje ledd. Organisasjonene må være registrert i Brønnøysundregisteret

Rådet velger selv sin leder og nestleder⁴.

§ 3 Ansvars- og arbeidsområde

Rådet er et rådgivende organ for kommunen, og har rett til å uttale seg i saker som gjelder personer med funksjonsnedsettelse⁵.

Rådet skal ikke behandle saker som gjelder enkeltpersoner⁶.

§ 4 Saksbehandling

§4 a Generell saksbehandling

Kristiansand kommune har felles reglement for saksbehandling for folkevalgte organ som også gjelder rådet⁷.

Rådets uttalelser skal følge saksdokumentene til det kommunale organet som avgjør saken endelig⁸.

§4b Saker som er til politisk behandling

Rådet har rett til å uttale seg i saker som skal til politisk behandling. Det gjøres i form av en skriftlig uttalelse som følger saken når den går til politisk behandling.

Rådet inviteres til å medvirke i prosesser for å kunne gi innspill til planer og utvikling av nye tjenester som har betydning for personer med funksjonsnedsettelse.

§4c Tema som rådet ønsker å legge fram for politiske organ

Tema og informasjon som rådet ønsker å legge fram for politiske organ på eget initiativ kan (som for andre grupper og innbyggere) tas opp på følgende måter:

- Bruk av åpen spørretid i bystyret⁹
- Spørsmål til aktuelt organ om å komme å legge fram sak¹⁰

§4 d Sekretariatshjelp

Rådet skal gis tilstrekkelig sekretariatshjelp¹¹. Sekretariatet er for tiden organisert i enhet for nærdemokrati og medvirkningsordninger i kommunalområdet kultur, frivillighet og innbyggerdialog.

§ 5 Årsmelding

Rådet skal hvert år utarbeide årsmelding som legges frem for bystyret, fortrinnsvis i september¹². Årsmeldingen skal inneholde oversikt over medlemmer, reglement og hvilke tema rådet har vært involvert i, samt saker som har vært behandlet i løpet av året som er gått, i tillegg til en oppsummering av rådets uttalelser.

⁴ Jf forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 2 fjerde ledd.

⁵ jf. kommuneloven § 5-12.

⁶ Jf forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 2 fjerde ledd.

⁷ [Link til saksbehandlingsreglementet](#)

⁸ Jf forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 2 tredje ledd.

⁹ Jfr § 6 i reglement for bystyret

¹⁰ Jfr § 14 i saksbehandlingsreglementet

¹¹ Jf forslag til forskrifter om medvirkningsordninger § 3 fjerde ledd

¹² jf. Forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 2 siste ledd.

§ 6 Godtgjøring

Rådets medlemmer godtgjøres i henhold til reglement for frikjøp og godtgjøringsordninger for folkevalgte representanter¹³.

§ 7 Gyldighet/endring.

Dette reglement er vedtatt av Kristiansand bystyre ..... og trer i kraft fra denne dato.

Endring av dette reglementet kan kun foretas av bystyret. Kulturutvalget skal avgi uttalelse til eventuelle endringsforslag.

---

¹³ Link til saksbehandlingsreglementet kommer

Reglement ungdommens bystyre Kristiansand kommune

Forslag fra ungdomsrådene i dagens tre kommuner 27.mars 2019.

Innhold

§1 Formål.....	1
§ 2 Valg og sammensetning.....	2
§2a Valg	2
§2b Sammensetning.....	2
§2c Tematiske komiteer	3
§2 d Arbeidsutvalg for ungdommens bystyre	3
§ 3 Ansvars- og arbeidsområder	3
§ 4 Saksbehandling	3
§4a Særlige saksbehandlingsregler i ungdommens bystyre	3
§4b Saker som er til politisk behandling	4
§4c Tema som ungdommens bystyre ønsker å legge fram for politiske organ	4
§4d Sekretariatshjelp	4
§ 5 Årsmelding.....	4
§ 6 Godtgjøring.....	5
§ 7 Gyldighet/endring.....	5

§1 Formål

Formålet med ungdommens bystyre er å sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning fra barn i unge i saker som angår dem¹.

Barn og unges rett til å si sin mening og å bli hørt er hjemlet i FNs konvensjon om barnets rettigheter artikkel 12. Det følger av artikkel 12 at barnet skal ha rett til å gi uttrykk for sine synspunkter i saker som berører det, og at barnets synspunkter skal tillegges behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Ungdommens bystyre jobber for å gjøre Kristiansand til en enda bedre kommune for barn og unge å bo i, og ønsker å være en stemme som politikere og andre lytter til og tar på alvor.

Ungdommens bystyre skal være et sted der unge kan lære om demokrati og politiske prosesser, slik at de involveres i samfunnsutviklingen.

¹ Jf kommunelovens § 5-12 og forskrift om medvirkningsordninger § 1 bokstav b.

§ 2 Valg og sammensetning

§2a Valg

Ungdommens bystyre velges av bystyret selv².

Valgperioden for elevrådsrepresentanter er ett år. Valget bør skje innen utgangen av oktober.

Medlemmer kan gjenvelges.

Medlemmene i ungdommens bystyre skal på valgtidspunktet ikke ha fylt 19 år³.

Ungdommens bystyre velger selv sin leder og nestleder⁴.

§2b Sammensetning

Ungdommens bystyre består av ungdom som velges fra elevråd på ungdomstrinnet og videregående skoler:

- En representant fra hver av ungdomskolene i kommunen, til sammen 16 representanter. Representant fra ungdomskolen velges blant skolens elevråd, fortrinnsvis leder eller nestleder av elevrådet. Elevrådsleder er første prioritet, hvis leder ikke vil, blir det valg internt i elevrådet. Hvis ingen fra skolens elevråd ønsker å være i ungdommens bystyre, åpnes det for andre kandidater fra skolen. Det avholdes da valg på aktuell skole.
- Opptil 5 representanter fra de 5 videregående skolene i kommunen. Representanten velges fortrinnsvis fra elevrådet.
- Private ungdomskoler inviteres til å sende en representant hver. På ikrafttredelsestidspunktet er det 5 skoler. Representant fra ungdomsskolen velges blant skolens elevråd, fortrinnsvis leder eller nestleder av elevrådet. Elevrådsleder er første prioritet, hvis leder ikke vil, blir det valg internt i elevrådet. Hvis ingen fra skolens elevråd ønsker å være i ungdommens bystyre, åpnes det for andre kandidater fra skolen. Det avholdes da valg på aktuell skole.
- Private videregående skole inviteres til å sende en representant hver. På ikrafttredelsestidspunktet er det 2 skoler. Representanten velges fortrinnsvis fra elevrådet.
- Opptil 4 uavhengige⁵ representanter fra sittende/nåværende ungdomsråd som foreslås internt av ungdomsrådet selv

Man bør tilstrebe tilnærmet lik kjønnsfordeling ved valg. Samtlige elevrådsrepresentanter velges med ett personlig varamedlem. Ungdommens bystyre har til sammen maksimalt 32 medlemmer med 28 varamedlemmer (de uavhengige har ikke varamedlemmer).

² jf. kommuneloven § 5-12 andre ledd.

³ Jf kommunelovens §5-12.

⁴ jf. forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 3 andre ledd.

⁵ Med uavhengig menes at disse representantene ikke lenger representerer et elevråd, De gjenvelges for å sikre kontinuitet

§2c Tematiske komiteer

Ungdommens bystyre organiserer sitt arbeid 3 tematiske komiteer med følgende ansvarsområder:

- Helse og oppvekst
- Miljø, by- og stedsutvikling
- Kultur og idrett

Komiteene består av medlemmer fra ungdommens bystyre, og alle ordinære medlemmer i ungdommens bystyre skal sitte i en av komiteene.

Ungdommens bystyre velger selv hvilke valgordninger som sikrer at medlemmene fordeles på komiteene. Hver komite velger selv sin leder og nestleder.

Leder og nestleder av ungdommens bystyre er ikke medlem av noen komite.

§2 d Arbeidsutvalg for ungdommens bystyre

Leder, nestleder og komiteledere utgjør arbeidsutvalget for ungdommens bystyre.

§ 3 Ansvars- og arbeidsområder

Ungdommens bystyre er et rådgivende organ for kommunen, og har rett til å uttale seg i saker som gjelder barn og unge⁶.

Ungdommens bystyre sine arbeidsområder er saker som gjelder barn og unge, særlig innen disse temaområder:

- Helse og oppvekst
- Miljø, by- og stedsutvikling
- Kultur og idrett

Komiteenes ansvar er å bistå ungdommens bystyre i forberedelse av saker.

Ungdommens bystyre skal ikke behandle saker som gjelder enkeltpersoner⁷.

Ungdommens bystyre har møte- og talerett i bystyret, formannskapet, helseutvalget, oppvekstutvalget, by- og tettstedsutviklingsutvalget, samt kulturutvalget.

Ungdommens bystyre kan få disposisjonsrett over midler som tildeles til definerte formål fra bystyret.

§ 4 Saksbehandling

§4a Særlige saksbehandlingsregler i ungdommens bystyre

Kristiansand kommune har felles reglement for saksbehandling for folkevalgte organ som også gjelder ungdommens bystyre⁸.

⁶ jf. kommuneloven § 5-12.

⁷ Forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 2 fjerde ledd.

⁸ Link til saksbehandlingsreglementet

Møter i de tematiske komiteene og arbeidsutvalget unntas fra regler for saksbehandling. Ungdommens bystyre utarbeider selv forslag til arbeidsformer og rutiner for hvordan komiteene får fram saker.

Barn og unge som bor i Kristiansand kommune samt organisasjoner som representerer eller organiserer barn og unge kan komme med forslag til tema og saker som komiteene skal jobbe med. Ungdommens bystyre utarbeider selv rutiner for hvordan slike henvendelser kan skje.

§4b Saker som er til politisk behandling

Ungdommens bystyre har rett til å uttale seg i saker som skal til politisk behandling. Det gjøres i form av en skriftlig uttalelse som følger saken når den går til politisk behandling.

I folkevalgte organer hvor ungdommens bystyre har møte- og talerett kan representanter fra ungdommens bystyre uttale seg i saker som er til behandling, ihht saksbehandlingsregler.

§4c Tema som ungdommens bystyre ønsker å legge fram for politiske organ

Tema og informasjon som ungdommens bystyre ønsker å legge fram for politiske organ på eget initiativ kan (som for andre grupper og innbyggere) tas opp på følgende måter:

- Bruk av åpen spørretid i bystyret⁹
- Spørsmål til aktuelt organ om å komme å legge fram sak¹⁰

§4d Sekretariatshjelp

Barn og unge har rett på ekstra støtte til forberedelse av saker, og ungdommens bystyre med tilhørende komiteer og arbeidsutvalg skal gis tilstrekkelig sekretariatshjelp¹¹. Sekretariatet er for tiden organisert i enhet for *nærdemokrati og medvirkningsordninger* i kommunalområdet kultur, frivillighet og innbyggerdialog.

Sekretariatet sikrer at saker som skal /er til politisk behandling kommer til ungdommens bystyre i tide.

§ 5 Årsmelding

Ungdommens bystyre skal hvert år utarbeide årsmelding som legges frem for bystyret¹². Årsmeldingen skal inneholde oversikt over medlemmer, reglement og hvilke saker ungdommens bystyre har behandlet i løpet av årets som er gått, i tillegg til en oppsummering av rådets uttalelser.

Årsmeldingen for ungdommens bystyre legges fram i slutten av hvert skoleår.

⁹ Jfr § 6 i reglement for bystyret

¹⁰ Jfr § 14 i saksbehandlingsreglementet

¹¹ jf. forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 3 fjerde ledd.

¹² jf. forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 2 siste ledd.

§ 6 Godtgjøring

Ungdommens bystyre sine medlemmer godtgjøres i henhold til «Reglement for godtgjøring og velferdsordninger for folkevalgte» i Kristiansand kommune¹³.

§ 7 Gyldighet/endring.

Dette reglement er vedtatt av Kristiansand bystyre ..... og trer i kraft fra denne dato. Endring av dette reglementet kan kun foretas av bystyret. Kulturutvalget skal innstille på sak om forslag til eventuelle endringsforslag.

---

¹³ Link til godtgjøringsreglementet

Reglement for ungdomsråd i Kristiansand kommune

Forslag fra programleder til fellesnemnda 30. april 2019.

Innhold

§1 Formål	1
§ 2 Valg og sammensetning	2
§2a Valg	2
§2b Sammensetning	2
§2c Tematiske arbeidsutvalg	3
§2 d Arbeidsutvalg for ungdomsrådet	3
§ 3 Ansvars- og arbeidsområder	3
§ 4 Saksbehandling	3
§4a Saksbehandlingsrutiner.....	3
§4b Saker som er til politisk behandling	4
§4c Tema som ungdomsrådet ønsker å legge fram for politiske organ	4
§4d Sekretariatshjelp	4
§ 5 Årsmelding	4
§ 6 Godtgjøring.....	4
§ 7 Gyldighet/endring.	4

§1 Formål

Formålet med ungdomsrådet er å sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning fra barn i unge i saker som angår dem¹.

Barn og unges rett til å si sin mening og å bli hørt er hjemlet i FNs konvensjon om barnets rettigheter artikkel 12. Det følger av artikkel 12 at barnet skal ha rett til å gi uttrykk for sine synspunkter i saker som berører det, og at barnets synspunkter skal tillegges behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Ungdomsrådet jobber for å gjøre Kristiansand til en enda bedre kommune for barn og unge å bo i, og ønsker å være en stemme som politikere og andre lytter til og tar på alvor.

Ungdomsrådet skal være et sted der unge kan lære om demokrati og politiske prosesser, slik at de involveres i samfunnsutviklingen.

¹ Jf kommunelovens § 5-12 og forskrift om medvirkningsordninger § 1 bokstav b.

§ 2 Valg og sammensetning

§2a Valg

Ungdomsrådet velges av bystyret selv².

Valgperioden for elevrådsrepresentanter er ett år. Valget bør skje innen utgangen av oktober.

Medlemmer kan gjenvelges.

Medlemmene i ungdomsrådet skal på valgtidspunktet ikke ha fylt 19 år³.

Ungdomsrådet velger selv sin leder og nestleder⁴.

§2b Sammensetning

Ungdomsrådet består av ungdom som velges fra elevråd på ungdomstrinnet og videregående skoler:

- En representant fra hver av ungdomskolene i kommunen, til sammen 16 representanter. Representant fra ungdomskolen velges blant skolens elevråd, fortrinnsvis leder eller nestleder av elevrådet. Elevrådsleder er første prioritet, hvis leder ikke vil, blir det valg internt i elevrådet. Hvis ingen fra skolens elevråd ønsker å være i ungdommens bystyre, åpnes det for andre kandidater fra skolen. Det avholdes da valg på aktuell skole.
- Opptil 5 representanter fra de 5 videregående skolene i kommunen. Representanten velges fortrinnsvis fra elevrådet.
- Private ungdomskoler inviteres til å sende en representant hver. På ikrafttredelsestidspunktet er det 5 skoler. Representanten velges fortrinnsvis fra elevrådet.
- Private videregående skole inviteres til å sende en representant hver. På ikrafttredelsestidspunktet er det 2 skoler. Representanten velges fortrinnsvis fra elevrådet.
- Opptil 4 uavhengige⁵ representanter fra sittende/nåværende ungdomsråd som foreslås internt av ungdomsrådet selv

Man bør tilstrebe tilnærmet lik kjønnsfordeling ved valg. Samtlige elevrådsrepresentanter velges med ett personlig varamedlem. Ungdomsrådet har til sammen maksimalt 32 medlemmer med 28 varamedlemmer (de uavhengige har ikke varamedlemmer).

² jf. kommuneloven § 5-12 andre ledd.

³ Jf kommunelovens §5-12.

⁴ jf. forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 3 andre ledd.

⁵ Med uavhengig menes at disse representantene ikke lenger representerer et elevråd. De gjenvelges for å sikre kontinuitet

§2c Tematiske arbeidsutvalg

Ungdomsrådet organiserer sitt arbeid 3 tematiske arbeidsutvalg med følgende ansvarsområder⁶:

- Helse og oppvekst
- Miljø, by- og stedsutvikling
- Kultur og idrett

Arbeidsutvalgene består av medlemmer fra ungdomsrådet, og alle ordinære medlemmer i ungdomsrådet skal sitte i et av arbeidsutvalgene.

Ungdomsrådet velger selv hvilke valgordninger som sikrer at medlemmene fordeles på arbeidsutvalgene. Hvert arbeidsutvalg velger selv sin leder og nestleder.

Leder og nestleder av ungdomsrådet er ikke medlem av noen komite.

§2 d Arbeidsutvalg for ungdomsrådet

Leder, nestleder og komiteledere utgjør arbeidsutvalget for ungdomsrådet.

§ 3 Ansvars- og arbeidsområder

Ungdomsrådet er et rådgivende organ for kommunen, og har rett til å uttale seg i saker som gjelder barn og unge⁷.

Ungdomsrådet vil jobbe med saker som gjelder barn og unge, særlig innen disse temaområder:

- Helse og oppvekst
- Miljø, by- og stedsutvikling
- Kultur og idrett

Arbeidsutvalgenes ansvar er å bistå ungdomsrådet i forberedelse av saker.

Ungdomsrådet skal ikke behandle saker som gjelder enkeltpersoner⁸.

Ungdomsrådet kan få disposisjonsrett over midler som tildeles til definerte formål fra bystyret.

§ 4 Saksbehandling

§4a Saksbehandlingsrutiner

Kristiansand kommune har felles reglement for saksbehandling for folkevalgte organ som også gjelder ungdomsrådet⁹.

Møter i de tematiske arbeidsutvalgene og arbeidsutvalget for ungdomsrådet tilpasses regler for saksbehandling. Ungdomsrådet utarbeider selv forslag til arbeidsformer og rutiner for hvordan arbeidsutvalgene får fram saker.

⁶ Jf ihht kommunelovens § 5-7.

⁷ jf. kommuneloven § 5-12.

⁸ Forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 2 fjerde ledd.

⁹ Link til saksbehandlingsreglementet

Barn og unge som bor i Kristiansand kommune samt organisasjoner som representerer eller organiserer barn og unge kan komme med forslag til tema og saker som de tematiske arbeidsutvalgene skal jobbe med. Ungdomsrådet utarbeider selv rutiner for hvordan slike henvendelser kan skje.

§4b Saker som er til politisk behandling

Ungdomsrådet har rett til å uttale seg i saker som skal til politisk behandling. Det gjøres i form av en skriftlig uttalelse som følger saken når den går til politisk behandling.

Rådet inviteres til å medvirke i prosesser for å kunne gi innspill til planer og utvikling av nye tjenester som har betydning for barn og unge.

§4c Tema som ungdomsrådet ønsker å legge fram for politiske organ

Tema og informasjon som ungdomsrådet ønsker å legge fram for politiske organ på eget initiativ kan (som for andre grupper og innbyggere) tas opp på følgende måter:

- Bruk av åpen spørretid i bystyret¹⁰
- Spørsmål til aktuelt organ om å komme å legge fram sak¹¹

§4d Sekretariatshjelp

Barn og unge har rett på ekstra støtte til forberedelse av saker, og ungdommens bystyre med tilhørende arbeidsutvalg skal gis tilstrekkelig sekretariatshjelp¹². Sekretariatet er for tiden organisert i enhet for *nærdemokrati og medvirkningsordninger* i kommunalområdet kultur, frivillighet og innbyggerdialog.

Sekretariatet sikrer at saker som skal /er til politisk behandling kommer til ungdomsrådet i tide.

§ 5 Årsmelding

Ungdomsrådet skal hvert år utarbeide årsmelding som legges frem for bystyret¹³. Årsmeldingen skal inneholde oversikt over medlemmer, reglement og hvilke saker ungdomsrådet har behandlet i løpet av årets som er gått, i tillegg til en oppsummering av rådets uttalelser. Årsmeldingen for ungdomsrådet legges fram i slutten av hvert skoleår.

§ 6 Godtgjøring

Ungdomsrådets medlemmer godtgjøres i henhold til «Reglement for godtgjøring og velferdsordninger for folkevalgte» i Kristiansand kommune¹⁴.

§ 7 Gyldighet/endring.

Dette reglement er vedtatt av Kristiansand bystyre ..... og trer i kraft fra denne dato. Endring av dette reglementet kan kun foretas av bystyret. Kulturutvalget skal innstille på sak om forslag til eventuelle endringsforslag.

¹⁰ Jfr § 6 i reglement for bystyret

¹¹ Jfr § 14 i saksbehandlingsreglementet

¹² jf. Forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 3 fjerde ledd.

¹³ jf. Forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 2 siste ledd.

¹⁴ Link til godtgjøringsreglementet

Reglement for seniorråd i Kristiansand kommune

Forslag fra programleder til fellesnemnda 30. april 2019

Innhold

§1 Formål	1
§ 2 Valg og sammensetning	1
§ 3 Ansvars- og arbeidsområde.....	2
§ 4 Saksbehandling	2
§4 a Generell saksbehandling.....	2
§4b Saker som er til politisk behandling	2
§4c Tema som rådet ønsker å legge fram for politiske organ	2
§4d Sekretariatshjelp	2
§ 5 Årsmelding	2
§ 6 Godtgjøring.....	2
§ 7 Gyldighet/endring	3

§1 Formål

Formålet med seniorrådet er å sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning fra eldre i saker som angår dem¹.

§ 2 Valg og sammensetning

Seniorrådet består av inntil 11 medlemmer samt fire varamedlemmer som velges for den kommunale valgperiode. Seniorrådet velges av bystyret².

Flertallet av medlemmer i seniorrådet skal ha fylt 60 år på valgtidspunkt³.

Registrerte organisasjoner for personer med funksjonsnedsettelse skal ha rett til å fremme (nominere) forslag om medlemmer til rådet⁴. Aktuelle organisasjoner kan fremme (nominere) kandidater basert på offentlig utlysning. Rådet bør etterstrebe en sammensetning som bidrar til bred deltakelse, både geografisk og når det gjelder interesser.

Seniorrådet velger selv leder og nestleder blant medlemmene⁵.

¹ Jf forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 1 bokstav a.

² jf. kommuneloven § 5-12 første ledd

³ jf. kommunelovens § 5-12 andre ledd.

⁴ Jf forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 3 tredje ledd. Organisasjonene må være registrert i Brønnøysundregisteret

⁵ jf. forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 3 andre ledd.

§ 3 Ansvars- og arbeidsområde

Seniorrådet er et rådgivende organ for kommunen, og har rett til å uttale seg i saker som gjelder eldre⁶.

Rådet skal ikke behandle saker som gjelder enkeltpersoner⁷

§ 4 Saksbehandling

§4 a Generell saksbehandling

Kristiansand kommune har felles reglement for saksbehandling for folkevalgte organ som også gjelder rådet⁸.

§4b Saker som er til politisk behandling

Rådet har rett til å uttale seg i saker som skal til politisk behandling. Det gjøres i form av en skriftlig uttalelse som følger saken når den går til politisk behandling. Rådets uttalelser skal følge saksdokumentene til det kommunale organet som avgjør saken endelig⁹.

Rådet inviteres til å medvirke i prosesser for å kunne gi innspill til planer og utvikling av nye tjenester som har betydning for eldrebefolkningen.

§4c Tema som rådet ønsker å legge fram for politiske organ

Tema og informasjon som rådet ønsker å legge fram for politiske organ på eget initiativ kan (som for andre grupper og innbyggere) tas opp på følgende måter:

- Bruk av åpen spørretid i bystyret¹⁰
- Spørsmål til aktuelt organ om å komme å legge fram sak¹¹

§4d Sekretariatshjelp

Rådet skal gis tilstrekkelig sekretariatshjelp¹². Sekretariatet er organisert i enhet for nærdemokrati og medvirkningsordninger i kommunalområdet kultur, frivillighet og innbyggerdialog.

§ 5 Årsmelding

Rådet skal hvert år utarbeide årsmelding som legges frem for bystyret¹³. Årsmeldingen skal inneholde oversikt over medlemmer, reglement og hvilke tema rådet har vært involvert i og saker rådet har behandlet i løpet av året som er gått, samt en oppsummering av rådets uttalelser.

§ 6 Godtgjøring

Rådets medlemmer godtgjøres i henhold til enhver tid gjeldende reglement for frikjøp og godtgjøringsordninger for folkevalgte representanter

⁶ jf. kommuneloven § 5-12.

⁷ Jf forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 2 fjerde ledd.

⁸ [Link til saksbehandlingsreglementet, kommer](#)

⁹ Jf forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 2 tredje ledd.

¹⁰ Jfr § 6 i reglement for bystyret

¹¹ Jfr § 14 i saksbehandlingsreglementet

¹² jf. forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 3 fjerde ledd.

¹³ Jf forslag til forskrift om medvirkningsordninger § 2 siste ledd

§ 7 Gyldighet/endring.

Dette reglement er vedtatt av Kristiansand bystyre ..... og trer i kraft fra denne dato.

Endring av dette reglementet kan kun foretas av bystyret. Kulturutvalget skal avgi uttalelse til eventuelle endringsforslag.

NYE KRISTIANSAND

Dato 6. september 2019
Saksnr.: 201713418-18
Saksbehandler Anne Karen Aunevik

Saksgang

Arbeidsutvalg Nye Kristiansand
Fellesnemnda (Søgne, Songdalen og Kristiansand)

Møtedato

17.09.2019
24.09.2019

Avslutning av programmet for sammenslåing av Kristiansand, Søgne og Songdalen kommuner

Som en del av den nasjonale kommunereformen, vedtok Stortinget 08. juni 2017 at kommunene Søgne, Songdalen og Kristiansand skulle slås sammen fra 1. januar 2020.

Arbeidet har vært organisert som et program, med en rekke prosjekt, delprosjekt og arbeidsoppgaver, som har involvert både folkevalgte, ansatte, innbyggere og samarbeidspartnere. Alle prosjekt har vært kjennetegnet av likeverdighet i deltakelse mellom de tre kommunene, noe som har vært svært tid- og personellkrevende. Mye tyder likevel på at det har gitt en merverdi gjennom å bli kjent, skape trygghet og faglig motivasjon.

Først og fremst har det vært en svært omfattende omorganiseringsprosess, med virksomhetsoverdragelse for alle de over 8 000 ansatte, og nye politiske nedslagsfelt for de folkevalgte.

Nå som fellesnemnda har sitt siste møte, avsluttes også programorganiseringen av prosessen. Beslutninger som gjelder den nye kommunen skal fra nå av tas av det nye bystyret, og saker skal fremmes av kommunedirektøren. Dagens kommuner skal kun behandle saker som gjelder avvikling.

Programleder har oppsummert aktivitetene i programmet i en sluttrapport som gir fellesnemnda en samlet og kronologisk oversikt over hva sammenslåingsprosessen har bestått av. Det kan ha en informasjonsverdi for det nye bystyret, og for andre som kan ha interesse av hvordan arbeidet ble organisert og hva som har vært grunnlaget for valg som ble gjort.

Forslag til vedtak

[Fellesnemnda tar sluttrapporten for sammenslåingsprosessen til orientering](#)

Camilla Dunsæd
Programleder

Anne Karen Aunevik
Rådgiver

Vedlegg:
Sluttrapport for sammenslåingsprosessen nye Kristiansand

Sluttrapport sammenslåingsprosessen nye Kristiansand

Til fellesnemndas møte 24. september 2019
Fra programleder Camilla Dunsæd

Innhold

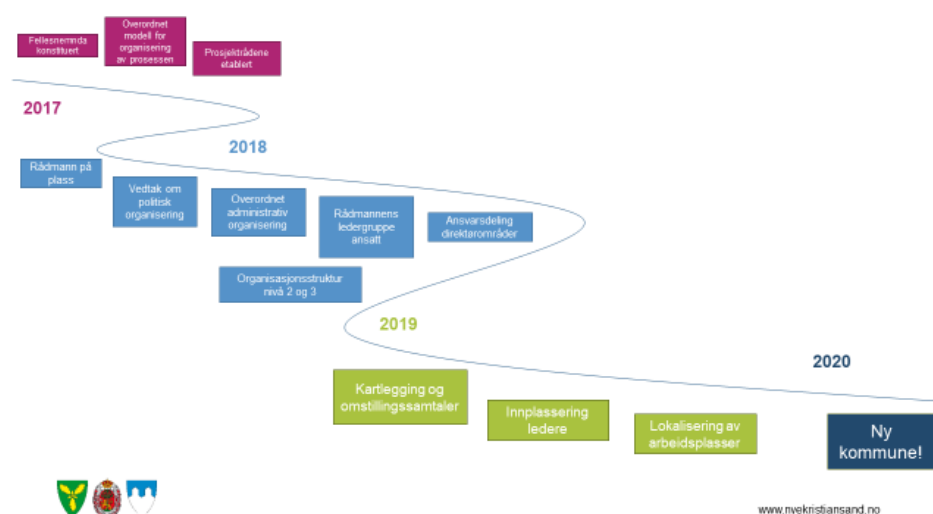
1. Innledning	3
2. Sommer og høst 2017 Forberedelser og rammer for prosessen	4
3. Våren 2018 Overordnede mål, overordnet organisering og felles kunnskapsgrunnlag legger føringer.....	6
4. Høsten 2018 Administrativ organisering tar form.....	8
5. Våren 2019 Innplasseringer, kulturbygging og politiske rammer.....	9
6. Sommeren 2019 Avslutning programmet og overføring av ansvar	11
7. Videre arbeid fram mot 2020.....	12
8. Generelle vurderinger	14
8.1. Likeverdighet	14
8.2. Politisk ledelse av programmet	15
8.3. Prosjektmetodikk	15
8.4. Erfaringsdeling andre kommuner	16
8.5. Ressursbruk og kontorlokaler	16
8.6. Samarbeid tillitsvalgte og vernetjeneste	17
8.7. Kommunikasjon	17
8.8. Innbyggerinvolvering og brukermedvirkning.....	18

1. Innledning

Som en del av den nasjonale kommunereformen, vedtok Stortinget 8. juni 2017 at kommunene Søgne, Songdalen og Kristiansand skulle slås sammen fra 1. januar 2020.

Arbeidet har vært organisert som et program basert på felles prosjektmetodikk (Difis Prosjektveiviser), med en rekke prosjekter, delprosjekter og arbeidsoppgaver som har involvert både folkevalgte, ansatte, innbyggere og samarbeidspartnere. Alle prosjektene har vært kjennetegnet av likeverdighet i deltakelse mellom de tre kommunene, noe som har vært svært tid- og personellkrevende. Mye tyder likevel på at det har gitt en merverdi gjennom å bli kjent på tvers av kommunegrensene, skape trygghet og faglig motivasjon.

Det har vært en svært omfattende omorganiseringsprosess, med virksomhetsoverdragelse for alle 8500 ansatte, og nye politiske virkeområder for de folkevalgte. Sammenslåingen kan illustreres slik:

Nå som fellesnemnda har sitt siste møte, avsluttes programorganiseringen av prosessen. Sluttrapporten inneholder en samlet og kronologisk oversikt over noen sentrale elementer i programorganiseringen. Det kan ha en informasjonsverdi for det nye bystyret, og for andre som kan ha interesse av hvordan arbeidet ble organisert og hva som har vært grunnlaget for valg som ble gjort.

Sluttrapporten inneholder ikke en evaluering. Det har ikke vært mulig å prioritere ressurser til å evaluere prosessen, og siden det var en tvangssammenslåing kunne det ikke planlegges på forhånd. Programleder har underveis savnet interesse fra forskere og følgeevaluering fra statlige myndigheter. Kommunesammenslåingen er et historisk vendepunkt for Søgne, Songdalen og Kristiansand, og nye Kristiansand er Norges største tvangssammenslåing. Vi vil gjerne dele med andre hva vi har gjort og lært, og vi ønsker å bidra til at det blir evalueringer, målinger på resultater og konsekvenser for innbyggere, ansatte, folkevalgte og andre samfunnsaktører.

Programleder ser tilbake på en krevende og givende periode hvor mange ledere og ansatte har vist stor grad av fleksibilitet og endringsvilje. De har bidratt konstruktivt i viktige og store beslutninger tross mye usikkerhet og en krevende hverdag. Det lover godt for videre arbeid i den nye kommunen.

2. Sommer og høst 2017 | Forberedelser og rammer for prosessen

Den 8. juni 2017 vedtok Stortinget at de tre kommunene Søgne, Songdalen og Kristiansand skulle slå seg sammen. Den 20. juni ble det avholdt felles kommunestyremøte hvor viktige føringer for videre arbeid ble lagt. Kommunenavnet skulle være Kristiansand. Det nye bystyret skulle bestå av 71 medlemmer, og kommunen skulle organiseres etter formannskapsmodellen. I det samme møtet ble fellesnemnda opprettet med 29 medlemmer, med fordeling av representanter mellom kommunene og oppnevning av representanter.

Allerede 23. juni var det første og konstituerende møtet i fellesnemnda. Da ble rammer og prinsipper for sammenslåingsprosessen vedtatt:

- Konstituering av fellesnemnda, med ordfører i Kristiansand som leder og ordfører i Søgne som nestleder
- Prinsipper for organisering, som for eksempel at prosessen skulle være kjennetegnet av likeverdighet mellom de tre kommunene
- Oppnevning av organisasjonsdirektøren i Kristiansand som midlertidig programleder¹ fram til ansettelse av prosjektleder/ny rådmann.
- Møtegodtgjørelse for fellesnemndas medlemmer

I august samme år ble det gjennomført studietur til nye Sandefjord for å høste erfaringer fra en av de få kommunene som nylig hadde gjennomført en sammenslåing. Det ble også innledet kontakt med nye Asker som over tid hadde forberedt sin sammenslåing. Asker kommune har siden vært en viktig samarbeidspartner gjennom hele prosessen. De har inspirert både nye Kristiansand og mange andre kommuner både når det gjelder sammenslåing og utviklingsarbeid mer generelt.

I august vedtok fellesnemnda en overordnet prosjektplan som la rammer for videre arbeid. Det ble blant annet vedtatt bestemt at sammenslåingen skulle organiseres som et prosjekt, etter modell fra Asker. Kommende rådmann skulle være programleder², og arbeidet skulle skille mellom administrative og politiske delprosjekt, med ulike rapporteringslinjer.

Den administrative delen av arbeidet ble høsten 2017 organisert i åtte prosjekter:

1. Oppvekst og utdanning
2. Helse, omsorg og forvaltning
3. Helse, sosial, NAV og forebygging
4. Teknisk, klima, miljø og eiendom
5. Kultur, idrett og fritid
6. Digitalisering
7. Økonomi og eierskap
8. Administrasjon og ledelse

Hvert prosjekt fikk egen prosjektleder som var frikjøpt internt fra dagens kommuner i 80 til 100% stilling. Prosjektlederne ble ansatt fra 1. november 2017 etter en intern utlysingsprosess.

Hvert av de åtte prosjektene fikk i løpet av høsten prosjektstyrer som bestod av en kommunalsjef fra hver kommune og ansattes representanter. Prosjektstyrenes rolle var primært å sikre at arbeidet som skulle gjøres i regi av prosjektene ble bemannet med riktig og tilstrekkelig kompetanse fra egen kommune.

---

¹ I starten ble påtroppende rådmann kalt «prosjektleder», men i 2018 ble det omgjort til «programleder» for blant annet å synliggjøre forskjellen mellom rådmannen og de åtte prosjektlederne som etter hvert ble ansatt. I denne saken brukes «programleder»

Ledergruppene i dagens tre kommuner var sentrale i første del av prosessen. De møttes første gang til felles møte 8. september for å gi innspill til organisering av arbeidet. Slike felles ledermøter («koordineringsmøter») ble avholdt jevnlig fram til våren 2018.

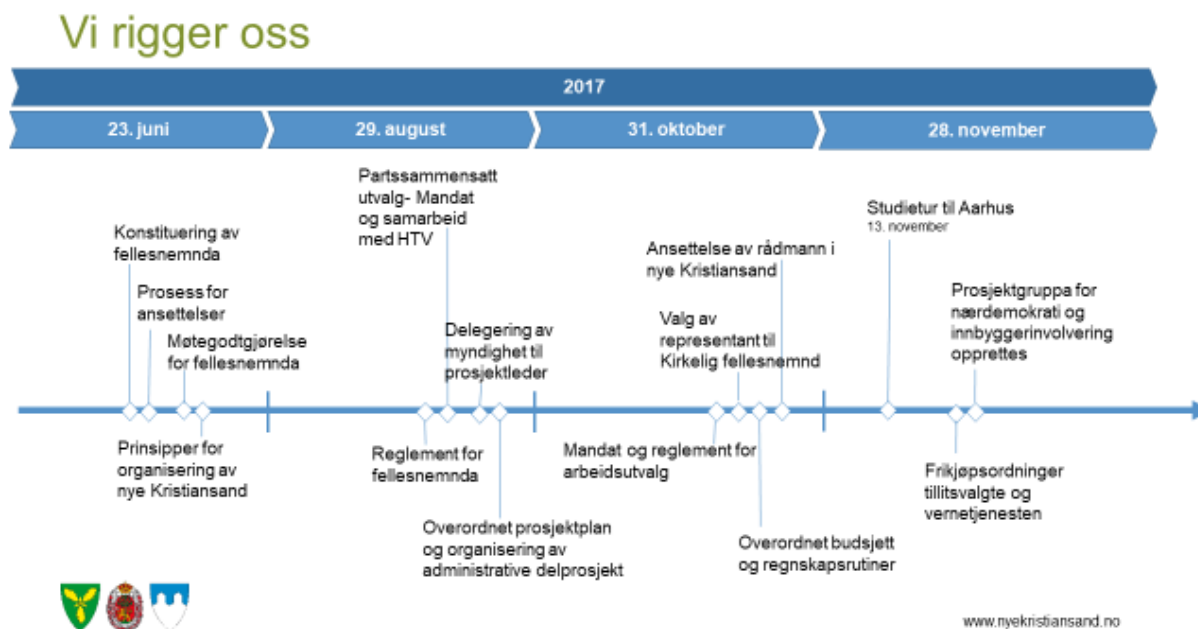
I tillegg utgjorde de tre rådmennene og programleder «rådmannsgruppa», og ble den første tiden benevnt «programledelsen». Rådmannsgruppa har møttes jevnlig gjennom hele prosessen, og har primært hatt ansvar for å koordinere beslutningsprosesser mellom dagens tre kommuner og ny kommune

Tillitsvalgte og vernetjeneste har vært involvert helt fra starten, og var blant annet med på studietur til Asker i august 2017, samt at de har vært representert på felles ledermøter («koordineringsmøter») og i prosjektstyrene. I tillegg ble «arena for drøfting» opprettet høsten 2018, i tillegg til at partssammensatt utvalg (PSU) kom i gang med sine første møter.

Allerede innen 1. desember – en måned etter oppstart – hadde prosjektlederne utarbeidet et «prosjektforslag» for hvert prosjekt. Prosjektforslaget var en plan for arbeidsoppgavene innen hvert prosjekt, samt en fordeling av ansvar og avhengigheter mellom prosjektene. Dokumentet ble utarbeidet utfra felles mal, og ble lagt fram til orientering i fellesnemnda januar 2018.

Fellesnemnda satte raskt i gang arbeidet med politiske strukturer og rammer for videre arbeid. I november var nemnda på to dagers studietur til Aarhus. Der vurderte de erfaringer med politisk struktur i dagens kommuner, og ble inspirert av danske kommuners satsinger på innbyggerinvolvering og utforskning av nye måter å samhandle med innbyggerne på. Etter studieturen igangsatte fellesnemnda arbeid med å utarbeide forslag til overordnede mål, politisk struktur og eget prosjekt for nærdemokratiske ordninger.

Oversikt over beslutninger i fellesnemnda høsten 2017:

3. Våren 2018 | Overordnede mål, overordnet organisering og felles kunnskapsgrunnlag legger føringer

Våren 2018 startet med at fellesnemnda i januar vedtok visjoner og mål for sammenslåingsprosessen. Dette politiske styringsdokumentet tydeliggjorde forventet merverdi og gevinster av å gå fra tre kommuneorganisasjoner til én stor kommune, og har vært retningsgivende for arbeidet. Visjonen er:

«Nye Kristiansand skal bli Norges beste kommune. Kristiansand skal være en kommune som innbyggere, ansatte, folkevalgte og næringsliv er stolte av å jobbe, virke og bo i».

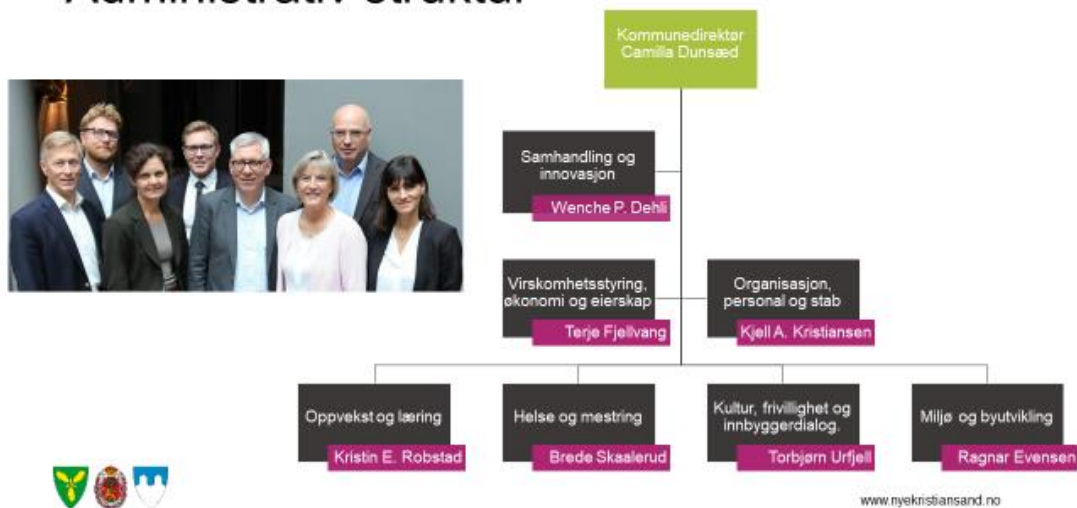
Styringsdokumentet beskriver politiske forventninger innen følgende fire målområder:

1. En kvalitetsbevisst og inkluderende kommune
2. En attraktiv og utadventt kommune
3. En nasjonalt ledende og internasjonalt orientert kommune
4. En veldreven og utviklingsorientert kommune

I februar vedtok fellesnemnda overordnet politisk struktur, med seks faste hovedutvalg etter fagsektormodellen. Flere politiske arbeidsgrupper ble nedsatt for å jobbe videre med konkretisering av politisk organisering.

I januar 2018 begynte påtroppende rådmann som programleder, og prosessen med å få på plass overordnet administrativ struktur ble raskt igangsatt. I april vedtok fellesnemnda den overordnede administrative organiseringen, og i mai ble det avklart hvem som skulle bli direktører i ny kommune.

Administrativ struktur

Etter at kommunaldirektørnivået ble innplassert, ble det gjort endringer i program - og prosjektorganiseringen som medførte nye styrings-, rapporterings- og beslutningslinjer. De nye direktørene ble benevnt «prosjekteiere» og fikk ansvar for styringen av de administrative prosjektene.

Programleder (påtroppende rådmann) og prosjekteierne (påtroppende direktører) fikk nå navnet «programledelsen». Fram til dette hadde rådmannsgruppa blitt kalt programledelsen.

De tidligere «prosjektstyrene» (bestående av kommunalsjefer fra dagens kommuner, samt tillitsvalgte) fikk nå rollen som «prosjektråd». Som prosjektrådene ble de rådgivende organ

for prosjekteier, og hovedoppgaven var å gi råd til prosjekteier og sikre nødvendige personressurser til prosjektgruppen.

Disse endringene tydeliggjorde en flytting av ansvar for prosessen fra lederne i dagens kommuner til kommende ledelse for den nye kommunen. Dette ble et sentralt vendepunkt i arbeidet.

Samtidig gjennomførte hvert av de åtte administrative prosjektene en omfattende kartlegging innen sine ansvarsområder. Følgende ble kartlagt og dokumentert:

- Nøkkeltall og statistikk
- Dagens organisering
- Tjenesteoversikt
- Innbygger- og brukervedvirkning på systemnivå
- Dagens lokalisering
- Kommunale føringer og vedtatte utviklingsområder
- Eksternt samarbeid og strategiske samarbeidsavtaler
- Nasjonale føringer, trender og utfordringer

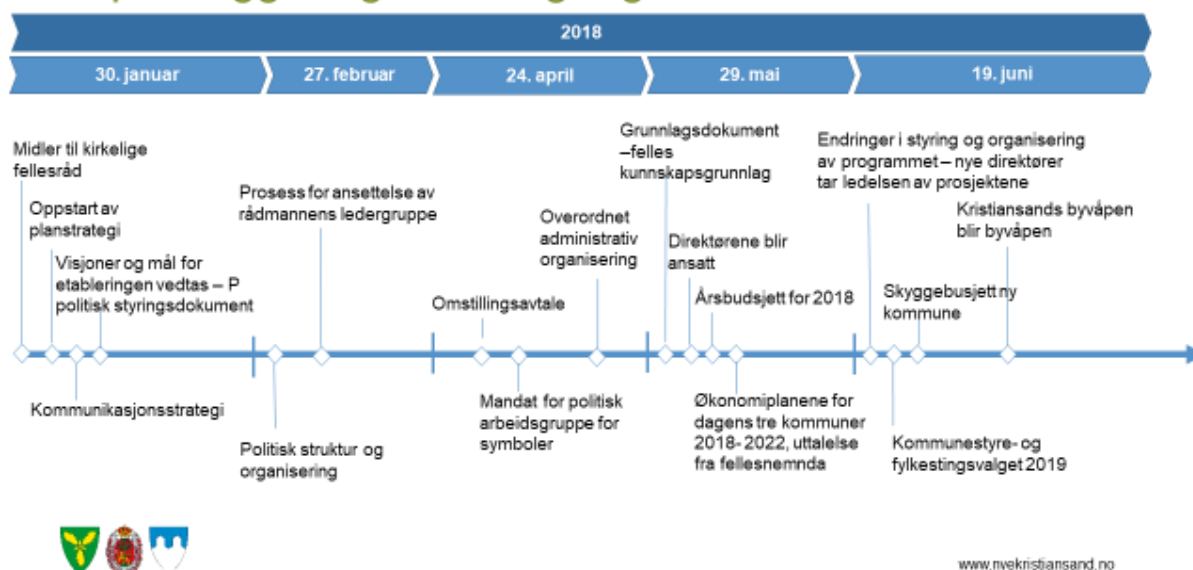
Kartleggingen ble kalt «kunnskapsgrunnlaget» og en kortversjon ble samlet i et felles «grunnlagsdokument» som ble lagt fram til orientering i fellesnemnda i mai 2018.

Både kartleggingen og prosjektforslaget var grunnlaget for etablering av en rekke delprosjekter og arbeidsgrupper. Det var et gjennomgående prinsipp at alt arbeid skulle ha representasjon fra alle dagens kommuner. Sammenslåingsprosessen involverte nå etter hvert svært mange ansatte i arbeidsgrupper med stor variasjon i grad av prosjektstyring, i tillegg til de politisk nedsatte arbeidsgruppene. Per 9. mai 2018 var det for eksempel over 100 delprosjekter under opprettelse med omtrent 700 tilhørende oppdrag, og nye delprosjekter ble etablert fortløpende. Noen delprosjekter og oppdrag hadde høy grad av avhengigheter, og det ble krevende å holde felles oversikter. Programleder fant det derfor nødvendig å hente inn ekstern bistand med følgende ansvar:

- Støtte programsekretariatet i utvikling og innføring av prosjektstyringsmetodikk med tilhørende rutinebeskrivelser, maler m.v.
- Utvikle og innføre porteføljestyling for styring og rapportering for prosjektene i programmet
- Utarbeide styringsinformasjon fra prosjektene for programledelsen
- Støtte prosjektledelsen i utnyttelse av Prosjektportalen

Illustrasjon av vedtak i fellesnemnda våren 2018:

Vi planlegger og setter i gang

4. Høsten 2018 | Administrativ organisering tar form.

Høsten 2018 pågikk det en prosess for fordeling av roller og ansvar mellom kommunalområdene. Etter hvert som dette ble avklart, ble også ansvaret for arbeidsgrupper og delprosjekter justert slik at det samsvarte med de nye direktørenes ansvarsområder, både i navn og innhold. Etter hvert som direktørenes ansvarsområdene falt på plass, ble det gjort tilsvarende endringer i prosjektenes ansvar. I praksis var det mindre justeringer. Den største endringer var opprettelse av det nye kommunalområdet for «Innovasjon og samhandling», som nå ble etablert som et nytt prosjekt med egen prosjektleder og eget prosjektråd.

En annen større endring var at prosjektrådet for «digitalisering» ble avviklet og ansvaret lagt til prosjektrådet for organisasjon personal og stab. Samtidig ble det avklart at digitaliseringsprosjektene skulle ha egen porteføljeforvalter, og sees i sammenheng med porteføljen av digitaliseringsprosjekt som pågikk i dagens kommuner. Dette har gitt en samlet oversikt over kostnader og tilgjengelige ressurser innen IKT-feltet, samt avhengigheter mellom digitaliseringsprosjektene.

De administrative prosjektene utarbeidet høsten 2018 konkrete gjennomføringsplaner for sammenslåing. De fleste tiltakene kunne gjennomføres innenfor styringslinjene til det enkelte prosjekt. Men noen temaer krevde samarbeid, prioriteringer og styring på tvers. Det gjaldt særlig:

- Tverrfaglig samarbeid mellom oppvekst og utdanning og helse og omsorg
- Inndeling i kommunedeler og delområder, geografisk inndeling av tjenester
- Organisering av sektorovergrepene samfunnsutviklingsroller og arenaer
- Lokalisering av arbeidsplasser - flytteprosessen
- Servicetorgenes oppgaver og roller på kort og lang sikt.
- Budsjett og kontoplan

Gjennomføringsplanen ble nedfelt i et styringsdokument for hvert av de administrative prosjektene. Gjennomføringsplanen inneholdt plan og budsjett for resten av prosjektperioden og plan for overføring av ansvar til ny linje.

Den politiske prosjektgruppa for nærdemokratiske ordninger avsluttet sitt arbeid høsten 2018, og kom med en rekke konkrete anbefalinger som programledelsen har jobbet videre med. De politiske føringene for arbeidet med lokalisering av tjenester og arbeidsplasser ble konkretisert, og arbeidet med praktisk planlegging kunne begynne. Samtidig kom det nå i større grad politiske saker som gjaldt utviklingen av den nye kommunen, for eksempel klimatilpasningsstrategi, kommunal planstrategi, eiendomsskatt og politidistrikt. Følgende illustrasjon viser saker som ble behandlet av fellesnemnda høsten 2018:

5. Våren 2019 | Innplasseringer, kulturbygging og politiske rammer

Våren 2019 ble preget av avklaringer når det gjaldt organisasjonsstruktur og innplassering. Ledere på nivå 2 og 3 ble innplassert 12. februar, og allerede 1. mars var den første store ledersamlingen for de 200 lederne på dette nivået. Disse lederne ble ansvarlige for bemanningsplaner og innplassering av sine medarbeidere fram mot sommeren.

Programleder avholdt de første utvidede ledermøtene (møter mellom direktører og alle kommunalsjefer, til sammen nesten 40 personer), og det ble avholdt en stor ledersamling for både nye og gamle ledere i Kilden 7. juni. Samme dato var det også kick-off-arrangementet for alle ansatte i Bendiksbukta, med konserter og underholdningsinnslag.

Våren 2019 igangsatte programleder en verdikartleggingsprosess blant ansatte og ledere. Den ble lagt fram på det første utvidede ledermøtet i mars, og ble bearbeidet videre av programledelsen. Prosessen resulterte i en enighet om at den nye kommunen skal være en kommune som er «på»: *På lag, på stell og på hugget*. Følgende illustrasjon viser hvordan

føringer fra overordnet, politisk styringsdokument fra januar 2018 og innspillene fra ledere og ansatte og ledere kan fanges av opp av disse ordene:

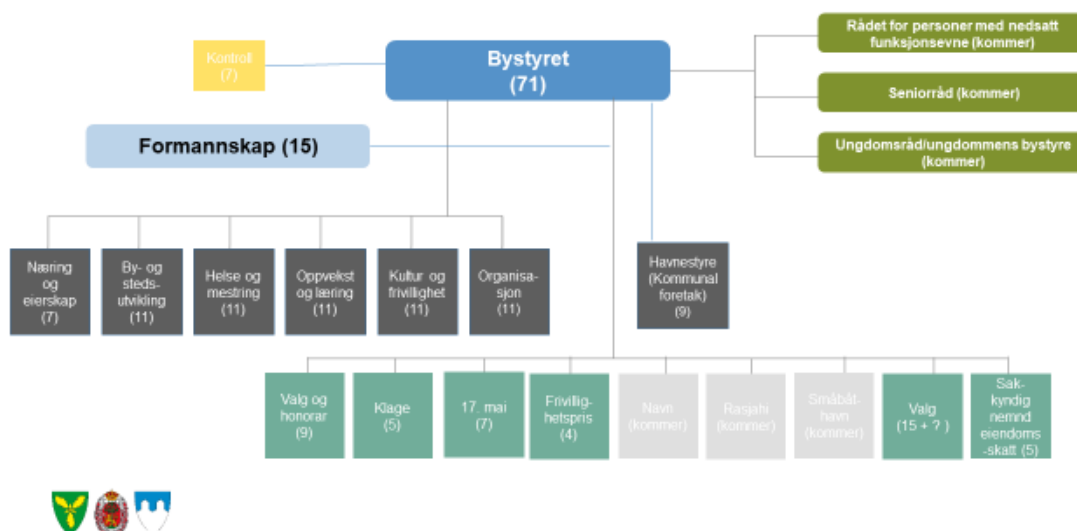
Verdier

Direktørene og deres ledergrupper overtok gradvis ansvaret for oppdrag og delprosjekter. I mai utarbeidet prosjektlederne oversikt over oppgaver som nå skulle flyttes til ny linje, og la disse inn i en felles oversikt. I tillegg utarbeidet hvert prosjekt en gevinstplan, som siden har blitt en del av grunnlagsmaterialet for utarbeidelse av handlings- og økonomiplan.

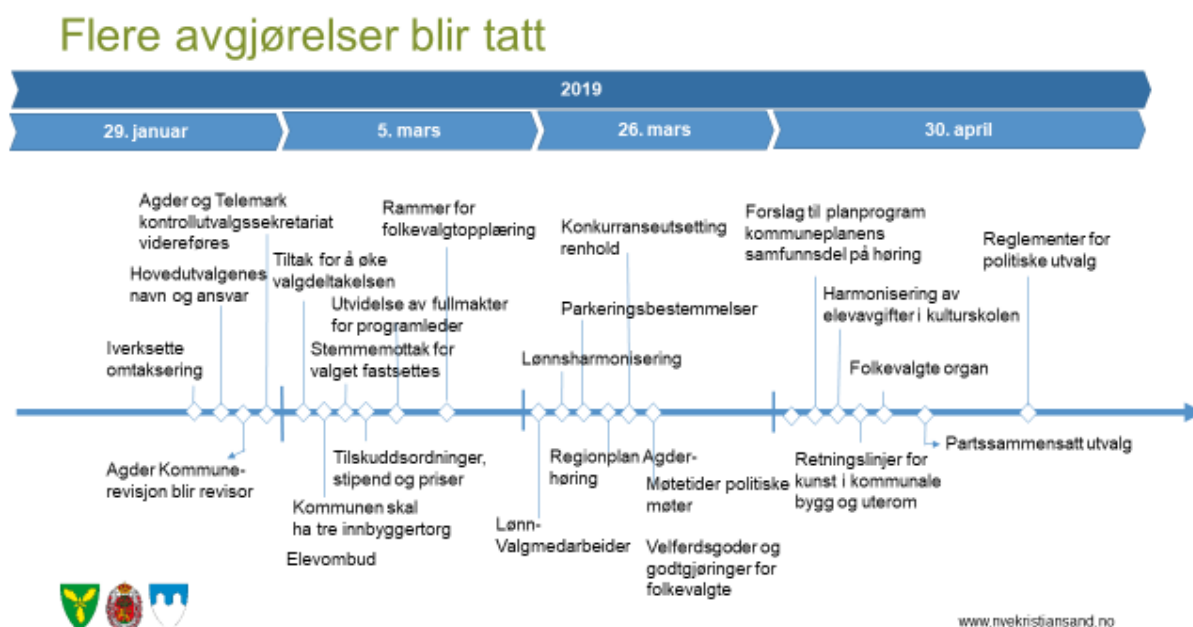
Våren 2019 tok fellesnemnda en rekke beslutninger som legger rammer for de folkevalgte rolle i ny kommune, og som også vil være avgjørende grunnlag for samhandlingen mellom politisk og administrativ ledelse. Blant annet har valg- og honorarkomiteén jobbet fram forslag til møtetider, forslag til godtgjøringsordninger og velferdsgoder, og forslag til hvilke folkevalgte organer og politisk representasjon som skal være i råd og utvalg. Politisk-administrativ arbeidsgruppe med tre folkevalgte og representanter fra administrasjonen har utarbeidet forslag til en rekke politiske reglementer. Oversikt over utvalg pr 11. september 2019 er som følger:

Folkevalgte organ

Den politisk sammensatte «symbolgruppa» hadde i 2018 jobbet med valg av kommune/byvåpen. Denne våren jobbet de videre med valg av ordførerkjede og utsmykning av rådhuset, samt kommuneblomst³.

Våren 2019 preges av langt flere saker til fellesnemnda enn tidligere i prosessen. Her er oversikt over sakene de fire første månedene:

6. Sommeren 2019 | Avslutning programmet og overføring av ansvar

I løpet av juni 2019 ble innplassering av alle ansatte avklart. Samtidig har aktivitetene i regi av prosjektene enten blitt avsluttet, trappet ned eller overført til nye ledere. De frikjørte prosjektlederne har avsluttet sine engasjementer, og de administrative prosjektrådene er avvirket. Dette kan illustreres slik:

Programmet nye Kristiansand

³ Referat fra prosjektgruppe for symboler finner du her: <http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krs/Boards/Details/15034722>

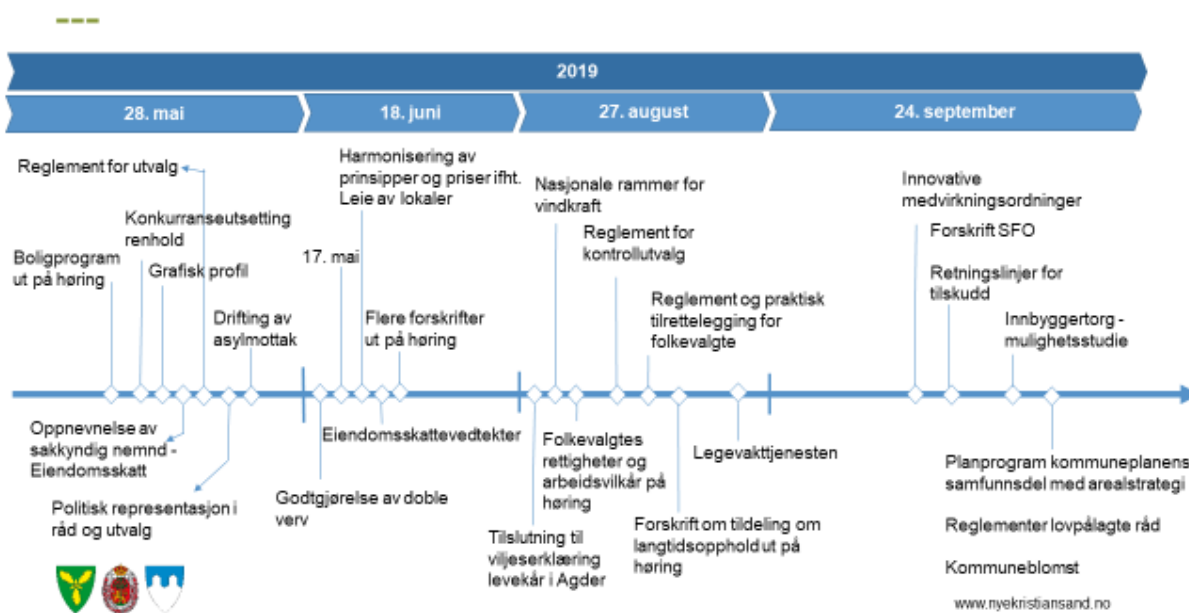
Porteføljeforvalter-funksjonen for sammenslåingsprosjektet ble avviklet i juni 2019. Det innebærer blant annet at nye ledergrupper (de påtroppende lederne) nå selv holder oversikt over sammenslåingsaktivitetene. Dette er krevende, siden de fleste fortsatt har lederansvar i dagens kommuner og ikke alle støttefunksjoner er endelig avklart. Samtidig er det nødvendig at nye ledere tar ansvar for framdrift, prioriteringer og legger føringer for mål og innhold innen eget ansvarsområde.

De nye lederne har gradvis fått ansvar for innplasseringsprosessen, prioriteringer som gjelder oppfølging av prosjektene inn mot handlingsprogrammet, gevinstrealisering, kulturbygging, lokalisering arbeidsplasser innen eget ansvarsområde, samt informasjon til brukere av tjenester fra eget ansvarsområder om endringer som følge av sammenslåingen.

For øvrig har planlegging og gjennomføring av kommune- og fylkestingsvalget tatt mye tid og ressurser.

De siste møtene i fellesnemnda fra mai til september har vært preget av å få vedtatt rammer for nytt bystyre i form av ulike reglementer, grafisk profil, prinsipielle beslutninger når det gjelder driftsmodeller, samt å iverksette høringer av forskrifter som må være avklart allerede i høst.

Samlet oversikt over beslutninger i fellesnemnda fra mai til september 2019:

7. Videre arbeid fram mot 2020

Beslutninger som gjelder den nye kommunen skal fra oktober av tas av det nye bystyret. Dagens kommuner skal kun behandle saker som gjelde avvikling. Når det skal fremmes saker for det nye bystyret vil det være kommunedirektøren (tidligere kalt rådmann) som fremmer saker, som i en ordinær kommune. Benevnelsen programleder utgår når fellesnemnda avslutter sin rolle som programstyre. Folkevalgtopplæringen blir viktig for å sikre en god start for nytt bystyre, og samarbeidet mellom politisk ledelse og administrasjon.

Avviklingen av programmet og alle prosjektene innebærer at de aktivitetene som fortsatt skal pågå utover høsten ivaretas av nye ledere og ledergrupper. De tillitsvalgte og verneombud har vært tungt involvert i programmet nye Kristiansand. Også deres rolle vil endres i denne høsten. De endrede styrings- og rapporteringsrutinene kan illustreres slik:

Prosjektorganisering avviklet fra juli 2019

Utgår:

Kommer:

• Prosjektråd	→	• Nye ledergrupper
• Prosjekteier-rollen:	→	• Påtroppende direktører
• Programleder-rollen	→	• Påtroppende kommunedirektør
• Porteføljeforvalter	→	• Ledergruppene må selv ha oversikt og rapportere til kommunedirektøren
• Prosjektleder-rollen	→	• Påtroppende direktører må hente koordineringsstøtte i ny linje

www.nyekristiansand.no

For administrasjonen vil høsten bli preget av å få på plass rutiner og opplæring i systemer. Det gjelder blant annet beredskapsrutiner og utarbeidelse av innhold i kvalitetssystemet, samt alle IKT-fagsystemer. Som en del av satsingen på «klart språk» skal det gjøres en forenkling av benevnelser på enheter og ledere, slik at de endelige benevnelser blir gjennomgående i rutiner og felles dokumenter. Og ikke minst skal det gjennomføres en stor flytteprosess slik at ny lokalisering av tjenester og arbeidsplasser skal være implementert før årsskiftet.

Det er igangsatt arbeid med å planlegge lederopplæring og lederutvikling, blant annet for å avklare hva som skal være felles og gjennomgående for alle nivåer og kommunalområder. Dette arbeidet vil sees i sammenheng med utarbeidelse av arbeidsgiverpolitisk plattform våren 2020.

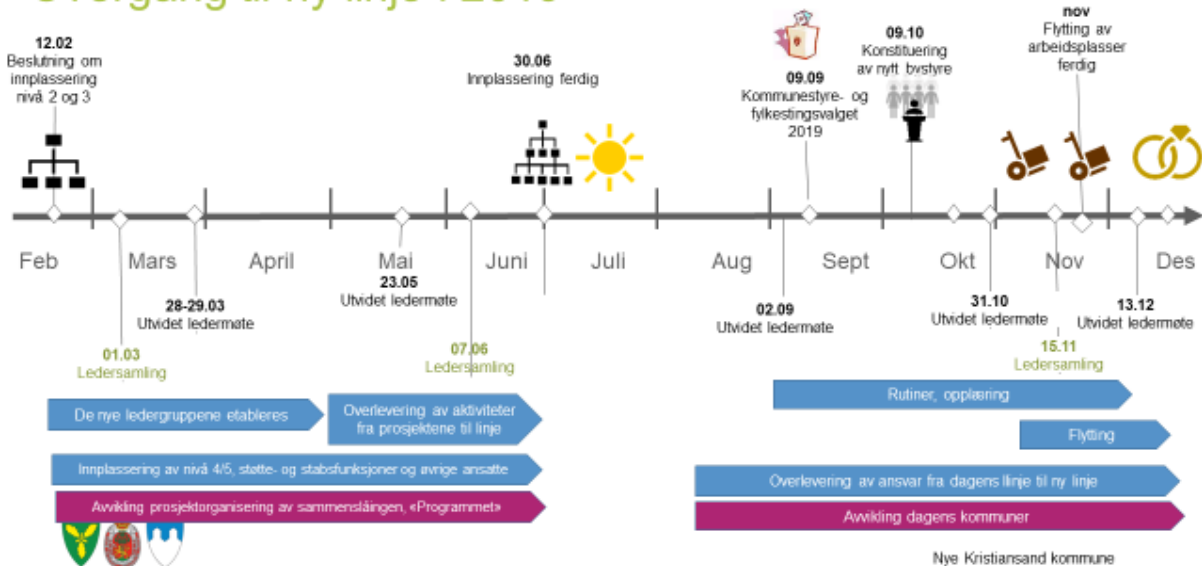
Samtidig med sammenslåingstiltakene skal det løpende ansvaret for drift og forvaltning fortsatt ligge i dagens kommuner ut hele året. Men noen av de mer utviklingsorienterte ansvarsområdene skal nå gradvis flyttes fra dagens kommuner til ny linje, blant annet:

- *Utviklingsprosjekt:* Det pågår flere utviklingsprosjekter i dagens kommuner, og det kommer hele tiden forespørsler om deltakelse i nye prosjekter. Den nye linja bør overta eierskap til disse prosjektene og beslutningene om nye initiativ før sammenslåingstidspunktet. I løpet av 2019 skal det også avklares hvordan porteføljestyling av prosjekter etter 2020 skal organiseres.
- *Nettverk og samarbeidsarenaer, både regionalt og nasjonalt:* De nye lederne må gjøre seg kjent med strategier og policy for deltakelse og representasjon, slik at ikke Kristiansand framstår som fragmentert. Det vil være behov for overlapp i roller og ansvar i 2019. Eksterne samarbeidspartnere har begynt å henvender seg til nye ledere, noe som kan skape uklarhet om ansvar.

- *Utarbeidelse av strategier og planer:* I planprogrammet for nye Kristiansand som ble vedtatt av fellesnemnda 5. mars er de nye lederens ansvar framhevet.

For å sikre tilstrekkelig ledelseskapasitet og tilgang på støtteressurser må dagens ledere utvise høy grad av fleksibilitet og tilrettelegging. Overgangsåret 2019 kan illustreres slik:

Overgang til ny linje i 2019

8. Generelle vurderinger

8.1. Likeverdighet

Fellessnemnda gav allerede i sitt første møte, 23. juni 2017, klare føringer for hva som skulle kjennetegne prosessen:

Søgne, Songdalen og Kristiansand er ulike, men likevel likeverdige. En helt ny kommune skal etableres, driftes og videreutvikles med utgangspunkt i de tre kommunenes styrker og særegenheter. Lokaldemokrati og lokal identitet skal gis høy prioritet. Samarbeidet om bygging av en ny og framtidsrettet kommune skal preges av likeverdighet, raushet og forståelse for hverandres ståsted. Bærekraft skal ligge til grunn for utviklingen i den nye kommunen.

Programleders vurdering er at vi i stor grad har lyktes med å la disse prinsippene prege planlegging og gjennomføring. Alle prosjekter har vært kjennetegnet av likeverdighet i deltakelse mellom de tre kommunene, noe som har vært svært tid- og personellkrevende. Mye tyder likevel på at det har gitt en merverdi gjennom å bli kjent på tvers av kommunene, skape trygghet og faglig motivasjon. Flere sier at de har fått innsikt i ulike måter å jobbe på, og det har gitt større forståelse for ulike valg av modeller.

Det har likevel vært en gjennomgående utfordring at det ofte bare er Kristiansands organisering som er beregnet for storkommunedrift, og at noen av smådriftsfordelene fra de to andre kommunene ikke har vært lett å ta inn i en stor kommune.

8.2. Politisk ledelse av programmet

Fellesnemnda har fungert som programeier, med arbeidsutvalget som sentral forberedende instans. Arbeidsutvalget var selv prosjektgruppe både i utarbeidelse av overordnet politisk styringsdokument (mål og visjoner) og for overordnet politisk struktur og organisering.

Programleder tror det var viktig for samarbeidsklimaet at fellesnemnda var på studietur allerede november 2017. Da ble mye av grunnlaget for videre arbeid lagt.

I august 2018 var fellesnemnda på flere timers busstur rundt i hele den nye kommunen, noe som så ut til å være et bra tiltak for å bli bedre kjent med særtrekk og mangfold i ulike områder.

Det har vært avholdt tre felles kommunestyremøter:

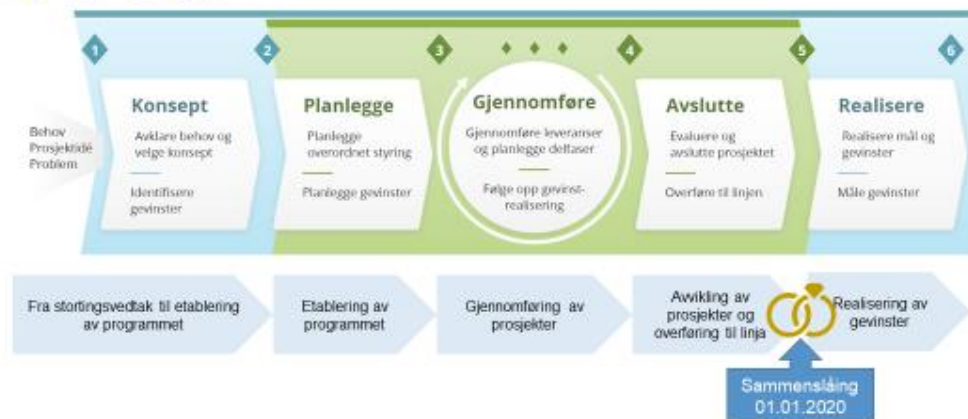
- 20. juni 2017: Oppnevning av fellesnemnda og mandat for arbeidet.
- 23. januar 2018: Informasjonsmøte om blant annet forslag til overordnet politisk struktur, og besøk fra Færder kommune
- 15. januar 2019: Orientering om status i programmet samt arbeid med politiske utvalg. Innlegg v /Tore Hillestad fra Norges Handelshøyskole.

Underveis i prosessen har programleders rapportering til politisk ledelse bestått av både månedlige orienteringer i fellesnemndas møter, meldingssaker og saksframlegg i saker med behov for prinsipiell avklaring.

8.3. Prosjektmetodikk

Arbeidet med å slå sammen Kristiansand, Søgne og Songdalen har vært organisert som et program med tilhørende prosjekt, og bruker en tilpasset versjon av DIFIs prosjektmetodikk, kalt «prosjektveiviseren»⁴. Metodikken kan illustreres som følger:

Hvor er vi nå?

www.nyekristiansand.no

Programleder har brukt metodikken som hovedstruktur for arbeidet, og har benyttet seg av noen av malene: mal prosjektforslag som ble behandlet desember 2017 og for

⁴ <https://www.prosjektveiviseren.no/>

styringsdokument som ble behandlet tidlig høst 2018. Ellers har sekretariatet utarbeidet egne maler tilpasset egen prosess.

Flere av delprosjektene har brukt metodikken når de har organisert sammenslåings-arbeidet. Det gjelder i særlig grad IKT-prosjektene.

Svært mange ledere og fagansatte har lært seg bruk av prosjektmetodikk gjennom å delta i arbeidsgrupper, og over 100 personer har deltatt på interne kurs. Økt kompetanse i prosjektmetodikk har derfor blitt en gevinst av sammenslåingsprosessen.

8.4. Erfaringsdeling andre kommuner

Nye Kristiansand ble allerede fra høsten 2017 med i et selvorganisert og uformelt nettverk som bestod av programlederne/rådmennene for de største sammenslåingene: Asker, Drammen, Tønsberg, Stavanger, Nordre Follo og etter hvert Indre Østfold. Nettverket har vært svært nyttig og fungert som arena for utsjekk og erfaringsdeling.

I tillegg har kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) avholdt store erfaringskonferanser hvor nye Kristiansand har deltatt med representanter fra både kommunestyrene, administrasjonen, tillitsvalgte og vernetjeneste. Dette har vært til inspirasjon og støtte.

Ny kommunelov har kommet samtidig med sammenslåingsprosessen, og har endret noen av rammene for arbeidet underveis. Fortsatt mangler en del tilhørende forskrifter og veiledere, så rammebetingelsene er fortsatt i bevegelse. Derfor har det vært ekstra nyttig med løpende kontakt og erfaringsdeling med andre kommuner som har kommet like langt eller litt lenger i prosessen enn oss.

8.5. Ressursbruk og kontorlokaler

Det ble gitt statlig tilskudd fra KMD på 50,1 mill. kr i 2017 hvorav 4 mill. kr ble øremerket digitaliseringstiltak. Midlene ble i stor grad brukt på lønn og frikjøp av personale, både programleder, programsekretariat, prosjektledere og tillitsvalgte. Disse frikjøpte stillingene har bidratt til at prosessen har blitt gjennomført med høy grad av profesjonalitet, og uten å belaste den løpende driften mer enn nødvendig. Trainee Sør har bidratt med til sammen nesten ti ulike traineer i seks måneders engasjementer som har tilført kapasitet, kompetanse og fleksibilitet. På nyåret 2018 ble det inngått rammeavtale med Vivento om konsulentstøtte, og de har i særlig grad bistått med kapasitet og kompetanse i omstillingsprosessen og i arbeid med sammenslåing av IKT-systemer. Alle fellesnemndas møter og de politiske prosjektene er dekket av tilskuddet.

Det mest kostnadskrevenende har vært sammenslåing av IKT-systemene, både selve prosessen og de anskaffelsene som har vært nødvendige, samt tilhørende opplæring i nye systemer. Det har vært nødvendig å få tilført betydelige midler fra dagens kommuner for å lykkes med den digitale sammenslåingen på en forsvarlig måte.

Helt fra starten av prosessen ble det bestemt at programleder med tilhørende prosjektorganisasjon skulle lokaliseres et annet sted enn Rådhuskvartalet. Lokalene i Dronningens gate 23 har vært brukt både til møter og kontorplasser for de med frikjøpte stillinger. Denne samlokaliseringen har antagelig bidratt til at prosessen ikke ble så Kristiansands-dominert, og har i tillegg sikret løpende kontakt og intern erfaringsdeling. Ulempen har vært at det har vært få uformelle treffpunkt med ansatte i dagens kommuner, og at man dermed har mistet noen naturlige arenaer for informasjonsflyt.

8.6. Samarbeid tillitsvalgte og vernetjeneste

Samarbeid med tillitsvalgte og vernetjeneste har vært en sentral suksessfaktor. Det var et klart råd fra Asker at det ville bli ressurskrevende, og derfor avgjørende at arbeidsgiver var raus med frikjøp og åpen for å involvere ansattes representanter gjennom hele prosessen.

Programleder har derfor organisert samarbeidet gjennom både de formelle strukturene og de mer uformelle møtene. De formelle strukturene har vært arena for drøfting og partssammensatt utvalg (PSU). Og i tillegg har det vært to tillitsvalgte i alle prosjektstyrer (som etter hvert gikk over til å bli prosjektråd), samt at vernetjenesten har hatt en fast kontaktperson. I prosjektstyret for administrasjon og ledelse har det vært tre faste tillitsvalgte og hovedverneombud.

I prosjektperioden har det vært avholdt 26 drøftingsmøter⁵: 3 i 2017, 16 i 2018 og 7 i 2019.

PSU har hatt 13 møter⁶: 4 i 2017, 7 i 2018 og 2 på våren i 2019. Det var innkalt til månedlige PSU-møter i hele perioden, men flere har blitt avlyst på grunn av mangel på saker.

I tillegg har programleder hele tiden hatt månedlige åpne informasjonsmøter for alle tillitsvalgte, med relativt god oppslutning.

Når programmet nå avvikles vil også tillitsvalgtes og verneombuds rolle bli endret, og gradvis vil de nye og ordinære strukturene for medvirkning og drøfting tas i bruk.

8.7. Kommunikasjon

Programleder har vært opptatt av åpenhet og god kommunikasjon under hele prosessen. I januar 2018 ble kommunikasjonsstrategi for sammenslåingsprosessen vedtatt i fellesnemnda. Hensikten med kommunikasjonsarbeidet har vært å bidra til at målgruppene (ansatte, innbygger og folkevalgte) er informert om sammenslåingen, har tillit til sammenslåingen og den nye kommune og har mulighet til å delta i ulike deler av prosessen.

Det har vært begrenset med kommunikasjonsressurser i selve programmet. Fra november 2017 har det vært en kommunikasjonsansvarlig i full stilling som også har hatt ansvar for en rekke delprosjekter innen kommunikasjon i forbindelse med bygging av ny kommune. I tillegg har det i perioder har det vært god støtte fra trainee-ordningen. Kommunikasjonsressurser i dagens tre kommuner har bidratt inn i kommunikasjonsprosjektene for bygging av ny kommune, men har ikke deltatt i programmets daglige kommunikasjonsoppgaver. Kommunikasjonsprosjektene pågår fortsatt og omfatter blant annet nye nettsider, ny samhandlingsplattform for ansatte, app for innbyggere, klart språk og grafisk profil.

Flere tiltak har vært prøvd ut for å kommunisere fra programmet til forskjellige målgrupper:

- Egen nettside med løpende informasjon til både ansatte og innbyggere. Den er fortsatt i drift. I tillegg har dagens tre kommuner har delt noen artikler om sammenslåingen på sine nettsider/kommuneportaler
- Egen Facebook-side
- Et innbyggermagasin har blitt sendt ut til alle husstander i dagens tre kommuner tre ganger i løpet av prosessen

---

⁵ Referat fra drøftingsmøter finner du her: <https://www.kristiansand.kommune.no/nye-kristiansand/innhold/moter/>

⁶ Referat fra partssammensatt utvalg finner du her: <http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krs/Boards/Details/15027596>

- Jevnlige infobrev fra programleder til ansatte omtrent hver måned eller ved spesielle beslutningspunkt. Disse ble distribuert på e-post til samtlige ansatte
- Informasjonsmøter for ansatte i dagens kommuner, med ulik frekvens. Frekvensen ble trappet opp mens arbeidet med organisering og lokalisering pågikk
- Under prosessen med utvikling av ny grafisk profil ble innbyggere invitert til å være med på folkemøter
- App for innbyggere har blitt utredet og er i en tidlig prosjektfase høsten 2019

Det har vært utfordrende å finne ut hva som skaper tilstrekkelig åpenhet samtidig som det man skal publisere skal være mest mulig kvalitetssikret og avklart, slik at det ikke skapes utrygghet, hverken blant ansatte eller innbyggere.

8.8. Innbyggerinvolvering og brukermedvirkning

Programleder har hatt et sterkt ønske om at prosjektene skulle praktiskere høy grad av innbyggerinvolvering og brukermedvirkning. Dette har vist seg vanskelig i praksis. Mange av prosessene har hatt svært korte frister, og det har vært nødvendig å sikre at ledere og ansatte selv er involvert.

I prosjektet for helse og mestring har det vært brukerinvolvering på flere nivåer i prosessen, noe som har vært en positiv opplevelse. Kultur, frivillighet og innbyggerdialog har hatt flere møter med frivillige lag og organisasjoner underveis i prosjektet. I prosjektet for å utvikle ny grafisk profil var det innbyggerinvolvering, og i det politiske prosjektet for nærdemokratiske ordninger ble det avholdt flere lokale dialogmøter. I arbeidet med å anbefale medvirkningsordninger for barn og unge, var dagens tre ungdomsråd/ungdomsutvalg svært involvert, og tok mye ansvar for prosessen. I arbeidet med å utarbeide mulighetsstudie for innbyggertorg ble det også avholdt dialogmøter med innbyggere og lokalt organisasjonsliv.

Programleder forventer at ny kommune skal jobbe aktivt med innbyggerinvolvering, samskaping og medvirkning. Disse forventningene tydeliggjøres i tre andre saker som også skal behandles i fellesnemndas siste møte: Sakene om mulighetsstudie for innbyggertorg, forslag til planprogram for kommuneplanen og i sak om innovative medvirkningsordninger.

Medvirkning i kommuneplanens samfunnsdel skal foregå allerede nå i høst, og kan bli en god anledning til å mobilisere og skape engasjement for den nye kommunen.

Foto: Camilla Dunsæd